

**T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**“TÜRKİYE’DE GENÇLİK SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI’NIN
PROFİLİ VE YEREL DEMOKRASİ ÜZERİNE ETKİLERİ:
ADIYAMAN ÖRNEĞİ”**

Hasan AKAY

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

**Danışman
Doç. Dr. Vasfiye ÇELİK**

KIRIKKALE - 2022

**T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**“TÜRKİYE’DE GENÇLİK SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI’NIN
PROFİLİ VE YEREL DEMOKRASİ ÜZERİNE ETKİLERİ:
ADIYAMAN ÖRNEĞİ”**

Hasan AKAY

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

**Danışman
Doç. Dr. Vasfiye ÇELİK**

KIRIKKALE - 2022

Hasan AKAY tarafından hazırlanan “TÜRKİYE’DE GENÇLİK SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI’NIN PROFİLİ VE YEREL DEMOKRASİ ÜZERİNE ETKİLERİ: ADIYAMAN ÖRNEĞİ” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Vasfiye ÇELİK

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Kırıkkale Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Başkan: Prof. Dr. Veysel K. BİLGİÇ

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Kırıkkale Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Üye: Doç. Dr. Şerife PEKKÜÇÜKŞEN

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Üye: Doç.Dr. Alper GÜRER

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Kırıkkale Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Üye: Doç.Dr. Fikret ÇELİK

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Anadolu Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Tez Savunma Tarihi: 17/06/2022

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Doktora Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Doç.Dr. Abdussamed YEŞİLDAĞ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

.....

ETİK BEYANI

Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Hasan AKAY
24/06/2022

TEŞEKKÜR

Gençlik Sivil Toplum Kuruluşları'nın yerel demokrasi üzerine etkilerinin araştırıldığı bu çalışmada tez yazım aşamasının her evresinde yardımlarını ve ufuk açıcı fikirlerini esirgemeyen tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Vasfiye ÇELİK hocama teşekkür ederim. Bununla birlikte Tez İzleme Komitesinde bulunan Sayın Prof. Dr. Veysel K. Bilgiç'e ve kıymetli eleştirileri ile tezin son halini almasına katkıda bulunan Sayın Doç. Dr. Alper Gürer hocama da teşekkür ederim. Tez Savunma Komisyonunda bulunma nezaketi gösteren ve yapıcı eleştiriler ile tezime katkı sağlayan Sayın Doç. Dr. Şerife PEKKÜÇÜKŞEN hocama ve Doç. Dr. Fikret ÇELİK hocama da teşekkür ederim.

Ayrıca tez yazım sürecinde maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen Sayın Doç. Dr. Murat ÖZ'e ve Dr. Öğr. Üyesi Emin Ahmet KAPLAN'a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Son olarak, süreç içerisinde girmiş olduğum girdaplarda bana destek olan ve beni sürekli motive eden kıymetli eşime, oğluma, anneme, babama ve kardeşlerime de ayrı ayrı teşekkür ederim.

Hasan AKAY

ÖZET

TÜRKİYE’DE GENÇLİK SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI’NIN PROFİLİ VE YEREL DEMOKRASİ ÜZERİNE ETKİLERİ: ADIYAMAN ÖRNEĞİ

Kırıkkale Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi

Danışman: Prof. Dr. Vasfiye ÇELİK

Temmuz 2022, 299 sayfa

Bu çalışmada, gençlik odaklı sivil toplum kuruluşlarının yerel demokrasiye etkilerinin hangi düzeyde olduğunu araştırmak amaçlanmaktadır. Özellikle yerel demokrasi süreçlerinin ve sonuçlarının genel demokrasiye yansımaları noktasında önemli bir konumda bulunan yerel yönetimler ile gençlik sivil toplum kuruluşlarının ilişkileri incelenmiştir. Bu çerçevede öncelikle gençlik olgusu, gençlik dönemi, sivil toplum, sivil toplum kuruluşları ve işlevleri hakkında literatür taraması yapılmıştır. Devamında demokrasinin tanımı, özellikleri, şekilleri ve sınıflandırması belirli bir kapsam içerisinde incelendikten sonra yerel demokrasi ve değişen yönetim anlayışından yönetişime doğru serüven tartışılmıştır. Bu noktada yönetişimin Türk kamu yönetimine yansımaları incelenmiştir. Literatür araştırmasının son bölümünde Türkiye Gençliği ’ne yönelik araştırmalar ve politikalar belirli periyotlar halinde değerlendirilmiştir. Türkiye’deki sivil toplum anlayışı ve profili ile birlikte gençlik sivil toplum kuruluşlarına yönelik geneli kapsayan nicel tablolar oluşturulmuş ve bu konuda değerlendirmeler yapılmıştır. Nihai olarak Adıyaman yerelinde bulunan gençlik sivil toplum kuruluşlarının yönetim kurulu üyelerine toplamda 638 adet anket çalışması yapılmıştır. Bu anket çalışmasında gençlik sivil toplum kuruluşları yöneticilerinden yerel demokrasiye etki düzeylerini ve yerel demokratik davranışlarını ölçecek soruları yanıtlamaları talep edilmiştir. Anket cevaplarına göre konu hakkında değerlendirmeler yapılmıştır. Araştırma sonunda Adıyaman gençlik sivil toplum kuruluşlarının yerel demokraside genel olarak etkili oldukları gözlemlenmiştir. Yerel siyasetten genel itibarıyla kopuk olmayan Adıyaman gençlik sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimlerin karar alma mercilerini yakından takip etme konusunda, karar alımlarında, proje üretiminde, yerel sorunları ilgili mercilere iletme konularında ve özellikle yerel kamu politikaların oluşumunda etkili oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Gençleri demokrasi konusunda teorik ve pratik faaliyetlere yönlendirmede de etkili oldukları bulgularına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gençlik, Sivil Toplum Kuruluşları, Yerel Demokrasi

ABSTRACT

PROFILE OF YOUTH NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS IN TURKEY AND THEIR EFFECTS ON LOCAL DEMOCRATIC: THE CASE OF ADIYAMAN

Kırıkkale University

Institute of Social Sciences

Department of Political Science and Public Administration, PhD Thesis

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Vasfiye ÇELİK

July 2022, 299 pages

In this study, it is aimed to investigate the level of the effects of youth-oriented non-governmental organizations on local democracy. In particular, the relations between local administrations and youth non-governmental organizations, which are in an important position in terms of reflecting local democracy processes and results to general democracy, were examined. In this context, first of all, literature review was conducted on the phenomenon of youth, youth period, civil society, non-governmental organizations and their functions. Afterwards, after examining the definition, characteristics, forms and classification of democracy within a certain scope, local democracy and the adventure from the changing understanding of governance to governance were discussed. At this point, the reflections of governance on Turkish public administration were examined. In the last part of the literature search, researches and policies on the Youth of Turkey were evaluated periodically. Together with the understanding and profile of civil society in Turkey, quantitative tables covering the general level of youth non-governmental organizations were created and evaluations were made on this subject. As a result, a total of 638 surveys were conducted on the board members of youth non-governmental organizations in Adiyaman region. In this survey, the managers of youth non-governmental organizations were asked to answer questions that would measure their level of impact on local democracy and their local democratic behavior. According to the survey answers, evaluations were made on the subject. At the end of the research, it was observed that Adiyaman youth non-governmental organizations were generally effective in local democracy. Adiyaman youth non-governmental organizations, which are generally not disconnected from local politics, have reached the conclusion that they are effective in closely following the decision-making authorities of local administrations, in decision making, in project production, in conveying local problems to the relevant authorities and especially in the formation of local public policies. It has been found that they are also effective in directing young people to theoretical and practical activities on democracy.

Keywords: Youth, Non-governmental Organizations, Local Democracy

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	VI
TABLolar	X
ŞEKİLLER	XIV
KISALTMALAR DİZİNİ	XV
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL OLARAK GENÇLİK VE SİVİL TOPLUM

1.1.Gençlik Olgusu	9
1.1.1.Genç ve Gençlik Tanımı ve Sınıflandırılması.....	11
1.1.2.Gençlik Potansiyeli ve Gençlik Dönemi Özellikleri.....	20
1.1.3.Tarihsel Süreçte Gençlik.....	23
1.2.Sivil Toplum ve Sivil Toplum Kuruluşları	26
1.2.1.Sivil Toplum Kavramının Tanımı ve Tarihsel Gelişimi	26
1.2.2.Sivil Toplum- Demokrasi İlişkisi.....	39
1.2.3.Sivil Toplum Kuruluşlarının Tanımı ve Özellikleri.....	47
1.2.4.Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevleri	53
1.2.4.1.Siyasal İşlevleri.....	54
1.2.4.1.1.Yasama Alanına Etkileri	55
1.2.4.1.2.Yürütme Alanına Etkileri.....	56
1.2.4.1.3.Siyasi Alana Etkileri	57
1.2.4.1.4.Kamuoyuna Etkileri	58
1.2.4.2.Sosyo-Ekonomik İşlevleri	58
1.2.4.3.Kültürel İşlevleri.....	61

İKİNCİ BÖLÜM

SİVİL TOPLUM İNŞASINDA YEREL DEMOKRASİ VE YÖNETİŞİM

2.1.DEMOKRASİ	63
2.1.1.Demokrasinin Özellikleri	66
2.1.2.Demokrasi Modelleri	70
2.1.2.1.Doğrudan Demokrasi.....	71
2.1.2.2.Temsili Demokrasi	72
2.1.2.3.Yarı Doğrudan Demokrasi.....	74
2.1.2.4.Katılımcı Demokrasi.....	74
2.1.3.Demokrasi Sınıflandırması	77
2.1.3.1.Klasik Demokrasi	77
2.1.3.2.Sosyal Demokrasi	78
2.1.3.3.Liberal Demokrasi	79
2.1.3.4.Elektronik Demokrasi (E-Demokrasi).....	81
2.2.YEREL DEMOKRASİ	83
2.2.1.Yerel Demokrasi Kriterleri	85
2.3. DEĞİŞEN YÖNETİM ANLAYIŞI ÇERÇEVESİNDE YENİ KAMU İŞLETMECİLİĞİ'NDEN YÖNETİŞİM KAVRAMINA	87
2.3.1.Yeni Kamu İşletmeciliği Anlayışı.....	91
2.3.2 Yönetişim Kavramı	99
2.3.3.Yönetişimin İlkeleri, Özellikleri ve Göstergeleri.....	108
2.3.4.Yönetişim Türleri.....	111
2.3.4.1.İyi Yönetişim	111
2.3.4.2.Küresel Yönetişim	114
2.3.4.3.Kamu Yönetişimi.....	116
2.3.5.Yönetişimin Boyutları.....	117
2.3.5.1.Küresel Düzeyde Yönetişim	117
2.3.5.2.Ulusal Düzeyde Yönetişim	118

2.3.5.3.Yerel Düzeyde Yönetişim	119
---------------------------------------	-----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE GENÇLİK, SİVİL TOPLUM VE YÖNETİŞİM İLİŞKİSİ

3.1.TÜRKİYE GENÇLİĞİ	121
3.2.TÜRKİYE GENÇLİK POLİTİKASI.....	141
3.2.1.Gençlik ve Spor Bakanlığı	147
3.2.2.Hükümet Programları.....	156
3.2.3.Kalkınma Planları	161
3.2.4. Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Yürütülen Politikalar	175
3.3. TÜRKİYE'DE YÖNETİŞİM ANLAYIŞININ YANSIMALARI	181
3.4. TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİŞİM ARAÇLARI.....	190
3.5. TÜRKİYE'DE SİVİL TOPLUM ANLAYIŞI VE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI PROFİLİ	198
3.6. TÜRKİYE'DE GENÇLİK SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI PROFİLİ... ..	221

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YEREL YÖNETİŞİM BAĞLAMINDA ADIYAMAN GENÇLİK SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI ANALİZİ

4.1.ARAŞTIRMANIN AMACI.....	237
4.2.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	237
4.3.ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE ÖRNEKLEM SEÇİMİ	237
4.4.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	238
4.5.ARAŞTIRMA VERİLERİNİN TOPLANMASI	238
4.6.ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE YORUMLANMASI.....	239
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	261
KAYNAKÇA	267
EK-1	293

EK-2	298
ÖZGEÇMİŞ	299

TABLULAR

Tablo 3.1.	Türkiye’de toplam nüfus içinde gençlerin payı	126
Tablo 3.2.	Genel nüfus ve yıllara göre genç nüfus (15-29 yaş)	128
Tablo 3.3.	Gençlerin yönelimleri (SEKAM- 2016)	132
Tablo 3.4.	Türkiye gençliğinin siyasi duruşu (TGSP- 2018).....	133
Tablo 3.5.	Türkiye’deki gençliğin en önemli sorunu (Memursen- 2013).....	135
Tablo 3.6.	Gençliğin en önemli sorunu (SEKAM-2016).....	136
Tablo 3.7.	Gençlerin gelecek 10 yıl beklentileri (Memursen- 2013).....	137
Tablo 3.8.	Gençlerin Kişisel Anlamda Geleceğe Yönelik Beklentileri (Memursen- 2013)	138
Tablo 3.9.	Yaşam kalitesi- 2013/ 2016-1/ 2016-2.....	139
Tablo 3.10.	İşkoluna göre sendika ve sendikalaşma oranı.....	219
Tablo 3.11.	Türkiye’deki İllerin Gençlik Sivil Toplum Kuruluşları Sayıları, Genç Nüfus Oranı, Genç Nüfusa Göre Gençlik Sivil Toplum Kuruluşu Sayılarına İlişkin Veriler	223
Tablo 3.12.	Türkiye’deki Faal Derneklerin En Düşük ve En Yüksek Olduğu İller	226
Tablo 3.13.	Toplam Nüfusa Göre Toplam Dernek Sayısı Oranı	226
Tablo 3.14.	Türkiye’deki Genç Nüfus Sayısının En Düşük ve En Yüksek Olduğu İller.....	227
Tablo 3.15.	Türkiye’deki Genç Nüfusun Toplam Nüfus Yüzdeliğine Göre En Düşük ve En Yüksek Olduğu İller	227
Tablo 3.16.	Türkiye’deki Gençlik Derneklerinin En Düşük ve En Yüksek Olduğu İller.....	228
Tablo 3.17.	Toplam Dernek Sayılarına Göre Gençlik Derneklerinin Yüzdeliği En Düşük Ve En Yüksek Olduğu İller.....	228
Tablo 3.18.	Genç Nüfusa Göre Gençlik Dernekleri Bindelik Oranlarının En Düşük ve En Yüksek Olduğu İller	229
Tablo 3.19.	Toplam Genç Nüfus Sayısına Göre Bir Gençlik Derneğine Düşen Genç Sayısının En Düşük ve En Yüksek Olduğu İller	229
Tablo 3.20.	30 Adet Büyükşehir Ait Veriler	230

Tablo 3.21.	Bölge Bazlı Gençlik Derneklerinin Dağılımı	232
Tablo 4.1.	Araştırmaya katılan sivil toplum kuruluşu yönetim kurulu üyelerinin demografik durumları	239
Tablo 4.2.	Araştırmaya katılan sivil toplum kuruluşu yönetim kurulu üyelerinin kuruluşlarına ait örgütlenme düzeylerini belirten cevaplar	240
Tablo 4.3.	Araştırmaya katılan sivil toplum kuruluşu yönetim kurulu üyelerinin kuruluşlarına ait faaliyet sürelerini belirten cevaplar	241
Tablo 4.4.	Araştırmaya katılan sivil toplum kuruluşu yönetim kurulu üyelerinin kuruluşlarına ait statülerini belirttikleri cevaplar.....	241
Tablo 4.5.	Yerelde kamu politikası oluşturma sürecinde etkili olmak için toplantı veya seminer düzenlemeye ilişkin yönetim kurulu üyelerinin kanaatleri	242
Tablo 4.6.	Yerel yönetimlerin uygulamalarındaki eksiklik ve aksaklıkları konusunda yerel yönetimleri ulusal veya uluslararası mercilere şikayet etmeye ilişkin yönetim kurulu üyelerinin kanaatleri	243
Tablo 4.7.	Yerel yönetimlerin faaliyetlerine, politikalarına ve hizmetlerine ilişkin değişiklik yapılması ile ilgili imza toplama kampanyası veya bildiri yayımlama eylemlerine ilişkin yönetim kurulu üyelerinin kanaatleri.....	244
Tablo 4.8.	Yerel yönetimlerin meclis toplantılarında alınan kararların yönetim kurulu üyelerince takip edilmesine ilişkin yönetim kurulu üyelerinin kanaatleri	245
Tablo 4.9.	Yereldeki diğer gençlik sivil toplum kuruluşları ile yerel yönetim süreçlerine dahil olmak için ortak bir platforma sahip olduklarına dair yönetim kurulu üyelerinin kanaatleri.....	246
Tablo 4.10.	Özel sektör ile işbirliği kurarak kamuya mal olmuş projeler üretmeye ilişkin yönetim kurulu üyelerinin kanaatleri	246
Tablo 4.11.	Gençlere yerel demokrasiyi geliştirecek argümanlar sunma konusunda yönetim kurulu üyelerinin kanaatleri.....	247
Tablo 4.12.	Özel sektör ile yerel yönetimlere ortak projeler sunma konusunda yönetim kurulu üyelerinin kanaatleri	248
Tablo 4.13.	Yerel yönetimlere ait meclis toplantı kararlarına ilişkin eksik görülen konularda yönetim kurulu üyelerinin itiraz etme durumları hakkında yönetim kurulu üyelerinin kanaatleri	248
Tablo 4.14.	Yerel yönetimlere etki edecek güce ve argümanlara sahip olmaya ilişkin yönetim kurulu üyelerinin kanaatleri	249

Tablo 4.15. Yerel yönetim faaliyetlerine ilişkin fahri denetmen görevini icra etmeye ilişkin yönetim kurulu üyelerinin kanaatleri	250
Tablo 4.16. Açık kapı veya beyaz masa birimlerine başvuruda bulunmaya ilişkin yönetim kurulu üyelerinin kanaatleri	250
Tablo 4.17. STK olarak yerel yönetimlere kamu politikaları konusunda görüş verme durumu	251
Tablo 4.18. STK olarak yerel yönetimlere kamu politikalarına yönelik proje sunma durumu.....	252
Tablo 4.19. STK olarak yerel yönetim birimlerine gençlik projeleri ile ilgili başvuruda bulunma durumları	252
Tablo 4.20. STK olarak yerel yönetimlerin meclis toplantılarına katılım durumları.....	253
Tablo 4.21. STK olarak yerel yönetim meclislerinde kurulan ihtisas komisyonlarına katılım sağlama durumları	253
Tablo 4.22. STK olarak seçimlerle belirlenen yerel yönetim birimlerinin seçim çalışmalarına katılım sağlama durumları	254
Tablo 4.23. STK olarak yerel seçimlere katılım durumları	254
Tablo 4.24. STK olarak yerel yönetim birimleri ile yerel politikalar konusunda işbirliği kurma durumları	255
Tablo 4.25. STK olarak yerel politikalar oluşturmak için yerel yönetimler ile görüşme durumları.....	255
Tablo 4.26. STK olarak yerel yönetim birimlerinin sosyal medya hesapları üzerinden yerel sorunlara ilişkin iletişim kurma durumları.....	256
Tablo 4.27. STK olarak yerelde bulunan kent konseyi ile faaliyette bulunma durumları.....	256
Tablo 4.28. STK olarak mahalle muhtarları ile faaliyette bulunma durumları.....	257
Tablo 4.29. STK Olarak Yerel Yönetimlerce Alınmış Yerel Politikalara Karşı Uygun Görmediğimiz Durumlarda Yerel Yönetim Birimlerine İtiraz Başvurusunda Bulunma Durumları	257
Tablo 4.30. STK olarak bilgi edinme kanunu kapsamında yerel yönetimlere başvuruda bulunma durumları	257
Tablo 4.31. STK olarak yerel yönetim birimlerine yerel sorunları ilgilendiren konularda rapor yazma durumu	258
Tablo 4.32. STK olarak yerel yönetim birimlerine toplumdan gelen yerel şikayetlerin çözümü konusunda aracı görevde bulunma durumları ...	258

Tablo 4.33. STK olarak yerel yönetimler ile ilişkilerde görünürlük ve kurmaylık imkanı veren yasal düzenlemelerden haberdar olma durumları.....	259
Tablo 4.34. STK olarak yerel yönetimlerce alınmış ve yerel faaliyetleri doğrudan ilgilendiren kararlardan haberdar olma durumları	259
Tablo 4.35. STK'ların üyelerine ve gönüllülerine demokrasi hakkında eğitsel faaliyetler yapma durumları.....	260
Tablo 4.36. STK'ların yerel seçim sürecinde üyelerine yönlendirici veya bilgilendirici organizasyon düzenleme durumları	260

ŞEKİLLER

Şekil 3.1. Türkiye genç nüfus oranının yıllara göre dağılımları.....	122
Şekil 3.2. Seçilmiş ülkelere göre genç nüfusun toplam nüfus içindeki oranı, 2020	122
Şekil 3.3. Genç nüfus oranının Avrupa Birliği üye ülkeleri ile karşılaştırması, 2020	123
Şekil 3.4. İllere göre genç nüfus oranının dağılımı (en yüksek/ en düşük)	123
Şekil 3.5. Türkiye gençliği kurumsal olmayan işgücü durumu	125
Şekil 3.6. Türkiye gençlerinin cinsiyete göre internet kullanım oranı, 2013-2020.....	126
Şekil 3.7. Türkiye gençlerinin yaş grupları ve yıllara göre nüfus oranları	127
Şekil 3.8. Dernek gelirleri toplamı.....	210
Şekil 3.9. Derneklerin bölge dağılımı	212
Şekil 3.10. Derneklerin faaliyetlere göre dağılımı	213
Şekil 3.11. Hemşehri derneklerinin bölgelere göre dağılımı	214
Şekil 3.12. Yıl bazlı dernek sayıları	215
Şekil 3.13. Derneklerin çalışan sayıları.....	216
Şekil 3.14. Vakıfların yıllara göre dağılımı	217
Şekil 3.15. Vakıfların bölgelere göre dağılımı.....	218
Şekil 3.16. İşkollarına göre sendika sayısı	220
Şekil 3.17. İşveren sendikaları dağılımı	221

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
ABYKP	Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı
ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
BBYKP	Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı
BEBYKP	Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı
BM	Birleşmiş Milletler
CBO	Community Based Organization
CSO	Civil Society Organization
DB	Dünya Bankası
DBYKP	Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı
DERBİS	Dernekler Bilgi Sistemi
DKP	Dokuzuncu Kalkınma Planı
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
GSB	Gençlik Sporları Bakanlığı
INGO	International Non Governmental Organization
İBYKP	İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı
KYGM	Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü
NGDO	Non-Governmental Development Organization
NGO	Non-Governmental Organization
NPO	Non-profit Organization
OBKP	On Birinci Kalkınma Planı
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Ajansı
OKP	Onuncu Kalkınma Planı
PDO	Private Development Organization
PSO	Public Service Organization

SBYKP	Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı
SEKAM	Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Araştırmalar Merkezi
SODEV	Sosyal Demokrasi Vakfı
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
TGSP	Türkiye Gençlik Sivil Toplum Kuruluşları Platformu
TRT	Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
TUSİAD	Tüm Sanayi ve İş Adamları Derneği
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
ÜBYKP	Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı
VAG	Voluntary Agency Organization
VO	Voluntary Organization
YBYKP	Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı
YURTKUR	Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu

GİRİŞ

Gençlik, sivil toplum kuruluşları, demokrasi, yönetim kavramları dünyada yaşanan her yönlü değişim ve dönüşümler ile yönetim sistemlerinin anahtar kelimelerini oluşturmaktadır. Kamu yönetiminden özel yönetime kadar tüm alanlarda yönetim sürecinin meşruiyeti, cari zamana göre uygunluğu ve sorunları çözme yeteneğinin açıklamalarında bu kavramlar meselenin merkezinde olmuşlardır. Özellikle 2000’li yıllardan sonra kamusal alanlarda sunulan hizmetlerde devletin tekel yönetimine alternatif, profesyonel yönetimlerin eli ile yönetilmesi fikri, kamunun mutlakiyeti yerine aktörler aracılığı ile ortak bir akıl perspektifinden kamusal hizmetlerin yürütülmesi serüveni ve yönetim mantığının yerelleştirilmesi kavramlar hakkında akademik üretimi arttırmıştır.

Yerelde sunulan veya sunulacak hizmetlerden toplumun kopuk olmaması ve teknolojik gelişmeler neticesinde internet kullanım alanının sınırsızlaşması ile yerel yönetimlerin klasik yapıdan sıyrılarak yerel odaklı yönetim süreci sunması bireylerce yönetimlerden beklenen kriterler arasında yerini almıştır. Başka bir ifade ile yerel yaşama ilişkin detaylar ve yerel yönetimlerce sunulan/ sunulacak hizmetler, bireyleri daha çok alakadar etmekte ve bu konuda yerel yönetimlerden hizmet odaklı, hiyerarşiden sıyrılmış, kendisi dışındaki aktörleri muhatap alan, yönetim mantığını desantralize edebilmiş ve hepsinden önemlisi demokrasiyi sindirmiş bir yönetim sunması talep edilir olmuştur. Milenyum sonrası bireyler yaşadıkları alanlarda bireysel entelektüelliklerini ilerletmeye başlamışlar ve bunun neticesinde talepleri, olguları ve olayları bir arada görmek istemişlerdir. Doğal olarak bunu yerelde ilk olarak muhatap oldukları yerel yönetimlerde pratik etmeye yönelmişlerdir.

Yönetim sürecinin salt bürokratik anlayıştan sıyrıldığı ve toplumsal aktörlerin aktif katılımını önceleyen yönetim anlayışı içerisinde sivil toplum kuruluşu gibi önemli bir aktör bulunmaktadır. Sivil toplum kuruluşları da yönetim içindeki konumu korumak ve geliştirmek adına sadece tüzük faaliyetlerine odaklanmış bir kurum olmaktan çıkıp; toplumsal olaylara ve sorunlara kayıtsız kalmamayı, sorunlar hakkında çözüm merkezi görevi üstlenen bir role sahip olma yolunu seçmiştir. Bu durum sivil toplum kuruluşlarının vizyonlarını ve faaliyet skalalarını ciddi manada etkilemiş ve değiştirmiştir. Toplumsal olaylara ve olgulara karşı devlet gücünün veya

inisiyatifinin bir alternatifi olan, bireylerin ortak bir amacı gerçekleştirmek adına bir araya geldikleri gönüllü organizasyonu temsil eden sivil toplum kuruluşları, formel işlevlerinin yanında yerele ilişkin demokratik davranışların uygulandığı ve pekiştirildiği bir merkez görevi görmeye başlamıştır. Bununla birlikte toplumun en önemli dinamik yapısını oluşturan, siyasal dengeleri değiştirebilme niteliğine sahip olan ve cari durumları ile toplumların geleceğine günümüzden fikir verebilen gençliğe odaklanmış sivil toplum kuruluşlarının, demokrasiyi yerelde uygulama biçimleri göz ardı edilemez bir unsur haline gelmiştir.

Kent yönetiminde toplumsal konsensüsü sağlamak adına önemli bir rol oynayan, yerel yönetim uygulaması içerisinde aktör olarak görülen sivil toplum kuruluşları, muhatap olduğu toplumsal kesimleri yönlendirme gibi aktif bir role sahiptir. Toplumun önemli bir kesimi ve gücünü oluşturan gençlere odaklanmış sivil toplum kuruluşlarının, yerel yönetimlerce uygulanan kamu yönetimlerinde yerel demokrasinin gerektirdiği davranış modelini kullanarak yerel demokrasiye etki edip etmedikleri bu çalışmamızın özünü oluşturmaktadır. Konu kavramları son yıllarda çokça çalışılan, yerel, ulusal ve uluslararası alanlarda ve akademik disiplinlerde gerek kavram odaklı gerekse kavramların türevleri şeklinde nitel ve nicel çalışmalara ilham olmuştur. Ancak bu kavramların yerel demokrasi bağlamında bir araya getirilerek özellikle gençlik alanına odaklanmış sivil toplum kuruluşlarının yerel demokrasi etkisi özelinde incelenmesi konusunda doğrudan bir çalışma eksikliği vardır. Adıyaman yerelinde gençlik sivil toplum kuruluşlarının yerel demokrasiye etkisi üzerine yapılan bu alan araştırması büyük ölçekte bir sonuç göstermese de makro sonuçların ortaya çıkması bakımından ilk mikro sonuç olarak gösterilebilir.

Bu çalışma literatür taraması neticesinde oluşturulan 3 teorik bölümden ve Adıyaman yerelinde gerçekleştirilen alan araştırması sonuçlarına göre oluşturulan 1 uygulama bölümünden oluşmaktadır.

Tezin birinci bölümünde, insan yaşamı içerisindeki dinamik yapısı ile aktif bir dönemi tarif eden gençlik olgusuna ve toplumların birlikte yaşama kültürlerini formel bir şekilde icra ettikleri ve gönüllü birliktelikle ortak amaçlara ulaşmada bir basamak olan sivil topluma ait literatür bilgilerine yer verilmiştir. Bu kapsamda genç kavramına ilişkin toplumsal algılayışa bağlı olarak farklı tanımlar ve yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Sosyal bilimlerde temel yapı taşı olarak kabul edilen insan için önemli bir sıfat olan genç kavramı, genel itibariyle bölümün özünü oluşturmaktadır. Genç kavramının

toplumsal dinamiklere göre farklı perspektiften ele alınışları üzerine konu değerlendirilmiştir. Genç tanımına ilişkin genel bir çerçeve çizildikten sonra gençlik tanımı ve gençliğin sınıflandırması ile ilgili konu başlıkları tartışılmıştır. Gençliğin toplumsal dinamikleri değiştirme gücü ile sahip olduğu potansiyel irdelenmiş ve gençlik döneminin genel özellikleri farklı literatür kaynakları incelenerek yorumlanmıştır. Aynı başlık altında gençlik dönemine ait yaş aralığının hangi dönemlerde ve toplumlarda hangi kıstaslar ile belirlendiği tartışılmış ve gerekçelendirilmiştir. Bu doğrultuda gençlik dönemi ile ilgili her toplumun kendine özgü yapısına göre gençlik dönemini belirlediği sonucunu destekleyecek açıklamalar yapılmıştır. Gençlik ve gençlik dönemlerinin tarihsel süreçte nasıl bir gelişim çizgisi izlediği kronolojik olarak sıralanmıştır.

Gençlik ile ilgili genel açıklamalardan sonra sivil toplum kavramı, farklı düşünürlerin farklı yaklaşımları ile ele alınmıştır. Bu durum sivil topluma ilişkin değerlendirmelerinin uzayıp gitmesine neden olsa da kavramın tarihsel seyir içerisinde toplumsal değerlere ve yargılara göre değerlendirilip tanımlandığı fikrinden ötürü hiçbir tanım göz ardı edilmemeye çalışmıştır. Ancak tüm tanımlara yer vermek çalışmanın hacmini büyüteceğinden dolayı belli tartışma kalıpları içerisinde sivil topluma dair yorumlar çalışmaya dahil edilmiş ve akabinde sivil toplumun tarihsel gelişimi araştırılmıştır. Sivil toplumun tarihsel serüveni içerisinde tanımlardaki yoğunluk daha açık görülmüş, bu duruma göre konu sistematığı içerisinde sivil toplumun farklı konseptlerde farklı yorumlanmasının somut bir skalası çıkartılmıştır. Sivil toplumun tarihsel seyir içerisindeki en önemli değişimi konumuz itibarıyla demokrasi ile özdeşleşmesi olmuştur. Buna bağlı olarak sivil toplum- demokrasi ilişkisi tartışılmış ve sivil toplumun demokrasi bağlamı açıklanmıştır. Sivil toplumun toplum lehine ancak devlet aleyhine olmadan meşru kabul edilen bir yol ile demokrasiyi nasıl toplumsal hayatta pekiştireceğine dair düşünürlerin yorumlarına yer verilmiştir. Buradan çıkan en önemli sonuçlardan biri bireylerin devlet dışı organizasyonlar ile gönüllü birlikteliklerini simgeleyen sivil toplum kuruluşlarına yönelmesi ve sivil toplum kuruluşlarının farklı toplumlarda yaygınlaşmasıdır. Bu duruma bağlı olarak günümüzde görünürlüğü ve önemi artan sivil toplum kuruluşların tanımı ve genel özellikleri hakkında literatür çalışmaları incelenmiş ve sivil toplum kuruluşlarının ortak özellikleri farklı literatür kaynaklarının bakış açılarına göre değerlendirilmiştir. Sivil toplum kuruluşları hakkında genel çerçeve oluşturulduktan

sonra sivil toplum kuruluşlarının toplumsal tekelleşmeyi önlemek adına girişmiş olduğu bir takım işlevleri arasında bulunan siyasal, sosyo- ekonomik ve kültürel işlevleri hakkında bilgiler verilmiş ve konu siyaset bilimi açısından tartışılmıştır.

İkinci bölümde, demokrasinin klasik yaklaşımı olan halkın kendi kendini yönetmesi teoremine ilişkin literatürdeki yorumlara yer verilmiş ve konu ile ilgili kavramsal çerçeve, demokrasinin tanımı ve özellikleri incelenmiştir. Demokrasinin tanımının tarihsel süreç içerisinde yaşamış olduğu değişim irdelenmiş, bu değişim ile demokrasinin boyutlarına ve beklentilerinin neticesinde ortaya çıkan çeşitlilik toplumların kendilerine özgü oluşturdukları tanımlar, anlayışlara göre yorumlanmıştır. Bu durum her ne kadar demokrasi ile ilgili çok sayıda kriter ve özellik ortaya çıkarmış olsa da demokrasinin sahip olması gereken genel özellikler farklı araştırmacıların referanslarına göre konu içerisinde sıralanmıştır. Demokrasiye ait tanım ve özellikler incelendikten sonra ortaya çıkan çeşitliliğin sonucu olarak demokrasi modellerinden olan Doğrudan Demokrasi, Yarı Doğrudan Demokrasi, Temsili Demokrasi ve Katılımcı Demokrasi Modelleri incelenmiştir. Demokrasi tanımında da bahsedildiği gibi farklı tanımlamalar ve bu konuya ilişkin farklı teoriler beraberinde demokrasi konusunda farklı pratikleri getirmiştir. Netice olarak demokrasi modellerinin uygulanışında farklılıklar olsa da genel gaye bireyleri devlet hegemonyasından korumak ve devlet yönetiminde siyasetçilerden oluşan tekelleşmeyi kırmaktır. Bu doğrultuda uygulanan modellerde toplumsal yapıların farklılıkları gibi uygulamanın sonuçları da farklılık gösterebilmektedir. Modellere ilişkin tüm uygulama sonuçları doğrudan yorumlanmasa da devamında işlenen demokrasi sınıflandırması konusuna benzer bir şekilde sadece temel bir çerçeve oluşturulmuştur. Demokrasi sınıflandırması başlığı altında da Klasik Demokrasi, Sosyal Demokrasi, Liberal Demokrasi ve E-Demokrasi tanımlamaları yapılmış ve konulara ilişkin araştırmacıların fikirleri tartışılmıştır. Yerel Demokrasi başlığında yerel demokrasiye ait tanımlamalar incelenmiş ve yerel demokrasinin taşınması gereken kriterler irdelenmiştir. Demokrasinin devlet genelinde uygulama durumundan ziyade, yerel halkın yerel konulara ilişkin yerel yönetimler üzerinden, yine var olan demokratik sistemin izin verdiği ölçüde, doğrudan veya dolaylı olarak halkın katılımıyla gerçekleştirilen yerel demokrasinin kriterleri belirlenmiştir. Akabinde Değişen Yönetim Anlayışı Çerçevesinde Yönetişim başlığı altında yönetim serüveninin tarihsel süreç içerisinde yaşamış olduğu dönüşüm ve değişim incelenmiş, yönetişimin bir

basamak öncesi olan yeni kamu işletmeciliğine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Verimlilik ve etkinliğin öneminin kamu yönetiminde merkez bir politika almasına kadar ki sürecin neticesi olan yönetim, toplumsal aktörlerden olan özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının yönetime dahil olmasını kapsayan tanımlamalar ile tartışılmıştır. Bu kapsamda yönetimin ilkeleri, özellikleri ve göstergeleri yönetim mekanizmaları içerisine yansımaları incelenmiştir. Yönetim kavramına ilişkin farklı yaklaşımlar yönetimin uygulamada ön planda tuttuğu unsurları da değiştirmiştir. Bu durum yönetimin farklı türlerde ve boyutlarda kullanılmasına yol açmıştır. Ancak toplumsal aktörlerin yönetime dahil olmasındaki ortak kabulü merkezine yerleştirmiş olan yönetim mantalitesi değişmemiş, uygulamaya ilişkin farklı yorumlar getirilmiştir. Konu bu bağlamda ele alınmıştır.

Üçüncü Bölümde, komşu ülkelere ve Avrupa Birliği üye ülkelere göre önemli bir genç nüfus potansiyeline sahip Türkiye'nin, nüfusu içerisindeki gençlik ile ilgili kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. Türkiye Gençliğinin genel nüfus içerisindeki yaklaşık %16'lık potansiyeli istatistik veriler ile irdelenmiştir. Türkiye Gençliğinin ülke içindeki potansiyeline vurgu yapılmış ve bu potansiyelin özellikle Avrupa ülkeleri içindeki görünürlüğü üzerinde durulmuştur. Türkiye Gençliğinin nicel üstünlüklerinin yanında gelecekteki nüfus projeksiyonları üzerinden de durumları tartışılmış, gençliğin gelecekte karşılaşacağı en önemli sorunlardan olan işsizlik ile ilgili Türkiye İstatistik Kurumu'nun verileri analiz edilmiştir. Bu nüfus avantajının vermiş olduğu nicel üstünlük, işsizlik gibi bir dezavantaj ile sonuçlanmıştır. Ancak mevcut durumun sadece işsizlik ile sınırlı olmadığı araştırmalara yansımıştır. Bu konuda çeşitli sivil toplum kuruluşlarının gençleri merkeze alan, onların beklentilerini, sorunlarını ve yönelimlerini yansıtan çalışmaların sonuçları yorumlanmıştır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Türkiye Gençliği için devlet kanadını ilgilendiren en önemli konunun gençlere özgü üretilen politikalar olduğu görülmektedir. Bu nedenle Türkiye'nin gençlik politikaları üzerinden çok yönlü bir değerlendirme yapılmıştır. 1990'lı yıllardan beri gençlik potansiyeli konusunda Avrupa Birliği üye ülkelere kıyasla nicel üstünlük gösteren Türkiye, 2012 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığı'nı kurarak gençlik konusunu endemik hale getirecek somut bir adım atmıştır. Bu durum, Türkiye'nin gençlik ile ilgili daha önceden devlet nezdinde ilgi veya alaka göstermediği anlamına gelmemektedir. Burada konu başlıkları ile anlatılmak istenen 2012 yılına gelinceye kadar devlet tarafından gençlik potansiyelini

yönetecek merkezi bir kamu kuruluşunun doğrudan bulunmaması ile ilgilidir. Bu doğrultuda genç bir bakanlık olan Gençlik ve Spor Bakanlığı gençleri tanıma, tanımlama ve hizmet mantığını gösterme adına Gençlik Politikası Belgesi hazırlamıştır. Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi olarak bakanlık tarafından hazırlanan bu belge ayrıntılı bir şekilde incelenerek bakanlığın gençlik ile ilgili algısı, beklentisi ve hedefleri bölüm içerisinde yazılmıştır. Bakanlığın gençlik politikası incelendikten sonra Türkiye Cumhuriyeti Hükümet Politikalarında gençlik, kronolojik olarak ele alınmış ve bu konuda hükümetlerin gençlere yaklaşım tarzları, gençlik algıları, gençler ile ilgili yapmak istedikleri politik söylem ve vaatleri Meclis Tutanakları referansı ile yorumlanmıştır. Hükümet programlarındaki gençlik politikalarının devamında Kalkınma Planları incelenmiştir. Periyodik bir zaman diliminde hazırlanan; sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda uygulanacak politikaların belirlendiği bir strateji belgesi olan kalkınma planları, kronolojik sıraya göre ele alınmış ve planlarda geçen gençlik ile ilgili politikalar ve yaklaşımlar sıralanmıştır. Türkiye Gençlik Politikası başlığı altında son olarak Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde yürütülen gençlik politikaları incelenmiş ve özellikle uluslararası gençlik çalışmaları konusunda devlet kanalıyla yürütülen programlara yönelik açıklamalara yer verilmiştir. Türkiye'de Yönetişim Anlayışının Yansımaları başlığı altında da Yönetişim ekseninde gerçekleştirilen kamu yönetimi reformlarının neler olduğu, bu doğrultuda yönetime yansımalarının nasıl olduğu ve uygulamada nelerin tecrübe edildiğine dair incelemeler yorumlanmıştır. Devamında Türkiye'de Yerel Yönetişim Araçları başlığı ile yerel demokrasiyi destekleyici yönetim mekanizmalarının hangi araçları kullandığına dair araştırmalar yapılmıştır. Yerel Yönetişim araçlarının yerel yönetimlerde uygulama biçimleri incelenmiş ve tez konusu bağlamında değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Yerel yönetişimin uygulamasında önemli bir aktör olan sivil toplum kuruluşları konusu Türkiye özelinde irdelenmiş ve sivil toplum anlayışın tarihsel serüveni araştırılmıştır. Bu kapsamda sivil toplumun Osmanlı'dan günümüze izlemiş olduğu anlayış ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir. Sivil toplum ile ilgili değerlendirmelerden sonra tez konumuzun merkezini oluşturan Gençlik Sivil Toplum Kuruluşları'na ait istatistikler çıkartılmış ve bu istatistikler çeşitli kaynaklar ile zenginleştirilmiştir. Bu minvalde Gençlik Sivil Toplum Kuruluşları'na ait Türkiye değerlendirmesi yapılmış ve bu sivil toplum kuruluşların sayıları, toplam dernek sayıları içerisindeki oranları,

genç nüfusa göre gençlik kurumların oranları, gençlik sivil toplum kuruluşlarına düşen genç sayılarına ilişkin nicel bir değerlendirme yapılmıştır.

Dördüncü bölümde ise Adıyaman yerelinde bulunan gençlik odaklı sivil toplum kuruluşlarının yönetim kurulu üyelerine yerel demokrasiye etkilerini incelemek amacıyla anket çalışması uygulanmış ve bu alan çalışmasına ait bulgular yazılmıştır. Bu kapsamda gençlik sivil toplum kuruluşlarının yöneticileri tarafından cevaplanan anket metinleri tablolara dönüştürülmüş ve bulgular yorumlanmıştır. Son olarak da araştırmaya ilişkin değerlendirme yapılarak sonuç bölümü yazılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL OLARAK GENÇLİK VE SİVİL TOPLUM

1.1.Gençlik Olgusu

Sosyal bilimlerin temel inceleme nesnelere biri olan insan, toplumsal yaşama hem kendi dışında meydana gelen olaylar ile hem de bizzat kendi yaşam döngüsü çerçevesinde dahil olmaktadır. Çevresinde meydana gelen değişimler süreç anlamında kısa, uzun, sıradan, rutin olabileceği gibi dünya tarihini değiştirecek nitelikte olabilmektedir. İnsanın kendi yaşamsal ilerlemesi incelendiğinde ise bu süreci niteleyecek şekilde ömür kavramı karşımıza çıkmaktadır ki ömür, yaşam devam ettiği sürece içerisinde bebeklik, çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve nihayet yaşlılığı barındırmaktadır. Gençlik ise tabii ki bu serüven içerisindeki en dinamik dönem olmaktadır.

Gençlik, farklı bilimsel disiplinlerin çalışma alanlarında incelenen önemli sosyolojik konulardan biri olmuştur ve gençle-gençliğe odaklanmış her bilim ve düşünce sistemi kendi perspektifine göre bir genci veya gençliği açıklamaya çalışmıştır. Tanımlar farklılık göstermesine rağmen odak noktalar ise her zaman ortak olmuştur. Odak nokta olarak yer ve zaman anlamında her zaman dinamik, coşkulu ve çalkantılı bir dönem olarak görülmesi de farklı tanımlamaların içerisinde sürekli yerini korumuştur (SEKAM, 2016: 1-10). Ancak toplumun en hareketli ve dinamik grubu olan bu grup, duygusal özellikleri nedeniyle kolay şartlansa-şartlandırılrsa ve manipülasyona açık yapıları ile her alanda hedef kitle olarak görülse de temelde toplumsal dengeleri değiştirme potansiyeline sahip olmaları sebebiyle her zaman araştırılmaya ve sorgulanmaya açık bir olgu olarak görülmüştür.

İnsanın yaşam döngüsü incelendiğinde bebeklik, çocukluk, ergenlik, gençlik, yetişkinlik, emeklilik ve yaşlılık dönemi gibi kategorilerle konu analiz edilirken (Baran, 2013:8) çalışma konumuz bağlamında çocukluktan yetişkinliğe doğru bir geçiş dönemi olan gençlik, modern zamanların ortaya çıkarmış olduğu toplumsal bir kategori olarak kabul edilmektedir. Şöyle ki gençlik, kentleşme kültürünün çok yaygınlaşmadığı Endüstri Toplumu öncesindeki Ortaçağ Avrupa'sında, bir toplumsal kategori olarak görülmemiştir. Bu durum, geleneksel toplumlarda gençliğin bugünkü

kadar uzun bir yaş dönemine yayılmamış ve kısa süreli olmasıyla birlikte çocukluk döneminin bir sosyal kategori olarak görülmemesine bağlanabilir. Bunun yanında yetişkinlik dönemi öncesi modern ulus devletlerin inşa sürecinde gençlik hem yeni toplumu inşa eden aktörler hem de devletin inşa ettiği bireyler olarak önemini korumuştur. Sanayi toplumun ortaya çıkmasında ve bu toplumun süreğenliğinde gençlik, özellikle cinsiyetçi bir mantıkla erkek gençler, yaşam döngüsünün merkezine yerleştirilmiştir. Bu durum gençliğin üretim mekanizmalarında toplumsal bir kategori kazanmasını sağlamış ve politikleşmesinin önünü açmıştır (Lüküslü, 2009: 19-20). Öyle ki, bu gelişmeler sadece Avrupa toplumlarında yaşanmamış devrim öncesi Rusya’da da gençliğin üretim garantisi ve rejimin gelecek sahipleri gibi görülmesini destekleyen propagandalar Lenin aracılığıyla yaygınlaşmıştır. Yakın gelecekte Avrupa benzeri nedenler ile ön plana çıkmasa da gençlik Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş yıllarında hürriyetin yegane temsilcileri ve sahipleri olarak değerlendirilmiştir (Gür vd., 2012: 22; Lewis, 2020: 126).

Literatür incelendiğinde sanayi toplumunun ortaya çıkışı ile gençlik döneminden yetişkinlik dönemine geçişi belirleyen geleneksel iki gösterge bulunmaktadır. Bu göstergeler genellikle Avrupa, Asya ve Amerika Kıtaları gibi sanayi gelişimine erken veya geç ayak uydurmuş toplumların realitelerinden beslenmektedir. Göstergelerin birincisi aile ile ilgili olarak her konuda sorumluluk üstlenmek, ikincisi maddi kazanç sağlamada mesleki veya iş sorumluluğu almaktır (Fend, 2006: 80). Bahsi geçen sorumlulukların üstlenmesinde baz alınan yaşın, modern toplumlarda zamanla ileri yaşlara taşınması gençlik kategorisinin yeni bir format kazanmasının yanında aynı zamanda gençliğe ait bu yeni kategori parametrelerinin devamlı olarak değişmesine neden olmaktadır (Çelik, 2010: 115). Gençlerin ileri yaşlarda sorumluluk üstlenmenin temelinde, üretime ait bilgi kazanım süresinin uzaması, iş alanlarındaki mesleki eğitim zorunluluğu ve gencin sosyal hayata dahil olmasını gerektiren kriterlerin belirli bir süreye bağlı olması yatmaktadır. Eğitimdeki süre arttıkça da aileye karşı sorumluluk ve iş veya mesleki sorumluluğun üstlenildiği yaş da doğal olarak ilerlemektedir.

Kabul edilmiş göstergeler yanında gençlik çağındaki yaş aralığı, bu döneme ait alt ve üst sınır kıstası ile belirlenmektedir. Alt sınır, işgücüne katılmanın ilk yaşı, üst sınır ise bireyin eğitim hayatının (zorunlu veya temel eğitim) sona erdiği ve devamında evlenip, aileye karşı sorumluluk üstleneceği yaş olarak tanımlanmaktadır. Türkiye’de 1980’li yıllarda Devlet Planlama Teşkilatı’nın hazırlamış olduğu IV. ve V. Kalkınma

Planlarında gençlik dönemi için üst sınır 24 yaş olarak kabul edilmiştir. Bu üst sınır, gençlik tanımı açıklanırken görüleceği üzere 29 ve 30 yaşlarına kadar da kabul görmektedir. Eğitimde artan ihtiyaç ve toplumun hayat tarzındaki dönüşüm ile birlikte, gençlerin aktif hayata atılma yaşı her dönem ilerlemekte (Çavdar, 1983: 804) ve buna bağlı olarak “genç”e ait tanımlamalardaki değerlendirme kriterleri de değişmektedir (İMV-SAM, 1999).

1.1.1.Genç ve Gençlik Tanımı ve Sınıflandırılması

Genç kavramı sosyolojik, psikolojik ve biyolojik açılardan tanımlanabilmektedir ve buna binaen tanımlamalar sürekli farklılık göstermektedir (Kentel, 2005: 12). En genel genç tanımı ise “toplumsal olarak kimlik edinme sürecini yaşayan ve toplumsal rolü belirlenme aşamasındaki birey” şeklinde yapılmaktadır (Sinanoğlu ve Turan, 1997: 8). Bu kavrama ilişkin diğer tanımlamalara bakıldığında İnanır’a (2005: 50) göre genç; eğitim gördüğü okulda ve sosyal hayatın içerisinde muhatap olduğu diğer eğitsel faaliyetler içerisinde yer aldığı ortamda karşılaşacağı sorunları tanımlayabilecek ve çözebilecek yeteneğe sahip, almış olduğu eğitim ile aynı anda sistemi tanıyan, ümit ve özgüvenle, sosyal hayatta ulaşmak istediği hedeflere emek vererek elde etmeye koşullanan, bunun yanında tüketime açık ve kendisini dinamizmin etkisiyle tükettikleri ile tanımlayan tez canlı insandır. Baran (2013: 8) ise genç tanımını yaparken şöyle bir yorumda bulunmuştur: “Kendi geleceği ile ilgili hayallerini, hedeflerini ortaya koyarken toplumda gençliği kendi devamının sağlanması bakımından geleceği olarak görür”.

Hukuki çerçeve ile belirlenen genç kavramına yaklaşım ise şu şekildedir: “Devlet, İstiklal ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müspet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetişme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır. Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır” (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982, 58. Madde). Bu anayasa maddesiyle devlet gençlere tevdi edilen görevlerin çerçevesini belirleyerek gençlerin sahip oldukları veya olmaları gereken haklardan ziyade gençlerin nasıl yetiştirilmesi gerektiğinin sınırlarını çizmektedir. Ayrıca devlet, ilgili anayasa

maddesinde geçen konularda gençlere yönelik bir müdahalesinin olası meşruiyet hakkının saklı olduğunu göstermektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı, gençliği “buluş çağına erme sebebi ile biyo-psikolojik bakımdan çocukluğun sonu ile toplumun hayatında sorumluluk alma dönemi olan çocukluk ve genç yetişkinlik arasında kalan 12- 24 yaşları arasındaki gruptur” şeklinde tanımlamaktadır (Kulaksızoğlu, 1990: 134). Bu tanımlamada belirlenen yaş aralığının referansı 1983 yılında Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın yapmış olduğu gençlik tanımına dayanmaktadır. Bakanlığa göre gençlik, buluşa erme nedeniyle, psikolojik ve biyolojik bakımdan çocukluk döneminin sona ermesi ile toplumsal hayatta sorumluluk alma dönemi olan 12- 24 yaş grubunun içindeki kitledir (Şener, 2013: 11, BBYKP, 1984: 149)

Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın 2012 yılında hazırlığını yaptığı ve 2013 yılında yayınladığı Ulusal Gençlik ve Spor Politikası belgesinde, gençliğin biyolojik olarak ele alınmasından ziyade sosyolojik olarak değerlendirilmesi gereken bir kavram olduğu uyarısında bulunmaktadır. Devamında ise gençliğin; mevcut zaman içinde, toplumların sosyo-ekonomik durumları, kültür ve gelenekleri baz alınarak tanımlamasının yapılabilmesinin mümkün olduğu ifade edilmektedir. Bu bağlamda evrensel bir gençlik yaş aralığından söz edilememekte ancak Türkiye’de 14- 29 yaş aralığında bulunan bireyler gençlik kategorisine alınabilecek hedef grup olarak kabul edilmektedir (GSB, 2013: 4).

Genç olarak nitelendirilebilecek kişilerin hangi yaş aralığında olabileceğine dair farklı rakamlar dile getirilmektedir. Önemli bilim adamlarından İbn-i Sina, delikanlılık olarak da isimlendirdiği gençliğin 30 yaşlarına kadar devam ettiğini belirtmiştir (Keklik, 1987: 88). Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO), genç insanların değişikliğe açık, heterojen bir grup olduğunu ve gençlik çağında maruz kalınan hayat tarzı ve tecrübelerin bölgelere ve ülkelere göre büyük değişiklik arz ettiğine değinmektedir. İngiliz Milletler Topluluğu Gençlik Programı gibi örgütler, genç insanları 15- 29 yaş aralığında görmekte; Avrupa Birliği de aynı şekilde çeşitli raporlarında gençleri 15- 29 yaş aralığındakiler olarak adlandırmaktadır. (Commission of the European Communities, 2011, Commonwealth Youth Programme, 2011). Uluslararası bir örgüt olan Birleşmiş Milletler (UN- BM) gençliğin tanımlanmasında önemli kilit nokta olan gençlik dönemini 12-24 yaş aralığına yerleştirmiştir. Dünya Bankası (WB- DB) 15-24 arasındaki bireyleri “genç” olarak tanımlamakta ve

gençlerin yaş başlangıçları noktasında BM ile ayrılmış olsa da gençlik döneminin bitimini gösteren yaş sınırında hemfikirdirler. Bu kuruluşlar için gençlik dönemi yetişkinlik dönemine geçişin başladığı evrede son bulmaktadır (Yazıcı, 2001: 9).

Gençlik ise her zaman için tanımlanması karmaşık ve sorunlu bir kategori olmuştur. Ancak devlet himayeli toplumlarda gençlik ile ilgili kullanılan ortak tanım, bir ideal çerçevesinde devlet tarafından sunulan ideolojinin öğretildiği genç kesimler şeklinde olmuştur (Kentel, 2005: 12). Gençlik; çocukluk ile erişkinlik arasında bulunan, ergenlik ve delikanlılığa ait özelliklerinin bütünleştiği, cesaret ve macera duygularının ön planda olduğu, duygu, düşünce, davranış ve tutum bakımından kişiliğini gelişme yönünde değiştirdiği, bu minvalde hızlı bir gelişme gösterdiği bireyin, bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal, ahlaki, kültürel ve ekonomik yönden gelişimini sağladığı; bireyi sosyal olgunluğa hazırlayan, 14-24 yaş arasında yer alan bir geçiş dönemi olduğu söylenebilir (Aydın, 2012: 18- 19). Gençlerin yaşamış oldukları bu evre ise daha önce de belirtildiği üzere toplumsal koşullar, kişilerin içinde buldukları ortamlar, ekonomik ve siyasi koşullardan bağımsız olarak ele alınmamalıdır. Gençlik döneminin yaşandığı süreçte etki altında kalınan ve sürekli sosyal ilişki içerisinde bulunduğu aile, okul arkadaşları, iş ve serbest zamandaki ortamlar gibi etkenler bu dönemi etkilemektedir. Bu etkenler dikkate alınarak gençlik döneminin tüm toplumlarda homojen bir özelliğe sahip olmadığı görülmektedir (Oktay vd., 2019: 13). Şu durumda belirtilmelidir ki maalesef gençlik tanımı, genellikle biyolojik ve kronolojik açıklamaya tabii tutularak yapılmaya çalışılır. Bu durumda gençliğin yaşadığı dönemdeki tarihsel ve toplumsal olaylardan etkilenip dönüşmesi anlamından uzaklaşmaktadır (Baran, 2013: 8). Buna göre, gençlik tanımlaması ve araştırması yapılırken bu gelişmeler ile birlikte “demir üçgen” olarak betimlenen aile yapısı, eğitim sistemi ve mevcut sistemin unsurları dikkate alınmalıdır (ARI Düşünce ve Toplumsal Gelişim Derneği, 2001).

Sosyal bilimlerde gençlik tanımı ile ilgili net ve yerleşik bir ifade bulunmamaktadır. Gençlik hakkında yapılan sosyolojik çalışmaların çoğunda, Herbert Marcuse'nin biyolojik yaklaşımı, Pierre Bourdieu tarafından açıklanan sosyo- ekonomik yaklaşım ve François Dubet'nin yaptığı sentezci yaklaşım olmak üzere üç temel yaklaşımdan yararlanılmaktadır (SEKAM, 2016: 10-11):

Bu yaklaşımlardan biyolojik yaklaşım (Herbert Marcuse), gençliği başlangıcı ve sonu belli olan bir yaş aralığına yerleşmiş insanlar olarak tanımlayarak nesil bakışını kabul

etmektedir. Bu yaklaşımda demografik özellikler, gençliğin tanımı açıklanırken referans alınan kriterlerden birini oluşturmaktadır. Demografik gençlik tanımlaması genellikle resmi faaliyetler için hazırlanmış kaynaklarda karşımıza çıkmaktadır.

İkinci olarak Sosyo-ekonomik yaklaşım (Pierre Bourdieu), yaş faktörünü dikkate alarak yalnızca kuşaklar arası farklılaşma üzerine odaklanan bir bakış açısının (biyolojik yaklaşımda olduğu gibi), kuşaklar içi farklılaşmalara duyarsız kalacağını, halbuki kuşak içi farklılaşmanın son derece önemli olduğuna dikkat çekmişlerdir. Örneğin, İstanbul gibi bir metropolde üniversitede okuyan 26 yaşında bir gençle, aynı şehirde fabrikada çalışan bir gencin, ya da Anadolu kırsalında yaşayan evli (veya çocuk sahibi) bir gencin, aynı yaşta olsalar dahi bugünün dünyasında genç olma deneyimini farklı yaşadıklarına dikkat çekilmiştir. Buna göre gençlik, sadece biyolojik yaşla değil, bu yaşın etkisi olan sosyal konumla da ilgilidir. Çünkü özünde biyolojik olan bu kavram, insan söz konusu olduğunda toplumsal bir hal almaktadır. Yine bu çerçevede olmak üzere, farklı şartlar altında bulunan genç bir erkeğin ve genç bir kadının tecrübeleri de farklılaşacaktır. Gençlerin içinde buldukları farklı sosyo-ekonomik şartlara dikkat çeken Bourdieu, bu anlamda gerçekte gençlik değil gençliklerin var olduğunu, gençlik kavramının kendisinin toplumu homojen göstermek için kurgulanan bir dil oyunu, manipülasyon olduğunu iddia etmiştir.

Hem tarihsel çerçeveyi hem de toplumsal ve sosyo-ekonomik faktörleri analize dahil eden son yaklaşım ise sentezci yaklaşımdır (François Dubet). Bu yaklaşım, aynı yaş grubuna mensup kişilerin ortak tecrübelerden geçeceğini; fakat bu tecrübeleri, kendi buldukları yerden, yani dahil oldukları farklı sosyal grupların içinde yaşayacaklarını kabul etmektedir.

Özetle, gençlik için belirlenen yaş sınırlarının, ülke ve toplum bazında farklılık gösterdiği dikkatlerden kaçmamaktadır. Dolayısıyla gençliği tanımlarken kültürel kıstasları dikkate almak gerekmektedir. Bu bakımdan da gençlik, toplumdan topluma değişiklik arz eden faktörlerle tanımlanan, kendi kriterlerine göre bir düzen ve anlam empoze etmeye çalışılan, zaman ve mekanda süreklilik göstermeyen, yaş grupları ve nüfus istatistikleri ile tanımlanamayacak derecede karmaşık bir kavramdır. Böyle olduğu için de literatüre bakıldığında gençliğin, yerleşim birimlerine, içinde buldukları şartlara, sahip oldukları imkanlara göre de sınıflandırılarak tanımlandığı görülmektedir. Yerleşim birimlerine göre sınıflandırılmış gençlik; kent gençliği, kırsal kesim gençliği ve gecekondu gençliği olmak üzere üç başlık altında ele alınmaktadır.

Gençlik kesimini sınıflandırmada kullanılan bir diğer ölçüt ise okuyan ve okul dışı gençlik ayrımıdır. Okuyan gençlik; ortaöğretim gençliği ve yükseköğretim gençliği olarak ele alınırken okul dışı gençlik kesimini; çalışan gençlik, işsiz gençlik ve asker gençlik grubu oluşturmaktadır. İçinde buldukları şartlar göz önüne alındığında ise gençliğin, özel durumlu gençlik adı altında fiziki-zihni özürlü olan gençlik ve hükümlü-tutuklu gençlik olarak sınıflandırıldığı görülmektedir. Ayrıca dönemsel özelliklerden veya ideolojik/siyasi/dini referanslardan esinlenerek yapılmış ve oldukça yaygın olarak kullanılan özel gençlik kategorileri ve tanımları da vardır: X-Y-Z kuşağı, milenyum kuşağı, internet gençliği, cool gençlik, emo gençlik, apaçi gençlik, devrimci gençlik, İslamcı gençlik, 68 kuşağı, 78 kuşağı, 80 kuşağı vb. (SEKAM, 2016: 11).

Margaret Mead'ın 1970'lerde kaleme aldığı "Culture and Commitment: A Study of the Generation Gap" (Kültür ve Bağımlılık: Kuşaklararası Uçurum Üzerine Bir Çalışma) adlı çalışması 20. yüzyılın gençliğini analiz edebilmek açısından gençlik ve kuşak sorununa ilişkin belirli ipuçları sunmaktadır. Mead'a (1970) göre gençliği analiz edebilmek için üç farklı toplum tipini gözlemlememiz gerekmektedir. Bunlar (Mead, 1970: 1-2, 10' dan aktaran Lüküslü, 2005: 70-72):

-Postfigüratif (geleneksel) toplum tipi: Atalarının öğretilerine dayanan bu toplum tipinde gençlerin eğitimi yetişkinler tarafından sağlanmakta, atalarından öğrendikleri ve miras aldıkları karakteristik yapı ile bir sosyal düzen oluşturulmaktadır. Bu toplum tipinde yetişkinler, gençlerin sosyal hayata entegre olabilmesi için tüm gereksinimleri tedarik edici konumdadırlar. Gençliğin önündeki yegane ve tek model yetişkinlerdir.

-Kofigüratif (modern) toplum tipi: Gençlerin eğitim sürecinde hem yetişkinlerin hem de akran grupların rolü vardır. Gençler, kültüre ve hayata dair bilgilerini kitle iletişim araçları ve bu toplum tipindeki emsalleri olan gençlerden öğrenmektedir. Bu süreçte kuşakların birbirilerine baskınlık kurma girişimleri kabullenmemelerinin doğurmuş olduğu çatışma ile birlikte yetişkinlere karşı bir duruş sergileyerek bağımsızlaşabilecekleri öngörüsü hakimdir.

-Prefigüratif toplum tipi (Prefigüratif Kültür: Yaşlıların gençlerden öğrendiği kültür): Bu tip toplumda süreç; yetişkinlerin, kültürel etkinlikleri çocuklarından öğrenmeleri ve hayat pratiklerine bunu yansıtmaları anlamına gelmektedir. Mead'ın (1970) tanımıyla prefigüratif toplum, günümüz toplumlarını temsil etmektedir. Gençler artık

yetişkinlerden bir şey öğrenemezler zira yetişkinler değişime ayak uyduramamaktadır. Gençler, sadece yaşlılarından bir şeyler öğrenebilir hale gelmişlerdir. Bu durum, kuşaklararası bir çatışmadan çok öte bir dönem olarak kuşaklararası uçurum dönemi olarak tanımlanmaktadır.

François Dubet, Mead'ın bu üçlü gençlik okumasına bir yorum katarak; her üç sosyalleşme sürecinin de aynı anda görülebildiği bir toplumsal yapının tanımlanabileceğini belirtmektedir. Dubet'e göre gençler eski bir dünyaya doğdukları için postfigüratif, yetişkinlerden ve akranlarından etkilendikleri için kofigüratif ve son olarak yeni dünyaya ayak uyduramayan yetişkinlerden bağımsızlaşarak daha çok arkadaşları ve yaşlılar üzerinden sosyalleştikleri için de prefigüratif bir toplumun üyesidirler (Dubet, 2002: 48; Lüküslü, 2005: 72).

Konuya Türkiye açısından bakıldığında gençlik kavramını dönemsel olarak çeşitli tipolojilere göre sınıflandırmak mümkündür. Bu tipolojileri Şahinbaş (2016: 43) şöyle sıralamaktadır: 68-78 Gençliği, 80 Gençliği, 90 Gençliği ve Milenyum Gençliği'dir.

-68-78 Gençliği: Dünya genelinde '68 Kuşağı' olarak, Türkiye'de ise yıl aralığı anlamında benzer özellikler gösterdikleri için '68-78 Kuşağı' olarak isimlendirilen kuşağın neredeyse tümü üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Bu kuşak, genellikle gençlik ve başkaldırı kavramlarına işaret edilmektedir. Çünkü bu dönemde İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünyada değişen dengeler, ekonomik kalkınma ve bu kalkınmaya bağlı olarak ortaya çıkan, tüketim toplumundan rahatsız olmaya başlayan üniversite öğrencileri dünyada çeşitli sebeplerle başkaldırı hareketlerinde bulunmuşlardır (Şahinbaş, 2016: 43-44).

Başlatılan hareketler, toplumsal sınıflı harekete geçirmiş ve sosyal, ekonomik alanların yeniden düzenlenmesinde etkili olmuştur. Dünyanın tüm noktalarında öğrenci ve işçi hareketlerinin birleşmesiyle eş zamanlı olarak başlayan 68 Hareketinin temel düşüncesi ise devrimdir. Bu döneme kadar siyaset sahnesine ekonomik sorunlar sürekli gündemde tutulurken 68 Mayısıyla beraber kültürel ve ahlaksal sorunlar daha çok gündemde tutulmuştur (Bulut, 2011: 125-126). Bu dönemdeki gençler ise ideolojilerini ve kimliklerini ifade etmek için bedenlerini şekillendirmiş (kıyafet, sakal, bıyık, davranış...) kuşaklar olarak da bilinmektedir (Alemdaroğlu, 2005: 24).

-80 Gençliği: 1980 sonrası kuşak, apolitik ya da depolitize bir şekilde davranış ve düşüncelerinde devlet merkezli olmaktan çok bireye odaklanmışlardır (Bayhan, 2015:

366). Bu dönemde Türkiye'deki gençlik analiz edildiğinde dönemin koşulları gereği üniversite öğrencileri arasında sağ-sol şeklinde çeşitli kutuplaşmalar mevcuttu. Üniversite öğrencilerinin bu dönemde yaşanan kutuplaşmalara karşı genellikle fazla tercih hakkı bulunmadığından isteyerek veya istemeyerek bir tarafa yönelmeleri söz konusuydu. Bu durumda, toplumda ortaya çıkacak kaos ortamının başrolünde gençler bulunuyordu. Yaşanan süreç gençler için bir kavga ve çatışma ortamına dönüştüğünden grubun içerisinde yer almak karşı tarafta kimlerin olduğunun önemi olmadan bir çatışma yaşayabilmesi anlamına gelmekteydi. Bu dönemdeki gençler kargaşa ve çatışmaya meyilli gençlik olarak hafızalardaki yerlerini korumuşlardır (Değirmenci, 2011:25- 37).

80'li yılların gençleri, yaşanan darbe süreci ile sosyal yaşamdaki dengelerini değiştirmek zorunda kalmışlar ve çoğu üniversite hayatını yarıda bırakmıştır. Bir kısmı darbe yönetimi tarafından haklı veya haksız yere tecrit edilmiş, gençlerin siyasal zeminden soyutlanması için planlı ve istikrarlı uygulanan devlet politikası ile gençler bu dönemde kenara itilmiştir (Sezer ve Dizman, 2010: 436- 438).

12 Eylül 1980'deki darbe yönetimi, sürekli baskıcı rejimi sürdüremeyeceğini, Turgut Özal gibi toplumdan gelen tepkileri gözardı etmeyen siyasilerden gelen dönütlere ve 24 Ocak Ekonomik kararların istibdat yönetimine karşı vermiş olduğu ekonomik krize göre devlet yönetiminde yeni politikaların uygulanmasına kapı aralamıştır (Eğilmez, 2018: 148). Bunun en bariz örneği ise neo-liberal politikalar ile ekonomi alanında olmuştur. Neo- liberal politikalar, boşluktaki gençleri tüketime yönlendirmiş ve gençler açısından sosyal hayat siyasal hayattan soyutlanarak ekonomik meseleler daha hakim olmaya başlamıştır. Ancak buradaki en önemli nokta, ekonomik meselelerin sadece tüketim, harcama gibi pasif davranışlardan ibaret olmasıdır. Akabinde gelen gençliğin, bu durumu nasıl miras aldıkları 1990'lı yıllarda daha bariz bir şekilde görülmektedir (Eğilmez, 2018: 150- 151).

-90 Gençliği: Neo-liberal politikaların etkisi 80'li yıllarda görülmeye başlansa da 90'lı yıllarda etkisini giderek artırmış ve gençlik bir önceki döneme göre daha fazla başkalaşmıştır. Gençlerin bu dönemde etkilendiği durumlar sadece neo-liberal politikalar ile sınırlı kalmamış küreselleşmenin bu sürece dahil olması ile başka bir süreç gelişmiştir. Bu noktadan sonra sistem, kökten bir değişime uğramış ve devamlılığını korumak için yeni bir kültürün ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu topluluğa da tüketim toplumu adı verilmiştir. Medya ile birlikte bireye tüketim

alışkanlıkları kazandırılarak, birey sınıf bilincinden uzaklaştırılmıştır. Artık gençler, tüketim kültürünü özümsemişler ve bu minvalde farklı alanlara yönelmişlerdir (Şahinbaş, 2016:46- 47).

-Milenyum Gençliği: Milenyum gençliği, 2000'li yıllardaki gençlerin tanımlanmasında kullanılan ortak bir ifadedir. Bu yıllardaki gençlere milenyum ismini çağrıştıran başka ifadelerde kullanılmaktadır; örneğin internet kuşağı sıfatı bunlardan bir diğeridir. Milenyum gençliğinin bahsi geçen diğer gençlik sınıflarından farkı, yeni teknolojik gelişmelerin hız kazandığı ve buna bağlı olarak da iletişim alanında yaşanan gelişmeler ve en önemlisi küreselleşme sayesinde etkileşimin arttığı bir dünyada doğmalarıdır. Milenyum gençliği, bu yeni gençlik kültürü içerisinde bireysel ve toplumsal kimlik inşa etmeye çalışırken aynı zamanda bu teknolojiye bağımlı bir gençlik kültürünün de ortaya çıkmasına öncülük etmektedir (Şahinbaş, 2016: 47). Milenyum gençliği ile ilgili yapılan araştırmalar ise genç kimliğinin geleneksel ve modern değerlerini kolaj yapan postmodern kültürü de içselleştirdiklerini göstermektedir (Bayhan, 2015: 366). Sonuç olarak bu milenyum gençliği, yaşanan gelişmelerde ve etkileşimlerde yerel etkileşimden ziyade sürekli küresel etkileşimlerin çerçevesinde kalmıştır/ kalmaktadır.

Gençlik kavramı ile ilgili bir diğer sınıflandırma yaklaşımı da kuşak/jenerasyon/nesil kavramıdır (Keleş, 2011: 129). Kuşak kavramı, aynı dönemin kapsadığı sosyal, ekonomik vb. gelişmelerden etkilenen topluluğu barındırmaktadır (Williams ve Page, 2011: 2). Gençlik kuşakları ise Sessiz, Bebek Patlaması, X, Y ve Z Kuşağı şeklinde kronolojik olarak sıralanabilir:

-Sessiz Kuşak: 1925-1945 yılları arasında doğan insanları kapsayan kuşak olarak tanımlanabilir. Özellikle karakteristik özelliklerini 1929 yılındaki Büyük Burhan döneminden alan bu kuşak daha çok ekonomik sebeplerden dolayı kanaatkar ve tutumlu olmalarının yanında kuşak betimlemesinde kastedildiği gibi (Giancola, 2006: 33) sessizlikleri ile bilinmektedirler (Gürbüz, 2015: 43).

Sessiz kuşağın diğer özellikleri ise öz değerlerine uyumlu olmaları, otoriteye karşı saygılı olmaları, itaatkar ve disiplinli olmaları şeklinde sıralanabilir. Bunun yanında sessiz kuşak aile yapısını geleneksel değerler olarak kabul etmekte ve çekirdek aile yapısını benimsemektedir. Dünya genelini yakından ilgilendiren ekonomik problemlerin yaygın olduğu Büyük Buhran dönemine denk gelen bu kuşak genel

olarak gelecek hayali kurmamakta, günlük ekonomik problemleri çözmekle meşgul olmaktadır (Hammill, 2005).

-Bebek Patlaması Kuşağı: Bu kuşak 1946–1964 arası dönemde doğanlar olarak sınıflandırılabilir. II. Dünya Savaşı sonrasına denk gelen bu dönem, doğumların diğer dönemlere nazaran fazla olmaları nedeniyle yeniden şekillenen kuşak olarak da tanımlanmaktadır. Bebek patlaması kuşağının en belirgin özellikleri kadın- erkek eşitliğine önem vermeleri, ırk- ulus ayrımına karşı etkin mücadele örneklerinin sergilenmesi, iş yaşamında takım çalışmasının öne çıkması ve çevreye karşı duyarlı olmalarıdır (Levickaite, 2010: 171). Bu kuşak genellikle takım ruhu, iletişim ve iş birliği içinde çalışmayı tercih etmektedirler (Wallace, 2006: 141).

-X Kuşağı: 1965–1980 yılları arasında doğanlar, X kuşağı olarak isimlendirilmektedir. Bu kuşak kendini toplumun değer ve yargılarına karşı zıt olarak gören, politik süreçlere karşı sert çıkışlar yapan, yaşadıkları dönemin tarz alışkanlıklarından farklı giyim tarzına sahip olan, aynı şekilde müzik ve kültürel alışkanlıklarında toplumdan keskin bir şekilde ayrılan ve punk akımı gibi farklı tarzlara sahip olan bir kuşak olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemdeki kişiler kendilerine ait saygın bir statü talep etmekte, para ve yüksek oranda kendi içlerinde sosyalleşme ile varoluşlarını topluma açıklamaya çalışmaktadırlar. X Kuşağı gençlerin belirgin diğer özellikleri; toplumsal sorunlara karşı duyarsız kalmayıp bu konulara eğilmeleri, ekonomik yapı içerisinde istihdama katılmaktan çekinmemeleri, görüntü ve alışkanlıklarının aksine otoriteye saygılı olmalarıdır. Kadınların iş gücüne katılmalarını desteklemeleri ve az çocuk sahibi olmak istemeleri, bu kuşak için önemli değerler olarak görülmektedir (Tolbize, 2008: 3). Dikkate değer özelliklerinden biri olan özgürlüklerine düşkün olmaları ise baskıcı toplumlarda kendilerine yer bulamamalarına sebep olmuştur. Bu durum, çok büyük göç dalgalarına sebep olmasa da kuşağın kendi içinde sirkülasyonunu etkilemiştir. Bir önceki kuşak olan bebek patlaması gibi toplumsal değerlere fazla takıntılı değilken farklılık anlamında takım çalışmasından ziyade tek başlarına daha iyi çalıştıklarını, işe daha çok odaklandıkları ve aynı zamanda sabırsız oldukları X kuşağı için telaffuz edilmektedir (Twenge, 2010: 209).

-Y kuşağı: 1980–2000 yılları arasında doğanlar, bu kuşağın kapsamına girmektedir. Y kuşağının iş ve sosyal hayatında bir dönüşüm dalgası olması, yaşadıkları dönemin gelişmeleri ile ifade edilmektedir. Y kuşağındaki bireyler, her şeyi kendi öz benlikleriyle elde edebileceklerine ve kendilerinin eskiden yeniye doğru dönüşümcü

olduklarına inanmaktadır. Teknolojinin bu dönemde daha da gelişmesiyle, tüketim toplumu tarafından kuşatılmış bir çevrede büyümüşlerdir. Ayrıca bu kuşak, internetin olduğu ilk kuşaktır. Bu dönemde bireyler, farklı etnik köken ve kültürlerden etkileşim sağlamışlar ve önceki kuşaklara nazaran kültürel zenginliğe kavuşmuşlardır. Medya ve reklamların da etkisiyle Y kuşağı, diğer nesillere göre daha fazla marka bilincine sahip, tüketim konusunda seçici ve bilinçli olarak yetişmişlerdir. Önceki kuşaklarla karşılaştırıldığında bu kuşak, dönemsel olayların geriletği toplum yapısının yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlamasıyla alım gücü yüksek bir sınıf olmuştur. Ancak bu durum Y kuşağının geneline yansımamış, belirli kesimin alım gücü yüksek iken bazı kesimlerin alım gücü çok düşük seviyelerde kalmış ve aynı kuşak içerisinde büyük farklılıkların olduğu yeni bir dönem ortaya çıkmıştır (Baldonad, 2008: 3- 4; Zempke vd., 2013: 122; Yüksekbilgili, 2013: 346- 347) .

-Z Kuşağı: 2000 yılı ve sonrasında doğanlar, bu kuşak içerisine dahil edilmiştir. Bu kuşak aşırı yalnızlaşma yaşayan ya da “Yeni Sessiz” kuşak diye tanımlanmaktadır. Z kuşağının bulunduğu çağda, teknolojik ilerleme ve farkındalıklar, Y kuşağının karşılaştığından daha fazla olmaktadır. Bu durum da sosyolojik anlamda deneyimledikleri olgular bakımından önceki kuşaklar ile çoğu konuda ayrıldığını göstermektedir (Levickaite, 2010: 173). Bağlılıklarının ve vefa duygularının az olması, otoriter yönetim tarzını zor kabullenmeleri, bağımsızlıklarına düşkün olmaları yanında mesleki anlamda istikrarlı bir istihdam periyotlarının bulunmaması, egoistlikleri ve teknolojiye bağımlılıkları ise bu kuşağın ilk akla gelen özellikleri olmaktadır (Golovinski, 2011: 48).

1.1.2.Gençlik Potansiyeli ve Gençlik Dönemi Özellikleri

Çocukluktan yetişkinliğe geçişi gösteren dönemi kapsayan gençlik çağı, kendine özgü yaşam biçimi, düşünce yapısı, konuşma dili ve iletişim kurma tarzları ile özel bir dönemdir. Söz konusu döneme ait fizyolojik değişiklikler ve buna bağlı olarak toplumdan gelen eleştiriler, gencin davranışlarında asileşmeye, aniden değişen hareketlere ve kararsızlıklar göstermesine yol açmaktadır. Ancak gencin aynı zamanda yaşına göre idealist, coşkulu, yaratıcı, bağımsız davranma isteği, adaletsizliğe, eşitsizliğe ve haksızlığa tahammül edememe gibi ahlaki gelişimle ilgili değerlere sahip olması, üretici, sağlıklı ve uyumlu birey olma özelliklerini de taşıdığı anlamına gelmektedir (Lüküslü; 2003: 288-299).

Gençlik toplumlar için bir değer (Baran, 2013: 8), gelecek hedeflerin odak noktası, küreselleşen dünyanın yenilikçi modelleri, gelişmişliğin ve kalkınmanın kilometre taşları olarak görülür. Gençlik, kendinden önceki nesle göre daha çabuk öğrenir, çünkü yeni bilgi, davranış ve tutumlar onları öğrenmeye karşı daha hazırlıklı kılar (Kulaksızoğlu, 1990: 133). Bilgiye ulaşmanın hızlılığı, kitle iletişim araçlarının baş döndürücü gelişimi ve sürekli yeni sürümleri ile kendini bir önceki varlığından ayırıştırarak teknoloji, gençlik için ilgi çekici bir alan olmuştur.

Gençlik dönemi bireyin ahlaki değerlerinin en hassas olduğu dönemi kapsamaktadır. Ahlaki değerler gençliğin toplum içinde potansiyel varlığını gösteren önemli bir etkidir. Bu değerlerin sürekli değişkenliği göz önünde bulundurulduğunda gençliğe yönelik ahlaki değer öğretimi veya gösterimi uygun yöntemler ile yapılmalıdır (Bayhan, 1997: 65). Aksi takdirde potansiyel anlamda toplum ahlakının yansımaları gösteren bir role sahip olan gençlik, tüm toplumun ahlaki göstergesini olumsuz yönde değiştirebilecek bir güce sahiptir. Hızlı toplumsal ve kültürel değişimlerden etkilenmesi ve bu değişimlere en hızlı uyum sağlayan gençlik sadece ahlaki göstergeleri değil toplumun genel görünümünü değiştirme özelliğine sahip olduğu da gözlemlenmektedir (Bayhan, 2013).

Gençlik döneminin temel özellikleri ise taşkınlık ve duygusal coşku, hızlı değişken ilişkiler, olaylardan ve söylemlerden kolay etkilenecek kişilik sınırlarını aşarak toplum içinde radikal bir rol sahibi olma, ilgi çekme çabası biçiminde sıralanabilir. Bu yönüyle de toplumun en dinamik parçasını oluşturan gençlik, kendi dünyasında çok fazla çelişki yaşar ve kaygılar taşır. Bu yaşadığı kaygıların en başında, kendini sorgulama, ailesi ve toplum için ne anlam ifade ettiğini tartışma, gelecekte ile ilgili tereddütler, manevi dünyasında düşünce rehberliğini yönetememe ve buna bağlı olarak dini konularda neye inanıp neye inanamayacağını belirleyememe, mevcut inancını koruyamama ve kararsız olma gibi bir kaygı zinciri ile karşı karşıya kalmaktadır (SEKAM, 2016: 8- 14).

Gençlerin kendilerini toplumdan farklı olarak görmeleri ve bunu göstermeye çalışmaları her ne kadar muhalif bir tavır olarak görülse de aslında içinde buldukları kültürden bağımsız olmayan ancak o kültüre de tamamen entegre olmayan bir duruma işaret etmektedir. Bu kültür literatürde alt kültür olarak tanımlanmaktadır. Alt kültür özelliği ile gençlik, toplum içinde giyim tarzları, konuşma biçimleri, üslupları, dinledikleri müzik türleri, saç biçimleri, kendilerine has değer ve norm gibi

parametreler üretirler. Gençlik, alt kültür özelliği ile kendini toplumda benimsetmek istemekte ve varoluşunu bir nevi alt kültür ile meşrulaştırma çabası içine girmektedir. Bu çabaya rağmen fikir(ler)ine karşı çıkılmasını istemez, isyanını dışa vurmak ister ve kendi toplumundan türettiği alt kültür içinde tekrar gençlik kimliklerine göre alt kültür oluşturma eylemini canlı tutar(lar) (Doğan, 1994).

Gençlik dönemini tecrübe eden bireyler genelde bu dönemi stresli bir şekilde geçirirler. Başka bir ifade ile gençlik döneminin karakteristik özellikleri strese açıktır. Bu dönemde sadece bedensel gelişmeler yaşanmaz, zihinsel dönüşümler de gençlik döneminin özellikleri arasındadır. Ev ve okul ortamlarının sınırları içinde gerçekleştirilemeyen informel eylemler, farklı toplumsal deneyimler ile aranır. Gençler bu dönemde aileleri ile daha az zaman geçirmeye başlarlar, kendi sırdaşları olarak gördükleri akran arkadaş gruplarıyla daha çok iletişim ve etkileşim içinde bulunurlar. Günlük işlerinde hareketliliklerini arttırırlar ve kitle iletişim araçlarıyla ilgili bağımlılıklarını hayat tarzlarını değiştirecek ölçüde kullanırlar. Aile üyeleri, gençler tarafından sosyalleşmenin dışında tutulduğu için bu dönemde aile etkileşimi genellikle askıdadır. Aile içi öğretilere dayanan gelenekler, örfler ve adetlerin nasıl yaşanacağına dair tecrübe eksikliği gençlerin doğal özellikleri gibidir. Toplumun ileri yaş kesiminin gençleri genelde aykırı olarak tanımlamalarının bir sebebi de bu düşüncelere dayanmaktadır (Lull, 2000: 43).

Dinamik özelliği ile gençliğin fitratına eş değer bir belirti gösteren bu gelişmeler, toplumların oryantasyon sürecini gençlerde tecrübe etmek istemesini mantıklı bir zemine oturtmaktadır.

Her ne kadar dinamik bir süreç olsa ve toplumların geleceği bu kuşak çerçevesinde açıklansa da gençlik döneminde yaşama dair bilgi ve tecrübe eksikliğinin sosyal hayat ilişkilerine hızlıca yansıdığı başka bir tespittir. Zira genç, yaşadığı toplumun ahlaki değerlerinden kopmanın kolay olduğu bir kitle olma potansiyelini sürekli canlı tutmaktadır. Ancak bu eğilime rağmen toplumdan kopuk yaşadığı anlamını da çıkarılmamalıdır. Kendilerini soyutla(ya)madıkları toplum; gencin eğitimini, eğlencesini, ücret kazancını, aktivitelerini etkileyebilmekte ve bu sorunlar kümesinin merkezinde gençliğin bulunması gençlik döneminin belirgin özelliğindedir.

“Gençliği iyiye yönelten, insanlığı iyiye yöneltir” şeklinde bir ifadesi bulunan Alman filozof Gottfried Wilhelm Leibniz, gençliğin toplum için ne kadar önemli bir aktör

olduğunu ifade etmiştir. Gençlik, sahip olduğu dinamizm sayesinde yalnızca bugünlerimize değil, yarınlarımıza da şekil verebilecek bir potansiyele sahiptir. Gençlikteki dönüşüm ve değişim gücü bu potansiyel ile var olmuş, onları, aynı zamanda yaşamın gerçek özneleri konumuna yükseltmiş ve ülkelerin geleceklerini planlamalarındaki en önemli aktör haline getirmiştir.

Gençlik döneminde bu yaşananlara ilaveten belki olumsuz açıdan da değerlendirilebilecek şekilde bireyselleşmeye yönelik yalnızlık dikkat çekmekte veya kendi içinde oluşturulan küçük gruplara yönelim artmaktadır. Çeteleşme, hizipleşme, mafyalaşma gibi yapılanmalar gençlik döneminde gençlerin hem ilgisini çekmekte hem de gençlik bu tür yapılanmaların güçlenmesi açısından önemli bir potansiyel kaynak olarak görülmektedir. Bu tür yapılanmalar gençliğin başrolde olduğu şiddet olaylarına, bunalım nöbetlerine, işsizlik eğilimlerine, eğitim çıkmazlarına, uyuşturucu veya madde bağımlılığına benzer olaylara yoğunlaşmaktadır. Bahsi geçen durumun tersi durumlar da gençlik için söz konusudur. Şöyle ki toplum yararına önemli faaliyetlerde öncülük etme, iyilik timlerine gönüllü olarak katılma ve bunlara benzer organizasyonlarda kurucu rolde bulunma gibi meziyetleri de mevcuttur. Görülüyor ki gençlik dönemi özellikleri ele alındığında salt bir kesimin oluşturduğu algı ile homojen yorum yapılmamalıdır. Gençlik bir yandan gurur kaynağı olabilirken diğer yandan utanç kaynağı olan bir grup haline de gelebilmektedir. Bu da gençlik döneminin kendine has bir durum olduğunu göstermektedir. Başka bir ifade ile gençliğin bireyselleşmesi de gruplaşması da potansiyel anlamda hem olumlu sonuçlar taşımakta hem de olumsuz sonuçlara yol açmaktadır (Lüküslü, 2005: 69- 72).

1.1.3.Tarihsel Süreçte Gençlik

Çocukluktan yetişkinliğe doğru geçiş dönemi olan gençlik, toplumsal bir kategori olarak modern zamanda ortaya çıkmış sınıflandırma kavramıdır (Jones, 1988: 707). Tarihsel olarak bakıldığında da gençlik, modern dönem öncesi olarak adlandırılan Ortaçağ Avrupa'sında (endüstri toplumu öncesi) toplumsal sınıflandırma içinde bir yere sahip değildi. Gençliğin bu dönemde kategorize edilmemesinin en önemli sebebi birey ömrünün kısa sürmesine bağlı olarak yaş faktörü açısından gençlik döneminin uzun bir süreye yayılmamış olmasına bağlanmıştır. Modern zamanlar ile beraber insan sağlığına verilen önemin artması, bu alanda çalışmaların ve yeniliklerin artması insan ömrünü uzatmış ve yaşam döngüsündeki evreler, eskiye oranla daha dikkate değer bir

hal almıştır. Gençler, bu modern dönemlerde (genellikle endüstri ve sonrası dönemler olarak kabul edilebilir) geleceğin iş gücü olarak tanımlanmış ve vatandaş olarak toplum nezdinde öneme kavuşmuştur. Tabii bu durumda tarım toplumundan endüstri toplumuna doğru geçişi simgeleyen birtakım olaylar zincirinin etkisini göz ardı etmemek gerekmektedir. Bunlardan en dikkate değer olanı, tarım toplumunda beden gücü gerektiğinden dolayı çocuk nüfusu etkin olarak kullanılabilirdi ancak endüstri toplumu ile bu durum değişmişti. Endüstri toplumu ile iş gücü konusunda profesyonelleşme ve uzmanlık gerektiren konularda çocukların doğrudan istihdam edilmeleri mümkün olmadığı için bu nesil belli bir periyodik eğitimden geçmekteydi. Bu süreç, gençlik dönemine denk geldiği için gençlik olgusunun ortaya çıkmasına etki etmiştir (Petersen ve Mortimer, 2006: 69- 71).

Tarihsel süreç içerisinde genel olarak çocukluk ile yetişkinlik arasındaki dönemi ifade eden gençlik, yaş, fiziksel olarak gelişmişlik, iş gücü, dinamik düşünce yapısı, toplumsal gelişme gibi kriterlere göre tanımlanmak ve açıklanmak istenmiştir. Bu minvalde bireyin doğduğu andan itibaren başlayan yaşını açıklayan “Kronolojik Yaş”, bireyin biyolojik gelişme evrelerini gösteren “Biyolojik Yaş”, bireyin sosyal olgunlaşma serüvenini ifade eden “Sosyal Yaş”, kültürün bireye kazandırmış olduğu anlama göre şekillenmiş yaşı ifade etmek için ise “Kültürel Yaş” kavramları ortaya çıkmıştır. Bu kavramlara bağlı olarak gençlikle ilgili psikolojik, pedagojik, sosyolojik, sosyal-psikolojik, antropolojik, biyolojik kökenli birçok teori ve yaklaşım ortaya çıktığı görülmektedir. Modern dönemle anlam ifade eden gençlik olgusuna ilişkin teorilere, tanımlamalara ve sınıflandırmalara temel oluşturan birçok fikrin aslında 19. yüzyıldan çok önce ortaya atılmıştır (Kimmel ve Weiner, 1994:12). Farklı bilim dalları gençlik konusu ile ilgilenmiş ve biyoloji, psikoloji, sağlık, din, sosyoloji, antropoloji, arkeoloji, mitoloji hatta felsefe gibi birçok bilim dalında gençlik konusu ile ilgili yaklaşım ve teoriler ortaya konulmuştur. (Kimmel ve Weiner, 1994:113).

Gençlik ilk defa 19. yüzyılın ortalarında bir sosyal kategori olarak kullanılmaya başlandı. Bu dönemin basılı yayınları arasında gösterilen gazete ve dergilerde “genç” kadınların ve erkeklerin problemleri gündeme alındı. Kurum ve kuruluşların Gençlik hizmetlerine odaklanmaları ilk defa bu dönemde ortaya çıktı. Gençliği anlamaya, çözümlenmeye ve sorunlarını araştırmaya odaklanmış ilk akademik çalışmalar da yine 19. yüzyılın sonunda yapılmaya başladı. Ancak tüm bunlar gençliğe dair tam bir fikir birliği oluşturmaya yetmedi ki bu durum, günümüzde halen devam etmektedir.

Gençlik döneminin karşılık geldiği yaşlar, ya da onu tanımlayacak ve betimleyecek kültürel ve psikolojik vasıflar (tez canlı olmaları, heyecan ve helecenları, değişken karakterleri gibi.) mekana ve zaman göre devamlı değişim gösterdi. Sonuç olarak gençlik kavramı da tarihsel dönemlere sabitlenmemiş ve her dönem yeni dinamik tanımlar kazanarak güncelliğini korumayı başarmıştır (SEKAM, 2016: 99).

Gençliğin tarihsel süreçteki seyri 19. yüzyılda doğrudan üretim faaliyetlerine geçişte bir ara sınıf olarak kalmamıştır. Nüfusun artması, demografik yapıların değişmesi, kentleşmenin artması durumu iş gücünde istihdam edilen nüfus ile toplumda karşılığı olan genç nüfusu oranlayamamıştır. Bu durum gençlik kesiminin bu yüzyılda salt istihdam unsuru veya eğitim verilecek bir kitle olarak görülmesinin dışında siyasi bir aktör olarak ortaya çıkmasını da sağlamıştır. Modern ulus devletlerin oluşması, gençliğin görünürlüğünü arttırmış ve toplumun şekillenmesinde başrolde gençliğin olması bu kesimi önemli bir aktör haline getirmiştir (Lüküslü, 2009: 19-21).

Türkiye açısından gençliğin tarihsel süreçte etkinliği 20. yüzyılda, özellikle '70'li yılların başından itibaren artmıştır. Ulusallıktan küreselleşmeye, modern düşünceden postmodern düşünceye, Fordist üretim yapısından esnek iş gücüne, sanayi toplumundan enformasyon toplumuna doğru evrilmeler gençliği her yönüyle başka bir yere yerleştirmişti. 1980 yılında yaşanan darbe sonrasında alınan 24 Ocak ekonomik kararlarının etkisiyle, ideolojik hegemonya etrafında kenetlenen gençlikten tüketim alışkanlıklarına yetişilemeyen bir gençliğe dönüşüm yaşanması da gençliğin tarihsel seyir içerisinde hızlı dönüşümlerini göstermektedir. 1990'lı yıllarda yaşanan medyalaşma serüveni ise gençliğin evrimleştiği son nokta olarak görülürken internetin 90'ların sonunda gençler arasında kullanım alışkanlığı yapacağı düşünüldü. Ancak cari durum, gençliğin son başkalaşma olarak görülmesini engelleyememişti. 2000'li yıllar ile internet, hane içinde sıradanlaşmaya başladığında gençliğin 1960'lardan beri değiş(e)meyeceği algısı her önceki seferden daha sert bir şekilde kırılmıştı. İnternet üzerindeki bilgi akışı sınırlarının vizelere bağımlı olmaması, başka bir ifade ile bu alanda sınırların sınırsız bir şekilde ortadan kalkmış olması gençliği coğrafyaya, ulusa, aileye, ırka özgü kültürleneceği algısını kökünden kaldırmıştır. Artık gençliğin tarihi süreçte değişimine daha ne etki edebilir soruları cevapsız bir şekilde sorulur iken sahneye sosyal medya araçlarının girmesi ile gençlik için "son değişim" fikirleri de ortadan kalkmış oldu (İnanır, 2005: 38; Alemdaroğlu, 2005:23-24).

1.2.Sivil Toplum ve Sivil Toplum Kuruluşları

1.2.1.Sivil Toplum Kavramının Tanımı ve Tarihsel Gelişimi

Sivil toplum kavramının tanımı köken olarak Aristoteles'in kullanmış olduğu "Politika Koinonia" kavramına dayanmaktadır. "Politik Toplum" anlamına gelen bu kavram, "poliste (kentte) vatandaşların alınacak kararlara katılmasıyla oluşan yeni düzen" anlamında kullanılmaktadır (Kuçuradi, 1998: 23).

Sivil toplum, insanların sosyal faaliyetlerinde hiçbir iktidar tarafından yönlendirilmesine mahal verilmeden, tamamen serbestlik içinde hareket edebildikleri alan olarak adlandırılır. Bu alanı oluşturan "aile, çıkar, ideoloji adına kurulan karmaşık ilişkiler dizgesinin kendisi de sivil toplum" olarak tanımlanır. Sivil toplum aynı zamanda "farklılıklara imkan ve fırsat tanıyan bir toplumsal armoni"dir (Doğan, 2007: 378). Sivil topluma ilişkin diğer tanımlamalar verilecek olursa;

-Sivil toplum ideolojik toplumun gereklerine karşı çıkan veya her şeyini onaylamayan, ideolojik toplumun farklılık ve çeşitliliği engelleyen dayatmalarına karşı gelen toplum modelini ifade etmektedir (Çaha, 2005a: 15).

-Sivil toplum, gönüllü, örgütlenebilen, kendi öz kaynaklarına sahip, devletten bağımsız/ özerk, devlet ile özel alan arasında aracı görevi üstlenmiş örgütlü sosyal bir yapılanma olarak adlandırılmaktadır (Sarıbay, 2000: 58).

-Sivil toplum, devlet iktidarını sınırlayan, otoritenin yönlendirmesine mahal vermeyen, aynı zamanda hukuka bağlı olduğunda devletin otoritesini meşru gören, gönüllülük esasına dayalı, devlete karşı özerk, kendini özel alan ile devlet arasında organize sosyal bir yapı olarak gösterir. Sivil toplum yapısı itibariyle hukuka bağlı, ortak kabul edilen kurallara uyumlu ve özerklik güvencesine sahip bir yapıdır. Sivil toplum gelinen noktada devletten tamamen kopmuş olmakla beraber devleti gereksiz gören ona rakip bir yapı da değildir. Sivil toplumun devletten bağımsız olması devlete karşı olduğu anlamında değildir; sivil toplum hukuk kuralları çerçevesinde ve demokratik ilkeler doğrultusunda otoriteye saygılıdır (Sarıbay ve Kalaycıoğlu, 2000: 448).

-Sivil toplum, devlet ile birey arasında bulunan ara alan, bu ara alan da diyalog ve birleşmenin zorlama ve sınırlama olamadan gerçekleştiği bir alan olarak tanımlanmaktadır (Sunar, 1999: 11).

-Sivil toplum, özel bireyler aracılığıyla oluşturulan, otorite baskısı ve yönlendirmesi olmadan örgütlenip faaliyet gösterebilen, otoriteden bağımsız, otonom birlikler ve grupların alanı, toplumun kolektif hayatını oluşturan, birey ve devlet arasında yer alan ara yapılar olarak ifade edilebilir. Çeşitli dini, etnik, fikri veya hayri nitelikteki örgütlenmenin yanında iş çevreleri ve kulüplerden oluşan bu toplulukların temel mantalitesi gönüllülük ve rızadır (Yayla, 2004: 205).

-Sivil toplum, “devlet kontrolü veya istibdatının ulaşamadığı alanlarda, bireylerin veya grupların devletten izin almaksızın, ekonomik ilişkilerin baskısından büyük ölçüde bağımsız olarak hareket ederek tutum belirleyebildikleri, çeşitli sosyo- kültürel etkinliklerde bulunabildikleri, gönüllü ilişkilerin, etkinliklerin ve kurumların oluşturulabildiği toplumdur” şeklinde de tanımlanabilir (Atar, 1997: 98).

-Sivil toplum ideolojik anlamda örgütlenmiş toplum yapısından farklı olarak bireylerin herhangi bir zorlamaya maruz bırakılmadan, başka otoriteler tarafından yönlendirilmeden ve kendi aralarında organize oldukları ortak yaşam alanıdır (Çaha, 2003: 24).

Mardin, sivil toplumun karşı anlamının askeri toplum olmadığını, sivil toplum ile “medeni” kavramının eşdeğer olduğunu, yani “şehirli” durumunda olan, bunun zıt anlamının da “gayr-ı medenilik” durumu olduğunu ifade etmektedir. Devletin ve bağlı kurumların hegemonyasından ayrı bir şekilde varlığını sürdüren sivil toplum, birey ve gruplara devletin müdahalesi dışında kendilerine ait alanlarda tasarrufta bulunabilmelerini ifade eder (Mardin, 2013: 9-10). Mardin sivil toplumun ortaya çıkışında iki temel unsur etkili olduğunu belirtmiştir: Birincisi devletin dışında devam eden hayat gidişatının “garanti altına alınması”, ikincisi ekonomiye ait faaliyetlerin ulusal yaşam içerisinde “özerk bir konuma” sahip olmasıdır (Arslan, 2001: 65).

Keyman, sivil toplum tanımlaması yapmadan önce Rosenblum ve Post tarafından yapılan “sivil toplum, plastik bir ahlaki ve siyasal kimliğe ve değere sahip olduğunu” (Rosenblum ve Post, 2001: 1) ve bu durumun zaman içinde gerçekleştiği değerlendirmesini yapmaktadır. Keyman bu değerlendirme ile aslında sivil toplum kavramının tarihsel süreç içerisinde farklı anlamlar kazandığını, ancak bu farklılaşmanın ilerleyen aşamalarda birbiriyle çelişen tanımlamaları doğurduğunu göstermiştir. Sivil toplum için böylesi bir muğlaklık olsa da sivil toplumun tanımlanmasına engel değildir. Keyman için sivil toplum “devlet iktidarının baskısı ve

denetimi altında olmayan gönüllü örgütlerin yer aldığı alan” şeklinde açıklanabilir (Keyman, 2004: 2- 3).

Belge ise sivil toplum ve politik toplum tartışmalarını eleştirerek sivil toplum kavramının daha geniş bir alan içerisinde tartışılması gerektiğini ifade etmektedir. Sivil toplum, politik toplum olarak ifade edebilecek bir durum değildir. Toplum, sivil toplum ve politik toplum olarak ayrıldığında, politik olan her şeyi devlet; sosyal yaşamda devlet dışında kalan her şey ise sivil toplum olarak kabul etmek gerekir. Buna göre sivil toplum, doğrudan devletin denetiminde olmayan bütün alanı kapsamaktadır (Belge, 2003: 3).

Keane’e göre sivil toplum, tüm sosyal ilişkileri kapsayan ekonomik, sosyal, kültürel veya politik unsurların farklı sosyal grupların birbirleriyle etkileşim içinde buldukları alanıdır. Bu toplumsal gruplar, kapitalist ekonomi kuruluşlarından aileye, sosyal faaliyetlerden gönüllü kuruluşlara, medya kuruluşlarından siyasi partilere kadar uzanan tüm kuruluşları içermektedir. Ancak bu kurumlar, karşılıklı ilişkilerinde koordineli bir şekilde çalışabilecekleri gibi çatışma içerisinde de olabilmektedir ve sivil toplum da bu farklılıkların yansıdığı ortam olarak tanımlanmaktadır (Keane: 1993: 86). Sarıbay (2000: 60), Keane’nin değinmiş olduğu sivil toplum ortaya çıkmadan önce, vatandaş devletten yavaş yavaş ayrışma sürecine girdiğini ve sosyal vatandaşlık gibi bir takım kolektif kimlikler ortaya çıktığı, devamında bireyin kendisine sunulan tercihlere karşı seçme özgürlüğünü rahatça kullanacağı gönüllü kuruluş kavramının ortaya çıkması ile sivil toplumun alanı daha da belirginleştiğini ifade etmektedir. Bu alan içinde bulunan gönüllü kuruluşlar böylece devletten özerk, devlete karşı bu özerkliği pekiştirmiş birimler olmanın yanında devletle ilişkilerini kesmeyen, devlet ile temas içinde de olabilen bu kuruluşları, sivil toplum olarak tanımlayabiliriz.

Sivil toplumun devletten bağımsız olması otoriteye karşı tamamen kendi kabuğuna çekilmiş bir yapı olduğu anlamına gelmemektedir. Sivil toplum ve devletin birbirinden ayrı olarak tutulması toplumu siyasi manipülasyonlara uğramalarından ziyade eşitlik, özgürlük gibi sivil toplumu yakından ilgilendiren önemli ilkelerden hareket etmesinin önünü açmak içindir (Savran, 2013: 36). Bu bağlamda sivil toplum, hayatın ve toplumun içinde aktif olan, toplumun etkileşim ve iletişim içerisinde olduğu, siyaset üzerinde etki gösteren, devletin ve siyasal gücün meşruiyetini aldığı, iktidardaki politik gücün yanında veya karşısında, siyasi muhalifleri içerisinde bulunduran ve etki

gücünü kullanarak devlet tasarruflarını etkileme gücüne sahip toplumsal bir alandır (Durgun, 1997: 39).

Diamond'a göre sosyal yaşamın gönüllü, kendi kendine üreten ve destekleyen aynı zamanda devletten özerk bir şekilde, yasal düzen ve ortak kurallara bağlı olması sivil toplum olarak tanımlanır. Diamond, sivil toplumu böyle açıklarken demokrasiye katkısını daha gerçekçi bir yaklaşımla belirleyebilmek için bu kavramın ne olduğunu ve ne olmadığını net bir biçimde ortaya koyma gerekliliği üzerinde durmuştur (Diamond, 1994: 5).

Küçükömer'e göre ise Sanayi Devrimi'nin ardından ortaya çıkmış olan burjuvazi sınıfını açıklamak için kullanılan sivil toplum, feodal düzenden kurtulup daha rahat bir düzene geçişi simgeleyen kapitalizm ile birlikte gelişme göstermiş bir alandır (Küçükömer, 1994: 37). Küçükömer, bireyi merkeze alan toplumsal bir yapının kurumsallaşması, özgür ve demokratik bir siyasal düzenin oluşması, ülkenin tarihsel ve toplumsal kültürünü muhafaza edecek şekilde kimlik sorununun çözülmesi, sivil oluşumların devletten veya herhangi bir şeye karşı bağımsızlıklarını koruyabilecek yasal düzenlemelerin yapılması ancak sivil toplumun üreteceği çözümler marifetiyle gerçekleşebileceğini ileri sürmektedir (Duman, 2004:51).

Küçükömer için sivil toplumun üç aşaması ve anlamı vardır: Yaşam için zorunlu ihtiyaçların belirlendiği "ihtiyaç toplumu", sivil toplum ve politik toplum ayrımının net görülebildiği "piyasa toplumu", sivil toplum kendine ait özerklik sıfatını kazanarak ağırlığını bu yönde ortaya koymasıyla oluşan "tüm toplum"dur ve bugün sivil toplum denilince kavramın ulaşması gereken noktada bu toplum aşamasıdır (Küçükömer, 1994: 133).

Sivil toplum, çoğu yazar tarafından günümüz çağdaş demokrasi dünyasında kendi öznel farklılıklarıyla çok büyük bir zenginlik olarak görülür ve demokrasi için de yeni paydaş ve önemli bir aktör olarak kabul edilir. Keane, geçmişte sivil kuruluşların nasıl gelişme gösterdiğini açıklayan ifadelerinde, sivil yapıların zamanla devlet tarafından boğulacağından korkulduğu için çoğulcu, kendi kendine organize olabilen ve örgütlenen, devletten bağımsız gönüllü kuruluş anlayışının geliştiğini belirtmiştir (Keane, 1993: 51-52). Bu durum sivil toplum için yapılan farklı tanımlamalar içindeki birkaç ortak noktayı göstermektedir: gönüllülük esası, devletten organik olarak kopuk olması gibi.

Tanımlamalarını takiben sivil toplum kavramının ortaya çıkması irdelendiğinde kavramın kullanımının devlet ile başladığı tespiti dikkat çekmektedir. Modern öncesi dönemde, sivil toplum ve devlet aynı anlamda kullanılırken, Orta Çağ'dan itibaren sivil toplum, devletten ayrılmakla kalmamış aynı zamanda devletle çatışma içine girmiştir. Bu ayrılık ve çatışmanın sebebi “doğa halinden” sonra belirginliğini arttıran devletin, zamanla toplum içinde otoritesini göstermesiyle “toplum için devlet” yerine “devlet için toplum” anlayışına geçilmesidir. Modern öncesi toplumlarda sağlanan vatandaş-devlet işbirliği ve kurulan toplumsal mutabakat, Orta Çağ'da ticari faaliyetlerin gelişimi ve çeşitlenmesi ve buna bağlı olarak paranın ticari faaliyetler içerisindeki etkisiyle birlikte kırılmaya başlamış ve “devlet- tebaa” haline dönüşüm yaşanmıştır (Yılmaz, 1997: 369-370).

Aristo'dan Hobbes, Locke, Rousseau, Montesquie, Machiavelli, Ferguson, Paine, Hegel, Marks, Durkheim, Weber ve Gramsci'ye kadar uzanan bir düşünürler silsilesi sivil toplum kavramını hem düşünsel hem de işlevsel boyutta irdelenmişlerdir. Ancak görülmüştür ki Antik çağdan Yeniçağa kadar uzanan dönemde devlet ve sivil toplum arasında herhangi bir ayırım yapılmamıştır veya devlet- sivil toplum farklılaşması irdelenmemiştir (Doğan, 2002: 9).

Antik çağlardan yeniçağa kadar sivil toplum, devlet ile ayırım gözetilmeksizin ele alınmış olsa da bu durum kavramın düşünürler tarafından geliştirilmediği, dönüştürülmediği, evrilmediği anlamına gelmemektedir. Günümüze kadar sivil toplum kavramı tanımı ve anlayışı çeşitli yorumlar ile değişim geçirmiştir. Bu kavramın anlamı demokrasinin gelişimi ile eşdeğer olarak değişerek günümüzdeki bağımsız, otoriteye entegre olmamış, kısıtlanmamış veya siyasal toplum ile iş birliği içinde olabilen sivil toplum tanımları ortaya çıkmıştır. Özellikle devlet ile sivil toplum arasındaki ilişki farklı tanımlamaları beraberinde getirmektedir. Bu tanımlardan bazılarında sivil toplum, devlet ile paralel bir seyir izleme yeteneğine haiz, neredeyse devlet kadar güçlü, hatta devletin güç kaynaklarını organize eden bir örgüt olarak tanımlanmıştır. Diğer farklı tanımlarda ise devlet ile sivil toplum arasında bariz farklılıklar olmamakla beraber iç içe geçmiş bir örgütsel birliktelikte bulunmamakta, eşgüdümlü çalışmaların yapıldığı sosyal bir oluşumun yanında devletin sivil topluma üstünlüğünü her alanda koruduğu ve bunu otorite olarak kullandığı bir yapılanmadan bahsedilmiştir (Karaman, 1990: 22).

“Politika” adlı eserinde Aristo, sivil toplum kavramını “koinonia politike” olarak adlandırmıştır. Aristo için “koinonia politike”, devlet himayesinde ulaşılan en yüksek iyiliktir, amaçtır ve bu toplum, polis çatısı altında yaşayan bütün insan topluluklarını kapsamaktadır. Koinonia politike kavramı ile toplumun tamamının kastedilmesi yanında en küçük birim olan aileyi de sivil toplum çerçevesine almıştır. Bu anlamıyla toplumun yaşamını ikame ettiği polis ile birey arasında herhangi bir ayrım yapılmamıştır. Hatta bireyin toplum içinde var olabilmesi için polise bağlı yurttaşlık vazifelerini yerine getirmesi halinde sivil toplum içinde varlık ve değer kazabileceği vurgulanmıştır. Polis veya site devleti, bireyi içine alan sivil toplumu dışlamayan bir yapıya sahip olmuştur. Aristo, koinonia politike kavramı ile uzlaşma- conciliatio, toplum- communitas ve sivil toplum societas kavramlarını birbirlerinin yerine geçer bir anlamda değerlendirmiştir. Sivil toplum- societas civilis kavramı tarihsel süreç içerisinde birçok değişikliğe uğramıştır. Sivil toplum kavramı, bu dönemde siyasi olarak örgütlenmiş güç anlamına gelen monarşik otorite olarak da anlaşılmıştır. Toplumu ifade etmek için kullanılan societas kavramı, res publica ve civitas terimleri ile aynı anlamdaydı. Koinonia politik kavramındaki koinonia ifadesi ise Antik Yunanda dostluk, dayanışma ve ayırt edilmeksizin tüm insan topluluklarını tanımlamak için kullanılmaktaydı. Bununla birlikte koinonia politik kavramı, beraber hareket etme kabiliyetine sahip, ortak amaç için örgütlenmiş insanların oluşturdukları topluluğu anlatmak için kullanılmaktaydı. Aristo döneminde Yunan düşünce geleneği etkisi ile site ve site dışındaki veya polis içinde-dışında (res publica/ res privata) belirlenen yaşam alanlarının ayrımı söz konusu değildi. Devlet böyle toplumlarda insanı ulaşabileceği en yüksek erdeme ulaştırmada bir araç olarak değil ana amacın omurgası olarak gördüğü için devlet- toplum karşıtlığı yerine devletin, toplumun örgütsel alanı görüldüğü ve aralarında ayrım yapılmadığı siyasal ve sivil toplumu kuşatmasında herhangi bir sorun bulunmamaktaydı (Doğan, 2002: 10).

Ortaçağa gelindiğinde Aristo’nun kullandığı “koinonia politike” kavramı, Avrupa’nın bölünmüş siyasal otoritesini açıklamak için kullanılmıştır. Kilise için bu dönemde sivil toplum, kilise karşıtı dünyevi iktidarı temsil etmekteydi. Başka bir ifade ile kilise için sivil toplum, dünyevi devlet egemenliğini açıklamak için kullanılmaktaydı. Siyasal egemenliğin kilise gibi toplum nezdinde otoriter bir yapıya sahip olduğu dönemlerden, toplumun tüm katmanlarını ve kesimlerini egemenliği altına alan mutlak egemenliğe geçişte sivil toplum da mevcut konumunu değiştirmeye başlamıştır. Bu mutlak

egemenlik değişiminin öcülerinden olan burjuvazi her zamankinden daha da güçlenmiş ve beraberinde sivil toplumunda güçlenmesine sebep olmuştur (Doğan, 2002:13).

Ortaçağdaki egemenlik anlayışındaki değişim, bazı sosyal dengelerin değişiminden kaynaklanmıştır. Bunların başında ticaretin gelişmesi ile toplum içinde zenginleşme rollerinin değişimi gelmiştir. Burjuvazi, devlet imkanlarının tedarikçisi konumuna yükselmiş kentlerdeki ekonomik etkinliği arttırmıştır. Bu durum, ekonomik bakımından gelişmiş kentleri özerk hale getirmeye başlamış ve bu kentleri tanımlamak için bu dönemde sivil toplum ifadesi kullanılmıştır. Günümüzdeki sivil toplumun tam olarak karşılığı olmasa da köken itibariyle bu kentlerde ortaya çıkan ve gelişen sivil toplum mevcut konumuna yerleşmiştir. Ortaçağ Avrupa'sında feodal egemenlik anlayışının tasfiyesi, sivil toplumun gelişimini hızlandırmıştır. Bu dönem sonrasına gelen burjuvazinin yükselişi (16. Yüzyıldan itibaren) sivil toplum ile aynı seyri izlemiş ve birbirlerini etkilemenin yanında burjuvazinin sivil topluma etkisi daha fazla olmuştur. Avrupa'da ticari gelişme sadece bahsi geçen olayların seyrini değiştirmemiş, Sanayi Devrimi de toplumu devletten ayırıştırarak sivil toplumun ivme kazanmasını sağlamıştır. Bu devrimin baş aktörü ve şartların değişimine öncülük eden kesim de yine burjuva sınıfı olmuştur. Bozulan feodal ilişkiler ile sivil toplum, uğradığı değişimin yansımalarını göstermeye başlamış, siyasal toplum ile iç içe geçmiş bir kavram olmaktan siyasal topluma rakip bir kavram olma pozisyonuna evrilmiştir. Kentleşmenin artması ve sanayileşmenin kentler içindeki yaşam serüvenini değiştirmeye başlaması bazı meslek gruplarını da ön plana çıkarmıştır. Toplumun kavramlar ve olaylar karşısındaki tutumlarını etkilemeyi bu dönemde çok iyi başaran kurumlardan olan basın, sivil toplum gibi toplumsal ilişkileri değişime uğratan roller üstlenmiştir (Doğan, 2002: 14-32).

Fransız Devrimi'nden sonra sivil toplum "maddi hayata", siyasal toplum ise devletle ilişkili "felsefe ve doktrinlere" eş değer bir şekilde incelenmiş ve toplumların anlayışlarına göre yorumlanmıştır. Örneğin doğu toplumlarında sivil toplum yorumlanırken çoğu zaman kavramın askeri toplumdan bağımsız yönü vurgulanmıştır. Ancak sivil toplum, askeri toplumu soyutlayan ve devletin otoritesine karşı bir toplum demek değildir. Bu çerçevede sivil toplum devletten tamamen bağımsız düşünülemez, zira sivil toplum ancak politik toplumla birlikte bir anlam ifade etmektedir (Anbarlı, 1999: 27).

Sivil toplum tarihsel seyir içerisinde yaşadığı serüvenlerin en etkilisi sanayi devrimi ile gerçekleşmiştir. Sanayileşmenin getirdiği zenginlik ve mal üretimi sonucunda ortaya çıkan ilişkiler, modern anlamda sivil toplum anlayışının gelişmesine zemin hazırlamıştır. Hali hazırda ortaya çıkan maddi kazançların devamı için rant pazarlarının artması ise toplumu çatışmacı bir yapıya sürüklemiştir. Bu dönemde sivil toplum bu rantın hangi yöne kayacağını belirlemede etkin bir rol üstlenmiştir. Kavram olarak maddi olgulardan çok manevi duygulara hitap ettiği zannedilen sivil toplum aslında bu zamanlardan itibaren çağrıştırdığı anlamda kullanılmamış/ tüketilmemiştir. Sanayileşmenin hız kazandığı ilk zamanlarda sınıfsal temellerle ortaya çıkan bu örgütlenmeler, toplumsal yapıdaki değer yargılarının değişmesi ve rekabet ortamının büyümesi ile asgari örgütlenme ihtiyaçlarını karşılayamaz hale gelmiştir. Değişen toplum ihtiyaçlarına karşılık sivil toplum da değişen bir rol üstlenmiş ve düşünce muhaliflerinin yanında çıkar çatışmalarının da olduğu grupların alanı haline gelmiştir. Böylece fertler, sivil toplum aracılığıyla kendi çıkar gruplarını ve anlayışlarını diğer gruplara karşı üstünlük için kullandıkları, siyasal ve en önemlisi ekonomik çıkarları etkileyecek kararları alabilen bir yapı olarak kendi özel sivil toplumlarını oluşturdular (Toksöz, 1983: 367).

Augustine, “societas terresta” kavramını siyasal toplum anlamına gelecek şekilde kullanmıştır. Aquinas ise “societas” ile eş anlamlı olarak “politike communitas” kavramlarını kullanmışlardır. Katolik Kilisesi (Roma) ise sivil toplumu, kilisenin karşısında bir otorite olarak kabul ettikleri devlet anlamında kullanmıştır (Tosun, 2001a: 31).

Hobbes’e göre devlet, bireylerin özgür, bağımsız ve eşit olarak kurduğu “societas naturalis”tir. Bu tanımda sivil toplum, konuya sonradan dahil olmuş, örgütlenmesini tamamlamış ve kurumsal bir kimlik ile toplumda var olan (homo artificialias), insanlar arasındaki sosyal sözleşme ile devleti oluşturur. Toplumun bütünleşmesi iktidar aracılığı ile gerçekleşebilecektir. Hobbes, doğa yasaları ve doğa durumundan ayrılarak sivil toplum oluşumu içerisine girilmesini uygun görmemiştir. Çünkü bu düşüncesiyle Hobbes, bireyin çatışmacı ve saldırgan niteliğinin ön plana çıkmasını açıklamaya çalışmaktadır (Tosun, 2001a: 32).

Locke ise Hobbes’ın düşüncelerinden farklı olarak, siyasal alanın bulunduğu konumda bir değişikliğin söz konusu olduğunu ve devletin toplum üzerindeki hegemonyası ve toplumsal olayları dizayn etme rolünün sınırlanması gerektiğini vurgulamaktadır.

Siyasal liberalizmin kurucusu olarak da kabul edilen Locke'un düşüncelerinin temelinde, devlete karşı özgürlüğün ve hukukun üstünlüğünün savunulması tezi vardır. Ayrıca Locke'un yaklaşımlarında "sivil yönetim" kavramını kullanması, sivil toplum ile siyasi toplumu birbirinin alternatifi olarak kullandığını göstermektedir (Tosun, 2001a: 33).

Sivil toplumun gelişme göstermesine dolaylı katkı sağlamış gelişmeler içinde olan endüstri faaliyetlerinin hız kazandığı XIX. yüzyılda, ekonomik liberalizmle beraber siyasi liberalizmin gelişim göstermesi ve bu gelişim ile birlikte demokratik bir değer olarak görülen genel oy hakkının toplum nezdinde yaygınlık kazanması, vatandaşlık bilincinin gelişmesi, örgütlenme hakkının baskıcı otoriter ve totaliter anlayışlardan uzaklaştırılması hususları sayılabilir (Onbaşı, 2015: 15).

Montesquieu, sivil (medeni, özel) ve kamu hukuku (siyasal hukuk) arasında ayırım yaptığı teoride bu iki aktörü sözleşme yaklaşımında birleştirir. Montesquieu'ya göre kamu hukuku, yöneten ve yönetilen arasındaki münasebetleri belirleyen kurallar iken sivil hukuk toplumdaki bireylerin birbirleri ile olan ilişkilerini düzenlemektedir. Bu mantığa göre toplumun söyleminde devlete karşı bir güçlenme söz konusudur. Bu durum paradoksal olarak siyasi ve sivil toplumun, devletle birlikte tanımlandığı anlamına gelir. Bu durumda devlet ile toplum birbirinden ayrılmamış, daha çok birliktelikleri kendi tanımlarını oluşturmuştur (Tosun, 2001a: 35).

Rousseau, devleti "etat civil" (medeni hal) şeklinde tanımlayarak insanlığın "sivilleşmemiş" haliyle ilişkilendirmektedir. Rousseau, sivil toplumu özel mülkiyete bağlamaktadır. Ayrıca Rousseau'nun sivil toplumu yorumlarken kullandığı argümanlardan bir tanesi de yurttaşdır. Rousseau'ya göre yurttaş, "bir bütünün parçası, bir kesirin değeri ve paydasına bağlı olarak toplulukta değerlendirilen bir varlıktır". Bu minvalde Rousseau'nun geliştirdiği, "toplumsal sözleşme" ile bireyin kendisinin içinde bulunduğu topluluğa bağlı olduğunu göstermekte ve egemenliğe katılımın üyesi olduğu bu topluluk aracılığı gerçekleşeceğini öngörmektedir (Tosun, 2001a: 35).

Weber, Tocqueville veya Durkheim'in 19. yüzyıldan itibaren ilham kaynağı oldukları modern sivil toplum kavramına yeni bir yorum eklenmiştir. Bu yorum ise beş dayanaktan oluşmaktadır: Sivil toplum, devlet, yerel yaşam ve aileden bağımsız bir toplumsal alandır. Bireyler, işyeri, mesleki kuruluşlar, dernek veya grup gibi sivil toplumu oluşturan bu yerlere katılmaya zorlanamazlar. Sivil toplum, hukuk

kurallarından bağımsız olarak kalamayacağı gibi hukuk kuralları da sivil toplumu içermeyecek düzenden uzak dururlar. Sivil toplum, ortak hedefler ve amaçlar belirler ve vatandaşları bu doğrultuda temsil eder. Devletin sosyal hayat dengesini değiştirecek girişimleri ancak yerel, bölgesel ve ulusal girişimden daha etkin ise mümkün olmalıdır; aksi takdirde sivil toplum yetki devri boyutunu desteklemektedir (Doğan, 2002: 42).

Hegel'de sivil toplum, özgürlüğün doğal bir koşulu olmasından ziyade ataerkil aile yapısının basit dünyası ile evrensel devlet arasında yer alan tarihsel olarak üretilmiş ahlaki yaşam alanı şeklinde anlaşılmıştır. Bu nedenle sivil toplum, medeni hukuk tarafından aralarındaki ilişkileri düzenlenmiş olan ve bu şekilde siyasal devlete doğrudan bağımlı olmayan özel bireylerin, kurumların ve sınıfların oluşturduğu bir mozaiktir (Hegel, 1991: 159).

Marx sivil toplumu açıklamaya başlamadan önce önceliğin devlete verildiği ve devletin kadir-i mutlak olarak görüldüğü bir kurum olma anlayışını kabul etmeme durumunu açıklamaktadır. Marx, sivil toplumu siyasal hayatı belirleyen bir alan olarak görürken devleti, sivil toplum alanındaki uyumsuzlukları çözen ve bu doğrultuda sentez oluşturan bir yapı şeklinde değil sivil toplumun yansıması olarak kabul etmektedir. Marx ayrıca sivil toplumun gelişmesini Avrupa'da ilerleme kaydeden burjuvaziye bağlamıştır. Burjuvazinin gelişmesiyle sivil toplum, bireylerin tüm ekonomik ilişkilerini kapsamaya başlamakta ve hem devletin hem de ulusun üzerine yerleşmektedir (Bobbio ve Texier, 1982: 101). Marx aslında sivil toplum ile ilgili bu yorumlamasını alt yapı- üst yapı ilişkisi içinde temellendirmektedir. Ona göre devlet ile sivil toplum ilişkisinde sivil toplum alt yapı iken devlet üst yapıdır. Ekonomik faaliyetlerin gerçekleştiği alan sivil toplum alanının bulunduğu alt yapı olarak belirlemekte, bu faaliyetlerin bütünü de üst yapıyı yani devleti oluşturmaktadır. Başka bir ifade ile Marx'ın sivil toplumu devleti (üst yapı) belirlemekte ve bu sivil toplum alanı (alt yapı) ekonomik faaliyetlerden dolayı sınıflar arası hiyerarşi oluşumuna doğru kaçınılmaz bir sonuçtur. Bu sonuç neticesinde ekonomik faaliyetlerdeki güçlü sınıf hakim bir sınıfa dönüşerek Marx'ın kastettiği devleti (üst yapı) belirlemektedirler (Erdoğan, 1998: 21; Haşlak, 2006: 5)

Geniş bir açıdan yaklaşıldığında sivil toplum Marx için hiçbir olumlu anlam taşımamaktadır. Çünkü sivil toplumu, ekonomik faaliyetlerin nihai sonucu olan kara

odaklanılmış ve sadece kendi çıkarlarını düşünen bir alan olarak kabul etmektedir (Tosun, 2001a: 23).

Genel anlam itibariyle Hegel ve Marx açısından sivil toplum, aşılması gereken bir toplumsal aşamadır. XIX. yüzyılda Marx ve Hegel gibi düşünürler, sivil toplumu, daha çok bireyci ve burjuva dünya görüşü olarak tanımlamıştır (Doğan, 2002: 36).

Gramsci ise çok açık bir şekilde ifade etmese de sivil topluma tamamen olumlu bir anlam yüklememektedir. Gramsci için sivil toplum, Marx'da olduğu gibi alt yapısal tabana ait değil, üst yapısal alana ait olarak kabul edilmektedir. Sivil toplum, Gramsci için alt yapı ve üst yapı alanlarının yanında kim nereye ait kısmının açıklamasına yer vererek başlar. Gramsci iki üst yapıdan bahsetmektedir: Birincisi “cebri ve hukuki egemenlik araçlarıyla yöneten devlet veya siyasal toplum”, ikincisi ise “kültürel hegemonyası sayesinde toplum içinde kendi değerlerini yaygınlaştıran sivil toplumdur”. Başka bir ifadeyle bu iki düzeyde yönetici kesimi hem toplumsal yapı üzerinde hegemonya kurarken hem de hukukun sağlamış olduğu çerçevede devlet iktidarı yoluyla uygulanan komuta işlevini veya doğrudan egemenlik işlevini yerine getirmektedir (Gramsci, 1986: 61).

Devlet iktidarının sınırlandırılması düşüncesini ve bu minvalde sivil toplum- devlet ayrımını benimseyen düşünürlerden biri de Adam Ferguson'dur. Ferguson'a göre toplumun tümü rekabet içinde bulunduğu ortam ile sivil toplumu oluşturmaktadır. Bunun yanında sivil toplum üçüncü sınıf insanların örgütlendikleri bir alanın yanında kültür seviyesi yüksek aristokratlar için de medeni bir topluma karşılık gelmektedir. Bahsi geçen üçüncü sınıf toplumun yapısı tamamen gönüllülük ve diğergamlık üzerine inşa edilmemiştir. Bu toplumda, çıkarlar hakimiyeti devam etmekte ve ekonomiye bağlı gelişen toplumsal sınıflar ve bu sınıfların örgütlenmeleri görülmektedir. Toplumun diğer kesimleri de bu alan içerisinde varlıklarını sürdürmekte ve var olmaktadır. Ferguson bu çok ögeli yapının bulunduğu topluma sivil toplum demektedir (Doğan, 2002: 72).

Sivil toplum kavramının zaman içindeki değişimini üç aşama halinde şöyle özetleyebiliriz (Bulut, 2014: 38- 39):

1-Sivil toplumla devletin henüz ayrılmadığı ve her ikisinin aynı anlama geldiği birinci aşamadır. Avrupa'da bu anlayış, 18. yüzyılın ortalarına kadar devam etmiştir. Bu

aşamada, sözleşmeci teorisyenlere (Locke, Hobbes ve Rausseau) yer verilmiştir. Bu düşünür devlet ile sivil toplumu özdeş anlamda kullanmışlardır.

2-Sivil toplumu devletten ayrı bir alan olarak tanımlayan Hegel, Marx ve Gramsci gibi düşünürlerin yeni yaklaşımları ikinci aşamadır. Bu üç düşünür, birinci aşamadaki liberal düşünürler gibi özgürlükler alanı olarak görülen sivil toplumu aynı yaklaşımla ele almamışlar, aksine sivil toplumu aşılması gereken bir handicap olarak değerlendirmişlerdir. Bu düşünürlerden Marx ve Hegel, sivil toplum aleyhine olumsuz bir yaklaşım benimserken, Gramsci sivil topluma daha iyimser bir anlam yüklemiştir.

3-18. yüzyılla birlikte toplumun devlete karşı özerk bir alan olarak yeniden tanımlandığı ve devletin sivil toplum lehine sınırlandırıldığı görüldüğü üçüncü aşamadır. Bu aşamada, Ferguson, Tocqueville gibi liberal düşünürler devletin sivil toplum lehine sınırlanması gerektiğini vurgulayarak devlet ve sivil toplumdaki rollerin yeniden sorgulanması gerektiğini ortaya koymuşlardır.

Avrupalı siyasi düşünürler, 18. yüzyılın ortalarına gelinceye kadar sivil toplum kavramını kendi içinde oluşturduğu sistem ile organize eden, yönlendiren ve bu doğrultuda toplumsal barışı, siyasal beraberliği sağlayan bir organizasyon olarak tanımladılar. Yani sivil toplum geleneği devletten bağımsız değil iç içe geçmiş, aynı anlamı ifade eden kavramlar olarak görülmüştür. Her ne kadar bu tanımlamalar geleneksel sivil toplum tanımı olarak görülse de bu tanımlamalar 18. yüzyılın ortalarından itibaren değişmeye başlamıştır. Devlet ile sivil toplum tanımı artık uyuşmamaya, çağrıştırdıkları yaklaşımlar birbirleriyle örtüşmemeye başlamıştır. Nihayetinde dönem itibariyle sivil toplum, devletten/iktidardan/hükümetten bağımsız bir toplum olarak tanımlanıyordu (Keane, 1993: 47).

Sivil toplumu tarihsel süreç içerisinde geçirdiği aşamaları Keane dört evreye ayırmaktadır. Bunlar şöyle sıralanabilir (Keane, 1993: 63):

-Klasik Evre: Sivil toplum-devlet ayrılığı bu evrede ortaya çıkmıştır.

-Devlete Karşı Evre: Toplumların bağımsızlığı bu evrede savunulmaya başlanmış ve toplumların devlet karşısındaki üstünlükleri gösterilmeye başlanmıştır.

-Devletin Güçlendiği Evre: Bu evrede, sivil toplum sayesinde toplumun çeşitli katmanlarında özgürlüğün gündeme getirilmesi neticesinde ortaya çıkan kargaşalara karşılık devlet, sivil topluma karşı reaksiyon göstererek güçlenmeye başlamıştır.

-Bağımsız Sivil Toplum Düşüncesinin Geliştiği Evre: Bu evrede, gönüllü örgütlenmeye dayalı, çoğulcu bir anlayış ile devlete karşı özerk bir sivil toplum fikri oluşmaya başlamıştır. Bunun nedeni ise sivil toplumun devlet tarafından yönlendirme girişiminin sivil toplum için örgütlenme ve varoluş felsefesine aykırı olacağı düşüncesidir.

Keane aynı zamanda modern sivil toplum kavramını etkileyen üç büyük gelişmeyi de şöyle açıklamıştır (Keane, 1993: 15-16):

1- “Avrupa’da ekonomik gelişmelerin ivme kazanması ve tüketim kültürünün değişmesi sonucu kapitalist sistem yeniden yükselmeye başlamıştır”.

2- “İç politikada, siyasal amaçla planlama mekanizmasını genişleterek toplumda dayanışmanın bozulmasına ortam sağlayan ve bürokrasi, profesyonellik, uzmanlık kavramlarına şüpheci yaklaşımı nedeniyle eleştiri alan Keynes’çi refah devletine ilişkin tartışmaların ortaya çıkmasıdır”.

3- “Gündelik yaşamda görünmez ilişki ağlarından oluşan ve bu yaşam üzerinde egemen olan değerlerin, sorgulayıcı yaklaşımla birlikte yeni bir toplumsal hareketliliğin ortaya çıkmasıdır”.

Sivil toplum tarihsel süreç içerisinde kazanmış olduğu anlamlar ile toplum ve devlet ilişkisine de yeni boyutlar kazandırmıştır. Sivil toplumun devlet ile ilişkisi, sivil topluma çoğulcu bir anlam kazandırmıştır. Bu süreç içerisinde sivil toplumdaki tanım çeşitliliğini geniş bir şekilde ele alır isek; sivil toplum, toplumun devletle olan ilişki serüvenine şekil veren, bu serüvenin boyutlarını ayarlayabilen, hegemonya altında kalmadan aynı zamanda devleti de dışlamadan ilişki seviyesini ayarlayabilme kabiliyetine sahip toplumsal bir organizasyon olarak açıklanabilir. Devlet, sivil toplumu egemenliğine aldığı bir memur olarak görmemeli, çalışma alanında partnerleri ile çalışabilen bir patron vazifesi üstlenmelidir. Ancak buradaki patronluk, devletin yönetim şekline göre farklı rollere bürünebilmektedir. Örneğin, demokratik yönetim sisteminde patron rolü üstlenmiş devlet, sivil topluma otorite sağlamadan çalışma alanı sunmakla mükelleftir. Aksi taktirde salt bir ilişki oluşacaktır ki, bu da sivil toplumu devlet nezdinde korumasız bırakacaktır. Sivil toplumun faaliyetinin devletin sunacağı imkanlar ile sınırlı olması, sivil toplumdaki özgür faaliyet anlayışındaki paradoksu ortaya çıkarmaktadır. Günümüzde, demokratik sistemin varlığı artık sivil toplum açısından yeterli görülmemekte ancak bunun yanında devleti

deklare edecek seviyede özgürlük ve faaliyet alanı sağlamak da devletin (her ne kadar demokratik bir yapıda olsa) kendi iç dinamikleri ile çeliştiğinden ortaya çözülemeyen sarmallar dizisi çıkarmaktadır. Devletin varlığına da son verildiği takdirde sivil toplum olamayacağına göre modern çağın sivil toplumunda yeni yaklaşımlar tarihsel süreç içerisinde kendisini gösterecektir (Tosun, 2001b: 229)

1.2.2.Sivil Toplum- Demokrasi İlişkisi

Demokrasi, toplumun en küçük parçası olan bireylerin seçim yoluyla belirledikleri temsilcilerin kendilerini yönetmeleri anlamına gelmektedir. Demokrasi bireysel hakları güvence altına alır, güçler ayrılığını öngörür, özel yaşamın korunmasını garantiler ve bu doğrultuda hak aranmasını engellemez. Demokrasi bu bağlamda toplum içinde oluşan sivil toplum alanını varsayar, oluşan toplumdaki fikir ve çıkarların çeşitliliğini bir çatışma kaynağı olarak değil, toplumsal gelişim için fırsat olarak görür. Sivil toplum farklılıkların oluşturduğu çoğunlukta geriye kalan azınlıklarında bir araya geldiği alanı ifade etmektedir. Demokrasi de bu alandaki çoğunluk ve azınlık kesimlerinin birbirlerini çiğnemediği kendi içlerinde ve devlet nezdinde hak aramalarını teşvik eden bir sistem olarak var olmuştur (Bayhan, 2005: 146- 147).

Sivil toplum, demokrasinin amaçlarından biri olarak devletin topluma karşı otoriterleşmesini engelleyen bir mekanizmadır. Sivil toplum, iktidara yetkiyi aldığı makamı yani halkı sürekli hatırlatarak halkı unutmasını, dışlamasını ve ihtiyaçlarını göz ardı etmesini engellemenin yanında iktidar fonksiyonlarının halk tarafından vekaleten verildiğini hatırlatmakla görevlidir (Hocaoğlu, 1997: 107).

Sivil toplumun kendisi özgürlük demektir. Bu özgürlüğün örgütsel düzeyde ve faaliyetlerde görünebilirliği için sivil toplumun var olduğu sistemin özgürlük gibi bir davranış tarzını kaldırabilecek potansiyele sahip olması gerekir. Şu halde demokrasi bu durumu karşılayan bir sistem olduğu için sivil toplum demokrasi ilişkisi varlık veya yokluk belirtisi ile aynı düzeyde kullanılmaktadır. Demokrasideki özgürlüğü sivil toplumun varlığını tespit ettiğimiz her yer ve zamanda bulabiliriz (Belge, 1998: 24). Diğer bir deyişle; devlet ve sivil toplum arasındaki ilişkinin irdelenmesi neticesinde doğrudan demokrasi ile ilgili çözümlenmelerde ortaya çıkar (Tosun, 2001a: 167).

Tocqueville, sivil toplumu; demokrasi dümeninde bulunan devletten, siyasi partiler ve yerel yönetimler gibi siyasi arenada aktif kurumlardan ayrı bir örgütlenme alanı olarak

görmüş ancak bu kurumlardan kopuk bir faaliyet ve yaşam serüveni bulunmadığını vurgulamıştır. Aslında buradan ulaşmak istediği, sivil toplumun demokrasi açısından vazgeçilmez olduğunu vurgulamaktır ve demokrasinin ihtiyacı olan istikrar, toplumsal güven, eşitlik kavramı ve uzlaşmanın sivil toplum aracılığıyla gerçekleşebileceğini savunmuştur (Gözübüyük Tamer: 2010: 100).

Bahsi geçen sivil toplum demokrasi ilişkisinin süreci olan demokratik bir toplum alanının varlığı ve devamı için bireysel özgürlüğün maksimum düzeyde tutulduğu, katılımın faaliyetlerinin teşvik edildiği, bireylerin kendilerini ilgilendiren kararları kendileri verdiği bir sivil toplum alanının varlığı elzemdir (Çaha, 1999b: 116). Bu sivil toplum, devletin faaliyetlerinin hukuki bir güvence ile sınırlandırıldığı demokratik bir sistemde gelişim gösterir. Başka bir ifade ile sivil toplumun gelişimi, demokratik ilkelerin devlet içinde yerleşik olmasına ve bunun yönetim tarafından uygulanma kültürüyle ilişkilidir (Çaha, 1998: 23).

Sivil toplum demokrasi için ön koşuldur ve sivil toplumun gelişme göstermesi örgütsel anlamda bağlı olduğu nitelikler belirler. Toplum nezdinde bir amacı olan aracı kurum ve örgütlenmeler sivil toplum ve demokrasi için herhangi bir engel teşkil etmez. Demokrasi ve sivil toplum, birbirlerini tamamlayan iki kavramdır ve karşılıklı olarak olumlu yönde birbirlerini etkilerler. Siyasal liderlerin yetişmesine imkan sağlama, özerklik, siyasal katkı sağlama, kendi kaynaklarına sahiplik, siyasi iktidarın meşrulaştırılmasına katkıda bulunma, siyasi otoriteyi sınırlandırıcı bir rol oynama ve gönüllülük gibi birçok husus demokrasi ve sivil toplumun ortak yönleri arasında sayılabilir (Karadağ, 2005: 70).

Çaha'nın (1997: 31) modern sivil toplumun varlığına bağlamış olduğu koşullar ise aynı zamanda demokrasinin var olduğu sistemler içinde gereken koşullar olmaktadır.

Bunlar;

1-Toplumsal Farklılaşma: Sivil toplumun gelişim göstermesi için toplum yaşamındaki ideolojik, siyasi, etnik, kültürel, dinsel, ekonomik ve cinsiyet bazındaki farklılaşmaların bulunması öncelikli bir koşuldur.

2-Toplumsal Örgütlenme: Sivil toplum için ikinci koşul, farklı alanlardaki sorunlara karşı çözüm üretebilecek ve bu konuda politika geliştirebilecek sosyal örgütlenmelerin bulunmasıdır. Sivil toplumun varlığı açısından kaçınılmaması gereken bir zorunluluk da yasal çerçevede ve sosyolojik bazda farklılıkları manipüle eden bir örgütlülüktür.

3-Gönüllü birliktelik: Sivil toplumun bir diğer ön koşulu bu alandaki örgütlere giriş çıkışların serbest olması durumudur. Buradaki örgüt kültürü bireylerin birbirleri arasında kurmuş oldukları niyet birliğine dayalı ve tamamen gönüllü bir örgütlülüktür. Bu bağlamda, sivil toplumda bireylerin bir araya gelmesi ve örgütlü bir şekilde toplumsal hayatta pozisyon alması için anahtar kelime rızaya dayalı örgütlü bir oluşumdur. Gönüllü bir birliktelik yok ise ortaya çıkan örgütlenme sivil toplum olarak adlandırılmaz.

4-Toplumsal Düzeyde Otonomileşme: Sivil toplumun örgütlenerek hukuk kuralları içerisinde siyaset ile uğraşmaları sağlanmalıdır. Bu ortamda sivil toplum, devlet direktifine maruz kalmadan kendi davranış politikalarını belirlemelidir ki siyasi tercihini iç dinamikleri etkisiyle belirleyebilmesi otonomileşmenin bir gereğidir. Ancak sosyal örgütlenmelerin, sivil toplum özelliğini taşıyabilmeleri için mutlak surette devletten bağımsız, özerk bir varlık geliştirmeleri gereklidir.

5-Baskı Mekanizması Oluşturma: Sivil toplumun gelişmesinin son koşulu ise sivil toplum örgütlerinin baskı mekanizmasına yönelmesi ve bunu demokratik değerleri gözeterek yerine getirmesidir. Sivil toplum örgütlerinin baskı mekanizmaları olarak sokak gösterileri, lobicilik, protesto, dirsek teması, miting ve grev gibi siyasi faaliyetlerden bahsedilebilir. Baskı mekanizmaları aracılığıyla yapılacak baskının, siyaset ve hukuk kuralları çerçevesinde ve en önemlisi şiddetten uzak bir şekilde yapılması önemli bir kriterdir.

Demokrasi-sivil toplum ilişkisinde demokrasiden bahsedebilmek için aktif bir sivil toplumun varlığı gerekmektedir. Aktif sivil toplum, bireyin sadece kendini değil diğer bireylerin de haklarını savunabilmelerine imkan tanıyan bir alandır. Bireyin kendi hak ve özgürlüklerinin devlete veya başka otoritelere karşı savunabilmesi için hem organizeli olmalı hem de bu savunmayı gerçekleştireceği bir demokratik yapı içerisinde bulunmalıdır. Ancak bu sadece bir varoluş pratiği olarak kalmamalı, sivil toplumun devlet nezdinde devletin de sivil toplum nezdinde bir kabullenışı olmalıdır. Bu durum gerçekleşir iken sivil toplum özerkliğini kaybetmeyecek ve demokrasinin gerekliliklerini yerine getirecektir (Yıldırım, 2004: 96- 108).

Sivil toplum devletle olan bu karşılıklı ilişkisinde toplum için bir muhalif duruş sergilemekte, toplumdaki aldıkları dönütleri devletin ilgili makamlarına ileterek görevini icra etmektedir. Bu muhalif durum, devlet sivil toplum çatışması olarak değil

merkezde ve yerelde halkın ihtiyaçlarına uzaklaşmış bir iktidarın demokratik kıstaslar içerisinde bu ihtiyaçları karşılamaması durumunda sivil toplumun devreye girmesini anlatmaktadır. Toplum nezdinde kamusal ahlak ilkelerinin oluşması, benimsenmesi ve uygulanması noktasında sivil toplum önemli bir rol üstlenmektedir. Sivil toplumun devlet düzenini bozucu halk hareketlerini engelleyici bir jandarma görevi bulunmasa da toplumun kabul ettiği değerler çerçevesinde örtüşmeyen marjinal hareketlerin devlet düzenini bozmasını engelleyici bir rol oynayabilmektedir. Bunların dışında sivil toplum benzer kuruluşlarıyla ikili veya çoklu ilişki geliştirerek demokratik bir tartışma ve dayanışma ortamı oluşturmaları sivil toplumun demokrasinin hem geliştirici hem de vazgeçilmez unsuru olduğunu göstermektedir (Gençkaya, 1997: 104).

Aralarındaki güçlü bağı göstermek adına demokrasi ve sivil toplum birbirlerinin meşruluk parametreleri olarak görülmektedir. nk sivil toplum, özgürlüklerin ve bireysel hakların kazanımı mücadelesinin, otoriter, totaliter ve despotik devlet yapısından demokrasiye geçişte önemli bir güzergah olarak kabul edilebilir (Keyman, 2004: 6). Devlet nezdinde demokrasi gelişme göstermişse doğal olarak bireylerin örgütlenmelerini gerekli kılan şartlarda yerine getirilmiş demektir. Yani sivil toplum alanının oluşması için devlet tarafından hukuki bir çember oluşturulmuş ve bu da demokrasinin gerekliliği sayesinde yerine gelmiştir. Sonuç olarak böyle bir yapıda, toplumların sivil toplum alanında toplanmaları normal karşılanır ve hatta teşvik edilir. Böylece demokrasinin geliştirici ve yapıcı, bazen de zorlayıcı unsurları sayesinde sivil toplumda gelişir ve yaygınlaşır (Yıldırım, 2004: 113).

Sivil toplum, devlet iktidarının sınırsız bir yönetim sürmesini engellemek için iktidara çeşitli alanlarda etkide bulunmaktadır. Bu yönde şekillenen siyasi, ekonomik ve ahlaki yönde değişen talepler ise sivil toplumun devlet üzerinde etkisi sayesinde demokratik unsurların güçlenmesini sağlamaktadır. Toplum üzerinde devletin merkezi konumunu kıran bu etki, aynı zamanda yukarıdan aşağıya doğru oluşturulmak istenen baskıcı yönetim anlayışını da ortadan kaldırmaktadır. Ayrıca başka bir açıdan sosyal hayatın devletten bağımsız hale getirilmesi sivil toplum için mutlak amaç olmadığı gibi sosyal hayata topyekn hakim bir devlet anlayışına da izin verilmesi söz konusu değildir. nk devletin sosyal yaşamı sil baştan dizayn eden, tüm konularda ayrıntılı kurallar belirleyen, vatandaşa hak yerine sürekli dev veren anlayışını sadece demokratik söylemler veya hukuk kuralları ile engellemek mümkün değildir. Burada vatandaşı sürekli hukuk, hak ve özgürlüklere karşı teyakkuzda tutan bir sivil toplumun varlığı

gerekmektedir. Böylece sivil toplum demokrasi ile ilişki kurarak bireyi devlet içinde kaybolmaktan kurtarmaktadır (Keyman, 2004: 28).

Sivil toplum devletin baskıcı politikaları önünde durarak devlet iktidarının sınırlandırılması noktasında önemli işlevler üstlenmektedir. Sivil toplumun varlığı için nasıl ki devletin iktidarının sınırlandırılması gerekiyor ise iktidar sınırlarının işlevsel olarak süreklilik göstermesi için de demokrasi ve sivil toplumun devlet yapısı içinde birlikte ve sürekli var olmaları gerekmektedir. Dolayısıyla gerçek anlamda bir sivil toplumun varlığı için demokrasinin devamlılığı ve muhafaza edilmesi ne kadar önemli ise aynı şekilde demokrasinin varlığı içinde sivil toplumun korunması son derece önemlidir (Yetiş, 2005: 22).

Düzenli seçimlerin yapılması ve rejim içerisinde kuvvetler ayrılığı gibi devletin totaliter bir yapıya sahip olmasını engelleyen mekanizmalar olsa da bu durumun süreklilik göstermesi için iktidarı sınırlandıran eylemlerin de süreklilik göstermesi gerekmektedir. Seçimler belirli periyotlarla yenilenmesine rağmen iktidarı, sürekli sınırlarını koruması noktasında teyakkuzda tutacak bir güce sahip değildir. Bu güç iktidarın yönettiği sistemin dışından yani sivil toplumdan geldiği zaman, şartlar demokratik yapının uygulanması için sağlanmış olacaktır. Bu sınırlandırma için ilave bir mekanizma görevi gören sivil toplum, devletin denetlenmesi işlevi ile sadece toplumu devlete karşı korumamış olacak aynı zamanda devletin de anti demokratik bir eksene kaymasını da engelleyerek koruma kalkını görevi görecektir (Yetiş, 2005: 18).

Devlet iktidarı demokratik sistemlerde birçok unsur tarafından sınırlandırılmaktadır. Konumuz itibariyle bunların en göze çarpanı devlet otoritesinden ve baskısından bağımsız bir alan olarak görülen sivil toplumdur. Sivil toplum, devlet iktidarını tanımının yanında devletten bağımsız olma özelliğini kaybetmeden demokrasi geliştirici araç ve amaçları toplum nezdinde yaymakla yükümlüdür (Sarıbay, 1997: 33). Sivil toplum, tarafsız bir alan oluşturduğu ortamda, devletin tarafsızlık vasfını kaybetmemesi için iktidar mekanizmalarına demokrasinin gerektiği ölçüde güdülemelerde bulunur. Bu durum devletin refleksine göre değişebilir. Başka bir ifade ile sivil toplum, devletin demokrasi çizgisi içerisinde seyrine göre sert veya yumuşak girişimlerde bulunarak demokratik unsurların görünürlüğünün kaybolmasını engeller. Demokratik devletler kendi içlerinde mozaik bir toplum yapısına, farklı düşünce geleneklerine, siyasi muhaliflere ve ideolojilere yer verir ve bunlara karşı tarafsız davranarak demokratik hukuk devletinin gerekliliklerini yerine getirir ve doğal olarak

sivil toplumun varlığını da desteklemiş olur. Sivil toplum, böyle bir devlet içinde özerk yapısı hasebiyle ideolojik hakimiyet altında kalmadan diğer sivil toplum alanlarında ortaya çıkan gruplar ile beraber çalışabilir, bahsi geçen demokratik değerlerin devlet içinde iktidar marifetiyle kaybolmasını engelleyebilir. Böylece demokrasinin bir gereği olarak farklı grupların çalışması ile sosyal bir sinerji meydana gelir (Sunay, 2001: 125-127).

Sivil toplum-demokrasi ilişkisinde sadece devlet ve iktidarın sınırlandırılması söz konusu değildir. Sivil toplumun bu açıdan yapması gereken özellikler, kendi iç örgütlenme ve işleyişinde göstermiş olduğu davranışlar ile analiz edilmektedir. Örneğin, devlet iktidarının tekelleşmesi nasıl demokrasi açısından ters bir durum ve bu duruma sivil toplum, demokrasi ile ilişkisini referans göstererek müdahil oluyor ise aynı şekilde sivil toplum, kendi özel alanı diyebileceğimiz iç işlerinde kadrolaşmayı, tekelleşmeyi, çıkarlar toplumu olmayı engelleyici demokratik hamlelerde bulunmalıdır. Böylece sivil toplum demokrasi kılıcını sadece devlete yönelterek kendi iç dinamiklerini ve sıfatlarını demokrasiden uzaklaştırmamış olacaktır (Aslan, 2010a: 202-203).

Sivil toplumun yönetime aracılık etmesi ve yönetimi oluşturanların tekelleşmesini engellemek amacıyla katılımı arttırması, demokrasi bağlamında önemli bir işlevdir. Demokratik işlev açısından sivil toplum günümüzde toplumsal ihtiyaçları karşılamada daha fazla avantaja sahiptir. Devlet kamu yönetiminde her ne kadar halka hizmet sunmak maksatlı tüm araçlarını kullansa da toplumsal alanın ihtiyaçlarını tam olarak belirlememe gibi ciddi bir sorunla da karşı karşıyadır. Bu noktada devreye giren sivil toplum, bireylerin ihtiyaçları toplumun ortak çıkarı haline geldiğinde durumu ilgili kamu yönetimine bildirerek demokratik işlevini bu yönüyle yerine getirmektedir. Başka bir ifade ile bireyin ve toplumun gönüllü bir şekilde hem hizmet arzının hem de talebinin yönetime iletilmesi sivil toplumun demokratik sistem içindeki önemini göstermektedir. Bu anlamda birey ve toplumla kamu yöneticileri ve yönetimleri arasında en önemli aracı kurum olarak sivil toplum gösterilebilir (Kesgin, 2019: 7).

Tosun'a göre devletle sivil toplum arasındaki ilişki demokrasinin gerekleri üzerinden gerçekleştirildiğinde devlet zayıflamaz, aksine katılımı ve yönetimi güçlendiren bir toplum oluşmasına vesile olur. Siyasete ilişkin kirletilmiş etik değerlerin yeniden üretilmesi ile sistemin yaşadığı temsil ve meşruluk krizleri aşılabilecektir. Bireylerin salt oy verme işlevi olan pasif davranıştan sıyrılması ve aktif vatandaşlığın

gereklilikleri olan soru soran, danışılan/ danışan ve karar veren bireyler olarak aktifleştirilmesi sivil toplum sayesinde gerçekleşmektedir. Böylece demokrasi, sistem içerisinde pekişmesini sivil toplum ile gerçekleştirmektedir. Ancak sivil toplumun demokratik potansiyeli, içinde bulunduğu ülkedeki siyasal yapı ve işleyen düzen, demokratik değerlerin güçlü veya zayıf olması, kültürel iklimi ve bireylerin kültürleri ile birebir ilişkilidir. Sivil toplum demokrasinin gereklerini yerine getirmek için siyasal ve kültürel alanlarda doğal olarak demokrasiye ihtiyaç duyar. Bununla birlikte demokratik bir devlet varlık serüvenini bu minvalde sürdürebilmek için sadece sivil toplumun varlığına değil aynı zamanda demokrasiyi içselleştirmiş bir sivil toplumun varlığına ihtiyaç duyar. Sivil toplum ve devletin karşılıklı olarak bu ihtiyaçların varlığını kabul etmesi demokratik sürecin başarısını artıracaktır (Tosun, 2005: 140)

Diamond'a göre ise sivil toplumun demokrasi ile ilişkisi doğru orantılıdır. Bu ilişkide demokratik yapı içerisinde yeri olmayan amaç ve yöntemler ile çatışma yanlısı olan kesimler dışlanır. Çünkü, bunlar sivil toplumun karakteristik özellikleri ile bağdaşmamaktadır. Sivil toplumun demokrasi ile ilişkisi aslında bu noktada daha belirgin hale gelmektedir. Çünkü sivil toplumun dışladığı şeyleri demokrasi de kendi sistemi içinde barındırmamaktadır. Bu nedenle örgütlenme ve işleyiş süreci ile politika üretme aşamasında demokratik yöntemleri kabullenmiş sivil toplum, devletten bağımsız olarak demokratik sistemi konsolide edici faydalar sağlamaktadır (Diamond, 1994: 11).

Diamond, sivil toplumun demokratik ilkelerini şöyle sıralamaktadır: “Devlet iktidarını kontrol- Katılım düzeyini yükseltme- Çıkar taleplerinin şekillendirilmesi- Kutuplaşmaların yumuşatılması- Siyasal partilerin demokratikleşmesi- Bilgiyi toplumsal kesime yayma- Siyasal sistemin halka karşı sorumluluğunu artırma”. (Diamond, 1994: 11-12).

Diamond, sivil toplum ve demokrasi arasındaki sıkı ilişkiyi sivil toplum örgütlenme özelliği, toplumun en alt birimlerinden en üst birimlerine kadar tüm kesimlere açılımı, siyasal kadroların oluşumu ve siyasal katılımındaki fonksiyonu gibi özellikler ve bu özelliklerin devlet üzerindeki sınırlayıcı etkilerini vurgulayarak açıklamaktadır. Düşünüğe göre devletle sivil toplum arasındaki bu sıkı ilişki dışlayıcı nitelikte değil hukuka, hak ve özgürlüklere saygılı olması koşuluyla devlet otoritesine karşı hoşgörülle yaklaşan bir mahiyeti içermektedir (Diamond, 1994: 15).

Diamond etkili bir sivil toplumun demokrasi sürecine olumlu katkılarını şöyle sıralamaktadır (1994: 7-11):

1- Sivil toplum, siyasal, ekonomik, kültürel ve ahlaki değerler ile devlet iktidarının sınırlandırılmasının kaynağını oluşturur.

2- Sivil toplum, toplum nezdinde ortaya çıkan sınıf mücadeleleri sonucu etkin olan herhangi bir sınıfın toplumun üstünde hegemonya kurma ihtimaline karşı bireyi korur ve devlet iktidarının baskın bir sınıf tarafından ele geçirilmesini önler.

3- Sivil toplum aktif işlevi ile toplumun siyasal hayattan soyutlanmasını engeller, siyasal katılım sağlanması için demokrasiyi güçlendirici hamlelerde bulunur.

4- Sivil toplum, devletten bağımsız olmasının yanında hukuk kuralları içinde kendini gördüğü sürece otoriteye karşı saygılıdır. Devletin demokratik değerler içinde yapmış olduğu siyasete karşılık sivil toplum da devletin istikrarını düşünür ve bu doğrultuda eylemlerde bulunur. Sivil toplum, sadece devlete karşı sorumluluk yerine getiren bir yapı değil, karşılıklı olarak devletin de sivil topluma karşı yerine getirmesi gereken sorumlulukları mevcuttur. Devlet sivil toplumun toplum içinde var olabilmesi ve sağlıklı bir faaliyet sahasına sahip olabilmesi için devlet reflekslerini kullanmalıdır. Görülmektedir ki devlet ve sivil toplumun rolleri karşılıklı bir şekilde yerine getirildiğinde sivil toplum devlet ilişkisinde demokraside gelişmektedir. Devlet sivil toplum için sivil toplumda devlet için sorumluklarını yerine getirerek zamanla birbirlerinin hatalarına karşı otokontrol sistemini işletirler.

5- Sivil toplum, topluma çeşitli alanlarda yön verecek liderlerin yetişmesinde teorik eğitimden ziyade pratik bir okul gibi çalışır ve bu liderlerin ilgi alanlarına göre toplumda öncülük etmelerini sağlarlar.

Demokratik sistemlerde “çoğunluğun diktası” olarak tarif edilen önemli bir tehlike vardır. Bir kişinin diktatörlüğüne oranla daha tehlikeli bir görüntü veren bu durum, devlet imkanları ve yetkilerinin çeşitli makamlar/ şahıslar/ gruplar arasında paylaşılması, temel hak ve özgürlüklerin güvenceye alınması ve yargının bağımsız olarak sistem içerisindeki yerini muhafaza etmesinin yanı sıra sivil toplumun da istem içerisinde yaygınlaştırılması ile önlenabilir. Bireylerin demokratik manada işbirliği yapabilecekleri sivil toplum içerisinde bulunmaları, özgürlüğün artmasını sağlayabileceği ve azınlığı çoğunluğun baskılarına karşı koruyabileceği gibi çoğunluğu da azınlığın baskısına karşı korumada kolaylık sağlayabilecektir. Sivil

toplum aracılığıyla demokratik sistem içerisindeki toplumun farklı kesimleri, benzer çıkarlarını savunmak amacıyla örgütlenip çoğunluk karşısında bu çıkarları konusunda mücadele edebileceklerdir. Dolayısıyla sivil toplumun serbest bir şekilde örgütlenebildiği demokrasilerde çoğunluğun diktası haline gelmiş tüm aşırılıklara karşı bir duruş sergilenebilecek ve aynı zamanda iktidar denetlenebilecektir. Sivil toplum bu sonuçlar itibariyle toplumsal farklılıkların korunması konusunda çoğulculuğun sağlanması ile ilgili önemli roller üstlenmektedir (Doğan, 2002: 97).

Devletin sivil toplumu baskısı altına alıp yönetmeye çalışarak patronajlık yapması, demokratik sistemlerde görülmemesi gereken bir durumdur. Ancak bu durumun, demokratik sisteme sahip olduğunu iddia eden devletlerde devlet-sivil toplum ilişkilerine yansımadağı da görülmektedir. Başka bir ifade ile devletin sivil toplum üzerine baskı kurmasını engelleyen siyasal rejim, teoride demokrasiye dayanmaktayken uygulamada devletin sivil toplum üzerinde kontrol kurmaya çalışması veya sivil toplum alanını çoğulcu, farklı bir nitelik kazanmasını engelleyici politikalarda bulunması demokratik sistem ile örtüşmemektedir. Demokratik sistemlerde devlet-sivil toplum ilişkisi, sivil toplumun devletin hegemonyasına girmediği bununla birlikte devlet ile sivil toplumun birbiriyle mücadele etmediği karşılıklı ilişki sarmalı içinde açıklanmaktadır. Bu doğrultuda ideal devlet-sivil toplum ilişkisi, etkileşim ve iletişim kanallarının aktif olduğu ancak sivil toplumun kendi bağımsız yapısından kopmadan varlığına bağlı bir durumda gerçekleşmektedir. Dolayısıyla demokrasinin işleyişi açısından devlet denetimi dışında, bağımsız ancak devletle ilişkilerini koparmayan ve farklı görüşlerin özgür bir ortamda dile getirildiği çoğulcu sivil toplum alanının varlığı son derece önemlidir (Tosun, 2001a: 163-164).

1.2.3.Sivil Toplum Kuruluşlarının Tanımı ve Özellikleri

Sivil toplum kuruluşları tarihsel olarak ele alındığında XVII. yüzyıldan itibaren etkili olan üç olgu ile gelişmeye başlamıştır. Birinci olgu, XVII. yüzyılda Avrupa'da başlayan hayır ve yardım işlerinin sekülerleşmesidir. Bu dönemde dinin ve siyasetin hegemonyasından ayrıışan bağımsız bir hayır işleri modeli oluşmuştur. İkinci olgu, XVII. Yüzyılın ikinci yarısı ile başlayan, devletlerin birbirleri ile girdikleri çatışma/savaş gibi durumların bir mevzuata bağlanması için ortaya çıkan uluslararası hukukun gelişmesidir. Üçüncü olgu ise aydınlanma dönemindeki entelektüel coşkuyla ortaya çıkan insanlık erdemidir. Bu duruma bağlı olarak hayırseverlik, hümanistlik

gibi kavramlar geliştirilmiş, devamında ise savaşlar ve sömürgecilik hareketleri, sanayileşme ve kentleşme süreci sivil toplum kuruluşlarının ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra birçok dernek kurulmuştur. Bu dernekler öncelikle savaşlarda hayatını kaybedenlerin yakınlarına ve askeri yapı dışında kalmış korumasız sivillere yardım görevi üstlenen kuruluşlardır. Savaşlarda hemşire birlikleri, yaralılara yardım dernekleri oluşmuş ve bunlar zamanla Kızıllaç ve Kızılay gibi var olan kurumların gelişmesine etki etmiştir. Ayrıca İngiltere'de sömürgeciliğin yasaklanması ve daha sonra kölelik sisteminin kaldırılması adına verilen mücadeleler, uluslararası boyutta ilk sivil toplum girişimlerinin örnekleri olarak gösterilmektedir. Bu gelişmelerden sonra sivil toplum kuruluşları, insan haklarını korumak adına uluslararası alanda kurumsallaşmaya başlamıştır. Örneğin 'Uluslararası Af Örgütü' ve 'İnsan Hakları İzleme Örgütü' kurulmuştur. Bu gelişmeler yanında sadece insan odaklı değil insan hayatının temas ettiği ve dünya için önemli konular da artık sivil toplum kuruluşlarını yakında ilgilendirmeye başlamıştır. Bu kapsamda çevre ile ilgili olan 'World Wildlife Fund' ve 'Greenpeace' gibi sivil toplum kuruluşları da bu dönemde kurulmuştur (Ryfman, 2006: 17-24).

NGO (Non-Governmental Organization- Hükümet Dışı Kuruluşlar) terimi ilk kez II. Dünya Savaşı sonrası Birleşmiş Milletler (BM) tarafından hazırlanan sözleşmesinin 71. maddesinde "danışma amacıyla BM'nin NGO- STK'lara güvenebileceği" hükmü ile yer almıştır. İlk çalışmalarda terim uluslararası örgütler ve BM içinde yer alan toplumsal aktörlere vurgu yaparken daha sonra birçok anlamda kullanılmaya başlamış ve bu nedenle farklı disiplinlerdeki araştırmacıların perspektiflerine göre yorumlanmıştır. Nihayetinde sorunlu bir kullanım alanı oluşmuştur (Martens, 2002: 271; Tosun, 2003: 242).

Sivil toplum kuruluşlarını ifade etmek için kullanılan çeşitli terimler vardır. Bunlar; NGDO (Non-Governmental Development Organization), NPO (Non-profit Organization), CBO (Community Based Organization), PDO (Private Development Organization), PSO (Public Service Organization), VO (Voluntary Organization), VAG (Voluntary Agency Organization), CSO (Civil Society Organization) ve INGO(International Non Governmental Organization)'dur (Cousins, 1991: 85- 87). Sivil toplum kuruluşu alanı, kavram çokluğundan dolayı "terminolojik çorba" olarak nitelendirilirken, kullanılan en yaygın ifadenin NGO (Non-Governmental Organization- Hükümet Dışı Kuruluşlar) olduğu savunulmaktadır. Günümüzde "non-

governmental organizations” karşılığı olarak “sivil toplum kuruluşları” deyiminin yanı sıra, “3.sektör”, “gönüllü kuruluşlar”, “hükümet dışı kuruluşlar”, “kar amacı gütmeyen kuruluşlar” gibi ifadeler de kullanılmaktadır (Gönel, 1998: 1). Ancak sivil toplum kuruluşunun tam olarak neyi, kiminle, nasıl ve nerede yapacağı belirlenmediğinde devletin dışındaki her şeyi ifade etmesi anlamı ortaya çıkmaktadır ve bu sebeple salt bu terimi kullanmak eleştirilmektedir. Farklı isimlerle anılmakla birlikte sivil toplumun örgütsel ve kurumsal kimliğini temsil eden sivil toplum kuruluşlarının temel niteliği ise bireylerin farklı amaçlarını, ihtiyaçlarını ve çıkarlarını yine farklı siyasal görüş, farklı etnik köken gibi toplumun çeşitliliklerini bir araya getirerek ilgili faaliyet alanında gönüllülük esasında olmalarıdır (Tosun, 2003: 241-242).

İçerisinde buldukları toplumdaki güç alan ve yine içerisinde buldukları topluma yönelik yararlı faaliyetler sunan sivil toplum kuruluşlarının temsil ettiği noktayı sivil toplumun “meyveleri” olarak nitelendirmek mümkündür (Yıldırım: 2003: 226).

Geniş anlamda sivil toplum kuruluşları, yönetimin herhangi bir siyasal dalıyla ilgisi olmayan ve sivil toplumun faaliyet alanında varlık gösteren ve bu alandaki örgütlenmeleri ifade etmektedir. Sivil toplum kuruluşları hukuk kuralları içerisinde düzenlemelere uyan ve var olduğu halkın çıkarlarını ön plana alarak örgütlendikleri için ulusal ve uluslararası hukuk kurallarına herhangi bir aykırılık teşkil etmemektedirler. Dar anlamda sivil toplum kuruluşları ise hem sosyal hem de ekonomik kalkınmayı doğrudan veya dolaylı olarak desteklemek için gönüllülük prensibine uygun, siyasal yönetim sistemiyle organik bir bağı olmayan, kar amacı gütmeyen faaliyetlerde bulunan ve kişisel çıkarlardan ziyade ortak çıkarlara göre faaliyet gösteren kuruluşlardır (Toman, Akyiğit ve Uydal, 2013: 4). Bunun yanında belirli amaçlar ve konular doğrultusunda kamuoyunu bilgilendirmek veya yönlendirmek için faaliyet gösteren kuruluşlara “Sivil Toplum Kuruluşları” (STK) denilmektedir (Arslan, 2001: 118).

Usta’ya göre sivil toplum kuruluşları; “ortak bir fikir, ortak bir amaç, ortak bir hedef doğrultusunda bir araya gelmiş insanların, gönüllülük esasına dayalı olarak oluşturdukları birliktelikler olarak tanımlanmaktadır” (2006: 14).

Sivil toplum kuruluşları, devlet dışında ve özerk olarak oluşturulan örgütlenmenin yanında ortak bir gaye veya çıkar çerçevesinde toplanan kişilerce çoğulculuğun temel alındığı örgütlenmelerdir. Sivil toplum kuruluşları için en temel özellik örgütlenme

konusunda hak ve özgürlüğü uygulamış olmasının yanında devlete, ekonomik güçlere, siyasi parti ve diğer sivil toplum kuruluşlarına karşı kısmen de olsa bağımsız olması ve buna göre hareket etmesi, kar amacı gütmemesi ve gönüllülük esasına dayalı örgüt yapısına sahip olmalarıdır (Bostancı, 2005: 68).

Sivil toplum kuruluşları, sahip oldukları özellikler sayesinde toplumu dinamik nitelikte tutacak alışkanlıklar kazandırabilirler. Bu minvalde sivil toplum kuruluşlarının özellikleri ise şöyle sıralanabilir (Tosun, 2001a:179-180):

- Devlet iktidarını, otoriter anlayışa doğru kaymaması için kontrol etme,
- Siyasal sistemin halka karşı sorumluluğunu artırma,
- Toplumda yönetime katılım düzeyini yükseltme/ teşvik etme,
- Toplumun demokratik tutumlarını geliştirme,
- Toplumdaki kutuplaşmaları azaltarak ortak bir payda üzerinde hareket edilebilecek konuları arttırma,
- Siyaset sahnesine çıkacak yeni siyasi liderlerin yetiştirilmesi ve geliştirilmesinde rol oynama,
- Siyasal partilerin demokratikleştirilmesini sağlama,
- Bilgiyi toplumun geniş kesimlerine yayma,
- Farklı fikirlerin özgür bir şekilde yayılma imkanını sağlama,
- Yeni fikirlerin ortaya çıkmasını teşvik etme,
- Siyasal kültürü geliştirme gibi noktalarda katkı sağlamaktır.

Sivil toplum kuruluşlarının genel özellikleri hakkında literatür özetini şöyle sıralayabiliriz (Salamon vd. 1999: 3-5; Tağma, 2002: 62; Tekeli, 2002 :15; Yıldırım, 2004: 64; Akatay ve Yelkikalan, 2007: 25; Tekeli, 2012: 52):

- Sivil toplum kuruluşları devletten bağımsız, özerk bir yapıya sahiptirler.
- Sivil toplum kuruluşları belli bir misyon ve vizyona sahiptirler ve belirledikleri ortak amaca göre faaliyette bulunurlar. Kişisel çıkarlardan uzak durmak örgüt felsefesinin temellerindedir. Faaliyet skalalarında belirledikleri hedefler, insanların ortak çıkarlarıyla uyusmaktadır.

-Sivil toplum kuruluşları gönüllülük esasına dayanır. Birey, kendi istekleri ile bu örgütlere katılır ve ayrılışını yapar. Aynı şekilde faaliyetlere katılma veya katılmama konusunda gönüllülük esastır.

-Sivil toplum kuruluşları kar amacı gütmeyenlerdir. Ancak sürekli personel istihdamı, genel yönetim giderleri, kuruluş amacına yönelik faaliyetler için maddi destek alabilirler veya bu doğrultuda kullanmak üzere kar getirici işlerde bulunabilirler.

-Sivil toplum kuruluşları toplumda bir kamu alanına sahiptirler.

-Sivil toplum kuruluşları hukuka bağlı, demokratik değerlerin korunması ve geliştirilmesine öncülük eden, dış paydaşları ile uyum içinde çalışabilen ve toplumun farklı kesimlerini dışlamayan bir yapıya sahiptir.

-Sivil toplum kuruluşları hem iç organlarında hem de dış paydaşlarına karşı şeffaftırlar. Şeffaflık sayesinde sivil toplum kuruluşları herhangi bir ticari örgüt veya taşeron bir firma gibi hizmet vermezler.

-Sivil toplum kuruluşlarında ilişkiler, katı hiyerarşik ilişkilerden uzak bir şekilde yatay ilişki modeli ile ön plana çıkarlar. Hiyerarşik görünümde örgüt şeması olsa bile bu uygulamada bürokratik kültüre benzer ilişkilerin olabileceği anlamına gelmemektedir. Sivil toplum kuruluşları gönüllülük ve rıza faktörlerini ön planda tuttuğu için böyle bir hiyerarşik düzen, bireylerin faaliyette bulunmaları zorlaştırır. Bu sebeple sivil toplum kuruluşları bireylerin gönüllülük, rıza ve fedakarlık üçgeninde faaliyette bulunacak argümanlar ile çalışırlar.

-Sivil toplum kuruluşları örgütsel yapılarının yanında kurumsal bir kimliğe ve yapıya sahiptirler.

-Sivil toplum kuruluşları, sosyal sermaye üretilmesi aşamalarına öncülük ederler.

-Sivil toplum kuruluşları kamu sektörü ve özel sektörden farklı olarak hayırseverlik, fedakarlık, yardımseverlik ve gönüllülük gibi değerlere sahiptirler ve bu değerler ile ön plana çıkarlar.

-Sivil toplum kuruluşları devlet gibi büyük çaplı yapıya sahip olmadığından örgütlenebildiği potansiyelde kamuya hizmet sunarlar.

-Katılımcı demokrasi anlayışının toplum nezdinde siyasal partilerden bağımsız gerçekleştirilebilmelerini sağlayabilirler.

-Sivil toplum kuruluşları bireylerin yaşamlarına yeni anlamlar yüklemeleri için yardımcı olabilecek rehberlik kabiliyetleri sayesinde sosyal hayat kalitesini arttırabilirler.

-Bireyi siyasal otorite karşısında nesne formatından özne olma kabiliyetine eriştirmenin yanında bireyleri siyasal mekanizmalar içinde görünür kılma becerisine sahiptirler.

-Bireylere açtığı yeni sosyal çevreler ile bireyin kendisine ihtiyaç duyulduğu ve bu doğrultuda eylemler yapabileceği hissini sunma özelliğine sahiptirler.

-Bireylerin toplumsal sorumluluklarını yerine getirmede onlara organizeli bir öncülük yapmak ve buna bağılı olarak bireylerin yaşamdan doyumlarını arttıracak eylemlere zemin hazırlama özellikleri sivil toplum kuruluşlarının temel bileşenlerindedir.

Sivil toplum kuruluşlarının özelliklerinin yanında kamu kurumları karşısındaki avantajlı ve yetenekli özellikleri de mevcuttur. Bu özellikler şu şekilde sıralanabilir (Hudock, 1999: 8; Streeten, 1997: 197-198):

-Paydaşlarını değişim etkinliklerine katılmaları noktasında cesaretlendirme,

-Toplumun ihtiyaçlarına cevap verirken uygun adımlar atma ve soruna yönelik esnek davranarak uygun yardımı sağlama,

-Toplum içerisinde bulunan fakir ve dezavantajlı kesimlere ulaşabilme,

-Bireylerin gelişim problemlerinden etkilenmeleri sonucu ortaya çıkan ihtiyaçlarını yansıtırma ve alanın gerçeklerine dayalı olarak çözümler üretme,

-Sahip olduğu kaynakları elde etmede ve tüketmede maliyet analizini iyi yapma ve bu durumu yönetebilme,

-Toplumsal düzeyde meydana gelen olaylara müdahale etmede ve eylemlerin sonuçlarına etki etme kadar bu olayların gelişim süreçlerine de dahil olma,

-Toplumun tamamına odaklanmak suretiyle kendi tabanına veya bireye odaklanmış araştırma yapabilme potansiyeline sahip olma,

-Sorun çözmeye alan deneyimine önem verme, öğrenme ve uygulama,

-Toplumsal sorunları gerçekçi ve pragmatist bir yaklaşımla değerlendirmek ve bu doğrultuda çözüm sunabilme,

-Yerel kurumlar ile işbirliği sağlama yeteneği ve onlar aracılığıyla iş görme gibi özellikler mevcuttur.

1.2.4.Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevleri

Sivil toplum kuruluşlarının iki temel işlevi vardır. Bunlardan birincisi toplumda farklılıklara yer vermekle beraber bu farklılaşmaya katkıda bulunmak ikincisi ise siyasi iktidarın elindeki güç ile bireylere karşı özgürlükleri kısıtlayıcı otorite kurmasını engellemektir. Bu işlevler, devlet açısından ele alındığında pozitif bir davranıştan ziyade negatif davranış olarak görülür. Sivil toplum kuruluşları devletin müdahalesine karşı durarak bireylerin özgürlüklerini, hak ve hürriyetlerini korumada etkin rol oynar (Çaha, 2001: 45).

Günümüz sivil toplum kuruluşlarının siyasal alana çeşitli konularda baskı yapmak; kamu yönetiminde meydana gelen aksaklıklara karşı çözüm önerileri getirmek ve yönetimin iyileştirilmesini talep etmek, bu amaçla istek ve tavsiyeleri mevcut iktidara iletmek; demokrasiyi ve demokratik davranışları toplumun tüm kesimine yaymak; demokratik kurumların güçlendirilmesinde öncülük etmek; eşitlik, adalet ve özgürlük gibi değerleri toplum içinde devlete karşı savunmak ve bunu yaygınlaştırmak; sosyal mobilizasyonu kolaylaştırmak; insanların onurunu yükseltmek; özgür örgütlenmeyi teşvik etmek; sivil toplum alanları oluşturmak gibi kendine özgü birtakım işlevleri bulunmaktadır (Yıldırım, 2004: 73-74).

Aktele ise sivil toplum kuruluşlarının işlevlerini şöyle sıralamıştır (2003:71-72):

-Toplumda farklı kesimlerin varlığını sürdürebildiği, farklılıklara farklılıkların eklendiği çoğulcu toplum yapısının oluşmasında etkin bir işlev sunma,

-Bireylerin talepleri için kamuoyu oluşturma ve ilgili merciler tarafından dikkate alınmasına yardımcı olma,

-Siyasal iktidarın demokratik unsurları hayata geçirmede sivil toplum kuruluşlarının toplumu bu unsurların ne kadar demokrasi ile bağdaştığı konusunda katalizör görevi görme,

-Kriz dönemlerinde arabuluculuk etmeleri, politik kararları değiştirmek ve krize müdahale etmek üzere çeşitli baskı mekanizmalarını devreye koyarak ulusal ve uluslararası organları harekete geçirme,

-Siyasal veya yerel iktidarın toplumu ilgilendiren politikaların uygulanmasında sivil toplum kuruluşlarını tampon görerek, politika hakkında olumlu ya da olumsuz bir kanını oluşmasını sağlama.

Sivil toplum kuruluşlarının işlevlerini Siyasal, Sosyo- Ekonomik ve Kültürel İşlevler şeklinde gruplandırabiliriz.

1.2.4.1.Siyasal İşlevleri

Charles Taylor devlet iktidarının despotik bir yönetim modeline dönüşmesini engellemek için sivil toplum kuruluşlarının işlevleri arasında siyasi iktidara nüfuz etme gücünü, siyasi iktidarı merkezi hükümet anlayışından uzaklaştırıp adem-i merkezi şekline dönüşmesini sağlamak, bireyleri devlet otoritesi karşısında baskı görmelerini engellemek ve buna karşı koruması gibi çeşitli işlevleri olduğunu ileri sürmektedir (Taylor, 1990: 108,111). Sivil toplum kuruluşları farklı siyasal görüş taşıyan grupların var olmalarını sağlayan yapısı ile siyaset sahnesinde değişik düşünceleri ifade etmek isteyen farklı nitelikteki grupların sistemden kopmalarını veya marjinalleşmelerini önleyen önemli bir fonksiyona sahiptir. Böylece siyasal sistemden dışlanmayan ve uzaklaşmayan bireyler, katılım mekanizmalarının demokratik değerler ile desteklendiği sistem içerisinde fikirlerini ve amaçlarını rahat bir şekilde ifade edebilecekler ve bu şekilde toplumun siyasete güveni artacak, doğal olarak siyasi istikrar sağlanmış olacaktır (Yıldırım, 2004: 76).

Devlet karşısında güçsüz kalan toplumsal oluşumlara, bireylere toplumsal desteği artırmak, bilinçli yurttaş katılımını güçlendirmek için gönüllü olarak örgütlenen, faaliyetlerini toplumun duyduğu ihtiyaçları doğrultusunda biçimlendiren ve kamuyu oluşturarak devlet ile toplum arasında aracı bir görev gören sivil toplum kuruluşları, bu tür eylemlerle siyasal işlevlerini yerine getirirler. Sivil toplum kuruluşları, devlet ile toplum arasında bir tampon görevi üstlendiğinden kişilerin, sınıfların ve grupların siyasi kurumlar ile aralarındaki toplumsal sorunları kamusal alana taşıyıp kamuoyu oluşturmak, politike etmek ve çözüm bulmaya çalışmak gibi birtakım siyasal işlevleri vardır (Yaprak ve Bacak, 2005: 420).

Sivil toplum kuruluşları siyasal işlevlerini yerine getirirken iki yönlü ve iki farklı amaca göre hareket ederler. Birincisi meslek örgütleri, işçi sendikaları gibi örgütlerin siyasi amaç ve hedeflere odaklanmaktan ziyade konularını partiler üstü gördükleri

için kendi üyelerinin haklarını ve durumlarını iyileştirme adına siyasi iktidarları etkilemeye çalışma ve amaçları doğrultusunda kendi iç çıkarlarını iyileştirmeye çalışma eylemidir. İkinci durum ise bir önceki durumda belirtildiği üzere meslek örgütlerinin hizmet odaklı politik baskılardan ziyade genel siyaseti etkileme, toplum mühendisliği gibi kamuoyunu etkileyecek işlevlerde bulunma durumudur. Bu tür sivil toplu kuruluşlarının, prestijli ya da mali açıdan güçlü üyeleriyle bir güç merkezi ve baskı unsuru olma çabaları her zaman canlıdır (Yıldırım, 2004: 78).

1.2.4.1.1.Yasama Alanına Etkileri

Sivil toplum kuruluşlarının yasama alanına etkileri, doğrudan kurumsal kimliklerini kullanarak dahil olmaları şeklinde anlaşılmamalıdır. Sivil toplum kuruluşlarının böylesi bir davranış sergilemesi hem kurumsal kimlikleri ile bağdaşmaz hem de sivil toplum alanının varlığını destekleyen demokratik ilkeler ile çelişir. Bu sebeple sivil toplum kuruluşları, yasama alanına etkilerini milletvekilleri aracılığıyla gerçekleştirmeye çalışırlar. Sivil toplum kuruluşları yasama alanına genelde kendi faaliyet alanlarını veya üyelerini doğrudan/ dolaylı etkileyecek konular gündemde olduğunda etkilemek üzere ortaya çıkarlar. Bu tür durumlarda sivil toplum kuruluşları ilgili yasa teklifi, kanun maddesi, mülga gibi yasama işlerinde kendi alanlarının çıkarlarına uygun olarak ret veya kabul oyu çıkması için milletvekilleri ile temas kurarak yasama alanına olumlu veya olumsuz yönde etki ederler. Bu süreç sadece yasama faaliyetlerinin doğal döngüsü içerisinde sona doğru gelmiş kararlar için geçerli olmamakta, çoğu zaman kendi istedikleri kanun taslağını hazırlamak için oluşturulan komisyonlara etki sürecinde fazlasıyla hissedilmektedir. Başka bir ifade ile sivil toplum kuruluşlarının eldeki imkanları ve siyasi iktidar ile olan ilişkileri ne kadar güçlü ise etkileri de o kadar güçlü olmaktadır (Yıldırım, 2004: 81).

Sivil toplum kuruluşları, kendi faaliyet alanlarını ve üyelerinin ortak çıkarlarını alakadar eden konularda sürekli bilgi toplamaları, araştırma yapmaları, rapor/ yayın çalışmalarında bulunmaları, kendileri ve faaliyet alanları ile ilgili yasa tasarılarının hazırlanmasındaki teknik bilgiye sahip olma konusundaki avantajları sayesinde yasama sürecine güçlü bir şekilde katkı sağlamaktadırlar. Bu potansiyelleri yasama alanına etki etmeleri konusunda sivil toplum kuruluşlarını daha etkili yapmakta ve bu kuruluşlar çoğu zaman yasama alanında başvurulmak zorunda kalınan bir aktör konumuna gelmektedir. Zira bu kuruluşlar, profesyonel ekipleri ile çoğu zaman

yasama süreçlerine milletvekillerinden daha fazla bilgi kaynağıyla dahil olmaktadırlar (Yıldırım, 2004: 82).

1.2.4.1.2.Yürütme Alanına Etkileri

Sivil toplum kuruluşları siyasi iktidarın uygulamaları ile ilgili bir katalizör görevi görmektedir. Toplumun yakından ilgilendiren siyasi iktidar kararları ile uygulamaya konan politikalar ise sivil toplum kuruluşları tarafından değerlendirilir ve uygulama noktasında savunuculuğunu yaptıklarında toplum nezdinde politikaların kabul edilmesi daha da kolaylaşır. Aksi durumda yani sivil toplum kuruluşlarının politikalar karşısında takınmış olduğu olumsuz tavır yüzünden politikalar uygulamadıkça veya uygulamaya alınmadan yürürlükten kaldırılabilir. Bu durumlar sivil toplum kuruluşunun yürütme kararlarının sonuçlarına etkilerinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir (Arslan, 2001: 127).

Siyasi iktidar üzerinde daha genel bir denetim işlevini gerçekleştirmek üzere sivil toplum kuruluşları kamuoyunu harekete geçirebilmektedir. Sivil toplum kuruluşları böyle davranarak, kendileri gibi bir çıkar grubunun isteklerinin kamu politikalarında etkinlik göstermemesi konusunda yürütmeye raporlar vererek etkileyeme çalışırlar. Sivil toplum kuruluşları yürütmeyi etkilemeye çalışırken sadece siyasi iktidarı değil, paydaşı olarak gördüğü farklı sivil toplum kuruluşlarının da siyasal iktidar üzerinde etki bırakmalarını engelleme işlevini yerine getirirler. Bahsi geçen ilişki düzeyi sadece siyasal iktidar-sivil toplum kuruluşu veya sivil toplum kuruluşlarının aralarındaki ilişkiden ibaret değildir. Bu ilişkiler siyasal iktidarın almak istediği kararlara göre eksen değiştirebilir. Siyasal iktidarlar politik kararların kamuoyu nezdinde kabul görünürlüklerinde sivil toplum kuruluşlarının etkinliklerini bildiğinden, ters psikoloji ile istenilen politikaların sivil toplum kuruluşu tarafından da savunulmasını sağlayarak politikalarını meşrulaştırıp destek alabilirler (Yıldırım, 2004: 82).

Yürütmedeki yönetici ve memurlardan dolayı sivil toplum kuruluşlarının bu alandaki etkisi güçlüdür. Sivil toplum kuruluşları ulaşmak istedikleri nihai amacın yasama organına bağlı olmasını göz ardı etmeden, yasama ve yürütme arasındaki bağı kullanarak ve yürütme organına sorunları veya çözümleri ileterek baskı mekanizmasını işletir. Yürütme organındaki bürokratik yapı ve kültür, genellikle dış baskıya açık olduğu için sivil toplum kuruluşları bu açıklığı yürütme alanına

oluşturacağı etki ile yaşamayı da etkileyerek kullanır. Böylece hem yaşamada hem de yürütmeye ulaşacağı etki başarısı artmaktadır. Şöyle ki sivil toplum kuruluşları sadece politik kararların alınıp veya alınmayacağı durumlara dahil olmaz, bu kararları belirleyen makamların kimlerden oluşacağı yönünde de çalışmalarda bulunur. Bu durum, sivil toplum kuruluşlarının idari personel belirlemede etkisini göstermekle birlikte etkileri başarıya ulaştığında elde edeceği gücün de etkisini göstermektedir (Yıldırım, 2004: 82).

Belirtilebilecek başka bir yöntem olarak, sivil toplum kuruluşları yeri geldikçe yasama organlarına sorunlarını ileterek yürütmeyi etkilemeye çalışırlar. Sivil toplum kuruluşlarının yürütme organı üzerinde etkinlik gösteremediği durumlarda başvurduğu bu yöntem, çok fazla etkili olmasa da siyasi iktidarın konjonktürel yapısına göre değişim gösterebilmektedir. Siyasal kültür gereği yasama organını bazı konularda yürütmeyi etkileyecek kararlar almaya ikna edebilirler. Sivil toplum kuruluşları aynı zamanda kendilerini ilgilendiren konularda yürütmenin yaşamaya iletmesi gerektiği talepleri yasama aracılığıyla yürütmeye iletme gibi işlem hiyerarşisine ters işlevlerde bulunurlar. Sivil toplum kuruluşları yürütme kanadına iletilen talepleri kendi faydalarına saydıkları için destekleyerek işleme alınmasını beklerler (Yücekök, Turan ve Alkan, 2000: 14).

1.2.4.1.3.Siyasi Alana Etkileri

Sivil toplum kuruluşları doğrudan siyaset eksenli çalışmadıkları için çoğu zaman ekonomik ve sosyal görevlerini yerine getirmek amacıyla siyasi alanla ilişki kurmakta ve destek ihtiyaçlarını siyasi partiler aracılığıyla gidermeye çalışmaktadır. Böyle bir araç seçmelerinin nedeni ise sivil toplum kuruluşlarının demokratik rejimlerde iktidarı etkilemesinin en hızlı yolunun siyasi partiler aracılığıyla olmasıdır ve siyasi talepleri olan sivil toplum kuruluşları böyle bir mekanizmadan uzak durmaları neredeyse imkansızdır. Böyle bir ortamda sivil toplum kuruluşları siyasi taleplerini tarafsızlık ya da partiler üstü etiketine uygun olmadığı için siyasi partilerden doğrudan talep edemezler. Ancak amaç ve çıkarlarına ulaşmak adına doğrudan siyasi partilerle iletişime geçmek yerine, kendi yararlarına çalışacak adayı gizlice destekleyebilirler. Bu durum, genellikle parti içi disiplin ve demokrasinin zayıf olduğu siyasal zeminlerde daha çok karşılık bulmaktadır. Sivil toplum kuruluşları siyasal partilere bu zayıf kanallardan ulaşarak faaliyetlerinde etkili olmaktadır.

1.2.4.1.4.Kamuoyuna Etkileri

Kapani (2016: 147)'ye göre kamuoyu; "belli bir zamanda, belli bir tartışmalı sorun karşısında, bu sorunla ilgilenen kişiler grubuna veya gruplara hakim olan kanaattir". Sivil toplum kuruluşları ise belirli konularda bireylerin taleplerinin dikkate alınması hususunda kamuoyu oluşturmaya yardımcı olmaktadır (Arslan, 2001: 126).

Demokratik değerlerin tabana yayılabilmesi için sivil toplum kuruluşlarının sisteme entegre edilmesi ve bu doğrultuda yayılması gerekir. Bireylerin özgür örgütlenme davranışları ile meydana getirdikleri sivil toplum kuruluşları, demokrasi için bir gerekliliktir. Sivil toplum kuruluşları bireylerin taleplerini siyasal iktidara ulaştırmada veya konu ile ilgili hangi otorite muhatap ise o yöne doğru ulaştırmada bir algı toplumu oluşturur. Örgütlü bir toplumun gereği olan katılımcılık anlayışı da sivil toplum kuruluşları tarafından kamuoyunu etkileme veya kamuoyu üzerinden karşıyı etkileme aracı olarak etkin bir şekilde kullanılır. Sivil toplum kuruluşları belirli konularda kamuoyunu aydınlatmak için bilgilendirici faaliyetlerde bulunmakta, bu konular ile ilgili broşür, ilan, kitap, rapor gibi basılı yayınlar yanında internet- sosyal medya, televizyon, görsel spotlar gibi interaktif yayınları kullanmaktadırlar. Sivil toplum kuruluşları bu tür davranışlar ile olmuş, olacak ve olması istenilen konularda siyasal iktidar kanalından daha etkili bir şekilde kamuoyunu istenilen doğrultuda hazırlayabilmektedir. Bu sebeple siyasal iktidarlar genellikle sivil toplum kuruluşlarının bu gücünü göz ardı etmezler ve kamuoyunu etkilemek için ortak hareket ederler. Bazı durumlarda ise sivil toplum kuruluşlarının kamuoyunu etkileme gücü ile siyasal iktidar talepleri yerine getirir. Çünkü sivil toplum kuruluşları kamuoyunu etkilerken kendini çok iyi ifade etmekte ve kamuoyunu, siyasal iktidarı ikna eden bir baskı mekanizması olarak yönlendirebilmektedir (Yıldırım, 2004: 85- 86).

1.2.4.2.Sosyo-Ekonomik İşlevleri

Modern zaman ile birlikte toplumun geçmişten miras aldığı normlar ve gelenekler değişmeye ve yok olmaya başladı. Kentleşmenin hızla artması, Milyonlarca bireyin kırsal kesimleri boşaltması sonucunda yeni bir yaşam şekli oluşmaya başladı. Bireylerin kırsal kesimlerde yaşarken sürdürdükleri sosyal yakınlık hızla azalmaya başladı. Modern zamanla bir araya toplanan bireylerin aslında toplumdan bir uzaklaşma ve soyutlanma serüveni içerisinde olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. Bu

sosyal izolasyon, bireyleri genel itibariyle sadece meslekleriyle uğraşan, iâşe ve servet odaklı kazanç çemberine kilitlenmiş monoton bir hayat tarzı benimsemelerine yönlendirmiştir. Böylesi bir monotonluk ve tek tipli amaç neticesinde toplum, sadece sosyal hayatın ortak aktivitelerinden değil siyasal alanda da yabancılaşmaya başlamıştır. Bu yabancılaşmanın sonucu olarak toplum özgür davranış ve örgütlenme eğilimlerinden kopmakta ve bu tip toplum tek taraflı propagandaya açık ve eğilimli olması sebebiyle siyasal diktatörlük sorunu oluştuğu görülmektedir. Toplumu ve toplumsal yaşamı olumsuz yönde etkileyen bu tür oluşumları ancak özgür örgütlenmeyi bünyesine barındıran ve monoton hayat tarzından bireyleri uzaklaştıran sivil toplum kuruluşları aracılığıyla önlenabilir. Sivil toplum kuruluşları, yapı olarak bireylerin bir araya gelmesini sağlar ve onların grup içinde kendini ve çıkarlarını topluma karşı daha kolay ve güvenle korumalarına olanak sağlamanın yanında onların kaynaşmasını sağlayarak birbirleri ile olan sosyal, kültürel ve siyasal ilişkilerinin devam etmesine yardımcı olur. Sivil toplum kuruluşları, bireylere topluma karşı bir aidiyet duygusu kazandırarak onları yalnızlıktan kurtarır ve bireyleri toplumsal sorunlara çözüm bulma misyonu vererek onların tekrardan topluma karışmasını sağlar. Böylece modern zamanın insanlar üzerindeki yalnızlaştırıcı, tekelleştirici, diğergamlığı dışlayan maslahatların toplumda yaygınlık kazanmaması için sivil toplum kuruluşları sosyo-ekonomik işlevlerini yerine getirirler (Özer, 2008: 96).

Sivil toplum kuruluşları birçok alanda hizmet vermekte, üyelerini kendi misyonları doğrultusunda çalışmaya teşvik etmekte ve bu sayede bireylerin gönüllü olarak istihdam ettikleri alanlarda kendilerini geliştirme, topluma karşı sorumluluklarını yerine getirme gibi erdemlere sahip olmalarına öncülük etmektedirler. Bireyler, sivil toplum kuruluşları faaliyetleri ile yaşamlarına farklılıklar katarak, sosyal yaşam içindeki aktivitelerine çok boyutlu bir rol kazandırma şansını yakalamış olurlar, ayrıca ortak bir amaç için çalıştıkları için temel insani ihtiyaçlar arasında gösterilen kabullenme, taktir görme, özsaygı, güven ve benlik ihtiyaçlarını da tatmin ederek sosyal hayatın vermiş olduğu ıstıraplardan kurtulmaktadır. Sivil toplum kuruluşları asli vazifelerini yerine getirirken aslında toplumun sosyal gelişimini de desteklemektedir. Aynı şekilde sivil toplum kuruluşlarının toplumun dezavantajlı kesimlerine gönüllüleri vasıtasıyla yaptıkları maddi, manevi yardımlar sayesinde hem gönüllü üyesini hem de hedef kitledeki bireyleri eylemin süreci ile sosyal anlamda, ulaşılan sonuç itibariyle de ekonomik anlamda etkilemektedir. Bunlara ek olarak sivil

toplum kuruluşları açmış oldukları kurslar, vermiş oldukları seminerler, konferanslar ve yardım faaliyeti türevi organizasyonlar ile toplumdaki sosyo- ekonomik işlevini pekiştirmektedir (Yıldırım, 2004: 88).

Sivil toplum kuruluşlarının sosyo-ekonomik işlevinin, devlet ile kıyaslanması oldukça zordur. Çünkü bu durumda devlet; örgütlenme ağı, ekonomik gücü, insan kaynağı gibi etkenlerle her zaman öndedir. Ancak etkinlik anlamında kıyaslandığında sivil toplum kuruluşları toplumsal yardımlarda devletten daha pratiktir. Çünkü sivil toplum kuruluşlarının hem izlemesi gereken bir bürokrasileri yoktur hem de yapılan işlerin maliyetini asgari düzeyde tutmada devletten daha yetenekli ve avantajlı olma gibi mezziyetleri vardır.

Sivil toplum kuruluşlarının sosyo-ekonomik etkileri, devletlerin gelişmişlik düzeylerine göre değişebilmektedir. Ekonomik gelişmişlik düzeyi düşük ve demokratik kanallardan yoksun olan devletlerde sivil toplum kuruluşları sadece demokratikleşme trendini yükseltmek ile mücadele etmemekte aynı zamanda ekonomik ve sosyal gelişme ilgili işlevlere de yönelmektedir. Bu çok yönlü işlevsel çalışma, sivil toplum kuruluşlarının var olan kısıtlı kaynaklarını zorlamakta ve buna bağlı olarak sivil toplum kuruluşlarının toplum üzerindeki etkisi de zayıflamaktadır. Bu tür devletlerde sivil toplum kuruluşlarının odak alanlarına yönelmeleri öncelikli alanlar var iken zor olmaktadır. Odak alanları eğitim ya da sağlık olmasına rağmen demokratikleşme ile ilgili ciddi problemler varsa kendi alanlarına doğrudan yönelemezler. Ancak gelişmiş ülkelerde ve daha ileri demokrasilerde sivil toplum kuruluşlarının yönelmesi gereken demokratikleşme işlevi öncelik taşımamakta, demokrasi belirli bir düzeyde seyrettiği ve rutinini koruduğu için artık sivil toplum kuruluşları odak alanlarına yönelerek sosyo- ekonomik işlevlerini daha etkili bir biçimde yerine getirmektedirler (Şenatalar, 2001: 14). Bu durum aslında paradoks bir durumu da ifade etmektedir. Sivil toplum kuruluşları, demokratik değerlerin gelişmediği ülkelerde demokrasi gelişimi gibi konular ile ilgilenerek enerjisini sosyo-ekonomik gelişmeye ayıramamakta, öte yandan demokratik gelişmesini tamamlamış ülkelerde de sosyal hayat ve ekonomik kalkınma ileri seviyede olduğu halde sivil toplum kuruluşları bu konuya eğilmektedir.

1.2.4.3.Kültürel İşlevleri

Sivil toplum kuruluşlarında bireyler, karşılıklı ilişkiler ile belirli birtakım amaçlar için faaliyet içerisine girmekte ve bu ilişkilerin seyri belirli bir süre içinde gelişme gösterip süreklilik kazanmaktadır. Toplumsal yapıda çoğulcu bir kültürün oluşması ve çoğulculuk kültürünün topluma yayılmasında demokratik sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri ve örgütsel yapıları etkili olmaktadır. Ayrıca, bu sivil toplum kuruluşlarının diğer kuruluşlarla uyumlu çalışmaları toplumsal sinerjiyi olumlu yönde etkilemektedir. Örneğin demokrasi kültürünün oluşması için toplumun diğer kültürel araçları ile entegreli bir faaliyete ihtiyaç vardır. Sivil toplum kuruluşlarına üyelik ile bireyler diğer üyelerle belirli bir grup kültürünü paylaşır, beraber iş yapabilme alışkanlığı ve yeteneği kazanmanın yanında diğer üyelerin eylemlerini de hesaba katma alışkanlığını kazanırlar. Bu tür araçlar sayesinde toplumda katılımcı demokrasi kültürü gelişme gösterir (Yıldırım, 2004: 88).

Sivil toplum kuruluşları faaliyetlerine aktif katılım sağlayan bireyler, karşılıklı ilişkiler ile birbirlerini etkilemeleri sonucu modern çağın hastalığı olan bencillikten bir nebze olsun sıyrılıp aidiyet duygusu içinde biz- beraber gibi diğergamlığı vurgulayan duyguları geliştirmektedirler. Bu kültürel etkileşimin yanında sivil toplum kuruluşlarının toplumdaki bazı etik değerlerin de koruyuculuğunu üstlendiği roller vardır. Sivil toplum kuruluşları, mevcut toplumunda genel kabul görmüş milli değerleri dikkate alarak ona göre faaliyet mekanizmasını geliştirir. Ancak bunu gerçekleştiren sivil toplum kuruluşları, toplumdaki farklılıkları yok edecek veya marjinal duruma düşürecek durumlardan kaçınılmalıdır. Böylesi homojen toplumsal bir yapının varlığı, sivil toplum kuruluşlarının var olma sebebine aykırı olmasının yanında sivil toplumun mantalitesine de aykırıdır. Çünkü sivil toplumun kurumsallaşması, örgütlenmesi için tek bir toplum yapısına değil, farklı kesimleri içerisinde barındıran toplumsal bir yapı içinde kendi amaç ve hedeflerine haiz özerk bir örgüt olma durumuyla kabul görmektedir. Sivil toplum kuruluşları farklılıklar içinde ve özgür bir örgütlenme ile bireylerin kendi kültürel değerlerini yaşamasını, diğer sivil toplum kuruluşlarının yaşatmaya çalıştıkları kültürel değerlere saygılı olunmasını ve buna bağlı olarak kendilerini istedikleri gibi ifade etme olanağı sağlayan demokratik kuruluşlardır. Sonuç olarak sivil toplum kuruluşları, kültürel işlevleri ile demokrasi

kültürünü ve farklı toplumsal kültürlerin sosyal yaşamda hayat bulmasına katkı sağlayarak birçok sorumluluk yüklenmektedir. (Yıldırım, 2004: 88-89).

Sivil toplum kuruluşları, demokratikleşme konusunda toplumsal bir kültürün meydana gelmesi için önemli roller üstlenmektedir. Farklı sivil toplum kuruluşlarının birbirleriyle uyumlu çalışmaları çok kültürlü bir toplumsal yapının oluşmasında ve çoğulculuk kültürünün toplumsal dokuya nüfuz etmesine olumlu katkılar sağlamaktadır (Talas, 2011: 389).

İKİNCİ BÖLÜM

SİVİL TOPLUM İNŞASINDA YEREL DEMOKRASİ VE YÖNETİŞİM

2.1. Demokrasî

Demokrasî kavramı, siyaset bilimindeki birçok kavram gibi Eski Yunan geleneklerine ve etimolojik köken olarak da Grekçeye dayanmaktadır. Halk anlamını karşılayan “demos” kelimesi ile iktidar anlamına karşılık gelen “kratos” kelimesinin birleşiminden türetilen demokrasî kavramı, uygulamada da halkın kendini yönetme becerisi olarak görülmektedir (Köker, 1992: 162). Buradaki ‘demos’ sözcüğünü Heywood sıradan insanlar için kullanılmadığını, daha çok yoksul kesimi tarif ettiği için demokrasînin fakirler yönetimi şeklinde de anlaşıldığını belirtmiştir (Heywood, 2003: 35). Günümüzde ise demokrasî; egemenliğin ulusa ait olduğu, halk çoğunluğu ile siyasi gücün elde edildiği, mutlak iktidarın halk tarafından doğrudan veya dolaylı bir şekilde seçilmiş temsilcilere emanet edildiği ve bu seçilmişler vasıtasıyla hükümet faaliyetlerinin denetlendiği bir yönetim tarzı olarak ifade edilmektedir (Kahveci, 1994:6, Yıldırım, 2004:94). Bir diğer demokrasî açıklaması ise demokrasî kavramı ile özdeşleşmiş olan ve Abraham Lincoln tarafından dile getirilen “halkın, halk tarafından ve halk için yönetimi” tanımlamasıdır (Heywood, 2016: 74). Bu açıklamalardan görüldüğü üzere demokrasî, toplumu oluşturan bireylerin temsilciler seçerek kendilerinin bu temsilciler aracılığı ile yönetilmesine izin vermeleri olarak açıklanabilmektedir. Ancak bu durum Antik Yunan’daki küçük kent devletlerinde doğrudan demokrasî yöntemiyle alınan kararların belli yaş grupları tarafından doğrudan oylandığı durumlarda geçerli değildir. Çünkü doğrudan demokrasîde halkın karar alma konusunda temsilci seçmesine gerek yoktur; belli yaş grubundaki nüfus oranının azlığı sebebiyle alınacak kararlara birey doğrudan dahil olmaktadır. Bu tip yönetim uygulamasının olduğu demokrasîye kent demokrasîsi adı da verilmektedir. Ancak böyle demokrasîlerin uygulanması için kısıtlı bir nüfusa, uygun bir mekana ve siyasi bir özerkliğe sahip olmak gerekmektedir. Modern zaman dönemlerinde ulus devlet gibi geniş yayılım göstermiş devlet yapılarında doğrudan demokrasî yerine

demokrasi tanımı ile özdeşleşmiş olan temsilciler aracılığıyla yönetime dahil olma faktörü tercih edilmektedir (Köker, 1992: 162).

Demokrasi köken ve anlam itibariyle antik döneme ait olmasına rağmen, gelişimini 19. Yüzyıla kadar ertelemiştir. Çünkü bu döneme kadar toplumlar büyük kitleler halinde yaşamamakta, kendi kanton bölgelerinde seyrek bir yerleşim düzeni ile hayatlarını idame ettirmektedirler. Ancak sanayileşme ile birlikte toplumlar kitleler halinde yaşamaya başlamış ve yönetim tarzları bu doğrultuda şekillenmiştir. Demokrasi bu gelişmeler neticesinde 20. yüzyılda daha da gelişim göstermiş ve toplumlar arasında yaygınlık kazanmıştır (Dahl, 2001: 8). Demokrasi tarihsel süreç içerisinde geçirmiş olduğu evrimler ile birlikte modern çağda genelde halkın katılımı, çoğulculuk veya çoğunluk gibi faktörlerin kabul edildiği, hükümetlerin hükmedecekleri halktan geldiği, aynı zamanda halkın hükümet nezdinde hesap verilen ve işlemlerin açık bir şekilde gösterilebildiği bir unsur olarak görüldüğü, yeri geldiğinde hükümetin kendini seçen halka hesap verebileceği bir sistem olarak kabul edilmiştir (Kestellioğlu, 2011: 122).

Önemli siyaset bilimi teorisyenlerinin demokrasi konusundaki görüşlerine bakılacak olursa; Schmidt'e (2002: 13) göre demokrasinin tanımı, toplumun demokrasiyi uygulama biçimine ve siyaset kültürüne bağlı olarak değişebilmektedir. Zira toplumların demokrasi uygulamasında kendi sosyo-ekonomik yapılarına, dini yapılarına, hukuk biçimlerine ve yönetim kültürlerine göre farklı uygulamaları bulunmaktadır. Bu uygulamaların sonuçlarına göre demokrasi de o toplum içinde anlam kazanmakta, ideallliğini toplumun yaşam tarzındaki beklenti katsayısına göre ayarlamaktadır. Ancak en genel anlamıyla demokrasiyi, halkın tümünün veya bu yapı içerisindeki çoğunluğun egemenliği şeklinde tanımlamak mümkündür.

Schumpeter, demokrasiyi klasik tanımlamalara dayanan halk iradesi ve buna bağlı olarak ortak iyiliğe veya amaca ulaşmayı sağlayan araçların varlığı şeklinde anlaşılması görüşünü eksik kabul etmiş, daha çok demokratik yönetime odaklanmış bir demokrasi tanımını benimsemiştir. Schumpeter için demokratik yöntem, siyasi iktidarı kazanabilmek amacıyla elit grupların birbiriyle mücadelelerini kurumlaştıran rejimi işaret etmektedir. Bu rejimde demokrasi adına seçilen iktidarlar, aslında halkın hangi siyasi politikanın gerçekleştirilmesine karar vermesinden ziyade bunu gerçekleştirecek lider takımının seçilmesini sağlamaktadır (Schumpeter, 2003: 269).

Beetham, demokrasi tanımına kurumlar üzerinden değil ilkeler aracılığıyla yaklaşmaktadır. Ona göre kurumların demokratik olup olmadığını ölçmek amacıyla sorulan sorulara verilecek cevaplar ile kısmi bir sonuca ulaşılabilecektir. Bu sebeple demokrasi için öncelik, birlikte karar verme kültürünün hangi düzeyde ve yöntemde olduğunu belirlemektir. Beetham, kolektif kararlar için iki temel ilke belirleyerek demokrasi kıstasını bu ilkelere bağlamıştır. Bunlar, halk tarafından yapılan denetim ve siyasi eşitlik ilkesidir. Demokrasi bu ilkeler ile varlığı sürdürmekte, toplumdaki süreğenliğini bu ilkelerin devamlılığına bağlı olarak gerçekleştirmektedir (Beetham, 2006: 7).

Lipset için demokrasi; anayasadaki kurallara bağlı kalarak siyasal iktidarın değiştirilmesi veya güven tazelenmesi için düzenli seçimler yapılarak siyasal sistemin devamlılığı olarak görülür. Bu seçimlerde seçmen siyasal iktidar için yarışanlar arasından özgür ve serbest şekilde karar vermekte, yapılabilecek veya yapılacak seçimler neticesinde önemli kararların yönlendirildiği bir sosyal mekanizma oluşmaktadır. Demokrasi de bu mekanizmanın en önemli çarkını oluşturmaktadır (Lipset, 1986: 25).

Demokrasi farklı açılardan bu şekillerde tanımlanabilirken genel anlamda yöneten, yönetilen ve yönetimin kaynağı olan halk üçgeninde ortak bir paydaya sahiptir. Bu anlayış çerçevesinde karşımıza üç unsur çıkmaktadır: Birinci olarak demokrasi, halkın tercihi ile hükümetin oluşturulması ve hükümetin yine halkın rızası doğrultusunda iktidarına devam etmesidir. İkincisi, halkın demokraside siyasal hayata zoraki veya koşulsuz bir şekilde katılmasıdır. Son olarak da demokrasi toplumun her bireyi için temel insani hakları ve özgürlükleri garanti altına alan ve bu doğrultuda gelişim göstermesine izin verilen bir sistemdir (Başgil, 1961: 39). Popper'de demokrasiyi Başgil'in bahsetmiş olduğu hak ve özgürlüklerin kısıtlandığı diktatörlük yönetiminden uzaklaşılması olarak tanımlamaktadır (Popper, 1993: 25).

Akgün (2003: 65) ise demokratik bir siyasal sistemi, iktidarın özgür ve serbest seçim sistemi ile başa geldiği, bireylerin özgürlükten siyasal hakka kadar temel güvencelerinin sağlandığı sınırların hukuk kuralları ile çizilmesi şeklinde tanımlamıştır. Demokratik sistemin varlığı devlet tarafından çeşitli güvenceler ile garanti altına alınmış olsa bile, bu tek başına yeterli ve güvenli değildir. Demokratik sistemin devamlılığı için toplum bu sistem ile uyumlu olmalı, siyasal kültür demokrasiyi desteklemelidir. Demokratik sistemin en önemli argümanlarından olan katılımcı kültür siyasal kültürün türevlerinden olup toplumda devamlılığı için belli bir

eğitim, kültür ve deneyim ile geliştirilebilir. Demokratik sistemin devamlılığı bu kültürlerin toplumda var olup gelişim göstermesine bağlıdır. Demokratik sistem ile iktidar, halkın isteklerini karşılamakla sorumludur. Bu iktidar halkın serbest seçimlerde vermiş oldukları kararlar doğrultusunda oluşur ve halkın beklentilerine bağlı olarak faaliyette bulunur. İnsanlık tarihi boyunca halkın beklentilerini karşılayabilecek iktidarların varlığını sağlayan demokratik sistem özlemi her zaman ulaşılmak istenen bir vizyondur (Lijphart, 1986: 5).

Demokrasi terimi ile ilgili literatürde birçok tanım ve bakış açısı geliştirilmesine rağmen bu konuda mutlak bir yaklaşım bulunmamaktadır. Bunun en büyük sebebi, toplumların demokrasi terimini kendi sosyal yaşam gerçeklerine göre yorumlamaları, sahip oldukları kültürel değerler üzerinden değerlendirmeleri, toplumsal beklentilerine göre kurgulamaları, sosyo- ekonomik durumları ve en önemlisi siyasal yapılarına göre anlam yüklemeleri ve bu doğrultuda yorumlamalarından kaynaklanmaktadır. Buna rağmen demokrasi için seçimler, eşit oy, siyasal katılım, özgürlük ve hakların korunması gibi temel öğeler tanımlamalarda ortak payda olarak kabul görmektedir.

2.1.1. Demokrasinin zellikleri

Demokrasi açısından en önemli özellik, toplumda farklı kesimlerin varlığına ve bunların tercihlerine saygı gösterip muhafaza etmesidir. Başka bir ifade ile demokrasi toplumsal farklılaşmayı korumakta, teşvik etmekte ve bu doğrultuda çıkacak sonuçlara saygılı olunması konusunda toplumu hazırlamaktadır. Demokrasinin bu özelliği sayesinde bireyler arasındaki etnik, kültür, dini, ideolojik vb. farklılık kaynakları, çatışma unsuru olarak değil bir zenginlik olarak algılanmaktadır. Demokrasi farklılıkları kollayan özelliği ile topluma ahenkli bir görüntü vermekte ve farklılıkların aynı ortamda yaşamasını teşvik etmektedir. Bu özelliği sayesinde demokrasi bu farklılıkları korurken aynı zamanda bu farklılıkların toplum içinde yok sayılmasının sonucu olan marjinalleşme eğilimlerine de müsaade etmemektedir (Çaha, 1999a: 28).

Demokrasi, içinde var olduğu toplumun bireylerinin siyaset yapmasına, siyasal olaylara katılımına sınırlandırma getirmemekte, aksine bu durumların sürekli toplum içinde aktif kalması için teşvik edici bir rol oynamaktadır. Ancak demokrasi salt siyasal katılım veya siyaset yapma ile sınırlandırılmamalı, daha doğrusu demokrasinin sahip olduğu özellik saflaştırılmamalıdır. Aksi takdirde demokrasi özelliği belirli bir kalıba yerleştirilerek farklı toplumlardan aynı sonuçların alınması beklenilir ki, bu

durum demokrasinin uygulanabilirliğinin mozaik yapılu toplumlarda karşılığı olmadığı sonucunu doğurur. Demokrasi temel mantalitesini özgürlük, baskıcı totaliter anlayışın hakim olmaması, doğrudan yönlendirmelerin topluma açıktan sunulmadığı veya bireylerin kendilerine sürü muamelesi yapılmadığı kanısına sahip olabilmelerine dayanmakta ve bunlar aynı zamanda demokrasinin özellikleri arasında sayılmaktadır. Bu özellikler toplumlara göre çeşitli şekiller kazanabilirler veya olmayabilirler. Bu durum, tamamen o toplumun yönetim sistemine yüklenen anlam ve cari siyasal kültür ile alakalı görülmektedir. Nihayetinde günümüz demokrasi modası, yöneticilerin seçimler yolu ile iktidara gelmesi ve bu iktidar süresinin önceden tayin edilmiş makul bir sürede tutulması, seçimlerde farklı kesimleri temsil eden siyasi partilerin varlığı ve seçmen olarak görülen bireylere çeşitli vaatlerin belirli kurallar içerisinde sunulduğu sistem olarak anlaşılmaktadır (Powell, 1990: 4).

Modern zaman ile birlikte bireyler üzerinde doğrudan ve dolaylı sorumlulukların artması, bireylerin özel hayat mesailerini artırmaya yönelik eğilimleri ile aynı zamana denk gelmiştir. Bireyler karmaşık toplum yapılarının ve teknik beceri gerektiren sorunların çözümünde doğrudan muhatap olmak yerine sorumluluklarını devretmenin lüksüne sahip yaşam biçimini talep etmeleri veya benimsemeleri demokrasinin özelliğinde birtakım değişimleri beraberinde getirmiştir. Günümüzde ortaya çıkan siyasi partilerin kendi iç demokrasi sistemleri ile seçmenlerin önüne çıkartıp bunlar arasında tercih yapılmasının istenmesi anlayışı ilk başlarda demokratik sistemin taşınması gereken özelliklere aykırı gibi gözükse de daha sonra bahsi geçen bireysel yaşam tarzının sıklaşması ve o yönde tercihlerin artmasından dolayı kabul görür hale gelmiştir. Seçmenler, partilerin listesi içinden çıkan adaylar arasından seçim yapmak ile sınırlandırılmaları, “halkın kendi kendini yönetmesi” şeklindeki demokrasi şiarının mutlak bir demokrasi özelliği olmadığını göstermiştir. Ancak bu bahsi geçen kısıtlılıkların, teoride demokrasi özelliği ile bağdaşmadığı kabulünü getirmişse de uygulamada kabul görmesi, demokrasi içinde kabul gördüğü anlamını taşımaktadır. Çünkü demokrasinin modern zamandaki uygulamalarında özelliklerini mutlak anlamda belirli kurallara entegre etmesi söz konusu değildir. Modern toplumların yönetim şekillerini belirlemede kabul ettiği süreç, toplumu otoriter ve totaliter sistemden bir nebze uzak tutabiliyor ise demokrasi özelliğini halen yitirmemiş anlamına gelmektedir. Sonuç olarak demokrasi için kontrol mekanizması olan bireylerin seçim kozu, iktidarın toplum için sorumluluklarını yerine getirmesi yönünde

teşvik eden önemli bir fonksiyon olmakta ve demokrasi için bir referans özelliği taşımaktadır (Kapani, 2016: 152-153).

Demokrasi, bireyi merkezine almış ve bu minvalde hareket manevralarını belirlemiş bir yönetim sistemidir. Demokrasi için birey, devlet ve iktidar karşısında kutsaldır ki demokrasinin farklı türleri olmasına rağmen temel mantalitesinin tüm toplumlarda kabul görüp evrenselleşmesinde bu anlayış etkili olmuştur. Bu temel mantığın kabulünü takiben demokrasi bazı erdemler ile özelliklerini geliştirme potansiyeline sahip olmaktadır. Bu erdemlerin birincisi, bireylerin adil seçimler aracılığıyla siyasal iktidarı belirleyebilme hakkına sahip olmasıdır. Bireyler seçimler ile var olan iktidarı veya yerine getirmek istediği siyasal aktörü/partiyi değerlendirerek kendi toplumunun belirli bir geleceği için karar vermektedir. Bu çerçevede birey, kararının doğruluğunu ve yanlışlığını bir daha ki benzer seçime kadar sorgulayarak tercihinin hazır hale getirmek için sürekli takipte olmakta ve toplumun siyasal hayata karşı ilgisizliğini ortadan kaldırmaktadır. İkinci olarak farklılıklar bir çatışma kaynağı olmamakta çözüme kavuşturulmak üzere müzakere edilmektedir. Üçüncü olarak toplumdaki farklılıkların var olmalarının yanında kendi tarzlarını yansıtmalarını talep edecekleri siyasal zeminlerin bulunması ve bu konuda toplumun diğer kesimleri tarafından sindirilmeden yaşam alanı bulabilme erdemine sahip olmaları demokrasinin gelişme gösteren özellikleri arasındadır. Dördüncü olarak demokrasi uygulamasının aşamalarında başrol oynayan birey, bu konumundan dolayı sosyal ve siyasal kazanımlar elde edebilmekte, var olan kazanımlarını arttırabilmektedir. Beşinci ve son erdem ise özgürlüklerin birey açısından öneminin farkındalığıdır. Demokrasi, birey açısından toplumda varlığını sürdürüp kaliteli bir yaşam sağlamasının anahtarlarından olan bireysel özgürlüğü korumakta ve hatta gelişimi için bireyleri teşvik edecek kurumların oluşmasına önderlik etmektedir (Erdoğan, 1996: 187).

Bireyin özgür olmasını sağlayacak mekanizmaları sağlamanın yanında bireyde bu özgürlük duygusunu öncelikler arasına alabilme durumunu korumak demokrasinin özellikleri arasındadır. Bireyin özgürlük talebi ile iktidarını bu alanın yok edilmesinden daraltılmasına kadar her türlü girişimden koruması ve buna teşebbüs edecek zeminlerin varlığının ortadan kaldırılması için meşru sınırlandırma yöntemlerine başvurması, demokrasinin özelliği yanında bir gerekliliğidir (Touraine, 2000: 12).

Demokrasinin bahsedilen bu özellikleri, dört faaliyete dayandırılmaktadır. Bunlardan birincisi özgür ve adil seçimlerdir. İkincisi iktidarın hesap verebilir, şeffaf ve sorumlu hareket etmesidir. Üçüncü olarak bireylerin devlet nezdinde temel hak ve özgürlüklerinin bulunmasının yanında sivil ve siyasal hakların da bu kapsamda olmasıdır. Dördüncü ve son olarak bireylerin demokratik anlayışlarının gelişimini siyasal organizasyon dışında geliştiren yegane kurum sivil toplum kuruluşların varlığıdır (Beetham ve Boyle, 2005: 29).

Popper, demokrasi için belirleyici özelliği yöneticilerin topluma yansıttıkları görünüş veya kimliklerinden ziyade yöneticilerin anarşik ayaklanma yöntemine başvurmaksızın, kan dökülmeden, bireylerin oyuyla yönetimden uzaklaştırılabilmesine bağlamıştır. Popper için siyasal iktidar serbest, adil ve özgür seçimler ile ve en önemlisi kansız bir şekilde sonlandırıldığı sürece, kimin yönettiği önemli değildir. Demokrasi, kaos ortamı oluşmadan yapılabilecek iktidar değişimini sağlayan özelliği ile toplumda varlığını sürdürmektedir (Popper, 1989: 25).

Hayek, demokrasi özelliklerinin vurgulandığı noktada demokrasinin amaca dönüşmemesi gerektiğini belirtmiştir. Demokrasi, toplumların refahı ve özgürlüğü için belirli sınırlar içerisinde kullanılan siyasal bir argümandır. Bu sınırlılıklarla birlikte demokrasinin toplumlar tarafından tercih edilmesinde üç sebepten bahsedilmektedir. Birinci sebep, değişim ve dönüşüme demokrasinin izin vermesi, olanak tanıması; ikinci sebep, bireyciliğin ve özgürlüğün var olmasını sağlaması; üçüncü sebep ise toplumun ekseriyetini eğitebilen bir kabiliyete sahip olmasıdır. Aslında bu sebepler aynı zamanda demokrasinin bünyesinde barındırdığı özelliklere de işaret etmektedir. Hayek ilerleyen aşamalarda üçüncü sebepten vazgeçmiş, demokrasi için en önemli özellik olarak barışçıl bir şekilde değişimi mümkün kılmasındaki fikri vurgulamaya başlamıştır. Bu da demokrasinin bir diğer özelliği olarak kabul edilmektedir (Yayla, 1993: 230- 231).

Dahl, demokrasi kavramına farklı bir açıklama ile yaklaşmıştır. Ona göre demokrasi ya da kendisinin deyimiyle poliarsi (çoğunluğun yönetimi) belli şartlara sahip olduğunda özelliğini pekiştirmiş olacaktır. Bu şartları sekiz gruba ayıran Dahl, şöyle bir sıralama yapmıştır: “Seçilme Hakkı, Seçme Hakkı, Katılım, Eşitlik, İfade Özgürlüğü, Adalet ve Hukuk Devleti, Bilgi kaynaklarının varlığı, Sosyal politikalarını seçmen tercihine göre belirleyen kuruluşlar” (Dahl, 1977:3). Bu şartlar toplumda var olduğunda demokrasi de aynı düzeyde tüm özellikleri ile toplumda varlığını

sürdürecektir. Dahl'a göre bu şartlardan eksilme olur veya sadece teoride olur pratiğe yansıtılamaz ise siyasal sistem üzerinde demokrasinin özelliklerini görmek mümkün olmayacak ve sistem, demokratik uygulanış bakımından tıkanmaya doğru bir yol izleyecektir (Lijphart, 2014: 74-75).

Devletlerin sahip olduğu yönetim sistemlerinin demokrasi özelliği taşıyıp taşımadığı belirlemek için genel kabul gören bir takım ilkeler vardır. Bu ilkeler aynı zamanda demokrasinin sahip olması gereken özellikler ile eşdeğerdir. Bunları şöyle sıralayabiliriz (Çam, 2005: 388):

- Toplumsal ilişkilerin seyrini ve siyasal yaşam serüvenini belirlemede vatandaşların (veya en azından belli bir yaşın üzerindeki halkın) tümüyle katılması,
- Toplum içerisinde azınlık durumunda kalan vatandaşları sistem içinde erimesini engelleyecek ve bu vatandaşların statülerine saygılı bir çoğunluk yönetiminin sağlanması,
- Vatandaşların hak ve özgürlüklerinin anayasal güvence ile garanti altına alınması ve istisnai başlıkların bulunmaması,
- Toplum oluşturulan bireylerin fırsat eşitliğinin sağlandığı bir düzen içinde hayatlarını idame edebilecekleri düzenin sağlanması şeklinde sıralanabilir.

Demokrasinin toplumda sağladığı faydanın yanında taşıdığı bir özellik de empati duygusunun bireylere ve oradan da topluma yayılmasına katkı sağlamasıdır. Empati, en basit tanımı ile bireyin kendisini başkasının yerine koyabilme yeteneğidir. Lipset'e göre empati "çağdaş toplumlarda sosyal sonuç olarak hoşgörüyü ve demokratik tavırlara veya köksüzlüğe ve düzensizliğe gideceğini belirleyen diğer özel koşullarla birlikte genel bir kişilik karakteristiğidir" (Lipset, 1986: 42).

Demokrasi bahsi geçen özelliklerin yanında daha birçok unsuru bünyesinde barındırmaktadır. Ancak bunların varlıkları toplumun karakteristik yapısı ve siyasal kültürü ile alakalıdır. Demokrasi en genel itibarıyla özgürlüğü, hoşgörüyü, eşitliği, adaleti, hukuku, tahammülü, çoğulculuğu kendi içinde toplamış yapısal bir özelliğe sahiptir.

2.1.2. Demokrasi Modelleri

Demokrasi tanımlarına dair önceki konu başlıklarında değinildiği gibi birçok farklıklar bulunmakta ve bu farklılıklar tarihsel süreç içerisinde sürekli bir değişim ve dönüşüme

uğramaktadır. Bu sebeple demokrasinin toplumlarda uygulanış şekilleri ve bu konuda referans alınan demokrasi modelleri de farklılık gösterebilmektedir. Demokrasi modelleri bu farklılıklara ve bu anlayışlara göre Doğrudan Demokrasi, Temsili Demokrasi, Yarı Doğrudan Demokrasi ve Katılımcı Demokrasi modeli olarak incelenecektir.

2.1.2.1.Doğrudan Demokrasi

Doğrudan demokrasi modeli, demokrasinin ilk uygulamaları olarak kabul edilen Antik Yunan döneminde karşımıza çıkmaktadır. Antik Yunan şehir devletlerinde belli bir yaşın üzerinde, köle olmayan, o şehirde doğan erkekler önceden belirlenmiş alana toplanıp yönetim ile ilgili taleplerini doğrudan muhataplara iletiyorlar, bu konular hakkında kararlar almalarını sağlıyorlar ve görüşlerini bildiriyorlardı (Tunç, 2008: 1117- 1120). Halkın yasama, yürütme ve yargıya ilişkin görevleri icra ettiği bu demokrasi modeli (Öztekin, 2000: 65) günümüzde farklı nedenlerden ötürü uygulanmamakta, bu modelin yerine bireylerin kendilerini yönetme yetkisi verdikleri temsilciler aracılığı ile yönetime katılması modeli olan temsili demokrasi tercih edilmektedir. Yani doğrudan demokrasi; kentlerin büyümesi, nüfus artışı nedeniyle bireylere tek tek söz hakkı verilmesinin zorluğu (İsviçre'deki bazı kantonlar nüfusun azlığı dolayısıyla istisna tutulabilir), değişen devlet sistemleri ve kararların alınmasında merkezi yönetimin etkisinin artması gibi nedenlerle uygulanabilirliğini yitirmiştir. Doğrudan demokrasi modeli bu sebepler nedeniyle terk edilse de bu modelin temsili demokrasi modelinden daha çok bireyleri önemseydiği düşünülmekte ve bireysel taleplerin gündeme getirilmesinde etkili bir demokrasi modeli olduğu gerçeğini saklı tutmaktadır. Ancak başka bir açıdan bakıldığında doğrudan demokrasi modelinin aslında tam doğrudan katılım sağlamadığı, yukarıda belirtilen kıstasları taşıyan bireyler aracılığı ile gerçekleştirilmesi ve bu şartların yetişkinlik kıstasından ziyade asabiyet ve cinsellik şartına bağlanması modern toplum beklentilerine aykırı başka bir özellik taşıdığını göstermektedir (Tunç, 2008: 1117- 1120).

Doğrudan demokrasi bahsi geçen betimlemelere rağmen bünyesinde barındırdığı doğrudan katılım unsurundan dolayı demokrasi mantalitesine en yakın uygulama şeklidir. Demokrasinin önemli şiarlarından olan “halkın, halk tarafından, halk için yönetilmesi” düsturu doğrudan demokrasi modeli ile tam uyuşmaktadır. Başka bir ifade ile doğrudan demokrasi bireylerin kendilerini ve yaşadıkları coğrafyayı

ilgilendiren kararlara olumlu ya da olumsuz görüşlerini aracı olmadan ifade edebildikleri bir modeldir (Gözler, 2013: 108). Ancak bu durumun uygulanabilirliği için kararların alınacağı parlamento alanına sığacak kadar az nüfusun bulunması, bu parlamentonun merkezi bir siyasal sistemden bağımsız karar alabilme yetkisinin olması ve karar almaya katılacak nüfusun kararları değerlendirme, analiz etme gibi işlemlere gerekli zamanlarının olması gerekir (Beetham ve Boyle, 2005: 6).

Sartori, doğrudan demokrasiyi sorgularken iki soru üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bunlardan birincisi, doğrudan demokrasi diğer modellere kıyasla daha iyi olabilir mi?, ikincisi de doğrudan demokrasinin 20. yüzyılda ve sonrasında uygulanabilirliği mümkün mü? Sartori'ye göre mantıksal akıl yürütme ile ulaşabileceğimiz cevaplar ile tarihsel süreçte yaşanan olayların sonuçlarından çıkartılacak dersler birbiriyle çelişmektedir. Doğrudan demokrasi ile normalde iktidarın doğrudan katılıma dayanan bir sistemle daha kalıcı ve uzun ömürlü olması gereken Antik Yunan'da durum tarihsel seyir içerisinde tam tersi bir etki bırakmıştır. Doğrudan demokrasinin taklit edilmek istendiği Ortaçağ Avrupa'sında da siyasal toplulukların tarihi, çalkantılı ve kısa ömürlü olmuştur. Bu referanslara dayanarak Sartori, doğrudan demokrasi modelinin hem bahsi geçen tarihsel tecrübelerden hem de modern çağ ile beraber ortaya çıkan geniş topraklara sahip devletlerdeki ulusların büyüklüğünden dolayı uygulamasının imkansızlığını iddia etmiştir (Sartori, 1996: 304).

2.1.2.2. Temsili Demokrasi

Temsili demokrasi, seçimler aracılığı ile seçilmiş bir parlamentonun yasal sorumluluklarını ve egemenlik işleyişini yerine getirdiği demokrasi modelidir. Bu modelde halk yönetime katılım konusunda pasif bir rol üstlenmiştir. Salt oy verme işleminin ötesine geçemeyen halk, temsilci olarak seçmek istediği parlamento üyelerini dahi doğrudan belirle(ye)memekte, bir temayül yoklaması kıstası sonucu önlerine sunulan ikincil bir listeden tercih yapmaktadırlar. Temsili demokrasi modeli seçimlerinde oy toplama zamanı popüler olan halk, genelde bu işler bittikten sonra kararlarına başvurulmayan bir konuma düşmektedir (Gür ve Bahçeci, 2014:15).

Temsili demokrasi, egemenliğin milletin sahipliğinden alınarak emaneten ve belirli bir süreliğine seçimler yolu ile tüm halkı temsil eden temsilcilere devredildiği bir demokrasi modelidir. Bu çerçevede temsili demokrasinin odak noktası, düzenli

periyotlar ile yapılan seçimler olmaktadır. Bu modelde halk ile temsilciler arasındaki ilişki ve doğrudan temas, seçimden seçime kurulmasına rağmen devletlerin sistemlerine göre dolaylı katılımlar da (dilekçe hakkı gibi) söz konusu olabilmektedir (Gözler, 2013:104).

Tarihsel bir değerlendirme ile temsili demokrasi modeli, sanayi toplumun gelişim ve yaygınlık kazanması ile ortaya çıkmıştır. Bu toplumlar gelişen ve büyüyen kent yaşamına daha fazla mesai harcadıkları için siyasal hayatta iradelerini emanet edecekleri temsilcileri belirleyecek temsili demokrasi modelini tercih etmişlerdir. Temsilcilerin kentin ve halkın çıkarlarına, amaçlarına hizmet etmedikleri kanısı ortaya çıktığında periyotlar halinde yapılan seçimler ile değiştirebilecekleri garantisi veya öngörüsü temsili demokrasiyi daha da sağlam bir konuma yerleştirmiştir (Dursun, 2014: 191).

Temsili demokrasi sadece halkın yönetim işleri ile uğraşmayacak kadar zamanı olmadığından tercih edilen bir model olarak anlaşılmamalıdır. Sartori için temsili demokrasi halkın kendisi yönetme becerisinin bulunmadığı ve bu eksikliği kapatacak temsilcileri belirleyip onlara yetki verme serüveni olarak tanımlamaktadır. Sartori'ye göre seçim ve temsil modern zamanın demokrasi modellerinde aranan yegane şartlardandır. Temsili demokrasi modeli bu şartları taşıdığı müddetçe eksikliği veya fazlasıyla toplumlarda kabul görmektedir (Sartori, 1996: 301).

Temsili demokrasi için seçimler ve bu alana ait siyasal partiler önemli bir yere sahiptir. Siyasi partiler toplumun farklı kesimlerinin farklı temsil taleplerini karşılamakta önemli bir yere sahiptir. Halk siyasi partiler çevresinde örgütlenerek seçimlerde temsilcilerini bu ortamlardan belirleme yoluna gitmektedir. Temsilciler halktan aldıkları destek ile egemenlik yetkisini halktan belirli bir süreliğe devralır ve süre dolana kadar halkın çıkarları için çalışacaklarını önceden vaat ederler. Egemenliğin temsilcilere devri ile halkın temel haklarında herhangi bir kayıp olmamakta, hukuk sınırları içerisinde temel hak ve özgürlükler halka ait olmaya devam etmektedir. Bu durum temsili demokrasi modelini uygulayanlara halkın temsilcilere tam yetki vermediğini, temsilcilerin de birtakım sınırlara tabi olduğunu göstermektedir. Halk, temsilcilerin sınırları aştığını düşünür ise sistemin katılım mekanizmasını desteklediği oranda yönetime müdahil olabilir, seçimlerin yenilenmesi suretiyle temsilcilerin değiştirilmesine varan eylemlerde bulunabilirler. Bunun yanında yönetime daha etkin katılma olanağı sadece parlamento üzerinde yapılan denetimler ile değil yerel

demokrasinin sağlamış olduğu katılım fonksiyonları ile de sağlanabilir (Ertan, 2010: 25).

2.1.2.3.Yarı Doğrudan Demokrasi

Yarı doğrudan demokrasi, temsili demokrasi ile doğrudan demokrasilerin niteliklerini taşıyan, uygulamada bu iki demokrasiyi uzlaştıran bir modeldir. Bireyler siyasal iktidarı seçim ile başa getirir, parlamento işlerinde bireylerin katılımını da sağlayan bir model olarak işlevini yerine getirir. Bu modelde yasa çıkarma yetkisi parlamentoya ait olmasına rağmen halk da veto yetkisine sahiptir. Halk, bu fonksiyonun yanında yasa teklifinde bulunarak egemenlik kullanma yetkisini doğrudan kendisine ait kılmaktadır (Öztekin, 2000: 65).

Yarı doğrudan demokrasi egemenliği parlamento ile halk arasında paylaştırmış demokrasi modeli olarak bilinmektedir. Egemenliğin kullanımı halk tarafından seçilen parlamentoya ait olması temsili demokrasiyi, referandum gibi dengeleyici ve engelleyici mekanizmaların kullanılması da halka ait olduğu için doğrudan demokrasi modeli aynı anda uygulanmaktadır (Tunç, 2008: 1117).

Bu demokrasi modelinde halkın sadece seçim yolu ile siyasal yaşama katılımı kısıtlanmamış dolaylı katılım yollarından ziyade somut çıktılar veren siyasal davranışlar ile aktif katılım öncelenmiştir. Halkın, bahsi geçen referandum gibi araçlar ile kararlara doğrudan katılma imkanına sahip olması bu demokrasi modelinin göze çarpan önemli bir özelliğidir (Gözler, 2013: 122).

2.1.2.4.Katılımcı Demokrasi

Katılımcı demokrasi modeli, genelde temsili demokrasi modelinin eksik yönlerini kapatacağı düşünülen ve yerelde uygulanabilirliği mümkün görülen bir demokrasi modelidir. Bu demokrasi modeli ile halkın yerel kararlara katılımı, yerel politikaların yerel halktan bağımsız oluşturulmaması amaçlanmaktadır. Zira temsili demokrasi modeli ile kararlardan uzak kaldığı düşünülen halkın, çağımızın değişen devlet yapısına da daha uygun olduğu ifade edilen katılımcı demokrasi modeli ile yerel kararlara doğrudan katılımı etkinliği artıracaktır (Sala, 2016: 1717). Katılımcı demokrasinin uygulanabilmesinde ise bazı şartlar dikkat çekicidir. Bunların birincisi, uygulanmasında halkın kolektif kararlara katılımını sağlayacak mekanizmaların açık

ve erişilebilir olmasıdır. İkinci olarak, kolektif karar sürecine dahil olan halk, salt oy verme işleminin dışında diğer katılım faaliyetlerine de dahil olmalıdır. Üçüncü olarak, karar sürecine dahil olan tüm aktörlerin kararların sorumluluklarını üstlenmeleri ve sorumluluğun eşit bir şekilde dağıtılması sağlanmalıdır. Son olarak katılımcı demokrasi, halkı siyasal katılıma teşvik edecek ve bu doğrultuda eğitebilecek fonksiyonlara sahip olmalıdır (Sarıbay, 1996: 91).

Bu şartların gerçekleştirilmesiyle uygulanabilir kılınan katılımcı demokrasi vasıtasıyla siyasal katılım mantığı ve araçları toplumun tüm kesimlerine yayılmakta, halkın alınan kararlar üzerindeki etkisi arttırılmakta, toplumsal işbirliğinin karşılıklı olarak geliştirilmesi sağlanmaktadır. Burada esas olan siyasal katılım mekanizmasının iyi işler hale getirilmesi ve yerel yönetim kararlarına adaptasyonun uygulamada kendini göstermesidir. Merkezi yönetimin artan iş yükü ve modern zamanda toplumların beklenti listelerindeki değişim, halkın taleplerini yerine getirmeye yönelik icraatları kısıtlamakta ve bu konuda yerel yönetim birimlerine daha çok sorumluluk düşmektedir. Ancak yerel yönetim birimlerinin de tek başlarına toplumun karmaşıklaşan ve bazen de öngörülemeyen ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmaları durumuna istinaden, katılımcı demokrasi modeli ile sadece devletin varlığından ibaret olmayan, toplum içindeki tüm aktörlerin aktif görev ve sorumluluk aldığı bir sistem oluşturulmaya çalışılmaktadır (Sala, 2016: 1719).

Daha geniş bir değerlendirme ile katılımcı demokrasi sadece kararlara ilgili tüm aktörlerin katılım sağlamasından ibaret olmayıp, aynı zamanda yönetim faaliyetlerinin açıklık ve şeffaflık ile yerine getirilmesini amaçlamaktadır. Çünkü toplum, yönetim faaliyetlerinden haberdar olduğu müddetçe katılım sağlayabilecektir ve bu katılım, hem bireysel hem de organize bir şekilde kurumsal olarak teşvik edilmektedir. Bahsi geçen durumların gerçekleşmesi için ise siyasal sistemin bireylere ve toplumun diğer aktörlerine (özel sektör, sivil toplum kuruluşları) özgür bir ortam sağlamaları gerekmektedir (Nacak, 2014: 205).

Halkın katılımcı demokrasi modeli ile yerel düzeyde siyasal katılım sağlaması için merkezi yönetimin uygun ortam hazırlaması gerekmektedir. Katılımın teşvik edildiği, yerel katılımın öncelendiği bir sistemde merkezi yönetim tarafından uygulamaya dönük düzenlemeler yapılmalıdır. Yerel yönetimler bu konuda görevlendirilmeli, sorumluluklar verilmeli, merkezi yönetimin hiyerarşik denetimi belli kıstaslara göre kısıtlanmalı, yerel yönetim birimlerinin kendi içinde bağımsız ve baskısız kararlar

alabileceği mekanizmalar oluşturulmalıdır. Böylece katılımcı demokrasinin gerekleri böyle bir sistem içerisinde gerçekleştirilebilecektir. Yerel yönetimler için demokratik değerlerin güçlendirilmesi için katılım yollarının da aynı oranda güçlendirilmesi elzemdir (Sala, 2016: 1720).

Katılımcı demokrasi için en önemli sorun, toplumsal hayatın tüm kesimlerinin katılımı istediğini belirtmesine rağmen uygulamada bu durumun gerçekleşmemesidir. Başka bir ifade ile katılımcı demokrasi modelinin uygulamasında sosyal adaletsizlik göze çarpmaktadır. Bunun nedeni olarak da yönetime katılım gösterenlerin genelde eğitim seviyeleri yüksek veya elit kesimler olduğu gerçeğidir. Aslında katılımcı demokrasi modeli ile eğitim seviyesi yüksek, elit kesim ve sermaye sahiplerinin bireysel katılımı veya sivil toplum kanalı ile yönetime katılımı ve yönlendirmeleri demokrasi unsurunun bazı kesimlerin tekeline alınmasına zemin hazırlamaktadır. Bu sebeple tüm toplumun katılım noktasında teşvik edildiği ancak uygulamada sadece belirli bir grubun söz hakkı olduğu demokrasi anlayışı, toplumun demokrasi anlayışındaki değişimleri olumsuz yönde etkileyeceği için katılımcı demokrasi modeli bu konuda eleştirilmektedir (Koç, 2010: 99).

Bahsi geçen eleştirinin yanında uygulamada kullanılan araçlar klasik yöntemlerin dışında tutulduğunda toplumsal katılımı sağlayacak genele ulaşma imkanı daha da artmaktadır. Bu araçlardan bir tanesi de yönetimin dijital teknoloji kullanımını yönetime katılma adına kullanmasıdır. Temsili demokrasi anlayışı ile bu tam olarak sağlamasa da katılımcı demokrasi anlayışının yaygınlık kazanması ile devlet ve toplumun teknolojiye kayıtsız kalmayarak bu minvalde evrilmesi demokrasi konusunda dönüşümü hızlandırmıştır. Modern çağın teknolojik aletleriyle toplum zaman kısıtlamasına maruz kalmadan yönetime katılabilmekte, tavsiye ve eleştirilerini ilgili birimlere iletebilme kabiliyetine sahip olmaktadır (Çukurçayır, Eroğlu ve Sağır, 2015: 6-7).

Demokrasi uygulanırken yönetime katılma, kararlara katılma, katılmama (onaylamama)'ya katılma yoğun bir biçimde gerçekleşmektedir ve buradaki ana karakter bireydir. Bireyler katılım sağlarken ferdi veya organize bir yapı ile bu işlevi yerine getirmektedir. Ancak bu süreçte katılımın yoğunluğu sadece bireye bağlı olmamakta sistemin katılımcı demokrasi modeli ile ne kadar uyum sağlayabildiği de dikkate alınmalıdır. Sistem katılımcı demokrasi modeli için uygulama kanallarını açık

tutmuş, bireylerde politik konulara karşı ilgisiz değil ise katılımcı demokrasi modeli için karşılıklı ilişki devam etmektedir (Çukurçayır, 2012: 35).

2.1.3. Demokrasi Sınıflandırması

2.1.3.1. Klasik Demokrasi

Bireyin yaşamını, özgürlüğünü, mülkiyetini, devlet nezdindeki eşitliğini ve yaşam şartlarına bağlı olarak güvenliğini korumak gibi temel ihtiyaçlarını mutlak devlet anlayışına karşı korumak için ortaya çıktığı ifade edilen (Savcı, 1974: 61) klasik demokrasi en basit tanımıyla toplumu yönetmek adına gerçekleştirilen seçimlerde belirli bir oy oranının üstüne çıkarak diğer rakiplerine göre önde olan partinin-partilerin veya kişinin iktidara gelmesidir. Bu seçim sonucuna göre iktidar sistem içerisinde göreve gelme yöntemiyle yani klasik demokrasi modeli uygulaması ile görevini meşrulaştırmaktadır. Sistem içinde iktidarı talep eden farklılıkların çok olması klasik demokrasinin daha çok önemsenmesini sağlamıştır. Klasik demokraside bireysel farklılıklara değer verilmesi, özgürlüğün istisnai tutulmaması ve topluma güven verilmesi önemli bir kriterdir. Bu demokrasi için sadece seçimlerde halkın oyunun çoğunu almak yeterli değil, bununla birlikte bireylerin her birinin sağlıklarından güvenliklerine kadar temel değerleri içeren unsurların korunması ve geliştirilmesi esastır. Bu sebeple bahsi geçen değerleri koruyamayan veya geliştiremeyen iktidarlar klasik demokrasinin gerekleri ile bir sonraki seçim aşamasında geri plana itilebilmektedir. Klasik demokrasi sistemine sahip devletlerin politikaları aynı şekilde bireysel farklılıkları korumak, toplum içinde azınlık durumunda olan grupların haklarını gözetmek, çoğunluğun hakkını teslim etmek gibi mezyetler ile tasarlanmıştır (Gözübüyük, 2003: 23).

Klasik demokrasinin temel ilkesi yönetimin halk tarafından belirlenmesi ve toplumun tüm kesimlerinin eşit ve serbest bir şekilde yönetime dahil olmasıdır. Teorik olarak böyle bir savı olan klasik demokrasinin uygulama noktasında çeşitli çelişkilere düştüğü görülmektedir. Bu konuda Kapani iki temel dayanak belirleyerek meseleyi bu dayanaklara göre temellendirmiştir (Kapani, 2016: 151). Bunları şöyle açıklayabiliriz:

1-Siyasal Tercih Özgürlüğü: Bireylerin seçimlerde vermiş olduğu kararların tam olarak birey tercihini yansıtır yansıtmadığı tartışmalıdır. Araştırmalar göstermektedir ki iradi özgürlüklerin aslında yakın çevre veya yaşanan coğrafya gibi dış etkenler ile

sınırlı kaldığı ve siyasal tercihlere doğrudan bireysel tercihlerin yansıtılmadığıdır. Siyasal tercih özgürlüğünde daha çok uygulamanın gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğine dayanan kriterler yüzünden, bireysel tercihlerin daha çok başkalarının istekleri doğrultusunda gerçekleştiği realitesi göz ardı ediliyor.

2-Rasyonel Düşünce Temeli: Buradaki dayanak, siyasi alan ile ilgili tercihlerin günün şartlarının gerektirdiği gerçekler, akıl ve bilgiden ziyade gelenek ve alışkanlıkların gerekliliklerine göre şekillenmesidir. Bu sebeple geçmiş alışkanlıkların değişmeyeceği anlayışının kronikleştiği toplumlarda, rasyonel siyasi düşünce geleneğinin aynı oranda gelişmeyeceği ve buna bağlı olarak siyasal kültür düzeyinin de düşük kalacağı öngörülmektedir.

Klasik demokrasi anlayışı gün geçtikçe gelişimini sürdürürken toplumların beklentilerinin üst sınırlarda olduğu ekonomik ve sosyal düzenlemelerde referans kaynağı olmaya başlamıştır. Sosyal devlet anlayışının gelişme göstermesi klasik demokrasi anlayışındaki temel hak ve özgürlüklerin korunması idealini geliştirmiş, iktidarlar seçimler ile meşruiyet kazanma klasikliğiyle yetinmeyerek topluma karşı ekonomik ve sosyal hakları geliştirici düzenlemelere yönelmiştir. Her ne kadar devletin küçültülmesi, özelleştirmeler modern zamanla yoğunluk kazanmış olsa da halkın ekonomik yaşamda belli standartların devlet tarafından karşılanma gerçeği değişmemiştir. Bu durum da iktidarları sosyal devlet anlayışına doğru yönlendirmektedir ve sonuçta iktidarlar, klasik demokrasi ile gelmiş oldukları yerlerini pekiştirmeye çalışmakta veya ekonomik ve sosyal vaatler ile iktidara gelme arzularını bu doğrultuda şekillendirmektedir (Gözübüyük, 2003: 27).

Klasik demokrasi, uygulanabilirlik açısından doğrudan demokrasi biçimi olarak kabul edilse de doğrudan demokrasi modeli konusunda bahsi geçen nedenlerden dolayı günümüzde devletler nezdinde uygulanması söz konusu olamamaktadır.

2.1.3.2.Sosyal Demokrasi

Sosyal demokrasi, Soğuk Savaş döneminde komünizm ve liberalizmin yoğun eleştirilere maruz kaldığı zamanda ortaya çıkmıştır. Bu dönemde liberalizm ve komünizm savaşın sorumlusu kabul edilmekte, yaşanan travma ve tikanıkların sebebi olarak görülmekteydi. Böyle bir düşünce ortamında her iki uygulamanın karşılayamadığı düzeni üçüncü bir yol olarak görülen Sosyal Demokrasinin

karşılacağı anlayışı gelişmiştir. Giddens, “üçüncü yol” olarak görülen sosyal demokrasinin değişim karşısında direnmemesi ve modern dönem yeniliklerine açık olması nedeniyle öne çıktığını belirtmektedir (Giddens, 2001: 26).

Sosyal demokrasi, demokrasinin özünde bulunan bireylerin temel hak ve özgürlüklerini garanti altına alma konusunda ısrarcı olmakta ve sadece bireysel bazda değil toplumun farklı kesimlerini bir araya getiren grupların da haklarının teminat altına alınmasını desteklemektedir. Toplumun dinamiklerine bağlı politikalar izlemesi ve bu konuda kendini güncel tutmasından dolayı, sosyal demokrasi değişime ve dönüşüme açık bir yapıdır. Bu özelliğinden dolayı da devlet düzenleri, ideolojiler tarafından kabul görülmekte veya reddedilmektedir. Ayrıca belirtmelidir ki sosyal demokrasi özünde tuttuğu bireysel hakların korunması ve muhafaza edilmesi hususunu gerçekleştirebilmesi için sosyal devlet sistemine ihtiyaç duymaktadır. Zira sosyal demokrasi sayesinde ortaya çıkması beklenen haklar, özgürlükler, eşitlikler gibi kavramların hayat bulması sadece bu demokrasinin uygulanmasına bağlı olmamakta sosyal devletin vermiş olduğu avantajlar ile sosyal demokrasinin vaat ettiği toplumsal eşitlikler, dayanışma ortamı ve özgürlükler gerçekleşebilmektedir. Bu nedenle sosyal demokrasi için öncelik sosyal devletin varlığı, korunması ve devamlılığıdır (Giddens, 2001: 30-32).

Sosyal demokrasi toplumsal eşitlik ile ilgilendiği kadar toplum için önemli bir konu olan ekonomi ile de alakalıdır. Ekonomik gücün ve sermaye zenginliğinin toplumun her kesimine eşit dağıtılması ile ortaya çıkan sosyal eşitlik vizyonu, sosyal demokrasi için önem arz etmektedir (Heywood, 2007:109).

2.1.3.3.Liberal Demokrasi

II. Dünya Savaşı sonrası Kıta Avrupası başta olmak üzere çoğu devletler siyasal olarak var olma mücadelelerini devam ettirebilmek için hukukun üstünlüğünü ve siyasal istikrarı korumak adına Liberal demokrasi modelini kullanmıştır. Liberal demokrasi öncelikleri bakımından bireysel hakları korumakta, özgürlükleri muhafaza etmekte ve hukukun üstünlüğü, eşitlik ve temsil gibi kavramların korunması ve geliştirilmesi için mücadele vermektedir (Köker, 2008: 12-13).

Liberal demokrasi anlayışında bireysel özgürlüklerin ve hakların korunması, hukukun üstünlüğü ve eşitlik gibi konulara vurgu yapılmasının yanında, siyasal katılımın

toplumun tüm farklılıklarını kapsayacak şekilde sağlanması, rekabetin sosyal ve ekonomik tüm alanlarda serbest bırakılması talebi de bulunmaktadır. Bu taleplerin gerçekleştirilmesiyle sosyal hayatta dengenin ve ekonomik anlamda sosyal adaletin sağlanması ve bu konularda bireysel çabaların gelişmesi için özgürlüklerin garanti altına alınması amaçlanmaktadır. Liberal demokrasi anlayışında devlet bireylerin özgürlüklerini korumak, özgür ortamları geliştirmek ve çoğalmasını teşvik etmek, farklılıkların yok olmasını önlemek, gönüllülük, kolektif iş kültürü gibi unsurları yaşatmakla mükelleftir (Popper, 1989: 185-187).

Liberal demokrasi, bireysel hak ve özgürlükleri toplumsal sözleşme metni olan anayasa ile garanti altına almaktadır. Bu anayasa, sadece hak ve özgürlükleri belirleyen bir metin olmayıp, aynı zamanda devletin güç ve yetkilerini de sınırlandırmaktadır. Liberal demokrasi için öncelik bireysel hak ve özgürlüklerin korunması, anayasal sınırların belirlendiği makul bir iktidar ile oluşan sosyal düzenin yönetildiği bir yönetim şeklinin oluşturulmasıdır (Aktan, 1999: 143).

Finer, liberal demokrasinin varlığını özerk ve özel örgütlerin varlığına bağlamıştır. Ona göre siyasal iktidarın kendisi ve politikası, bu örgütlerin çıkar çatışmalarına dayanmaktadır. Siyasal iktidar, liberal demokrasi anlayışı ile bu çatışmada taraf olmak ve örgütleri ortadan kaldırmak anlayışından ziyade çatışmayı yönetmek ve örgütler arası marjinalleşmeyi en aza indirmek için denetim mekanizmasını kullanmayı istemektedir (Finer, 1978: 65).

Bunların yanında Finer liberal demokrasinin diğer özelliklerini şu şekilde sıralamıştır (Finer, 1999: 101-102):

-Liberal demokratik sistemde yasama organı göreve seçim ile gelir. Bu yasama organı temsilcilerden oluşur. Bazı durumlarda devlet başkanı ya da cumhurbaşkanı yine seçimle göreve gelebilir.

-Liberal demokrasilerde seçimle gelmiş yasama organının yanında, sorumlu bir yürütme organı bulunur.

-Liberal demokrasilerde siyasal iktidarın mutlakiyetini frenleyen, keyfi uygulamaları engelleyen toplumsal ve ekonomik denetim mekanizmaları bulunur.

-Bu denetim mekanizmalarına yardımcı olacak ve eş değerde olan siyasal denetim ve denge sistemi bulunmaktadır.

Toplumdaki tüm bireylerin eşitlik imkanından yararlandığı, serbest rekabet ortamının kurulduğu ve bunları organize eden katılımcı kurumların desteklediği liberal demokrasinin pratikte uygulanabilirliği için asgari şartları Dahl şöyle özetlemiştir (Tunç, 1999: 191-192; 2008: 1121):

-Devlet politikası ve hükümet kararlarının üzerindeki kontrol yetkisinin anayasal olarak “seçilmiş görevlilerce” yapılması.

-Her yetişkinin görevlilerin seçiminde oy kullanmasına müsaade eden “kapsayıcı seçme hakkı”.

-Yöneticilerin sık aralıklarla yapılan seçimlerin “özgür ve adil” bir şekilde gerçekleşmesi.

- Yetişkinlerin seçimle belirlenen yönetim “mevkileri için yarışma hakkının” varlığı.

-Cezalandırma tehdidi olmaksızın, yönetim, ekonomik düzen, yürürlükteki ideoloji, siyasi meseleler ve rejim dahil her konuda “ifade özgürlüğü”.

-“Alternatif enformasyon” kaynaklarının varlığı ve ulaşma hakkı.

-Örgütsel özerklik, bireylerin ideallerini gerçekleştirebilmek için siyasi partiler ve çıkar grupları da dahil “özerk kuruluşlar ve örgütler oluşturma” hakkı.

2.1.3.4.Elektronik Demokrasi (E-Demokrasi)

Modern çağda internet kullanımının yaygınlaşması ve mobil ağa erişebilirlik hizmetlerinin lüks kullanımdan çıkıp ihtiyaç haline almaya başlaması, beraberinde bazı uygulamaların değişimini ve dönüşümünü getirmiştir. Siyasal hayata da yansıyan bu değişim ve dönüşümler demokratik davranışlarda da kendini göstermiştir. Bireylerin dilekçe hakkı, itiraz, harç ödeme, öneride bulunma gibi davranışları yerine getirmelerinde gerekli fiziki ortamlarda bulunmadan online bir şekilde gerçekleştirmelerini sağlayacak uygulamalar hız kazanmaya başlamıştır. Elektronik demokrasi olarak adlandırılan bu uygulamalar, online demokrasi hizmetlerinin ilgi alanı haline gelmesine ve uygulamada bireylere büyük kolaylık sağladığı için yaygınlık kazanmasına katkı sağlamıştır. İnternet kullanımı yaygınlaştıkça bu demokrasi uygulamasının da aynı oranda yaygınlaşması sadece ulusal çapta değil, yerel demokrasi uygulamalarına yansımaları açısından da kaçınılmaz olmuştur. Örneğin belediyelerin hizmetlerin çoğunu elektronik ortamda kabul etmeleri, hizmet

memnuniyetinin veya şikayetler hakkında geri bildirimlerin online alınması konu ile ilgili birçok örnekten sadece birkaçıdır (Çukurçayır, 2012: 157).

E- demokrasinin yaygınlık kazanmasını üç aşamada değerlendiren Watson ve Mundy, bunları bir eylem planına dönüştürerek şöyle açıklamaktadır (Watson ve Mundy, 2001: 60):

-Başlangıç aşaması: Halkın devlet tarafından hizmet amacıyla sunduğu birimdeki bilgilere bir noktadan ulaşabileceği bir ağ oluşturması ve ağ ile iş ve işlemlerin koordine edildiği, verilen hizmetlerin açıklandığı bir platform bağlantısına erişimin açık bir hale getirilmesi.

-Yayımlaşmasında: Devlet tarafından ücret karşılığı yapılan veya yapılacak hizmetlerin bu platform üzerinde yapılabilmesi ve konu ile ilgili politik kararların burada şeffaf bir şekilde yürütülmesi.

-Kişiselleştirme aşaması: Bu aşamada birey ile devlet arasında iletişime dayalı ilişki kurulması amaçlanmaktadır. Aslında tam olarak karşılıklı iletişim demek yerine kontrol mekanizmasına dayalı takipleşmek denilmesi daha doğrudur. Çünkü bu aşamada devlet bireyin kayıtlı tüm varlıklarını kontrol edebildiği gibi bireyde devlete ödemiş olduğu vergilerin sonucu gözlemleyebilmektedir. Bireyin bu aşamada ilgi alanına dahil olan konularda kararlara katılma veya öneride bulunma gibi aktivasyonları da mevcuttur.

Telekomünikasyon teknolojisindeki gelişme iletişim kanallarını güçlendirmiş, erişim problemindeki aksaklıkların giderilmesinin sağlamış olduğu avantajlar siyasal alanda etkisini elektronik demokrasi ile göstermiştir. Politikacıların çalışma alanlarını genişletmek ve bu alanlarda ilerlemek adına böylesi bir gelişmeye kayıtsız kalmaları olanaksız görünüyordu. Çünkü online erişimin erişilmezliğini önleyecek aleyhte hiçbir araç yakın gelecekte ön görülüyordu. Halkın ihtiyaçlarının tespit edilmesinden, halk toplantıları yapılmasına kadar uygulamada bir çok külfet gerektiren işler elektronik demokrasi adına yapılan online uygulamalar ile daha pratik bir hale getirildi. Özellikle yerelde uygulaması demografik nedenlerden dolayı imkansız görülen halk toplantıları, kararlara doğrudan katılım gibi yeni siyasal tasarımların bu araçla uygulanabilirlikleri yeniden sorgulanmıştır. Bahsi geçen katılım araçlarına her ne kadar tam katılım sağlanamaz ise de konuların ve toplumların ilgisine göre hatırı sayılır bir katılım sağlamak mümkündür. Uygulamalar etkili sonuç verdikçe diğer demokrasi modelleri

sorgulanmaya başlanmış, doğrudan demokrasinin tam karşılığı olmasa da sonuç itibariyle aynı olacak bir gelişmenin imkanı yeniden değerlendirilmeye başlanmıştır (Street, 1997: 35).

2.2.Yerel Demokrasi

Yerel demokrasi, yerel halkın politik kararlar ile ilgili süreçlere devlet sisteminin izin verdiği ölçüde doğrudan veya dolaylı olarak temsilciler aracılığı ile katılımını ifade etmektedir. Yerel demokrasinin merkezi- ulusal uygulamadan ziyade mikro çapta uygulama göstermesi açısından demokrasinin uygulamada topluma sunması beklenen faydaları daha etkin bir şekilde sağladığı hatta demokrasinin genel itibariyle anlam kazanmasına önderlik ettiği kabul edilmektedir (De Forges, 2002: 101).

Bumin'e göre yerel demokrasi, mekan sınırlandırmasına tabii, o sınırlar içindeki faaliyetlerin yerine getirilmesinin yine o sınırlar içinde yaşayan seçmen halk tarafından katkı sunularak veya onaylayarak gerçekleşmesidir. Yerel demokrasinin gerçekleşme düzeyinin ne seviyede olduğu, demografik yapıya göre gereksinim ve beklentilerin ne oranda yansıtılıp karşılanabildiği ile ilişkilidir (Bumin, 1998: 22). Bu bakımdan yerel demokrasi yerel halkın salt kent ihtiyaçlarının karşılanması değil, aynı zamanda yerel yönetim süreçlerine dahil olması fiili ile de bağlantılıdır. Yerel demokrasi tanımındaki bu ilişki ağı nedeniyle yerel yönetimler aracılığı ile tatbik edilen ir kavram olmakta ve yerel yönetimlerin demokrasi okulu olduğu yönündeki literatür söylemini pekiştirmektedir (Wickwar, 1989:24-25).

Günümüz siyasi anlayışında yerel yönetim kavramı demokrasi kavramı ile eş anlamda kullanılsa da birbirlerini tamamlayan birer kavram olarak düşünülmektedir. Yerel yönetimler salt yerel ihtiyaçları tespit, tanımlama, giderme faaliyetlerinin yanında bireylerin özgür kalabilmeleri, siyasi tercihlerini kendi kanaatlerine göre yönetebilmeleri, onlara demokratik bilinç kazandırabilmeleri ve demokrasinin bireyden topluma doğru anlam kazanması açısından önemli kuruluşlardır. Demokrasinin uygulama alanı bulması için referans gösterilen iktidarın sınırlandırılması ve hukuk devletinin varlığına, yerel yönetimler ciddi katkı sağlamaktadırlar. Yerel yönetimler bu yeteneklerini yerel demokrasi uygulamasının vermiş olduğu güç ve tecrübe ile gerçekleştirmektedir (Görmez, 1995: 328).

Yerel demokrasinin yerel yönetimler ile beraber kullanılması ise tarihsel bazda komün yönetimlerine dayanmaktadır. Ortaçağ Avrupası'nda XI. yüzyılda ortaya çıkan komünler, buldukları dönemin demokrasi hücresi olarak kabul edilmiştir. Komünler merkezi iktidarın veya imparatorluğun karşısında her zaman özgürlüğü, halkın yönetime katılımını, eşitliği ve günümüzde desantralizasyon¹ denilen yerelleşmeyi özerkliğe varan derecede talep etmişler, bu kavramların desteklenmesinde rol model olmuşlardır. Ancak XVI. yüzyıla gelince özelliklerini ve yapılarını kaybetmeye başlayıp merkezi yönetimin tamamen etkisi altına girerek temsil ettikleri demokrasi rolünü yerelde kaybetmiş ve doğal olarak demokratik niteliklerden uzaklaşmışlardır. Zira XVI.- XIX. yüzyıl arası merkezi yönetimlerin yerel yönetimleri yuttuğu, hazmettiği ve işlevlerini sona erdirdiği bir dönem olmuştur. Yerel yönetimlerin böylesi bir denetim mekanizmasında yerel demokrasi işleyişini gerçekleştirmesi ancak XIX. yüzyıl ortalarına doğru demokratik nitelik kazanmış yerel yönetimlerin tekrar ön plana çıkmasıyla başlamıştır (Görmez, 1997: 13).

Coğrafi yetki sınırları içerisinde halkın müşterek ihtiyaçlarını karşılayan, kanunla kurulan, karar organı halkın seçimi ile belirlenen, idari ve mali özerkliğe sahip tüzel kişilikler olarak yerel yönetimlerin katılım, özerklik, verimlilik, hesap verebilirlik, özgürlük gibi kavramlar ile yerel demokrasiye anlam kazandırdığı ifade edilmektedir. Yerel demokrasinin taşıdığı anlamı teorik çerçeveden çıkartıp pratik bir alana aktaran yerel yönetimler (Eryılmaz, 2002: 7) kamu hizmetlerini halka ulaştıran birinci el olması sebebiyle yerel demokrasi uygulamasında ilk aşama olmaktadır. Belli sınırlar içerisinde belli bireylerin müşterek ihtiyaçlarını karşılamakla mükellef olan yerel yönetimler, yerel demokrasi için önem arz eden konulardan biri olan katılımın da halk ve devlet düzeyinde gerçekleştiği ilk formel örgütlenme mekanlarıdır. Yerel yönetimlerin kuruluş esaslarının kanunlarla belirlenmiş olması ise yerel demokrasiye öncülük etmeleri ile bağlantılı olup yerel demokrasinin yasal zemine yerleşmesi için

¹ Yerel demokrasi uygulamasında önemli şartlardan bir tanesi yerelleşmeyi açıklamada kullanılan desantralizasyondur. Desantralizasyon bu açıdan iki anlamda değerlendirilir. Bunlardan birincisi klasik anlamdaki desantralizasyon merkezi yönetimden yerel yönetimlere kaynak, görev ve yetki devrini/ aktarımını ifade etmektedir. İkinci anlam ise modern tarzı da olan merkezi yönetimin tekelinde bulunduğu planlama, karar verme, vergi- resim- harç toplama gibi idari tasarrufların bir kısmını yerel yönetime veya idareden bağımsız gönüllü kuruluşlara- sivil toplum kuruluşlarına devredilmesidir (Koçak, 2009: 139).desantralizasyondur. Desantralizasyon bu açıdan iki anlamda değerlendirilir. Bunlardan birincisi klasik anlamdaki desantralizasyon merkezi yönetimden yerel yönetimlere kaynak, görev ve yetki devrini/ aktarımını ifade etmektedir. İkinci anlam ise modern tarzı da olan merkezi yönetimin tekelinde bulunduğu planlama, karar verme, vergi- resim- harç toplama gibi idari tasarrufların bir kısmını yerel yönetime veya idareden bağımsız gönüllü kuruluşlara- sivil toplum kuruluşlarına devredilmesidir (Koçak, 2009: 139).

önemli bir referanstır. Başka bir ifade ile yerel yönetimlerdeki demokratik zorunluluklar, yerel demokrasi uygulaması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yerel yönetimlerdeki bu yerel demokrasi pratiği, halkı ve yönetim sistemini demokratik nitelikleri özümseme de yardımcı bir kaynak misali destek olmaktadır. Halkın demokratik bilinç kazandığı ilk adım kuruluşları olan yerel yönetimler temsil ve katılım gibi demokratik ilkelerin uygulamasını ön planda tutarak adını vermiş olduğu yerel demokrasi sayesinde genel demokrasiyi geliştirmektedir (Görmez, 1993: 65).

2.2.1.Yerel Demokrasi Kriterleri

Yerel demokrasinin uygulama kriterleri, yerel yönetimlerin demokratik nitelikleri ne kadar sağladıkları ile alakalı olmaktadır. Yerel yönetim sürecinde halkın katılımını sağlayacak yönetim süreçlerinin varlığı, yerel demokrasiyi doğrudan etkileyen ve varoluş kriterini canlı tutan önemli bir aşamadır. Halkın kendileri ile ilgili konularda çözüm arayışındaki aktif rolü, yerel demokrasiyi desteklemektedir. Bunun yanında sadece halkın katılımı değil bireylerin belirli bir amaç için bir araya gelip oluşturdukları sivil toplum kuruluşlarının var olması ve bu kuruluşların yerel yönetim faaliyetlerinde katılımcı, destekleyici, yeri geldiğinde muhalif bir pozisyonda bulunmaları yerel demokrasi açısından oldukça önemlidir.

Yerel demokrasi için en önemli kriterlerden biri halkın siyasal katılımıdır. Siyasal katılım sistem içerisindeki bireylerin kendilerini ve toplumu ilgilendiren faaliyetlerin karar verilmesi aşamasına dahil olmalarını ifade etmektedir. Yerel demokrasi içerisinde siyasal katılımın oy vermektan, kararlara ret veya kabul kanaati oluşturmaya, itiraz hakkından bilgi edinmeye kadar birçok biçimi bulunmaktadır. Yerel demokrasi bireylerin siyasal konularda önemsenmesini sağlar, konular hakkında bireylerin bilgi sahibi olmasını destekler, itiraz hakkını bireyler lehinde canlı tutar, bireylerin veya organize legal örgütlerin kararlar karşısındaki eylem hakkını muhafaza eder (Oktay, 2017: 321).

Yerel demokrasi için önemli kriterlerden biri olan halkın katılımı tek başına yeterli olmamaktadır. Bunun için gerekli mekanizmalar geliştirilmeli, yerel demokrasinin sistem içerisinde görünürlüğünü artıracak düzenekler kurulmalı ve bu düzeneklerin düzenli işleme için destek sağlanmalı ve teşvik edilmelidir (Geray, 1995: 73). Zira yerel demokrasi birçok değişken ve bileşen unsuru içermektedir ki yerel yönetimlerin

faaliyet, yetki, risk alabilme yetenekleri bu unsurlar arasında gösterilmektedir. Dolayısıyla yerel demokrasi için katılım önemli ancak katılımın sağlandığı güçlü, özerk yerel yönetim de aynı oranda önemlidir.

Yerel demokrasi salt katılım ile alakalı değil, birçok değişken ve bileşen unsuru içermektedir. Yerel yönetimlerin faaliyet, yetki, risk alabilme yetenekleri bu unsurlar arasında gösterilebilir. Yerel yönetim profesyonel anlamda bağımsız karar alması, hukuk sınırları içerisinde yönetim icrası, karar organını serbest seçimler ile belirleyebilmesi yerel demokrasi için önem arz etmektedir. Yerel demokrasi için katılım önemli ancak katılımın sağlandığı güçlü, özerk yerel yönetim de aynı oranda önemlidir.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı² yerel demokrasinin tam olarak gerçekleşmesi için yerel özerkliği önemsemektedir. Yerel özerkliğin sağlanmasına bağlı olan yerel demokrasi aynı zamanda yerel yönetimlere de çeşitli sorumluluklar yüklemektedir. Bu şarta göre yerel demokrasi, yerel özerkliğe bağlı yerel yönetimlerin yasalarla belirlenmiş sınırlar dahilinde kendine has kamu hizmetleri sunması, bunu kendine ait kaynaklarla icra etmesi, kendi mali yapısının bulunması ve yerel halkın talepleri- çıkarları doğrultusunda tasarruf hakkının bulunmasına bağlıdır. Yerel demokrasi, personelinden hizmet alanına, kaynak sağlamaktan kaynak harcamaya kadar spesifik alanlarda özerk davranan yerel yönetime bağlamıştır (Keleş, 1995: 7).

Yerel yönetimlerin yerel demokrasi kriterlerini sağlamada önemli bir diğer husus mali kaynaklara ve yetkilere sahip olmasıdır. Kaynak bakımından güçlü olan yerel yönetim müşterek ihtiyaçları ayrı bir özgüven ile çözebilmekte, bu durum yerel halkı motive etmekte ve yönetimin halktan kopuk, ihtiyaçları öteleyen veya geçmişe mal eden bir yapı olmasını engellemektedir. Bu yetki olmadığı takdirde halkın karşısında yetkin bir görüntü vermeyecek olan yerel yönetimlerin yerel demokrasi kriterlerini de yaşatması veya sağlaması mümkün değildir. Bu bileşenler ile yerel demokrasi için önem arz eden bireylerin ve örgütlerin yönetime karşı ilgisi artmakta, hem yerel yönetim hem de

² 15 Ekim 1985 tarihinde Avrupa Konseyi'nce imzaya açılan ve Türkiye'nin 21 Kasım 1988 tarihinde imzaladığı Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, yerel yönetimlerin artan görev ve sorumluluklarının yanında faaliyetlerdeki karmaşıklığın giderilmesi, yerel yönetimlerin katı bürokratik engeller ile sınırlandırılması yerine esnek yönetim anlayışının benimsenmesi, yerel yönetimlerin yönetim faaliyetlerini icra edebilecekleri en iyi yönetim yapısını kullanmaları ve en önemlisi yerel yönetimleri merkezi müdahalelere mahal verecek her türlü bağımlılıktan korumayı amaçlamaktadır. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı odak konu olarak desantralizasyon kavramına yönelik düzenlemeler içermekte ve bu minvalde taraflardan taahhütler istemektedir. Ayrıntılı bilgi için bakınız: https://www.tbb.gov.tr/mevzuat/kanunlar/Avrupa_Yerel_Yonetimler_ozerklik_Sarti.pdf.

birey- sivil toplum örgütü cenahı sorumluluklarını takip etmektedirler (Yontar ve Dağ, 2014: 149-150).

Yerel demokraside önemli olan kimin yönetimde olduğu değil halk yönetime doğrudan veya dolaylı katılım sağlayabiliyor mu; siyasal kararlar tartışma, münazara veya oylama sonucunda mı alınıyor; siyasal kararlar halkı siyasal anlamda eğitecek, o doğrultuda ilgili kalmalarını sağlayacak sisteme sahip mi; yerel yönetim belirli bireylerin veya örgütlerin gölgesi altında mı yoksa yerel halkın iradesine mi dayalı; yerel birimlerin denetiminde halkın aktif rol alma durumu nedir? sorularına verilen cevaplarda saklı bulunmaktadır. Bu temel sorulara verilecek cevaplar, yerel demokrasinin uygulanabilirliği ve kriterleri yanında yerele yansıttığı faydalar hakkında da bilgi verecektir (Çitçi, 1989: 5). Bunların yanında yönetsel açıklık, hesap verebilirlik, şeffaflık da demokratik değerlerin yerel bazda yaşatılması için sağlanması gereken şartlar arasında gösterilir (Pustu, 2005: 129-130).

2.3. Değişen Yönetim Anlayışı Çerçevesinde Yeni Kamu İşletmeciliği'nden Yönetişim Kavramına

XIX. yüzyılın ikinci yarısı ile XX. yüzyılın sonlarına kadar ki süre içerisinde kamu yönetimine hakim paradigma, klasik kamu yönetimi anlayışı olarak adlandırılmıştır. Bu anlayışın düşünce dayanakları W. Wilson, M. Weber ve F. Taylor tarafından desteklenmiştir. Düşünürlerden Wilson siyaset bilimi ve kamu yönetimini ayrı olarak incelenmesi gerekliliğini savunmuş, bunu siyaset/yönetim ayrılığı ilkesine dayandırmıştır. Weber, bu alanda ideal tip bürokrasi modeli üzerine yoğunlaşmış ve bu örgütlenme modelinin ilkelerini ortaya koymuştur. Her iki düşünür de siyaset bilimi ve kamu yönetimi alanlarının ayrı bir şekilde değerlendirilip yorumlanması gerektiği konusunda hemfikir olmuşlardır. Wilson ve Weber için siyaset bilimi, kararları alan; kamu yönetimi ise bu kararları uzmanlık liyakati ile uygulayan bir alandır. Bu iki düşünürden bağımsız olarak Taylor, yönetimin icrası için bilimsel bir yaklaşımın gerekliliği üzerinde durmuş, yapılacak iş her ne ise burada hakim olan yönetim anlayışının işe ait en iyi ve tek bir yönetim olması gerektiğini savunmuştur. Bahsi geçen görüşlerin harmanlandığı klasik yönetim anlayışı gelişmesini bu çizgide göstermiş ve kamu hizmetlerinin sunulduğu alanlarda yaygınlık göstererek uygulamalarda bürokrasi modelini hakim kılmıştır (Eryılmaz, 2019: 44-46).

Klasik Kamu Yönetimi anlayışı kamu yönetimi sistemini dışa kapatmış, bilgi paylaşımını kısıtlamış, güncel olaylara karşı yönetim mekanizmasını kapalı kullanılmasına sebep olmuştur. Bunun yanında yaşanan toplumsal, ekonomik ve teknolojik değişimlere uyum göstermemesi konu hakkında sıkı sıkıya bağlı kalmasına dayandıran klasik kamu yönetimi anlayışı günümüzün değişen ihtiyaç ve taleplerine karşı direnç kaybetmiştir. Kamu yönetimi sistemi, bunlar karşısında değişime ve dönüşüme ihtiyaç olduğunu geç de olsa sezmeğe başlamıştır (Şat, 2009: 97).

Klasik Kamu Yönetimi anlayışı belirli özelliklere sahiptir. Bunları dört grupta incelemek mümkündür: Birincisi, örgütlenme modeli olarak geleneksel bürokrasi modelinin benimsenmiş olması, bu modelin aşırı kurallar ile çevrelenmesi, katı hiyerarşik yapının bulunması, yerleşme eğiliminden ziyade merkezîyetçi örgütlenme modelinin tercih edilmesidir. İkinci olarak, kamuya ait hizmetlerin sunumunda kurallara karşı aşırı taassup ile yaklaşmak ve hizmetten ziyade onu nasıl uygulaması gerektiği hakkındaki kuralların ön plana çıkması. Üçüncüsü, bürokrasinin siyasetçilere karşı sorumlulukları ve kesin itaatleri istenmiş, böylece kamu yönetimi denetim altında tutulmuştur. Dördüncü ve son olarak kamu yönetimi bürokratların ve siyasetçilerin çemberinde kalmış bir yönetim biçimidir (Eryılmaz, 2006: 23-24).

Bu özellikler ile 80'li ve 90'lı yıllara geçiş yapan kamu yönetiminin hakim olduğu alanlarda, özellikle gelişmiş ülkelerde, bir dönüşüm yaşanmaya başlamıştır. Kamu yönetimi hiyerarşik, katı ve bürokratik bir yapıdan esnek, piyasayı gözetken ve taklit eden yönetim anlayışına geçmeye başlamıştır. Yaşanan paradigma değişimi lokal düzeyde kalmamış bir çok ülkede hakim olan Klasik Kamu Yönetimi anlayışını değiştirmeye yönelik olmuştur. Kamu yönetimi yaklaşımında geçmişteki tüm algılar klasik anlayıştan sıyrılmaya başlamış ve güncel sorunlara cevap ver(e)mediğinden dolayı değişim ve dönüşüm yönetim aleyhine sorgulanmaya başlanmıştır. Bu sebepten dolayı klasik kamu yönetimi devlet ve halk üzerindeki otoritesini kaybetmiştir. Klasik kamu yönetimine karşı teorik ve pratik alanda değişimi öngören yeni kamu yönetimi, sunmuş olduğu yeni stratejiler ile klasik yönetimin prestijini ciddi manada zedelemiştir. Yeni Kamu İşletmeciliği bir nevi klasik kamu yönetimi anlayışının tüm geleneklerine, değerlerine ve ilkelerine meydan okumuştur. 1970'li yılların ortalarında dünya genelinde başlayan finansal krizler devletlerin klasik kamu yönetimi anlayışı ile krizleri çözemeyeceğini hem devletlere hem de halka ispatlamıştır. Bu durumu düzeltmek için devletlerin öz işleri olarak belirlenen vazifelere odaklanması (savunma,

asayiş, sınır güvenliği vb.), yönetimde verimliliği, örgütlenmede etkinliği sağlamada özel sektör anlayışını benimsemesi, teknik ve uzmanlığa önem verilmesi gibi yeni düşünceler tartışılmaya açılmıştır. Neticede bahsi geçen özel sektör kaynaklı yönetim anlayışının klasik anlayıştan üstün olduğu kabullenilmiş ve yeni kamu yönetiminin yaygınlık kazanmasının önü açılmıştır (Özer, 2005: 4).

Klasik Kamu Yönetimi anlayışında hantallaşan merkezi yönetimden yerel yönetimlere kaynak, yetki ve görev aktarımı konuları nasıl olabilir gibi tartışmalar kısmi olarak gündeme gelmesine rağmen günümüzde kamu yönetiminin merkezi yönetim tekelinde olmasının canlılığını korumaktadır. Ancak buna rağmen kamu yönetimin günümüzde yerel bazda rollerinin arttırılması, halkın farklı kesimlerinin yönetim sürecine dahil edilmesi bunun yanında sivil toplum kuruluşu, üniversite, özel sektör, meslek örgütleri gibi kurum ve kuruluşların idari ve karar alma süreçlerine aktif katılımı destekleyen yönetim anlayışının hakim olması ve kamu yönetimi için ilke haline dönüşmesi yönetimdeki dönüşümü açıklamaktadır (European Governance, 2001: 10).

Günümüz teknolojik, ekonomik ve toplumsal değişimleri sadece kamu yönetimi anlayışını değişime zorlamamıştır. Bunun yanında devletlerin klasik tutumları bu değişen yönetim anlayışını tartışılmayacak ölçüde tuttuğu için değişimi devletten bireye doğru zihniyet dönüşümü şeklinde gerçekleştirmeye çalışmıştır. Bu durum önceliği topluma vermiş bazı ülkelerde yönetim sistemiyle başlamıştır. Kamu yönetimi kendini bu dönüşüme geleneksel anlayıştan sıyrarak esnek, piyasaya odaklı, müşteri anlayışı perspektifinde bir politika çizgisi oluşturarak geçiş yapmaya çalışmıştır (Wise, 2002: 557).

Klasik yönetim anlayışından günümüze yönetimin muhatap aldığı halk, kronolojik olarak genelden özele doğru muhatap alınmaya başlanmıştır. Halk kavramından bireye, birey kavramından müşteriye doğru dönüşüm gerçekleşmiştir. Müşteri artık kamu yönetimi hizmetleriyle tatmin olan değil, aksine yönetimin sunduğu hizmetin neler olacağı veya olmayacağından uygunluk ve kalitesine kadar çoğu politikayı belirleyen bir konuma yükselmiştir (Saygılıoğlu ve Arı, 2003: 148).

Klasik Kamu Yönetiminden sıyrılma aşamalarında müşteri kavramı yurttaş-bireyi çağrıştırmaktadır. Bu benzeşme sadece tanımlarda ifadelerin değişimi ile açıklanamaz. Kamu yönetimindeki örgütsel ve işlevsel işleyişlerdeki dönüşümü de içermesi halinde müşteri kavramının yurttaş-birey kavramına karşılık gelebileceği karşılıklı organik bir

durumdur. Yurttan müşteriye dönüşte kamu yönetimi hızlı, etkin, kaliteli, şeffaf ve hesap verebilen bir yönetim kültürü ile donatılmıştır. Bu kültürden yoksun yönetim anlayışının müşteri kavramı yurttaş kavramına karşılık gelebilecek donatıda değildir. Klasik kamu yönetimdeki yurttaşın- bireyin müşteriye dönüşümü aynı zamanda kamu yönetiminde paradigma değişiminin önemli bir göstergesidir (Yıldırım, 2009: 103).

Kamu yönetiminin klasik anlayıştan sıyrılarak yeni bir formata dönüşme sürecinde referans aldığı özel sektör uygulamaları, kamu yönetimi literatürüne esneklik, yalın örgütlenme, verimlilik, etkinlik, piyasa odaklı, insan kıymetleri gibi birçok yeni kavramı eklemiştir. Bu duruma etki eden sebeplerden olan küreselleşme, onuda çemberine alan teknolojik gelişmeler, küresel ekonomik düzenler ve bu durumlara paralel olarak değişen toplumsal yapılar kamu yönetimlerini klasik yapılarından uzaklaşmaya zorlamıştır. Kamu yönetimi bu dengelere her ne kadar direnç göstermeye çalışsa da dünyanın tek tipleşmesine etki eden küreselleşme ve türevleri karşısında başarılı olamamıştır. Salt kamu yönetimi değişimi ve dönüşümü yeterli olmamış çok yönlü dönüşümleri içeren, kronikleşmiş problemlerin tehirini reddeden bir yapı ve işlevsel dönüşüme geçiş yapılmıştır. Devletler artık kamu yönetimlerinin hizmetlerini sunarken tek yetkili ve etkili iktidarlar olmaktan çıkmış, yerel, ulusal ve uluslararası çapta ortaklara yer açmak zorunda kalmıştır. Başka bir ifade ile klasik kamu yönetimi anlayışından sıyrılan devletler sadece mekanik dönüşüm ile bu işten sıyrılamamışlar yeni paydaşlara yönetimleri arasında yer vermek durumunda kalmışlardır (Ökmen, 2005: 555).

Kamudaki yeni yönetim anlayışı geleneksel bağlardan kendini arındırmak üzerine yoğunlaşmış; merkeziyetçilik, aşırı kuralcılık, verimsizlik ve katı hiyerarşi gibi olumsuzlukları alternatif olumlu çözümler ile dönüştürmek üzere ortaya çıkmıştır. Ekonomilerde yaşanan krizin sebebi refah devleti anlayışı ile bağdaştırılması ve kamu hizmetlerinde gözlemlenen israf, verimsizlik ve çıkar ilişkilerinin önüne bir türlü geçilememesi sonucu çare olarak devletin küçültülmesi ve ekonomik model olarak piyasa ekonomisi stratejisi izlenmiştir. Yeni yönetim anlayışının benimsemiş olduğu politikalar gereği merkeziyetçi örgütlenme modeli yerine esnek yerinden yönetim modeli benimsenmiş, devlet kurumlarının bu modele göre örgütlenmesi ve işleyişlerini bu model doğrultusunda yeniden tanımlamaları konusunda dönüşüm yaşanmış ve buna ek olarak vatandaşın devlet nezdindeki konumu değiştirilmiş, kendisine hizmet

edilmesi ve memnun edilmesi gereken müşteri anlayışına geçilmiştir (Bilgiç, 2005: 66-67).

Klisberg, kamu yönetimi alanındaki dönüşümü küreselleşme bağlamında değerlendirmiş ve yerel ve ulusal sınırların bir kenara alınması gerektiğini savunmuştur. Böylece yönetimdeki dönüşüm ekonomik ve politik temeller benzerlik gösterebilecek, devletlerin küçülmesi ile beraber ortaya çıkacak homojen bir düzene heterojen bir sistem önerilmeyecektir. Yönetimdeki değişimler coğrafi alan ile sınırlı olmadığından bu dönüşümün yönetilmesi sadece yönetim alanında yeterli değildir. Aynı zamanda teknolojide, ekonomide, toplumdan siyasette ve kültürde de dönüşümün devamlılığı ve yönetim anlayışındaki stratejik dönüşüme paralellik göstermesi önemlidir (Kliksberg, 1994: 179-182).

Bu küreselleşme süreci kamu yönetimini dört yönlü değişime doğru yönlendirmiştir. Bunları şöyle sıralayabiliriz: Devletin teşkilat yapısını küçültmesi ve etkin yönetim sunacağı bir organizasyona dönüştürmesi, siyaset ve yönetim arasında denge mekanizmalarının yeniden tanımlanması, şeffaf ve dürüst yönetim anlayışının hakim olması, adem-i merkeziyetçiliğin popülerlik kazanması ile gerçekleşen değişimlerdir (Tutum, 1994: 27).

Bilgi toplumunun küreselleşme ile beraber coğrafyalara has bir özellikten çıkıp yaygınlık kazanması klasik yönetim anlayışındaki dönüşümleri tetikleyen bir başka etken olarak görülmektedir. Bilgi toplumuna doğru süreçte demokrasi eğilimleri artmakta, bununla birlikte yönetimden beklentiler farklılaşmakta ve yeni anlayışlara eski usulle yanıt verilemeyeceği düşüncesi güçlenmektedir. Bilgi toplumunun taleplerinin karşılanması amacıyla devlet örgütlenmesinin doğal sınırlarına çekilmesi, yerel ihtiyaçlara merkezi yönetimler aracılığı ile değil de yerel yönetimlerin liderliği ile cevap verilmesi, yönetimde etkinlik, verimlilik, şeffaflık ve hesap verebilirlik gibi ilkelerin varlığının artırılması ve katılım anlayışının çok yönlü ve çok rollü olarak uygulanması gibi yönelimler gerçekleşmektedir (Aydınlı, 2004: 14-15; Yılmaz, 2015: 8).

2.3.1.Yeni Kamu İşletmeciliği Anlayışı

Yeni kamu işletmeciliği anlayışı klasik kamu yönetimi anlayışındaki eleştirileri dikkate alarak, çevresindeki yeniliklere ve fırsatlara kayıtsız kalmayarak özel sektörün sahip olduğu meziyetleri de kullanarak şekillenmiştir. İlk defa İngiltere’de Thatcher

yönetimi döneminde teorik zeminden sıyrılıp pratik alana geçiş yapma fırsatı bulan yeni kamu yönetimi anlayışı daha sonra tüm dünyada yönetimler tarafından uygulanabilirliği tartışılmaya başlanmış ve bu süreçte ülke yönetimlerini etkilemeyi başarmıştır (Özer, Akçakaya, Yaylı ve Batmaz, 2016: 115).

Yeni kamu işletmeciliği çeşitli süreçlerden geçerek ortaya çıkmıştır. Bunları üç grupta değerlendirebiliriz. Birincisi, 80'li yıllarda gündeme gelen, kamuda yasal- yapısal serbestleşme, kamusal mal ve hizmetlerinin kriterlerin değiştirilmesi ve sübvansiyonların kaldırılması, bu doğrultuda çeşitli tasarruf önlemlerinin alınması. İkincisi, kamu iktisadi girişimlerinin 80'li yılların ortalarına gelindiğinde özelleştirilmeye başlanması ve Ekonomi (Economy), Verimlilik (Efficiency) ve Etkinlik (Effectiveness) politikalarının benimsenmesi. Üçüncü ve son olarak, 90'lı yıllarda kamu hizmetlerinin önceki aşamalardaki kazanımlarına ek olarak vatandaşın öncelendiği bir anlayışın hakim olması. Bu süreçler neticesinde kamu hizmetlerinin sunumu geçmiş dönemlerde alışık olunan klasik yönetim anlayışından uzaklaştırılarak daha çok demokratik davranışlar ile uyumlu politikaların yönetimlere entegre edilmeye çalışılmıştır. Örneğin kamu hizmetlerinin sunumunda katılımcılığa, şeffaflığa, kaliteye ve performansa öncelik verilmekte, bu ilkelerin ön planda tutulduğu politikalara odaklanılmaktadır (Özer, Akçakaya, Yaylı ve Batmaz, 2016: 128).

Dünya genelinde 1970'li yıllarda yaşanan krizin etkisinin kronikleşmesi 80'li yıllarda kendini göstermeye başlamıştır. Ekonomik krizlerin sosyal yaşam dengesini bozması nedeniyle kamu yönetiminin ortaya sunacağı çözüm önerileri toplum tarafından merakla bekleniyordu. Ancak kamu sektörünün bu çalkantılar karşısında sergilemiş olduğu kötü performans kamu yönetiminin daha ciddi bir şekilde sorgulanması sürecini hızlandırmıştır. Kamu yönetiminin olağanüstü büyüklüğüne rağmen sorunlar karşısındaki küçüklüğüne yönelik eleştirilerin dozu iyice arttırmıştır. Bu dönemde İngiltere ve Amerika Birleşik Devleti'nde kamu yönetiminin küçültülmesi ve yeni yönetim anlayışı ile yeniden yapılandırılacağı vaatlerini öne süren partilerin iktidara gelmesi değişimin en bariz işaretlerindendi. Yeni dönem iktidarları kamu yönetiminin faaliyet alanını daraltılması ile devletin küçültülerek hizmet sunumunda etkinlik ve verimliliği getirecek yöntemleri gündeme aldılar. Eleştiriler bağlamında kamu yönetiminin organizasyon olarak ve yapısal olarak küçültülmesi ve yönetim anlayışının klasik zihniyetten arındırılarak profesyonel bir anlayış ile değiştirilmesi

inancı yaygınlık kazandı. Bu gelişmelere Yeni Sağ akımının politik düşünce pratiği liderlik yapmış ve yönetim anlayışındaki değişikliğe önemli katkılar yapmıştır (Eryılmaz, 2006: 25). Yeni Sağ'ın iki temel vizyonu vardı. Bunlardan birincisi serbest piyasa ekonomisi, diğeri ise güçlü devlet yapısı idi. Serbest ekonomi anlayışı neo-liberal politikalar ile uyumlu bir duruş göstermekte, aynı şekilde devletin piyasa ekonomisi üzerindeki müdahalenin pasivize edilmesi düşüncesi hakimdi. Burada önemli bir nokta olan güçlü devlet unsuru düşünsel bir paradoksu ilk başlarda yönlendirse de uygulamada uyumlu bir etken olarak durmaktadır. Şöyle ki, devlet serbest piyasa ekonomisine müdahalede bulunmamasının yanında etki ve tepki olarak güçlü bir devlet görüntüsüne de sahip olmalıdır. Devletin buradaki gücü klasik anlayıştan vazgeçilen büyüklük ve hantallık değil, serbest piyasa ekonomisine engel teşkil edecek engelleri bertaraf etmesi ve ekonomik çarkın dönmesine zemin hazırlamasıdır (Kutlu, 2003: 174).

Yeni kamu işletmeciliği ile ilgili bahsi geçen tarihsel süreci ve takip eden sebepler zincirini kısaca şöyle özetleyebiliriz (Sözen, 2005: 38-50):

-Dünya ekonomisinin büyüme dengesini derinden etkileyen 1970'li yıllarda yaşanan petrol krizi yatırımları etkilemiş, ekonominin seyrini aşağı yönlü değiştirerek işsizliğin artmasına, alım gücünün zayıflamasına ve imalat sanayinin daralmasına neden olmuştur. Bütçelerde meydana gelen devasa açıkların da bu döneme denk gelmesiyle II. Dünya Savaşı sonrası benimsenen refah devleti, sosyal devlet, kuşatıcı devlet, Keynesen İktisat gibi politikaların işlevselliğini yitirmesi ve sorunlara cevap verememesi nedeniyle sorumlu tutulmaları,

-Sosyal devlet mantığının sosyalizme varan uygulamaları nedeniyle vatandaşın tüm beklentilerini devlet tarafından karşılanması alışkanlıklarının, modern zamana doğru karmaşıklaşan ihtiyaçlar listesine devlet tarafından karşılık verilememesi, devletin çözümün değil çözümsüzlüğün merkezi haline geldiği anlayışının vatandaşlar tarafından benimsenmesi ve kamu kurumlarının sorunlara çözüm bulamaması gibi şikayetlerin giderek artması,

-ABD, İngiltere gibi ülkelerde Yeni Sağ düşüncesinin benimsenmesi, Neo-liberal iktisatçıların devlet müdahalelerin ekonomiyi olumsuz yönde etkilediği, buna bağlı olarak özgürlüğü ve serbest piyasayı engellediği için devletin küçülerek asli sorumluluklarına geri dönmesi ve kamu teşebbüsleri ile oluşturulan tekelleşmelerin

kaldırılması, hizmetlerin rekabet ortamında etkili bir şekilde sunulması gibi taleplerin ve politikaların devletler nezdinde yaygınlaşmaya başlaması,

-Kamu kurumları aracılığı ile sunulan hizmetlerin kalitesinin vatandaş beklentisini karşılamayacak kadar standartların altında olması, sosyal hayat içinde karmaşıklaşan sorunlara kamu kurumlarının çözüm reflekslerinin zayıflamış olması ve kamu kurumlarının karar verme sürecini etkili ve verimli sonuç alacak şekilde yönetememesi hakkında eleştirilerin yaygınlık kazanması,

-Dünya ekonomisi ve sosyal hayat dengesini derinlemesine etkileme gibi rolleri bulunana Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası (WB) gibi uluslararası örgütlerin yeni kamu yönetimini destekleyen Yeni Sağ politikalarının yaygınlaşması konusunda devletlere etki etmeye başlamaları,

-Küreselleşme, bilgi teknolojilerindeki gelişme, iletişim araçlarının yaygınlık kazanması, internet ağlarının ulaşılabilirliğinin artmasına klasik yönetim anlayışını benimsemiş kamu kurumlarının direnç gösterememesi,

-Demokratikleşme politikalarının bir lüks olmaktan çıkıp zaruret halini almaya başladığı 80'li yıllarda siyasal hayatın bu yönde değişim göstermeye başlaması, özel sektör, sivil toplum kuruluşları gibi yapılara kamu kurumlarınca daha çok önem verilmesi gerektiği anlayışının yaygınlaşması, merkezi yönetimdense yerel yönetimlerin sorun çözümünde daha etkin olduğu izlenimlerinin artması, kamu kurumlarının özel sektör yönetim kültürü ile donatılabileceği, bürokratlar yerine profesyonel yöneticilerin istihdam edilebileceği ve yönetimde etkinliğin artacağı yönündeki eğilimlerin artması ile yeni kamu yönetimine doğru eksen kayması başlamıştır.

Yeni kamu işletmeciliği yaklaşımı teorik arka planı uzun uzadıya tartışılmadan hızlı bir şekilde kamu yönetimlerine dahil olmuş, bu hızlı ilerleyiş sonrasında akademik bir araştırma disiplini kazanarak sistematize edilmiştir. Yeni kamu işletmeciliğinin sistematize edilmesine öncülük eden Hood, bir makale yayımlayarak yeni kamu yönetimini bir zemine oturtmuştur. A Public Management for All Seasons?- Her Daim Geçerli Bir Kamu Yönetimi mi?- adlı makalesinde yeni kamu yönetiminin dayandığı doktrinleri şöyle sıralamaktadır (Hood, 1991: 4- 5):

-Kamuda profesyonel yönetim uygulaması: Kamusal aktivitelerin açık bir şekilde tanımlanması ve yöneticilerin yönetimlerinde hizmete odaklanacakları özgür bir yönetici rolüne sahip olmalarını ifade etmektedir.

-Performansın ölçülmesi ve açık standartlar: Kamusal hizmetlerin sunumundaki aşırı kuralcılık yerine hizmetlerin sonuçlar bakımından öneminin vurgulandığı anlayışa yönenilmesi ve başarıya ulaştıracak kriterlerin açık bir şekilde belirtildiği bir süreçte performansın değerlendirilmesini ifade etmektedir.

-Çıktı kontrolüne daha çok önem verilmesi: Kamu yönetiminde prosedürlerden ziyade sonuçların önemli olduğunu ifade etmektedir.

-Kamu sektörünün devasa yapısının tanımlanmış bölümler ile değiştirilmesi: Büyük bir yönetim organizasyonu ve sıkı bürokratik işleyişin vermiş olduğu tıkanıklık yerine ana amaçlara hizmet etmeye odaklanmış, esnek, verimli ve kendi aralarında koordineli çalışma kültürüne sahip birimlerin oluşturulmasını ifade etmektedir.

-Kamu sektörü hizmet anlayışının yarışmaya dönüşümü: Yönetimin daha iyi standartta ve daha düşük maliyette ürün çıkarmaya yönelmesi için çevresiyle yarış içinde olmasını ifade etmektedir.

-Özel sektör yönetim tekniklerinin uygulanması: Kamu hizmetlerinin sunumundaki teamülün özel sektör yönetim teknikleri ile donatılması ve tekelleşmiş hizmet sunumunu terk ederek esnek bir anlayış ile kamusal hizmetlerin sunumunun sağlanması, özel sektörün tecrübe ettiği pratikleri yönetime aktarılmasını ifade etmektedir.

-Kaynakların kullanımında daha disiplinli ve tutumlu davranmaya odaklanmak: Bütçe disiplini ve bütçe yönetimi ile kamusal hizmetlerin sunumunda ve yönetimin icrasında maliyetlerin kısıtlanmasını, harcamaların yönetilmesini, az kaynak ile daha çok iş yapılmasını ifade etmektedir.

Pollitt çeşitli incelemeleri neticesinde Yeni Kamu İşletmeciliğinin dayandığı temel ilke ve esaslarını Hood'tan ayrı olarak şöyle sıralamıştır (Pollitt, 2001: 473- 474):

-Kamu yönetiminin girdi ve süreç odaklı politikasının çıktı ve sonuç odaklı bir yönetim anlayışına dönüştürülmesi,

-Performans göstergelerinin ve standartlarının daha çok ölçülebilir bir anlayışın hakim olduğu yönetim şeklinde dönüştürülmesi,

- Kamu yönetiminde bürokratik yapının karmaşıklığını ortadan kaldıracak yalın, yatay ve özerk örgütsel şekillere dönüştürülmek istenmesi,
- Hiyerarşik ilişkiler yerine sözleşme veya sözleşme benzeri ilişkilerin tercih edilmesi,
- Kamu hizmetleri sunulurken piyasa anlayışının benimsenmesi veya piyasa benzeri araçların kullanılmasına yönelme,
- Kamu ve özel sektör arasındaki çizginin belirsizleşmesine bağlı olarak, her iki kesimde yönetim tecrübelerini kullandığı hibrid bir organizasyon sistemine geçilmesi,
- Kamu yönetimindeki değer ilkelerinin verimlilik ve bireyciliğe doğru dönüşmesi.

Yeni Kamu İşletmeciliğine hakim anlayışın özellikleri dört grupta incelenebilir: Birincisi, yeni yönetim yaklaşımının klasik anlayıştaki bürokratik yaklaşıma ve klasik örgüt yapısının katı anlayışına karşı çıkmaktadır. Bunun yerine esnek yönetim, yatay örgütlenme, katı merkeziyetçilikten sıyrılmış adem-i merkeziyet anlayışı hakimdir. İkinci özellik de yeni yönetim anlayışı çerçevesinde devlet minimal görev alanı ile sınırlarını küçültmesi esastır. Üçüncü özellik olarak yeni yönetim anlayışı performans hedeflerine, girdilere, çıktılara, etkinliğe, niteliğe hizmet sunumunda müşteri anlayışına önem verilmesi esastır. Dördüncü özellik olarak yeni yönetim anlayışı yönetim sürecinde hesap verebilirliğe, şeffaflığa ve katılıma dayalı demokratik ilkelere önem verilmesidir. Yeni Kamu İşletmeciliğindeki bu anlayış dizgisi aslında devletin optimal büyüklükte kalmasını vurgulamaktadır. Devlet optimal büyüklüğünü muhafaza etmek için sınırları ile beraber faaliyet alanlarını, çeşitliliklerini de daraltmalıdır. Bu anlayış devletten ekonomik müdahalelerin enflasyonu artırma etkisi göstereceği, piyasa şartlarında ciddi değişimleri tetikleyeceği, maliyetlerin yükselmesine neden olacağı için minimal devlet anlayışı savunulmaktadır. Devletin yeni yönetim anlayışı ile birlikte özel sektörlerin arasında, sivil toplum kuruluşu ve özel sektör arasında piyasa şartlarını göz önünde bulundurarak katalizörlük yapması istenmektedir. Yeni Kamu İşletmeciliği anlayışı ile aslında işletmecilik yaklaşımı yöntemlerinin ekonomi referansı ile kamu yönetiminde uygulamasını amaçlamaktadır. Kamu yönetimi yeni yönetim anlayışının özellikleri ile beraber kamuya karşı sorumlu yönetim mekanizmasının yanında yönetici pozisyonlarındaki sorumlukların bu yöne doğru eğilim göstermesini istemektedir (Eryılmaz, 2006: 26-27; Eryılmaz, 2019: 48-50).

Yeni Kamu İşletmeciliği ortaya çıkışından itibaren çeşitli hedeflere sahiptir. Bunları şöyle sıralayabiliriz (Kamensky, 1996: 250-251):

- Kamu yönetimi tarafından yerine getirilen görevlerin yeniden tanımlanması ve bu görevlerin faaliyet ve hizmet olarak yeniden adlandırılması,
- Kamu yönetimi iş ve işlemlerinin yerine getirilmesinde farklı yöntemlerin belirlenmesi,
- Kamu yönetiminin yapısının ve yönetim stratejisinin yeniden dönüştürülmesi,
- Kamu yönetimi ile siyaset ilişkisinin yeniden düzenlenmesi,
- Kamu yönetimindeki hiyerarşi, idari vesayet, denetim mekanizmaları ve kamusal sorumlulukların yeniden düzenlenmesi,
- Kamu yönetiminin yönetim anlayışında, hizmet sunumunda ve hizmet alanında özel sektörün sahip olduğu yönetim anlayışının eklenmesi, karşılıklı ilişkilerin geliştirilmesi, kamu yönetiminin paydaşlar ile işbirliği yapabilmesi,
- Kamu yönetimi ve sivil toplum kuruluşları arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi, yönetim alanına sivil toplum kuruluşlarının dahil edilmesini sağlayacak mekanizmaların geliştirilmesi.

Bu hedefleri Sözen Yeni Kamu İşletmeciliğinin kuramsal temellerini dikkatte alarak ulaşılmak istenen üç ana noktayı vurgulamıştır. Bunlar “minimal devlet anlayışı”, “piyasa mekanizmasının benimsenmesi”, “işletme yönetim tekniklerinin kamu yönetiminde uygulanması” şeklinde sıralanabilir (Sözen, 2005: 60).

Yeni Kamu İşletmeciliği anlayışı klasik kamu yönetimi anlayışı paradigmasından dört temel özellik ile ayrılmaktadır. Bunları şöyle sıralayabiliriz (Eryılmaz, 2006: 27- 28):

- Yeni Kamu İşletmeciliği anlayışı klasik anlayışa hakim olan M.Weber bürokrasi modeline dayalı örgütlenmeyi reddeder. Weber’in bürokrasi modeli klasik yönetim anlayışının ortaya çıktığı dönemlerde ihtiyaçlara cevap verebilir bir model olmuşsa da günümüz şartlarına uyum sağlayabilecek bir karakteristik yapıya sahip değildir. Yeni yönetim anlayışının savunmuş olduğu yönetim anlayışındaki kriterlere uyum sağlayamaması nedeniyle birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Yeni yönetim anlayışı klasik anlayıştaki Weber bürokratik örgütlenme kültürünün aksine, esnek, yatay hiyerarşi, yetki devri, güçlü yerel yönetimleri desteklemektedir.

-Yeni yönetim anlayışı devletin faaliyet alanının küçültülmesinden taraftır. Klasik yönetim anlayışındaki gibi her yerde hazır ve nazır devlet anlayışı yerine kamusal hizmetlerin sunumlarının çeşitli aktörler ile yerine getirebileceğini savunmaktadır. Devletin piyasa ekonomisinde taraf olan bir yapıya sahip olması yeni kamu yönetimi tarafından kabul görülmemekte, devletin mal ve hizmet üreten firmalar arasında rekabeti organize eden bağımsız bir rol üstlenmesini savunmaktadır. Devlet yeni yönetimde girdilerinin yanında çıktıları da kontrol eden, her ikisi arasında fayda-maliyet analizi yapan bir muhasebe sistemine sahip olmalıdır. Klasik anlayıştaki gibi sadece girdileri ile ilgilenen çıktıları ise kamu hizmeti sayıp değerlendirmeyen bir sistem yeni modelde kabul edilmemektedir.

-Yeni Kamu İşletmeciliği performansa önem vermekte, bu konuda hedefler belirlemekte, vatandaş yerine müşteri merkezli hizmet anlayışına odaklanmaktadır. Kamu bürokrasinin sonucu olan hantal ve çok kademeli yapı yerine piyasa sektörüne uyumlu bir yapıya ve denetim mekanizmasına sahip olması desteklenmektedir.

-Yeni yönetim anlayışında hizmetlerin sunumunda, alınması gereken sonuçlarda, doğan risklerde, olumsuzluklarda sorumluluk alan bir anlayış hakimdir. Burada sorumluluk sadece hizmet sunan yönetime ait değil, kişiler, liderlerde sorumludur (kişiler ve liderlerden kast edilen siyasiler ve bürokratlardır). Yöneticiler yeni yönetim anlayışında sadece kurallara uymak, prosedürleri yerine getirerek sorumluluktan kurtulmamakta, süreçten ve sonuçtan sorumludurlar. Aynı şekilde faaliyette buldukları örgütleri bu sorumluluktan beri değildirler. Yeni anlayışın sunmuş olduğu sorumluluk anlayışının amacı yönetimde etkinlik ve verimlilik. Bu sağlanırken de açıklığa, hesap verebilirliğe, saydamlığa önem verilmekte; bu değerleri güçlendirecek mekanizmaların sistem içerisinde var olması teşvik edilmektedir.

1980'li yıllarda başlayan yönetim alanındaki ve anlayışındaki değişimler bazı rollerinde değişime uğramasına etki etmiştir (Güler, 2006: 254). Merkezi ve yerel yönetim arasındaki denge yerel yönetime doğru ağırlık kazanmış ve kamunun yönetiminde yerel yönetimler baskın unsur olmuştur. Yerel yönetimlerin güçlenmesi ve bu gücü destekleyen politik görüşlerin yaygınlık kazanması yönetişim modeline doğru bir eksen kaymasını işaret etmiş ve bu modele geçiş için alt yapı değişimleri yaşanmıştır. Yönetişim modelinin ağırlık kazanmaya başladığı yeni yönetim anlayışında yönetimin icrası için aktörlere ihtiyaç duyuldu ve devreye sivil toplum kuruluşları ve özel sektörler girdi. Bu ikili kamu yönetiminin önemli paydaşları

arasında olmanın yanında hizmet çeşitliliği ve sunumu konusunda stratejik kararlara etki eden önemli bir rol üstlendiler.

Yeni Kamu İşletmeciliği önceden belirlenmiş amaçları icra etmek için, merkezi yönetim gözetiminde hiyerarşik yapı içerisinde oluşturulan iş bölümü ile kaynakları bünyesinde tekelleştiren yönetim anlayışı yerine, insan kıymetlerine önem veren performans ölçütlerini benimseyen, tekelleşmiş yönetimden ziyade çok aktörlü yönetim mekanizması kuran, yerleşmenin avantajlarını ve yeteneklerini kullanan ve iletişim kanallarının açık kullanımına dayanan bir yönetim anlayışına geçilmesinin adı olmuştur (Tekeli, 2012: 67).

Yeni Kamu İşletmeciliği 1980'li yıllarda sorgulanan 90'lı yıllarda arzulanan 2000'li yıllar ile sisteme yerleşmiş normal ile modern hayata uyumlu bir çizgi ile seyrediyordu. Ancak yaşam dinamikleri klasik yönetimi nasıl ki yeri geldiğinde yetersiz kıldı ise, aynı şekilde yeni kamu yönetiminde gelişmeler neticesinde farklı bir yönetim modeline ihtiyaç duyulmasına sebep oldu. Küreselleşmenin etkisi ile tek tipleşen toplumsal yapı ve ihtiyaçlar karnesi, teknolojik gelişmeler ile ulusların aralarındaki mesafeleri kaldıran iletişim ağlarının yaygınlık kazanması, demokrasinin yönetim sisteminde görünürlük kazanması gerektiğine dair taleplerin yaygınlaşması, ekonomik gelişmeler neticesinde sivil toplum kuruluşları ve özel sektör aktörlerinin gelişme göstermesi, kamusal mal ve hizmet sunumunda aktif görünürlüklerinin artması yeni kamu yönetiminden yönetişim modeline doğru serüveni açıklayan önemli dinamiklerdir.

2.3.2 Yönetişim Kavramı

Yönetişim kavramının kelime kökeni Ortaçağ Avrupası'na kadar gitmekte, burada kelime İngilizce ve Fransızca anlamları itibariyle hükümet veya egemenlik kavramlarının karşılığı olarak kullanılmaktadır. Zaman geçtikçe, koşullar değiştikçe kelime kavramında yazım değişiklikleri olmasa dahi içeriğe yüklenen anlamda değişimler meydana gelmiştir. Yönetişim kavramının 90'lı yıllarda kullanıldığı zamanlarda genellikle yönetme tarzı, toplumsal eşgüdümleme tarzı gibi anlamlar öne çıkmıştır. Günümüzde kavram hükümet olmadan yönetme şeklinde klasik yönetim anlayışının dışında gelişen yönetim anlayışlarına referans olacak tarzda anlamlar kazanmıştır. Bu anlamı itibariyle yönetişim, bürokrasinin dayatması olan hiyerarşinin emrettiği dikey örgütlenme modeli yerine yatay örgütlenme seçeneğini ön plana

çıkarmakta, yönetimi tek aktörlükten çıkartıp çok aktörlü bir yapıyla yönetim faaliyetlerinin icrasını hedeflemektedir (Bayramoğlu, 2014: 33).

Kelimenin tam anlamıyla “yönetmek- hükmetmek” anlamına gelen yönetişimin antik Yunancaya uzanan uzun soluklu bir tarihi misyonu olmasına rağmen, bugün bu kavram çoğunlukla devlet yönetiminde hüküm sahibi olmanın ve bu hükmünü yeri geldiğinde devredebilecek saklı hakkının olduğu yöntem olarak tanımlanmaktadır (Özer, 2006: 62).

Yönetişim kavramı Türkçe’de “işteşlik” sözcüğünün yönetime eklenmesiyle ortaya çıkmıştır. Yönetişim kelimesi, yönetim görevinin sadece bir kişi veya grup tarafından değil, aynı zamanda mevcut diğer aktörlerin de katılımıyla yerine getirilmesi anlamına gelir (Okçu, 2012: 11).

Yönetişim kavramı Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu gibi uluslararası örgütler tarafından küresel ekonomik düzenin yönetiminin nasıl ve hangi model ile olacağı üzerinde çalışmalar yapıldığında vurgulanmaya başlanmış ve devletlere bir rol model olarak sunulmuştur (Karaçor ve Oltulu, 2011: 409).

Yönetişimi Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Ajansı (OECD) şu şekilde tanımlamıştır (The Commission on Global Governance, 1995: 144): “Governance (yönetişim) bireyler, kurumlar, kamu ve özel sektör unsurlarının ortak işleri birlikte yönetme biçimlerinin toplamıdır. Çatışan ya da farklı çıkarların uyum ve işbirliği sağlanarak harekete geçirilmesiyle işleyen süreçtir. Uyumunu sağlamakla yükümlü formel kurum ve rejimleri kapsadığı gibi, insanların ya da kurumların ya uzlaşmaları ya da bunun kendi çıkarları için olduğuna ikna olmaları üzerine doğmuş informal düzenlemeleri de kapsar”.

David Osborne ve Ted Gaebler Amerika Birleşik Devlet’inde üzerinde çalışmış oldukları “Girişimci Devlet: Girişimci Ruh Kamu Sektörünü Nasıl Dönüştürüyor (Reinventing Government: How the Entrepreneurial Spirit is Transforming the Public Sector)” adlı eserlerinde yönetişime yaklaşımlarını “kürek çeken değil dümen tutan devlet” sloganıyla ifade etmeye çalışmışlardır. Yeni kamu yönetimi anlayışındaki daraltılmış devlet modeli burada daha da etkin bir hale getirilerek demokrasinin sonuçlarının kamu yönetimi mekanizmalarına uyum göstermesi ve buna göre yönetim pratiğine dönüştürülmesi odak nokta olmuştur (Osborne ve Gaebler, 1993: 25-27).

Yönetişim, “kürek çeken değil dümen tutan devlet” sloganının temsil ettiği anlayış, bireyi sosyal ve siyasal hayatta daha aktif, katılımcı ve sorunları dile getirmede cesur bir role yönlendirmiş ve yönetim anlayışının bu çerçevede şekillenmesini sağlamıştır. Yeni düzen ile yönetim anlayışı toplum içindeki aktörlerin konsensüsünü önemsemiş, bu doğrultuda işbirliği yapılmasını desteklemiş ve buna göre liderlik anlayışlarının ortaya çıkması için uygun zeminlerin oluşması için etüt faaliyetlerinde bulunmuştur. Buna bağlı olarak da yönetimdeki yapıların yönetim mekanizmaları ile entegrasyonu için yeni süreçler başlatılmış ve çatışma kültüründen uzlaşma kültürüne doğru süreç yönlendirilmiştir (Osborne ve Gaebler, 1993: 28-30).

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Kamuda İyi Yönetişim Özel İhtisas Komisyonu Raporu’nda yönetişimi şu şekilde tanımlanmıştır: “Yönetişim demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan hak ve özgürlüklerine önem veren, katılımcılığın, etkinlik ve etkililiğin, denetimin, yerinden yönetimin, açıklık, saydamlık ve hesap verebilirliğin, kalitenin, liyakatin ve etiğin hakim olduğu, sivil toplumu ön plana çıkaran ve sivil toplum kuruluşlarının gelişmesinin önünü açan, bağımsız işleyen bir yargı düzenine sahip olan, teknolojideki gelişmelerle uyumlu bir ekonomik ve siyasi düzendir.” (Başbakanlık, 2007).

Yönetişim aktörleri arasında sayılıp yönetsel yetkiler ile donatılmış sivil toplum kuruluşları ve özel sektörler bu süreçte yönetim yapısına uygun roller üstlenmiştir. Yönetişimde bu aktörler ile sadece klasik kamu yönetiminin gerektirdiği kamusal hizmetlerde ortaklık kurulmamakta, siyasal faaliyetlerin yanında ekonomik ve sosyal faaliyetler sınıfına giren her türlü etkinlikte iştirak halinde bulunulması esastır. Yönetişim aktörlerinden devlet, siyasal kurumlar ve kamu kurumları olarak tanımlanmışken, sivil toplum kuruluşları toplumda gönüllülük esası ile belirli bir amacı gerçekleştirmek üzere faaliyet gösteren, vatandaş ve devlet arasında köprü vazifesi icara eden bir kuruluş, özel sektör ise ekonomi alanında faaliyette bulunan ve kar odaklı işletmeler olarak tanımlanmıştır (UNDP, 1997).

Yönetişim, demokrasinin yönetim mekanizmaları içerisinde daha fazla hissedildiği, sivil toplum ve özel kuruluşlar gibi aktörlerin yönetimde temsil kabiliyetlerinin arttırıldığı, her türlü teknolojik gelişmeye entegre olabilecek bir yönetim sisteminin kurgulandığı ve yeni kamu yönetiminden sonra gelen daha verimli bir yönetim modeli olarak tanımlanmaktadır (Acı, 2011: 201).

Yönetişimi “kamu personeli ve siyasetçilerin kamu işlevinin yürütülmesinde davranışlarını gösteren kurallar, standartlar ve normlar anlamında kullanılan yeni bir kamu yönetimi modeli” olarak tanımlamak mümkündür. (Göküş, 2010: 199).

En geniş anlamda yönetim, bir yandan siyasi ve idari olarak yeni bir sistem, diğer yandan da kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum arasındaki ilişkiler çerçevesinde yönetim kamu yönetimi tarzını vurgulayan bir Yeni Kamu Yönetimi modelidir. Bu anlamda yönetim terimi, kamu idaresi, özel sektör ve sivil toplum örgütlerini, bunların ilişki ağını ve bunların ilişkilerini kapsayan karmaşık bir sistemi ifade etmek için kullanılır (Sobacı, 2007: 221). Bunun yanında yönetim, demokratik düzeyde şeffaflık, hesap verebilirlik ve çoğulculuk gibi evrensel anlayışları vurgulayan yeni bir kamu yönetimi modelidir (Zengin, 2009: 14).

Bünyesinde barındırdığı anlam itibarıyla yönetim, yönetimin birden fazla aktör ile paylaşılması esasına dayanmaktadır. Birlikte yönetim, ortak yönetim gibi anlamlara anlam katmaya çalışan yönetim, hegemonya kurma niyetiyle yönetimde tekelleşme arzusundaki devlet yönetimlerinin işlevselliğini katılımcı, çok aktörlü, şeffaf, hesap verebilir, halktan kopuk olmayan, baskıdan ve dayatmadan uzak bir yönetim zihniyetine dönüştürme çabasıdır. Bu dönüşümde sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve halk (özelde birey) yönetim için büyük öneme sahip ve gündemde tutulduğu katılımın yegane aktörleridir. Yönetişim aslında sivil toplum kuruluşları ve özel sektör aracılığı ile modern zamanda ütopyik görülen halkın yönetime doğrudan katılımını bu kıstasa yaklaştıracak politikalara odaklanmaktadır.

Yönetişim, toplumu yönetme ve yönlendirme yeteneğinin ve sorumluluğunun devletten sivil topluma kaydığını gösteren bir modeldir (Aydın, 2010: 68). Bu açıdan bakıldığında yönetim, devlet, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör arasında ilişki ağını yeniden düzenlemekte, bu etkileşime dayalı örgütlenme modelini desteklemekte ve en önemlisi yönetim sürecinde kendi kendini yöneten bir yönetim yapısını oluşturmaya çalışmaktadır (Lamba, 2012: 496).

Yönetişimin en temel yaklaşımı devletin küreği çeken değil, dümeni tutması yönündedir. Devlete ait yönetim faaliyetleri yönetim anlayışı ile tamamen durdurulmamakta ve tüm yetkiyi paydaş aktör olarak gördüğü sivil toplum kuruluşları ve özel sektöre de bırakılmaktadır. Burada devletin rolü koordinatörlük olarak algılanmaktadır. Topluma sunulacak hizmetlerin aktif, kalıcı ve etkin kısmını aktörlere

bırakmakta kendisi de bu iş ve işlemleri yöneten- yönlendiren bir üst yönetici olarak faaliyet göstermektedir. Bu durum geleneksel devlet anlayışının hakim olduğu anlayışa tamamen terstir. Yönetişim anlayışı ile devlete bakış açısı değişmekte, her yeri kuşatan ve yöneten devlet algısı kırılmakta, devletin yönetime hiçbir aktörü ortak etmeyen yapının savunucusu olma mantalitesine son verilmektedir. Yönetişimin sunmuş olduğu politikalar ile devlet, sivil toplum kuruluşu ve özel sektör gibi yönetim paydaşları ile aynı hedefe yönelmiş yeni bir rol üstlenmiştir. Tabii bu durum devletin aktörleri ile olan ilişkilerini de derinden etkilemektedir. Yönetişim ile kurulan ilişki ağı sayesinde karar alma süreci vatandaşında katılımı ile farklı bir boyuta taşınmaktadır (Bayramoğlu, 2002: 88).

Yönetişim kamu hizmetlerinde mutlak devlet yönetimini esnetmenin yanında kendi dışındaki aktörlerin beceri gösterebileceği faaliyet alanlarına müsaade etmeyi amaçlamaktadır. Yeni kamu işletmeciliği anlayışıyla esnetilen yönetim, yönetişim anlayışı ile devredilmeye başlanmıştır. Yönetişim modeli içerisinde aktif yer alan sivil toplum kuruluşları kamusal hizmetlerin ilgi alanlarına giren kısımlarını sunmada yönetimin daraltılması ile oluşan boşluğu doldurmaya çalışmaktadır. Bu roller sadece taşeron hizmetlerinde ibaret kalmayıp kamu yönetiminin yönetişim modeliyle ileri demokrasi düzeyine ulaşmasına olanak sağlamakta, küresel düzeyde yaşanan gelişmelere karşı devlet mekanizmasını ve hizmet sunumlarını akredite etmektedir (Uçkan, 2003a: 2-3). Yönetişim kamu yönetimi sisteminde karar almadaki sonuçlara giden süreçte yönetime şeffaflığın, hesap verebilirliğin, temsilin, katılımın etkin bir şekilde görünürlüğünü amaçlamaktadır (Cheema ve Rondinelli, 2007: 172).

Yönetişim sadece bahsi geçen bu aktörleri bir araya getirmenin adı değildir. Bununla birlikte toplumun bu aktörler aracılığıyla yönetimden uzak kalmamaları amaçlanmaktadır. Aksi takdirde sivil toplum kuruluşu ve özel sektörün çemberine dahil olmuş çıkar gruplarının yönetime yönetişim modeli ile sahip olması kaçınılmazdır. Kamusal politikaların belirlenip uygulamasında toplumun iz düşümünü gösteren sivil toplum kuruluşları ve özel sektör iştiraki bulunması ve bu yönetim sürecinde demokratik değerlerin referans tutulması ve yönetime karşı güven endeksinin artırılması yönetişim için ulaşılmaması gereken hedefler arasındadır (Kar, 2006: 40).

Yönetişim; bir yandan, devleti daha minimal hale getirerek, kamu sektörü dışındaki tüm sosyal aktörleri içeren esnek bir yapı öngörmekte, diğer yandan da yerel yönetimleri demokrasi, açıklık, hesap verebilirlik, şeffaflık ve yasallık gibi ilkelere

işaret ederek daha aktif bir tutum sergilemeye teşvik etmektedir. Toplumsal hedefleri belirlemek ve bu hedefleri gerçekleştirme işlevini yerine getirmek sivil toplum kuruluşlarına bırakılmıştır. Yerel yönetimler diğer paydaşları ile ortak hareket sorumluluğunu üstlenerek yönetimin kamu otoritesi ile tekelleşmesini ve merkezleşmesini engellemeye çalışmaktadır. Tüm bunları da yönetişimin sunmuş olduğu olanakları referans göstererek yapmaktadır (Özer, 2006a: 69-70).

Yönetişim kavramına göre, “devlet artık tek taraflı bürokratik yönetim mantığını tek bir aktör olarak icra etme fırsatına sahip değildir”. Bu ifadenin sonucu olarak, sisteme dahil olan ve etkileşimde bulunulması kaçınılmaz olan birtakım kurumları, yapıları ve yeni aktörleri göz önünde bulundurmak ve değerlendirmek gerekir. Kamu yönetimi yeni yönetim anlayışı ile yönetimdeki mutlakiyetini terk etmesi gerektiğine dair fikri şoku üzerinden atmaya çalıştığı sırada yönetişim ile doğrudan yönetime dahil edilmiş ortaklara muhatap olması bu sürecin uygulaması için uzun bir süreye ihtiyaç olduğunu göstermektedir (Göymen, 2000: 9).

Yönetişim kavramının devlet mekanizmalarında yer almasıyla birlikte kamu yönetiminin rolü, düzenlemelerde ve denetlemelerde koordinatör bir işlev görmesi şeklinde değişmiştir. Kamu yönetiminin yeni kamu yönetimi anlayışı ile alışmaya çalıştığı özel sektör uygulamaları yönetişim ile daha da belirginleşmiş, yönetim fonksiyonların icrasında rekabet, müşteri, şeffaflık, hesap verebilirlik, bir tercih meselesinden uygulamada zorunluluğu bulunan kriterlere dönüşmüştür. Bu kriterler yönetime özel sektör ve sivil toplum entegre etme konusunda yönlendirmelerde bulunmuş ve kamu yönetimi bağnaz tutumlardan uzaklaşma eğilimini hızlandırmıştır. Paydaşların yönetimine dönüşmesi konusunda etkileşimi teşvik eden yönetişim, kamu sektörünün dışında da toplumsal sorunları çözebilecek sektörlerin olduğunu göstermeye çalışmıştır (Okçu, 2007: 309-310).

Yönetişim, yönetim modelindeki değişime odaklanmanın yanında bu modeli uygulayabilecek entegre etkenleri de geliştirme çabası içerisindedir. Yönetişimin uygulanacağı sistem içerisinde soyo-ekonomik şartları iyileştirilmesi, kültürel alışkanlıkların yönetişim ekseninde yeniden değerlendirilmesi; mekânsal yapıların bu modele uygun bir şekilde yeniden tasarlanması, toplumsal algının yönetişim modelini kapsayacak tarzda yönlendirilmesi açısından çok yönlü bir sosyal projedir. Yönetimde klişe halini almış kuramların yerine modern hayattan yönetim sorunlarını çözmek isteyen yönetişime uygun bir şekilde dönüştürülmesi gerekmektedir. Örneğin

hiyerarşik ve baskın- emredici yönetim yapılanması yerine yatay ilişkilere dayalı heterarşik yapının yerleşmesi, yönetim gücünü bürokratik etkinlik yerine halktan alması, yönetimdeki aşırı kapalılık ve merkezilik yerine şeffaf, katılımcı ve desantralize anlayışın hakim olması, yönetimdeki denetim mekanizmasının kusurları ve eksikliklerini gizleyen akraba kurumlarından alınıp, bağımsız üst kurullara ve halka bırakılması yönetişim modeli ile yönetimde oluşturulmak istenen sistemin temelleri ve gereklilikleri arasındadır (Emrealp, 1997: 40).

Yönetişim teknolojik imkanların desteği ile geliştirilebilen dinamik bir özelliğe sahiptir. Bünyesinde sahip olduğu katılımcılık, halka yakınlığı, sorunlara pratik ve aktif çözüm felsefesi ile bu dinamikliğini modern çağın avantajlarını kullanma konusunda devlet sistemlerine olanaklar tanımaktır. Yönetişim, toplum içindeki aktörleri dışlamayan sosyal yapısı ile sivil toplum kuruluşu, özel sektöre sorumluluk vermesi, toplumda özellikle sivil toplum kuruluşlarının kamusal hizmet alanlarına entegre faaliyetlerde aktif görev almalarını sağlaması, demokratik ilkeleri kendi sisteminin yanında paydaşlarına da özümsetmesi, kamu hizmetlerinin sunumunda ve sonuç alınmasındaki ısrarı ile özel sektörün kendisini ve politikasını kullanması açısından yenilikçi bir kamu yönetimi modelidir (Sobacı, 2007: 224).

Yönetişim aktörleri arasında yer alan özel sektör, diğer aktör sivil toplum kuruluşlarından farklı bir konum ve yapıya sahiptir. Bunu nedeni ise özel sektörün özünde bulunan kar amaçlı faaliyet odağı ve iktisadi açıdan yüklenmiş olduğu sorumluluktur. Yönetişim uygulanabilirliği için toplumun sosyal yapısının iyi ve hazır olmasının yanında bunu sağlayacak ekonomik konularında güçlü olması gerekmektedir. Ekonomi kanadını devlet bakıcılığından bağımsız icra etmeye çalışan özel sektör, bu sorumluluğuna yönetişim ile beraber kamu yönetiminde alınacak kararlara aktif katılım sağlaması ve her ne kadar bahse konu olmasa da kamu politikalarını kar marjını arttıracak yönde etkileyecek kararlar noktasında yönlendirmesi veya manipüle etmesi gibi rolleri vardır. Bu rolünü nihayete erdirmesi yönetişim modeli ile yerine getirirken koordinatör devlet, ortak paydaş sivil toplum kuruluşları ile uyum içerisinde sürdüreceği etkileşimleri geliştirmesine bağlıdır. Yönetişim sistemi özel sektörün kar amacını göz ardı etmeden sivil toplum kuruluşlarının hizmet anlayışı ile arasındaki açığı kapatacak dengede paydaşlı katılımcı yönetim modelini sağlamaya çalışmaktadır (Eryılmaz, 2019: 28).

Yönetişim ile yönetim sistemindeki değişim şartları olgunlaşmakta, bununla birlikte merkezi yönetimler tarafından göstermelik olarak veya kısıtlı imkanlarla yönetim mekanizması içine dahil edilen yerel yönetim mekanizması güçlendirme eğilimini canlanmaktadır. Yerel yönetimin yönetim sistemi içerisinde etkinlik göstermesi için yerelleşme olgusunun sistem içerisinde rasyonel ve nesnel bir şekilde tanımlanmasını ve tartışılması gerekmektedir. Yerelleşme olgusu ile yetki, özerklik, mali güç, sorumluluk, seçim gibi demokratik şartlar ile uyumlu konular pratiğe dökülmelidir. Kaynakların ve yetkinin paylaşıldığı yerel de yönetişimin arzu ettiği şekilde yönetim aktivitesi sağlanabilir. Yönetişim, toplumsal sorunların merkezi yönetim aracılığıyla çözüm bulunmasında yaşanan aksaklıkların en aza indirme adına gelişme gösterme referansı, yerelleşme kültürünün şartlar tam olgunluk sağlanmasındaki pratiklik arasındaki koordinasyon önemini işaret etmektedir. Yönetimden beklenen çözümlerin etkin karşılığı olan sonucu yerinden tespit edilmesi ve yerel aktörler aracılığıyla ile çözüm sunulması felsefesi yönetişimin çoklu aktörler ile yönetim pratiğinin gerçekleştirilmesi anlayışı ile uyumludur. Bu uyum ile yerelde gerçekleştirilen yönetişim gerçeği bütünün parçası olarak yönetim sistemi içerisine dağıtılarak uygulandığından bölgesel farklılıklardan kaynaklanan dengesizlikleri bertaraf etmesi açısından da önemlidir. Yerelleşme, aslında yönetişimin uygulama aşamasında yardım eden bir ilke olması açısından önemini korumaktadır (Cheema ve Rondinelli, 2007: 177).

Yönetişim bu açıklamalardan sonra üç boyutta değerlendirilebilir: Sistemik, politik ve idari yönetişim. Sistemik yönetişim, siyasal iktidarın kurumsallığını ve klasik yapısını betimleyen hükümetten daha geniş bir kavram olarak tanımlanır. Politik yönetişim, sadece siyasal iktidarın meşruiyetini ve demokratik yönetimini ifade etmekle kalmıyor, aynı zamanda vatandaşların seçimler dışında hükümet kararlarına katılımını da tanımlar. İdari yönetişim ise, kamu hizmetlerinde kalite ve şeffaflık sağlama açısından olumlu bir değişim potansiyeli oluşturmaktır (Göymen, 2000: 6-7).

Osborne ve Gabler'ın kaleme aldıkları Hükümetin Yeniden Keşfi- Reinventing Government adlı eserde yeni kamu yönetimi formatında yönetişime ilham veren, devletin bu doğrultuda çeşitli görevler üstlenmesi gerekliliğine vurgu yapan ilkelere yer vermişlerdir. Bu ilkeleri şöyle sıralayabiliriz (Osborne ve Gaebler, 1993'den aktaran Önen ve Kurnaz, 2017: 56)

-Kürek çekmekten çok dümen tutmak,

- Toplumunu yetkilendirmek,
- Rekabeti teşvik etmek,
- Kuraldan ziyade amaca yönelmek,
- Girdilerden çok çıktılara bağlı kalmak,
- Müşteri gereksinimlerini dikkate almak,
- Harcamaktan ziyade kazanmaya yönelmek,
- Sorunları ortaya çıkmadan engellemek,
- Yereli yetkilendirmek,
- Piyasa mekanizmasına ağırlık verme şeklinde sıralanabilir.

Yönetişim kamu yönetimi özelinde kazanmış olduğu anlamlar şöyle değerlendirilebilir (Özer, Akçakaya, Yaylı ve Batmaz, 2016: 195):

- Yönetişim, ulaşmak istediği amaç ve hedefler açısından siyasi kurumlara özgü bir yapıya sahiptir.
- Yönetişim, devletin bürokratik yapısını çok aktörlü yönetim cephesine çevirmiştir.
- Yönetişim ile piyasa şartları daha çok dikkate alınmış ve piyasa temelli yaklaşım özümsemiştir.
- Yönetişim ile sosyo- ekonomik gelişime önem artmış katılımcı anlayışı sağlayacak mekanizmaların görünürlüğü artırılmış ve halkın katılımı önemsemiştir.
- Yönetişim ile kamuda risklerin yönetebileceği ve bununla yaşanılması gerektiği anlayışına sahip girişimci yönetici profili geliştirilmiştir.
- Yönetişim kamu yönetimi sektöründe performans önemini arttırmış, somut çıktılarda kıstaslar belirginleşmiştir.
- Yönetişim yönetim aktörleri arasında ağsal ilişkileri ve koordinasyonu zorunlu hale getirmiştir.
- Yönetişim küreselleşmenin realitesine karşı kamu sektörünü hazırlamıştır.
- Yönetişim ile bütçe dengesinde ve muhasebeleştirmede standartlar kamu yönetimi için zorunluluk haline gelmiştir.

2.3.3.Yönetişimin İlkeleri, Özellikleri ve Göstergeleri

Yönetişim, sistem içerisinde varlığını etkin bir şekilde sürdürebilmesi için bazı alt yapı özelliklerine sahip olmalıdır. Bunlar şöyle sıralanabilir (Yıldırım, 2004: 204-205):

-Serbest seçim ile belirlenmiş temsili bir hükümet ve bu hükümetin yönetim icrası konusunda sorumluluk altında bulunması.

-Özgür bir ortamda legal örgütlenme şartlarını yerine getirmiş sivil toplum kuruluşlarının varlıkları ve bu yapılar aracılığı ile ifade özgürlüğünün uygulanabilirliğini mümkün kılan hukuki zemin.

-Münazara kültürünün geliştiği, sorunların diyalog yolu ile çözüldüğü, iş ve işlevlerin belirli standartlara bağlı olduğu ve personel liyakatinden performans ölçümüne kadar kıstasların belirlendiği iyi kuruluşların varlığı.

-Kamu yönetiminin açık ve hesap verebilir bir yapıya sahip olması.

-Hukuki kuralların üstünlüğünün kabul edildiği, bu konuda tarafsız davranan etkili bir yasal sistemin varlığı.

Yönetim sürecinin farklı aktörlerle birlikte sürdürülmesine odaklanan yönetim, paydaş olarak tanımladığı odakların katılımı ve işbirliği ile etkin sonuç alacağı bir yönetim mekanizmasının varlığını amaçlamaktadır. Kamu yönetimi de yönetim kavramının uygulanabilirliği ile iktidarın tek başına kullandığı ve diğer kesimleri izole ettiği bir alandan çıkmakta, bu süreçte paylaşımcı bir yönetim hakim kılınmaya çalışılmaktadır. Bu paylaşımcı modelde sivil toplum kuruluşları ve yeri geldiğinde özel sektör temsilcileri önemli birer aktör olarak kabul edilmektedir. Bu aktörler sayesinde yönetişimin topluma ve yönetime izdüşümü olan katılımcılık ilkesi işlerlik kazanmaktadır. Başka bir ifade ile katılımcılığın yönetime entegrasi bahsi geçen aktörler ile sağlanarak kamu yönetiminde yönetişimin uygulanabilirlik ilkeleri sağlanmaktadır (Kayıkçı, 2007: 170).

Yönetişim sahip olduğu ilkeleri şöyle sıralayabiliriz (Palabıyık, 2003: 233-236; Toksöz, 2008: 18-19; Çukurçayır, Eroğlu ve Sağır, 2015: 4):

-Şeffaflık: Karar alma süreçlerinin ve sonuçlarının gizlilik içerisinde değil, herkese açık bir şekilde sunulmasıdır.

-Hesap verebilirlik: Kamu yönetimi sürecinde alınan kararların, yapılan hizmetlerin ve aktif faaliyetlerin sorumluluk bilinciyle erine getirilmesi ve yeri geldiğinde bu iş ve işlemler ile ilgili hesap vermeleri demektir.

-Eşitlik: Devlet sınırları içerisinde kamu yönetimine muhatap olan vatandaşların hizmet alımında ve hizmet talebinde aynı şekilde yararlanması, herhangi bir ayrımcılığa mahal vermeden ve kuralın vatandaşların uygulanmasıdır.

-Tutarlık: kamu yönetimini süreç içerisinde alacağı kararların önceki uygulamaları ile uyumlu olmasını ve bir sonraki alacağı vatandaş ile ilgili kararların kestirebildiği bir politik tutumu ifade eder.

-Katılımcılık: Vatandaşların bireysel ve örgütsel olarak kendilerini ilgilendiren karar alma süreçlerinin her adımına dahil olması, bu kararların uygulanmasında veya uygulanmamasında takipçisi olması sürecidir.

-Yerindelik: Kamu yönetiminin sunmuş olduğu hizmetlerin hizmet sunulan halkın yaşadığı coğrafyaya uygun olması, oradaki vatandaşların bu hizmetlerden uygun bir şekilde yararlanabilmesi ve yerel halkın talepleri ile uyumlu olmasını ifade eder.

-Etkinlik: Kamu yönetiminin alınan kararlar sonucunda uygulanacak hizmetin hedeflenen sonuç, elde edilen sonuç ve süreç içerisinde kullanılan kaynak ile oransallığının makul seviyede olmasını ifade eder.

-Hukuka Bağlılık: Kamu yönetiminin tüm süreçlerinde hukuk kuralları referans ile hareket etmesini ve bu sürecin denetiminin tıne hukuki yollar ile sağlanmasıdır.

-Öğrenmeye Dayalı Yönetim: Yönetişim sürecinde bilgi faktörünün etkin kullanılması esasına dayanır. Bunun yanında teknolojik gelişim ile dinamik bir özellik kazanan yönetim faaliyetlerinin gelişmeler karşısında oryantasyon sürecinin hızlı olması ve bu değişimlere direnç göstermeyerek ilgi alanlarına göre adapte olmasıdır.

Dünya bankası yönetişimin yönetim sistemi içirişinde var olabilmesi için 6 temel göstergiyi şöyle açıklamıştır (Canıkalp ve Ünlükapan, 2015: 86- 87):

1-İfade özgürlüğü ve hesap verebilirlik,

2-Siyasi istikrar ve Şiddetsizlik,

3-Etkin hükümet- İktidar,

4-Düzenliycik kalitesi: Özel sektörün ekonomik yapı içerisinde gelişmesini teşvik etmek, bu doğrultuda hükümet tarafından politikalar üretilmesidir.

5-Hukukun üstünlüğü,

6-Yolsuzluğun önlenmesi.

Yönetişim kavramı temel ilkeler ve kriterler ile yönetim sistemine entegre olduktan sonra ortaya koyduğu önerilerin varlığı süreç ve sonuç itibariyle takip eder. Bu önerileri Stoker şöyle ifade etmiştir (Stoker, 1998: 17):

-Yönetişim hükümet etmenin yanında bir takım kurum ve aktörlerin varlığına vurguda bulunmalıdır.

-Yönetişim ortaya çıkışı ekonomik ve sosyal problemlerin çözümünde rol alacak olan aktörlerin rol belirsizliğine işaret etmelidir.

-Yönetişim birlikte faaliyet icra etme kabiliyeti gösteren aktörler ve kurumların aralarındaki güç bağımlılığını ifade etmelidir.

-Yönetişim bağımsız, baskıdan uzak ve otonom aktörlerin birbirileri arasındaki ilişkileriyle alakalı kavramı ifade etmelidir.

-Yönetişim sorunların tanımlanmasında ve çözümünde rol alacak aktörlerin bu işlemi nihayete erdirecek yeteneğe sahip olduğunu kabul etmekte ve idarenin sorunları çözmedeki tekelliğini reddetmektedir.

Yönetişimde özellikle üzerine durulan kendi kendini yönetebilen ağlara sahip olması durumu, bazı unsurları kapsamına bağlıdır. Bu unsurlar ise şu şekilde açıklanmaktadır (Cope, Leishman, Storie, 1997: 447):

-Yönetişim devlet dışı aktörleri yönetim faaliyetleri içerisinde kapsadığı için devletin mutlak sınırlarını özel sektörü ve sivil toplum kuruluşlarının sınırlarına doğru çekmesi gerekmektedir. Bu gereklilik yönetim için en önemli unsurlar arasındadır.

-Yönetişimde çoklu aktörler ile ortak hedeflere doğru yönelim söz konusudur. Bu hedeflere ulaşma da kullanılan kaynaklardan alınan sonuçlara kadar her aşamada ilişkilerin geliştirilmesi, etkileşimin sürdürülmesi ve karşılıklı güven ilişkisi önemli bir kriterdir.

-Yönetişimin icrasında aktörlerin birbirileri üzerinde egemen bir otorite kurma merakı bulunmamaktadır. Aktörler arası ağsal ilişkide otonomluk ve sorumluluk yönetim için aranan unsurlardandır.

-Yönetişim sonucu ortaya çıkan tablo ile vazgeçilen veya eleştirilen bürokratik hiyerarşiye karşı alternatif yönetim modeli sunması sonuç unsurlarındandır.

2.3.4.Yönetişim Türleri

Yönetişim ile ilgili yapılan tanımlamaların temel mantalitesi aynı olmasına rağmen yorumları farklı düzeyde olduğu yönetim ile ilgili açıklamalar kısmında görülmüştü. Bu farklı yaklaşımlar yönetişimin yönetim sistemi içerisindeki uygulamalarda ön plana çıkartılan unsurların değişmesini de beraberinde getirmiştir ve yönetim farklı türlerde kullanılmıştır. Yönetişim türleri İyi yönetim, Küresel Yönetişim ve Kamu Yönetişimi şeklinde tasniflenerek şu şekilde açıklayabiliriz:

2.3.4.1.İyi Yönetişim

“Vatandaşın güvenliğinin sağlandığı, yargı bağımsızlığının olduğu, hukukun üstünlüğünün gerçekleştiği hukuk devletini; kamu harcamalarının adil ve doğru bir şekilde yönetildiği kamu kuruluşlarını; siyasilerin eylemlerinden dolayı halka hesap verebildiği, vatandaşın bilgiye kolayca erişebildiği şeffaf yönetimi ve insan haklarının asgari gereklerini içeren” bir yönetim anlayışını ifade eden iyi yönetim-good governance, Dünya Bankası tarafından siyasi istikrar kültürünün tam olarak gelişmediği, günlük siyaset gündeminin çatışmalardan oluştuğu, özellikle Afrika gibi ülkeleri kapsayan yerlerde gündeme getirilmiştir. Dünya Bankası garantörlüğünde yönetimde ulaşılabilecek ideal bir yapılaşma söylemine dayanan iyi yönetim, az gelişmiş ülkeler üzerinde hem denenmiş hem de kurtarıcı politika olarak sunulmuştur. İyi yönetim, Dünya Bankası ölçeğinde kamu yönetiminin ilkelerini geliştirme ve iyileştirme adına demo uygulamalar ile sahneye çıkmıştır (Özer, 2006a: 79).

İyi yönetim uluslararası finans kuruluşları tarafından destek verilmek istenen ülkelere karşı sergilemiş oldukları tavırlar ve hedefler ile sonuçların uyumsuzlukları neticesinde önem kazanmış, değişimlerin merkezine oturmuştur. Dünya Bankası gibi uluslararası finans kuruluşlarının ülkelere sağladıkları kredilerin geri ödemelerinde faiz ile birlikte politik değişimler talep etmesi, yapılan yardımları amaçlarından

saptırmıştır. Bu sebeple uluslararası finans kuruluşlarının ekonomi üzerinden hegemonya kurma girişimlerine karşılık, yine kendi argümanlarından olan iyi yönetim perspektifi üzerinden cevap verilmiştir. İyi yönetim neticesinde ekonomik kalkınmayı amaçlayan eylemlerin sadeliği ve süreğenliği öncelenmiş, yönetimin günümüz şartlarına ve iktisadi sorumluluklarına cevap verebilecek dizayna sahip olması sağlanmıştır (Sobacı, 2013: 235).

İyi yönetişimin temel ilkeleri şöyle sıralanabilir:

Katılımcılık; toplumun kendilerini ilgilendiren kararların alınma süreçlerine bireysel veya örgütsel olarak dahil olmasını, bunu gerçekleştirirken de toplumun tüm aktörlerinin katılıma teşvik edilmesini ve desteklenmesini ve en önemlisi katılımın önceden taslağı belirlenmiş kararların onaylanma, pekiştirme aşaması olmadığı kanaatinin yaygın olmasını ifade etmektedir. Katılımcılık bu şekilde gerçekleştirilirse bireylerin devlet ile olan iletişimleri ve ilişkilerinin gelişme göstereceği beklenmektedir (Toksöz, 2008: 19).

Yönetimde etkinlik; kaynakların verimli kullanılarak elde edilmek istenen sonuca en az maliyetle ulaşmaktır. Bunun için faaliyetlere konu olan iş ve işlemlerde toplumsal aktörlerin aktif kullanılması önemli bir etkidir (Özer, 2006a: 81).

Eşitlik; kamu yönetimi otoritesi ile gerçekleştirilecek hizmetlerin kamuyu oluşturan tüm kesimlerine ulaşılması konusunda açık ve net politikaların yürütülmesidir. Toplumun belirli kesimlerine sunulan hizmetlerin başka bir kesimine sunulmamasında mazeretlerin arkasına sığınılmaması düsturuyla faaliyette bulunulmasıdır (Toksöz, 2008: 18).

Adem-i Merkeziyetçilik- Yerelleşme-Desantralizasyon; yönetim yapısının merkezi yönetim sakıncalarından korumak ve yerel ihtiyaçlara daha etkin ve hızlı cevap vermek adına tercih edilen adem-i merkeziyetçilik- desantralizasyon, yerelleşme iyi yönetişimin ilkeleri arasındadır. Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası örgütlerin ülkelerin yönetimlerini özelleştirmeleri yolunda yerelleşmemeye ağırlık vermeleri bu kavramları daha popüler hale getirmiştir. Avrupa Birliği'nin de yerellik ilkesine vurgu yaparak yönetim mekanizmalarının gelişmişliğini ölçmede bir kriter olarak kabul etmesi kavramın gündemde kalmasını etkilemesinin yanında bu tip yönetim yapısına geçişleri hızlandırmıştır (Güler, 2006: 23).

Hukukun Üstünlüğü; kamu yönetimini oluşturan mekanizmaların faaliyet çemberlerini oluşturmada, hizmet sunumunda ve bireylere karşı tutumunda önceden belirlenmiş hukuk kuralları gölgesi altında hareket etmesini gerektiren ilkedir. Bu ilke ile kamu yönetiminin bireyler ile olan ilişkilerinde baskın kimliğini kullanarak keyfi sınırlandırmalar engellenmiş, bireyin de kamu yönetimine karşı sorumlulukları belirli kurallar neticesinde standartlaştırılmış ve tüm bunların koordinasyonunun hukuk kurallarının gözetiminde gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir (Özer, 2006a: 80).

İyi yönetişimin uygulanabilirliği açısından önemli bir gösterge kabul edilen hukukun üstünlüğü ilkesi, toplumda v yönetimde hukuk unsurunun ne kadar benimsendiği ve içselleştirildiğinin bir işaretidir. Hukuk devleti özelliği kazanmış ülke yönetimlerinde iyi yönetişimin siyasal, sosyal ve ekonomik işleri etkileyip yönetmesi hem daha kolay olmakta hem de etkili sonuçlar alınması bakımından önem arz etmektedir (Uçkan, 2003b: 78).

Denetim; kamu yönetiminin gücü karşısında bireysel anlamda zayıf durumda bulunan vatandaşların hak ihlallerine uğramalarının önlenmesi amacıyla yine kamu yönetimi veya kamu dışı örgütler tarafından idarenin iş ve işlemlerinin takip edilmesidir. Kamu yönetiminin denetlenmesi sadece vatandaşlara ait işleri ilgilendirmemekte, kamu yönetiminin rutin iş ve işlemlerinin mevzuata uygun bir şekilde yerine getirip getirmediği konusunu da kapsamaktadır. Bu konuda en etkin denetimin yine kamu yönetimi nezdindeki “kamu denetçiliği- ombudsmanlık” adıyla kurulmuş yapılar ile gerçekleştirilmesi düşünülmektedir (Aktel ve diğerleri, 2014: 22).

Heterarşi; karşılıklı ilişkilerin olduğu, üstün kimlik ve emir komuta zincirinin olmadığı, eşgüdümlü aktivitelerin icra edildiği ve kendi keline organizasyon olgusunun hakim olduğu ilkedir (Yüksel, 2000: 146).

Hesap Verebilirlik; kamuya ait işlerin yürütülmesi sürecinde kullanılan kaynakların sonuçları itibariyle değerlendirilmesi ve bu süreç içerisindeki yetkililerin sorumluluk alanlarını kapsayan konulardaki sorulara cevap verebilir olmaları yanında bütçe giderlerinin amaca uygun kullanıldığını gösteren raporların belgelendirilmesi ve bu konulara ilişkin ortaya çıkan tüm soru işaretlerine cevap verilebilecek yöntemde işlemlerin gerçekleştirilmesini ifade etmektedir (Toksöz, 2008: 18). Hesap verebilirlik sadece işlemlerin süreç ve sonuçlarındaki sorulara cevap verebilme yeteneğini ifade etmemekte, bu konudaki sorumluların süreç içerisinde bu bilinç ile hareket etmeleri ve

işin sonunda hesap verme sorumluluğu/ zorunluluğu içerisinde olmaları durumuna da karşılık gelmektedir (Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011: 23).

Şeffaflık; klasik kamu yönetimi anlayışının temel felsefelerinden olan yönetimde gizliliğin karşıtlığını ifade etmektedir. Kamuya ait tüm unsurların paranoyak bir kültür ile gizlenme politikasına karşı şeffaflık; faaliyetlerin, amaçların, hedeflerin ve ulaşılmak istenilen sonuçların hizmet sunulan vatandaşlara net bir şekilde ilan edildiği, süreç içerisinde iş ve işlemlere ait bilgilerin doğru bir şekilde servis edildiği bir kültür olarak görülmektedir. Şeffaf yönetim anlayışında vatandaşlar hizmetlerin nerede, ne zaman, kim tarafından sunulduğu hakkında bilgi sahibidirler. Bunun yanında hizmete ait giderlerin hangi usul ile harcanacağı ve bu harcamanın kimlere yapılacağı açık bir şekilde ilan edilmektedir. Şeffaflık ile vatandaşlar süreç içerisinde ilan edilen bilgilere göre kamu hizmetinin ihtiyaçlara cevap verip vermediğini, etkili ve yerinde bir çözüm olup olmadığını da kontrol edebilmektedirler (Öztürk ve Coşkun, 2000: 154-155; Eroğlu, 2006: 200). Sonuç olarak şeffaflık uygulaması için kamu yönetiminin faaliyetlerin kendi iç dinamiklerine ve vatandaşın denetimine açık olması, kamu hizmetlerine ve buna ilişkin bilgilere kolay bir şekilde erişilebilmesi (ulaşılabilirlik), kamu hizmetlerine ilişkin soru, görüş ve eleştirilere uygun yanıtların verilebilmesi (cevap verebilirlik) yeteneklerine sahip bir karakteristik yapının bulunması önemlidir (Koçak, 2010:118-119).

2.3.4.2.Küresel Yönetişim

Küreselleşme süreci, dünya genelindeki toplumların ortak değerler ve çıkarlar etrafında toplanmasını amaçlarken buna bağlı olarak da uzlaşmanın ön plana çıktığı, kolektif iş yapabilme kabiliyetlerinin kullanıldığı faktörlerin yönetimini dikkate almaktadır. Süreç bu minvalde başlayıp ilerken hedefler ve amaçlar ulusüstü bir şekle bürünmüş, bunların uygulama stratejilerini belirleyen ilkeler şartlara göre şekillenmiştir. Ülkelerin ulusal değerleri yerine ya yerel ölçekli değer yargıları ya da uluslararası otoritelerce kabul görmüş kültürel davranışlar kabul edilmeye başlanmıştır. Ayrıca tabandan tavana doğru daralma gösteren değer yargılarının uygulama alanlarına yansımaları bakımından bir genişlik göstermesi söz konusu olmuştur. Bunun en bariz örnekleri yönetim alanında kabul edilen ilkelerin uygulamasında görülmüştür (Toprak Karaman, 2000: 43).

Ortak değer yargıları ile kamu yönetimlerine uygulanmaya çalışılan küresel yönetim; uluslararası reel politik ilişkilere yakın ve bunun yanında uluslararası anarşik yönetim yapısına karşı, ortak ihtiyaçları ulusüstü ortak yargılar ile yönetebilme kabiliyetinin sağlandığı ve devlet otoritesinin kaybedilmeden devlet gölgesinin azaltıldığı bir düzen arayışı olarak tanımlanmaktadır. Küresel yönetim devletlerin meşruluklarını pekiştirmede, uluslararası örgütlerin varlığını tanımada, hesap verebilen şeffaf ve demokratik yönetim imkanlarının sağlanmasında, vatandaşlık anlayışının küresel ölçekte yeniden değerlendirilip tanınmasında demokratik olarak çaba sarfetmektedir (Reyhan ve Şenalp, 2005: 128).

Küresel yönetim, ulus devletlerin kendilerine özgü yönetim biçimlerine yönelmeleri yerine dünya sistemi adına oluşturulan ortak hükümet etme şekillerine göre önerilmiş-öğretilmiş yeni yönetme stratejisini savunmuştur. Toplumların hükümetleri ile olan ilişkilerinde etkileşim faktörlerinin ön planda tutularak faaliyetlerin sürdürülmesi ilkesine dayanan yönetim, kamusal olayların yönetimine özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarını kamu yönetimine ortak etme çabasının küresel ölçekte ve uluslararası arenada kullanılması olarak düşünülmüştür. Bu sayede ulus devletlerin yönetme kabiliyetlerinin ve alışkanlıklarının dünya çerçevesine entegrasyonu sağlanmaya çalışılmış, bu doğrultuda merkezi otoritelerin ağırlıkları yerine uluslararası ve ulusüstü otoritelerin politik düşüncelerinin uygulandığı, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliğine dayalı bir yönetim anlayışı formüle edilmiştir (Özdek, 1999: 44).

Küresel yönetim bazı temel ilkelere dayanmaktadır. Bunları şöyle sıralayabiliriz (Davutoğlu, 2012: 13- 14):

- Küresel yönetim, dışlayıcı olmaktan ziyade kapsayıcı bir perspektife sahip olmalıdır.
- Küresel yönetim, modern çağı karmaşık sorunlarına çözüm üretme konusunda dar açılardan kurtularak geniş kapsamlı stratejiler getirmelidir.
- Küresel yönetim, yönetişimin temel dayanaklarına uygun olarak kamu yönetimi ile ilgili tüm aktörleri temsil edebilecek katılımcı bir anlayışa sahip olmalıdır.
- Küresel yönetim, süreç ve sonuçları itibariyle etkili bir yönetim politikası önermelidir.
- Küresel yönetim geçmişin eksikliklerini, günümüzün gerekliliğini ve geleceğin tahminlerini ön görebilen dinamik bir vizyon anlayışına sahip olmalıdır.

2.3.4.3.Kamu Yönetişimi

Yönetim alanında yaşanan değişimler, kamu yönetiminde kökten değişime sürükleyen 1970'li yılların sonu 80'li yılların başında birçok paradigma değişiminin yaşanması ve geleneksel anlayışın terk edilmesiyle sonuçlanmıştır. Kamu sektörü bu dönemde toplumsal sorunlara çözüm üretmede kendi öz kaynaklarının yanında özel sektöre ait yönetim stratejilerini de kullanmanın eğilimi içerisine girmiştir. Kamu işletmeciliği olarak da adlandırılan bu yönelim küresel ölçekte devletlerin, özel sektörün ve piyasa odaklı mekanizmaların harmanlandığı yönetim tekniklerinin kamu sektörüne entegre edilmesiyle hızlı sonuçlar alınmış, ilerleyen safhalarda kamu yönetişimi Yeni Kamu İşletmeciliği kavramının kapsam olarak genişletildiği alternatif bir metot olarak ortaya çıkmıştır. Böylece kamu işletmeciliği başrolünde sürdürülen devlet içindeki piyasa girişimleri ve yöntemlerine ek olarak rekabet, etkinlik ve etkililik benzeri ekonomik referanslı kıstaslar ile yönetimde bir eksen kayması olmuştur. Kamu yönetişimi ile kamu yönetimi alanını kapsayan süreçlerde salt hizmet sunmaktan ziyade bu hizmetin sunulduğu alanlarda rekabete, etkililiğe, etkinliğe, verimliliğe, Şeffaflığa ve devletin minimize edilmesine, vatandaş faktörünün müşteri rolüne dönüştürülmesine doğru bir stratejik dönüşüm izlenmiştir (Kayıkçı, 2007:173).

Dünyanın küreselleşme ile karşılaşılan meselelere göstermiş olduğu refleks alışkanlıklarından mevcut yönetimler de nasibini almıştır. Bu süreçte çok aktörlü ve karmaşık ilişkiler kamu yönetimini yeni süreçlere ve kavramlara uygun olmaya zorlamıştır. Ekonomik faktörlerin göz ardı edilmediği, iş ve işlemlere ait sonuçların somut çıktıları ile ölçülmesi gerekliliği, az maliyet ile daha fazla işin gerçekteştirildiği yönetim anlayışında kamu yönetişimi, bu faktörleri yerine getirmek için ortaya çıkmış modeldir (Özer, 2006a: 77).

Kamu yönetişimini, bahsi geçen gelişme ve süreci yönetme adına uluslararası, ulusal, bölgesel ve yerel alanlarda faaliyette bulunan siyasal ve sosyal gruplar, sivil toplum örgütleri, özel ve ticari organizasyonlar arasındaki ağların yönetimi ve koordinasyonu olarak açıklamak mümkündür. Kamu yönetişimi bu yönetimi gerçekteştirirken etkinliğe, verimliliğe, ekonomikliğe, yasallığa, hukuka bağlılığa dikkat edecek bir yönetim amacı gütmektedir (Özer, 2006a: 78).

Kamu yönetişiminin üç farklı yapıda oluşabileceğini belirten Özer (2006a: 78), bunları Şöyle açıklamaktadır: Birinci yapı, kamu yönetiminde etkinliğe, tutuma, verimliliğe ve

performansa odaklanmış ana temalara dayalı prensiplerdir. İkinci yapı, şeffaflık, hesap verebilirlik, dürüstlük ve doğruluk temel değerlerinden oluşmaktadır. Üçüncü yapı, sağlamlık ve güçlülük şeklinde kendini göstermektedir. Kamu yönetişimi yapısal olarak güvenilir, güçlü, uyumlu ve zorluklar karşısında mücadele edebilecek organizasyona sahip olmalıdır.

Kamu yönetişimi ile tepeden yönetim kültürünü yansıtan, emredici buyruklara dayalı iletişim ağlarına göre yönetim ilişkisi yerine süreç olarak yönetim aktörlerinin ön plana çıkardığı kişi ve kurumlar ile etkileşime dayalı kurulan ilişkilerin neticesinde ortaya çıkan bir yönetim modeli uygulanmaktadır. Bu uygulamada esas olan, aktörlerin etkileşimi ve süreç içerisinde ortaya çıkan sorunlara veya amaçlanan hizmetlere ortak akıl, katılımcı bir anlayış ile yaklaşılması ve etkileşimin devamlılığıdır. Kamu yönetişiminde süreç içerisindeki tematik değerlerin uygulama kabiliyeti ve aktörler ile sağlanacak olan koordinasyon neticesinin belirli bir düzeyde olması önemli bir etkidir (Bozkurt, Ergun ve Sezen, 1998:274).

2.3.5.Yönetişimin Boyutları

Yönetişim uygulama noktasında en küçük yönetim biriminden en büyük yönetim birimine kadar geniş perspektifli bir anlayış geliştirmiştir. Bu anlayışa göre yönetişimin tek boyutta incelemek yerine küresel düzeyde, ulusal düzeyde ve yerel düzeyde incelemek daha doğru olacaktır.

2.3.5.1.Küresel Düzeyde Yönetişim

Dünyadaki olay ve olguları derinlemesine etkileyen aynı zamanda bireylerin, toplumların, örgütlerin ve devletlerin bakış açılarında radikal değişimlere sebep olan küreselleşmenin sonuçlarından en önemlisi dünya toplumlarını bir araya getirmesi olmuştur. Bu birliktelik geneli kapsamasa dahi geneli etkileyecek düzeyde bir güce sahip olmuştur. Birliktelik ile işbirliğine dayalı yönetim anlayışı geliştirilmiş, küresel sorunlara karşı ulusal çözümler yerine yine küresel akla ve dayanışmaya dayalı kompleks bir yönetim amaçlanmıştır. Ortaya çıkan küresel aktörler ise yönetim sürecinde yönetişim modelinin öngörmüş olduğu yöntemler çerçevesinde küresel yönetişim kavramını gündeme getirmiştir. Küresel yönetişim ile küresel sorunlara karşı politik veya demokratik düzenlemeler, çözümler üretilmiştir. Küresel yönetişim süreci toplumların, devletlerin ortak kabul ettiği sorunlardan olan işsizlik, barınma, çevre ve insan hakları konusunda ortak bir sahiplenme anlayışı

göstererek, evrensel beklentilerin karşılanması çabası içine girmiştir (Çukurçayır, 2004:263- 264).

Küreselleşme sürecine karşı küresel yönetim refleksi, devletlerin ulusal ekonomileri üzerindeki etkilerinin azalmasına karşın yapısal çözümler üretmeye çalışmıştır. Ancak küreselleşmenin ulusal ekonomiler üzerindeki etkisi ise devam etmiştir. Devletlerin ekonomileri üzerindeki egemen güç olma kayıpları politik geri çekilme gibi görünse de meselenin özünde bir başarısızlık, bir kırılma vardır. Böylesi bir süreçte ekonomik güçleri elde tutan, ulusal ekonomiler üzerinden toplumsal algıları yöneten güçlerin, uluslararası sorunlara neden olan problemlere karşın üretilen küresel yönetimin ulus devletlerin gücünü azaltacak olayları bertaraf etmesi ve bu doğrultuda devletlerin kendi politik zeminlerinde özerkliklerini muhafaza edecek, küresel çapta meydana gelen sorunlara karşı reaksiyon gösterebilecek bir rol ve görev üstlenmeleri konusunda öncülük etmeye çalışmıştır. Küresel yönetim sürecinde ulus devletler bu konuda üç yeni rol üstlenmiştir. Bunlardan birincisi, ekonomilerin küreselleştiği bir sistemde ulus devlet olarak var olma rolü; İkincisi küresel ve yerel de oluşturulmuş yönetim mekanizmalarının meşruluğunu taşımak; son rol ise sınır kontrolü ve genel asayişini sağlamak üzere elinde yetki bulunduran devletin, siyasal, sosyal ve ekonomik tüm aktörleri denetlemesi ve gerektiğinde bunları sınırlandırmasıdır (Hirst ve Thompson, 1996: 203-204).

2.3.5.2.Ulusal Düzeyde Yönetişim

Kavramsal çerçevesi içerisine yerleştirmiş olduğu çok aktörlük, hesap verebilirlik, etkinlik ve şeffaflık gibi değerler ile hakim düzende etkilerini gösteren yönetim uygulaması, ulusal düzeyde kamu yönetimi alanında kabul görmesi neticesinde ulusal yönetim kavramı şeklinde ön plana çıkmıştır. Buradaki kavramsallaştırma farklı bir yönetim modeline yönelmemekte, yönetim modelinin uygulama alanındaki düzeyine çağrışında bulunmaktadır. Ulusal yönetim, hükümetin ve hükümet dışında kalan aktörlerin yönetsel faaliyet aşamalarında ve sunumunda aktif ve etkin rol almasını sağlayan sistemin içerisindeki kamu yönetimini kapsamaktadır. Kamu yönetiminin organizasyon ve faaliyet anlayışını ulusal yönetimin uygulama dürtülerine göre şekillendirmesi, toplumsal aktörlerin bu minvalde yönetime karşı bakış açılarını geliştirmeleri ve eylemsel faaliyetleri planlamaları, ulusal stratejik aktörlerin etkin katılımı bir konsensüs oluşturmaları ulusal düzeyde yönetim anlayışın süreç hedeflerindedir (Toprak Karaman, 2000: 44).

Ulusal yönetim kavramı küresel yönetime karşı bir atak değil aksine ulusal ve uluslararası yönetimi organize ve koordine etmede önemli görevleri bulunan bir uygulamadır. Küresel aktörlerin derinlemesine dahil olamadığı veya olmadığı konularda ulusal düzeyde yönetim devreye girmiş, ulusal aktörlerin katılım sağlandığı politikalar geliştirilmiştir. Ulusal yönetim ile devletin küçültülmesi politikalarına odaklanma yerine piyasa dostu bir devlet anlayışı, devletin ulusal sorunları çözme yeteneğinin geliştirilmesi ve işbirliğine dayalı yönetim politikalarının benimsenmesi ön plana çıkmıştır (Parlak ve Sobacı, 2010: 204).

2.3.5.3.Yerel Düzeyde Yönetişim

Yönetim sistemlerinde yönetim modellerinin uygulamasına düzeysel olarak yaklaşıldığında makro düzeyde bulunan küresel yönetim, orta düzeyde ulusal yönetim, mikro düzeyde yerel yönetim yer almaktadır. Yerel düzeyde yönetim uygulaması ile sivil toplum kuruluşları, özel sektör, örgütlenmemiş legal topluluklar ve bireylerin etkileşim sağlaması sonucu oluşturulan konsensüs yapının alınacak kararlara dahil edilmesi sağlanmaktadır. Bu sayede ulusal düzeyde uygulamaya çalışılan yönetim modeli ile geri planda kalan ve kısık ses durumunda olan yerel aktörlerin yönetim faaliyetlerinin dışında kalmaması sağlanmaktadır (Kaya vd.,2007: 290).

Yerel düzeyde toplumsal bütünlüğü sağlamada rol oynayan yerel yönetim, özel ve kamu kesimlerinin etkileşimine dayalı yönetim görüntüsünü taşralara kadar indirgemesi bakımından önemlidir. Hükümet kararlarında yerel sivil toplum kuruluşlarının etki etmesi, yatırım programları ve ekonomik gelişmelerde özel sektörün öncülük edeceği politikaların belirlenmesinde yerel katılımın sağlanması ve bu durumun üst seviyede somut olarak sunulması yönetim kültürünün parçadan tüme doğru uygunluk kazanması açısından kayda değer bir gelişmedir (Keskin vd., 2011: 309).

Toplumsal sorunların çözümüne ulusal seviyede yaklaşma durumu bazen başarısız sonuçlar verebilmektedir. Ancak sorunun bulunduğu lokasyona ait aktörlerin sorunu tanımlaması, buna bağlı çözüm önerileri ve stratejilerin geliştirilmesi ve aynı yerel aktörler tarafından katılımın etkin sağlanması ile olumlu sonuçlar elde edilmesi yerele ait yönetim, medya, sivil toplum kuruluşları, özel sektör gibi paydaşları değerli kılmaktadır. Zira modern zamanla birlikte toplumun kendilerine daha fazla söz hakkı verilmesi ve bununla beraber dikkate alınma talepleri artmaktadır. Bu taleplere verilebilecek en genel cevap ise yerel yönetim

ile taşra birimlerini demokratik unsurlar aracılığıyla aktif etmekten geçmektedir ve 1990'lı yıllar ile başlayan kent yaşamındaki karmaşık sorunların çözümünde bu uygulamalara daha çok yer verilmesi gerekmektedir. Yerel yönetişim bu karmaşayı gidermek için var olabilir, ancak bunu gerçekleştirmek için kamu yönetiminin, sivil toplum kuruluşlarının, özel sektörün ve diğer aktörlerin ortak çalışma ortamına sahip olmaları yanında imkanlara da sahip olmaları, bu uygulamalarının sonuçlandırılması bakımından istenilen süreçlerdendir. Yerel yönetişim sürecinde iktidar bahsi geçen aktörler açısından yerel çapta işlev gösterecek konularda bilgilendirilmeli, yeteneklendirilmeli- kalifiye edilmeli ve aralarında var ise rekabeti dengelemelidir. Bunlar sağladıktan sonra meşru bir zemin üzerinde, etkileşim ve iletişim kanalları açık tutularak gereklilikler yerine getirilmelidir. Ancak bu uygulamada yönetişim, merkezi ve yerel arasında hiyerarşik ilişki yerine heterarşik ilişkiyi yeğlemektedir. Bu sebeple sistemin yerel yönetişimi hazmedecek bünyeye sahip olması önemli bir etkidir (Parlak ve Sobacı, 2010: 204-205).

Yıldırım, yerel yönetişimin üç özelliğine ve buna dayalı avantajlarına dikkat çekmiştir (Yıldırım, 2014: 80): Birincisi, yerel yönetişim olanakları yerel yönetimler ile mahalle gibi en alt birimden başlayarak kent, bölge, tüm ulus ve uluslararası alanlarda işbirliği arayışına öncülük etmesidir.

İkincisi, yerel yönetişim ile özel ve kamusal çıkarların ortaklaştırıldığı, buna göre koordine edildiği kararların alınmasında siyasal ve yönetsel süreç niteliği taşımaktadır.

Üçüncü olarak da, yerel yönetişim uygulaması ile kaynakların verimli kullanılması, etkinliğini arttırılması ve nihayetinde etkileşimci uygulamaların neticesinde kamuya sunulmak istenen hizmetlerin kalitesi artmaktadır.

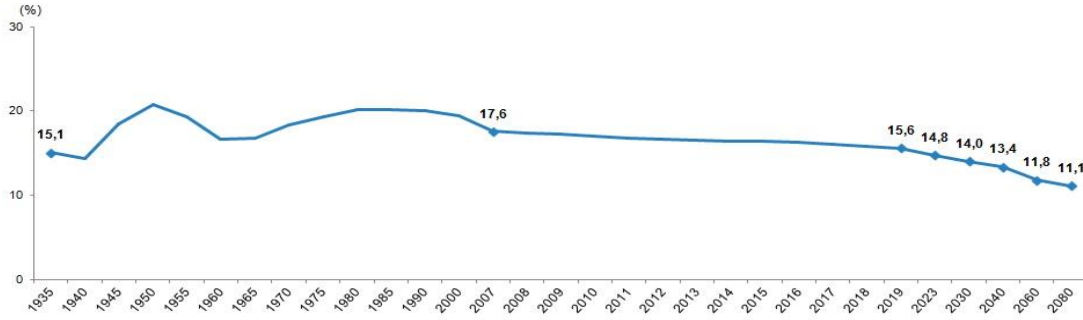
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE GENÇLİK, SİVİL TOPLUM VE YÖNETİŞİM İLİŞKİSİ

3.1. Türkiye Gençliği

Türkiye nüfus bakımından hem komşu ülkelere göre hem de Avrupa ülkelerine göre genç bir nüfus sayısına ve potansiyeline sahip genç bir ülkedir (Ülke gençlik verileri için bkz. <https://ec.europa.eu/eurostat/>). Türkiye gençliği genellikle öğrenci veya öğrenim geçişleri döneminde bulunan bir ülke olarak lanse edilmekte (Güner, 2019), yetişkinlik dönemine geçişini, uzayıp giden eğitim döneminin bitmesine bağlı olarak yaşayan (Çelik, 2013: 28), kendi şahsına münhasır bir yapıya sahip önemli bir kitle olarak değerlendirilmektedir. Biz burada Türkiye gençliğine ilişkin sosyolojik, pedagojik veya psikolojik bir inceleme- tanımlama yapmaktan ziyade nicel veriler ışığında Türkiye gençliğini özetleyen rakamsal bir çerçeve oluşturacağız.

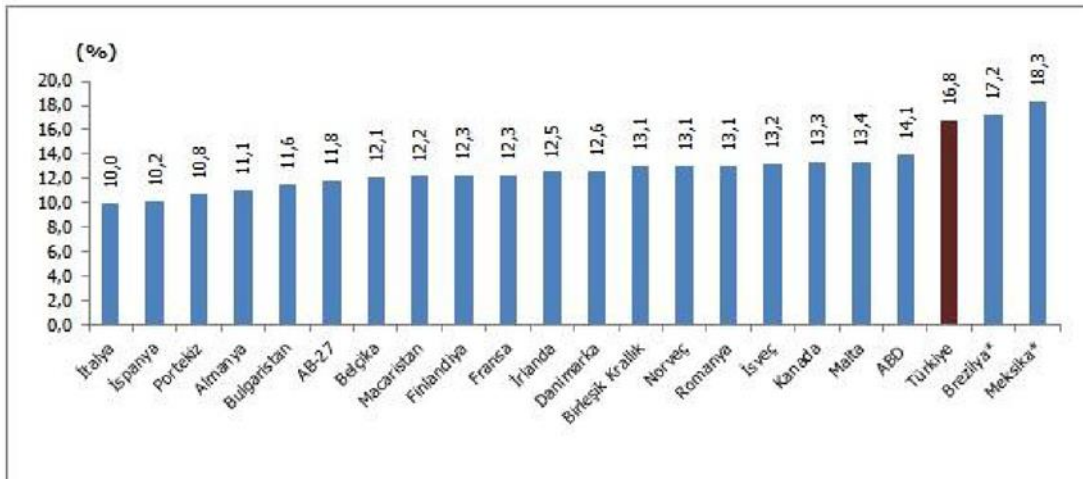
Bu çerçevede, Türkiye gençliği incelemesine nicel bir çerçeve çizmek için İstatistik Kurumu’nun her yılın Mayıs- Haziran aylarında paylaşmış olduğu gençlik verileri incelenecek olursa: 2021 yılı sonu itibariyle Türkiye’de Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçları referans alınarak ulaşılan toplam nüfus miktarı 84 milyon 680 bin 273 kişidir. Bu nüfus içinde 15- 24 yaş grubunu oluşturan ve genç kesim olarak adlandırılanların sayısı 12 milyon 893 bin 750 kişidir. Genç kesimin toplam nüfus içindeki oranı %15,4 olarak görünmektedir. Genç nüfusun %51,3’ünü erkekler, %48,7’sini kadınlar oluşturmaktadır (TÜİK, 2022). Türkiye’nin nüfus periyodu bu oranlara göre incelendiğinde Avrupa ülkelerine nazaran daha fazla genç nüfusa sahip olduğu geçmişte de gözlemlenmiştir. Aynı şekilde devam eden süreçte, genç nüfusun hem ülke içinde hem de uluslararası değerlerde oransal olarak avantajlı olduğu yapılan araştırmalara yansımıştır (Yentürk, 2007). Şöyle ki Türkiye’de genç nüfusun toplam nüfus içindeki oranı tarihsel süreç içerisinde çeşitli ivmeler kazanmış ancak %15-17 bandını sürekli korumuştur. Gelecek nüfus projeksiyonlarında da bu oranın %10-15 seviyelerinde seyretmeye devam edeceği tahmin edilmektedir (TÜİK, 2020-21-22).

Şekil 3.1. Türkiye genç nüfus oranının yıllara göre dağılımları

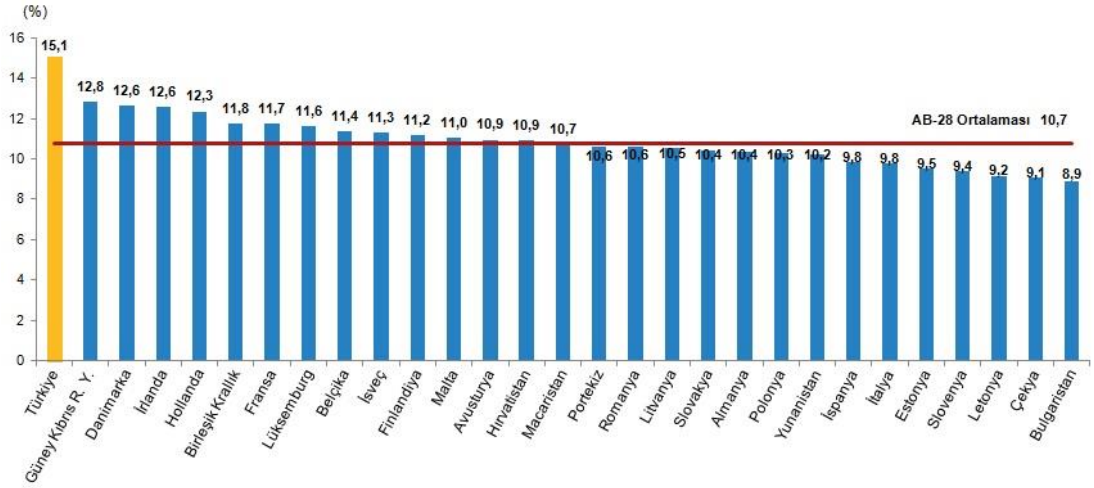
Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımları, 1935-1990; TÜİK, Nüfus Tahminleri, 2000; TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2007-2019; TÜİK, Nüfus Projeksiyonları, 2023-2080: 2021.

Türkiye'nin genç nüfusu cari nüfus içindeki oranı Avrupa ve Avrupa Birliği'ne üye ülkeler (28 Ülke) içinde en yüksek seviyede olduğu görülmektedir. Türkiye uluslararası genç nüfus oranlamasında 2011 yılında üçüncü sırada iken 2019 yılı sonu itibariyle birinci sıraya yerleşmiştir. Avrupa'nın genç nüfus potansiyelinin yaşlı nüfus seyrine doğru yönelişini Türkiye genç nüfusunu mevcut nüfus içinde belirli düzeylerde tutması ve bunu daha da arttırması takip etmiştir. Bunu sonucu olarak Türkiye, genç nüfusun Avrupa Birliği üye ülkeler karşılaştırması (2020) sıralamasında birinci olmuş, en yakın iki ülkede %12,8 ile Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve %12,6 ile Danimarka olmuştur.

Şekil 3.2. Seçilmiş ülkelere göre genç nüfusun toplam nüfus içindeki oranı, 2020

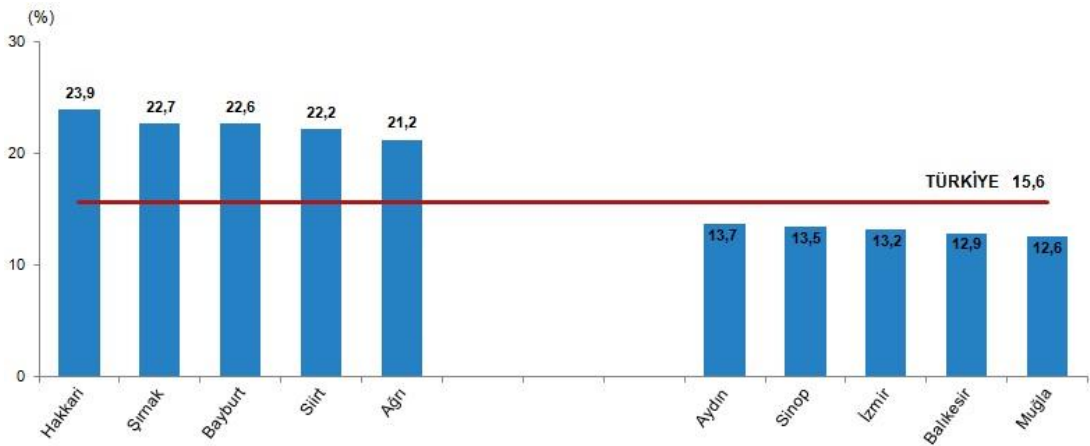
Kaynak: Avrupa Birliği İstatistik Ofisi (Eurostat) Veritabanı 2020; TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2021

Şekil 3.3. Genç nüfus oranının Avrupa Birliği üye ülkeleri ile karşılaştırması, 2020

Kaynak: Avrupa Birliği İstatistik Ofisi (Eurostat) Veritabanı 2020; TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2020.

Türkiye gençliğinin iç nüfus içinde oranlamasına bakıldığında bu oranın en yüksek olduğu il %23,9(2019 yılı) / %23,4(2020 yılı) ile Hakkari, en düşük ilin ise %12,6(2019)/ %12,5(2020) ile Muğla olduğu görülmektedir. Nüfus artış hızı ve doğurganlık oranlarının yüksek olması sebebiyle Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesi şehirlerinde genç nüfusun da şehirlerin toplam nüfusları içerisindeki payı yüksektir. Ancak bu sıralamaya istisnai olarak genç nüfusun en yüksek olduğu il sıralamasında üçüncü sırada yer alan ve Doğu Karadeniz bölgesinde yer alan Bayburt (%22,6) ili gösterilebilir (TÜİK, 2019-20-21).

Şekil 3.4. İllere göre genç nüfus oranının dağılımı (en yüksek/ en düşük)

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2021.

Türkiye gençliğinin 2019 yılında ülke içinde eğitim amaçlı (üniversite) yer değiştirme rakamları ADNKS'ye göre 411 bin 818 kişi olarak tespit edilmiştir. Bu rakamın 18-24 yaş grubunu oluşturan kişiler içindeki oranı %4,4 olarak belirlenmiştir. Aynı şekilde bu grup içindeki gençlerin %4,2'sini erkekler, %4,7'sini ise kadınlar oluşturmaktadır (TÜİK, 2020).

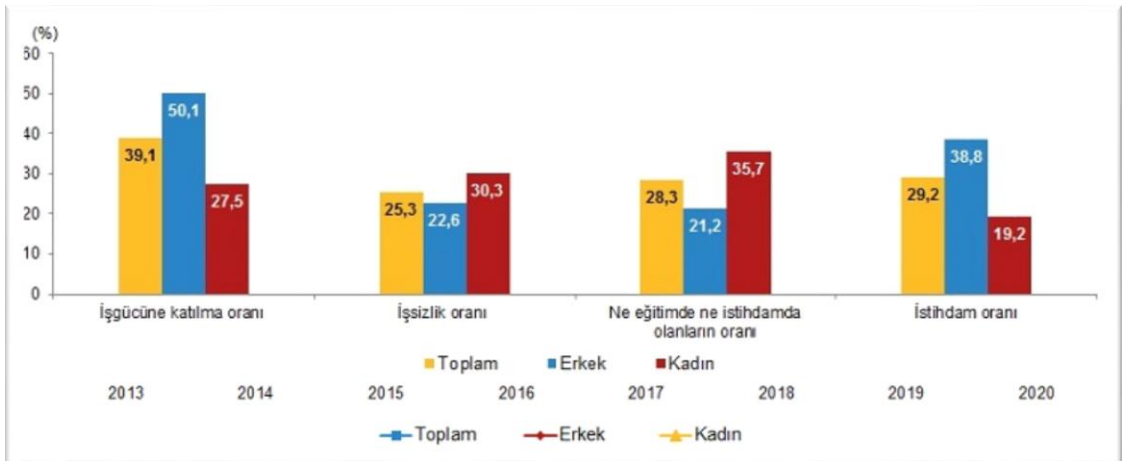
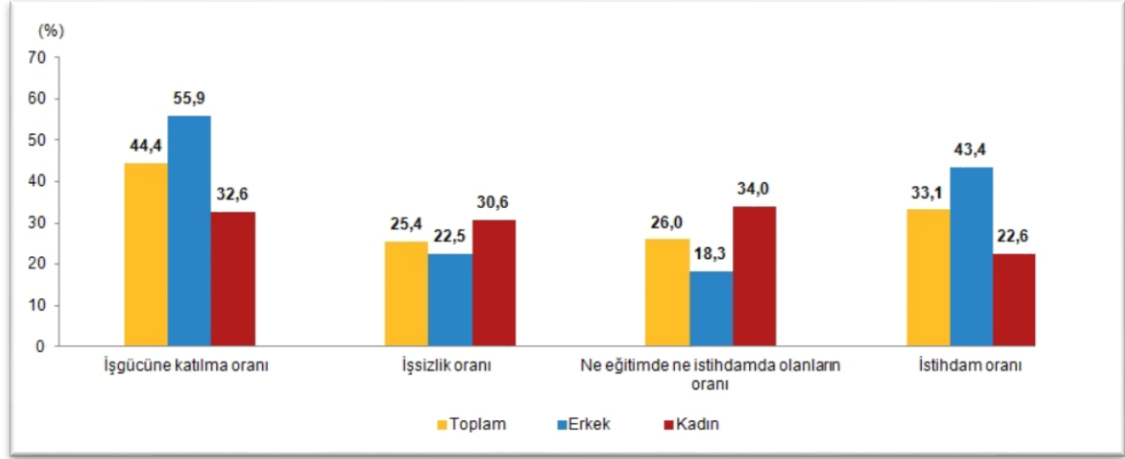
Türkiye gençliğinin yasal medeni durumu incelendiğinde erkek ve kadın sayıları arasında ciddi farklılıkların olduğu görülmüştür. Genç erkek nüfusun %95,8'i 2019 yılında hiç evlenmemişken, 2020 yılında bu oran %96,1 olarak belirlenmiştir. Genç erkeklerin %4,1'i 2019 yılında evli iken 2020 yılında bu oran %3,8' olarak belirlenmiştir. 2019 ve 2020 yılında genç erkeklerin %0,1'i ise boşanmış olarak belirlenmiştir. Genç kadın nüfusu ise 2019 yılında %82,7'si hiç evlenmemiş, 2020 yılında bu oran %84,1 olarak belirlenmiştir. 2019 yılında genç kadınların %16,8'i evli iken 2020 yılında %15,5'i evli ve 2019 yılında genç kadınların %0,5'i, 2020 yılında da %0,4'ünün boşanmış olduğu belirlenmiştir (TÜİK, 2020-21).

Türkiye gençlerinin evliliklerindeki karşılıklı eğitim durumları incelendiğinde (2018 yılı için) genç kadınların %18,7'sinin eşlerinden daha yüksek eğitim seviyesine sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu gençlerin %45,8'inin eğitim durumları aynı, %33,6'sında ise erkeklerin eğitim seviyesi daha üstün olduğu gözlenmiştir (TÜİK, 2020-21).

Türkiye gençliğinin kendi nüfusları içindeki işsizlik oranları 2019 yılında %25,4 iken 2020 yılında %25,3 düzeyindedir. Başka bir ifade ile her dört gençten biri işsizdir. 2019 yılı diğer yıllara göre işsizlik oranının genç kesim içerisinde zirve yaptığı yıl olmuştur. Türkiye gençliğinin 2018 yılındaki işsizlik oranı %20,3 şeklinde gözlemlenmiştir. Bu oranların cinsiyet dağılımı erkekler için 2018 yılında %17,6, 2019 yılında %22,5, 2020 yılında ise %22,6 şeklinde olmuştur. Kadınlar açısından işsizlik rakamı erkeklere göre küçük bir oranla daha yüksek seyretmekte, 2018 yılı için %25,3, 2019 yılı için %30,6, 2020 yılında ise %30,3 şeklinde olmuştur (TÜİK, 2020-21).

Türkiye gençleri araştırması kategorisinde Hanehalkı İşgücü Araştırması verilerine göre genç nüfusun toplam istihdam oranı içerisindeki payı 2018 yılında %35,0 iken 2019 yılında %33,1 olmuştur. Bu oran içerisinde erkeklerin istihdam düzeyi 2018 yılında %46,4 iken, 2019 yılında %43,4 şeklinde gerçekleşmiştir. Genç kadınların oranı 2018 yılında %23,4 iken, 2019 yılında %22,6 olmuştur. Genç nüfusun

istihdamları sektör bazında değerlendirildiğinde %54,1'nin hizmet sektöründe, %28,2'sinin sanayi sektöründe, %17,7'sinin tarım sektöründe yer aldığı tespit edilmiştir (TÜİK, 2020).

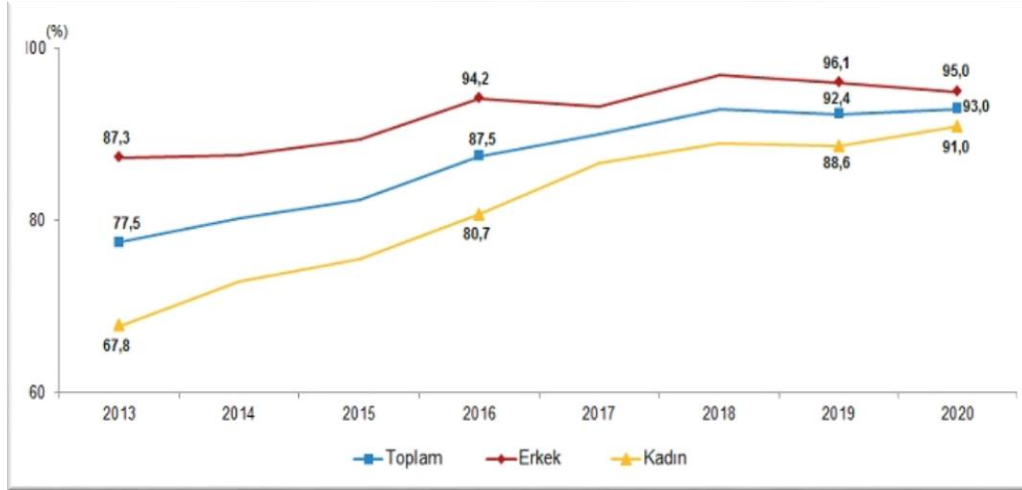
Şekil 3.5. Türkiye gençliği kurumsal olmayan işgücü durumu

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü İstatistikleri, 2020-2021.

Gençliğin istihdam oranlarının yanında yaşam memnuniyetlerine bağlı olarak sağlık durumlarından memnuniyet oranları 2019 yılında bir önceki yıla göre artış göstermiştir. Bu artış 2020 yılı döneminde COVID-19 salgının ülke çapında yayılması nedeniyle düşüş göstermiştir. 18 yaş üstü gençlerin genel sağlık durumu memnuniyetleri 2018 yılında %85,5 iken, 2019 yılında bu oran %88'ye yükselmiş 2020 yılında bu oran %84,6'ya düşmüştür (TÜİK, 2020-2021).

Türkiye gençliğinin internet kullanımı oranı Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Araştırması sonuçlarına göre 2018 yılında %93, 2019 yılında %92,4, 2020 yılında %93,0 şeklinde olmuştur. Bu oran 2019 yılında düşüş göstermesine rağmen kullanıcı

sayısı bir önceki yıla göre fazladır. Genç erkeklerin internet kullanım oranları kendi içlerinde 2018 yılında %96,9, 2019 yılında 96,1, 2020 yılında %91,0 olmuştur. Aynı şekilde genç kadınların oranı 2018 yılında %89, 2019 yılında %88,6, 2020 yılında %91,0 şeklinde olmuştur (TÜİK, 2020).

Şekil 3.6. Türkiye gençlerinin cinsiyete göre internet kullanım oranı, 2013-2020

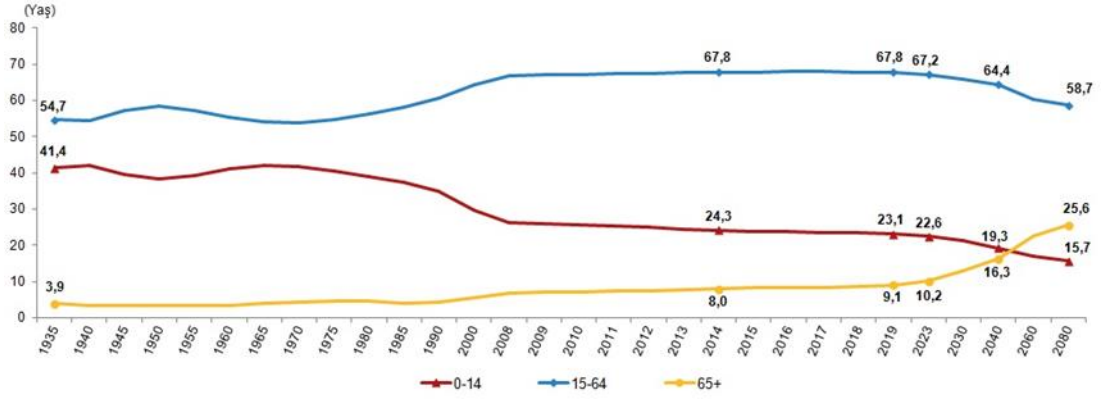
Kaynak: TÜİK, Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2013-2021.

Türkiye genç nüfusunun (15-24) toplam nüfus içindeki payını gösteren TÜİK raporları göstermektedir ki, genç nüfus 1980’li, 1990’lı ve 2000’li yıllarda kademeli olarak büyük bir artış göstermiştir. Bu artış 2010 yılından sonra durağan bir seyir izlemiş ancak bu durum toplam nüfus içindeki gençlik payı %15’in altına inmemiştir.

Tablo 3.1. Türkiye’de toplam nüfus içinde gençlerin payı

Yıl	(a) Toplam Nüfus	(b) Genç Nüfus (15-24 yaş)	(b)\(a) Oranı (%)
1940	17.820.950	2.568.914	14,4
1950	20.947.188	4.350.499	20,8
1960	27.754.820	4.607.042	16,6
1970	35.605.176	6.545.971	18,4
1980	44.736.957	9.016.986	20,2
1990	56.473.035	11.311.973	20,0
2000	64.729.501	12.575.362	19,4
2010	73.722.988	12.545.094	17,0
2016	79.814.871	12.989.042	16,3
2017	80.810.525	12.983.97	16,1
2018	82.003.882	12.971.396	15,8
2019	83.154.997	12.955.672	15,6
2020	83.614.362	12.893.750	15,4

Kaynak: TÜİK, 2021.

Şekil 3.7. Türkiye gençlerinin yaş grupları ve yıllara göre nüfus oranları

Kaynak: Yaş Grubuna Göre Nüfus Oranı, 1935- 2080 Yılları Arası Gösterge; Genel Nüfus Sayımları, 1935-2000; Nüfus Tahminleri, 2000-2007; Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Sonuçları, 2008-2019; Nüfus Projeksiyonları, 2023-2075; TÜİK, 2021.

Eurostat tarafından 15-19, 20-24 ve 25-29 yaş gruplarının Türkiye nüfusu içindeki gösteren tabloda Türkiye gençliğinin 90'lı yıllardan 2000'li yıllara kadar toplam nüfus içindeki oranları %30'lara kadar yükselmiş ancak 2002 sonrasında bu oranını %20'nin üzerinde tutatan bir azalma görülmüştür.

Tablo 3.2. Genel nüfus ve yıllara göre genç nüfus (15-29 yaş)³

Yıllar	Genel Nüfus	15-19 Yaş	20-24 Yaş	25-29 Yaş	Toplam	Genç%
1990	55.494.711	6.113.599	5.011.178	4.733.472	15.858.249	28,6
2000	66.889.425	6.681.306	6.788.120	6.178.504	19.647.930	29,4
2001	64.729.501	6.459.000	6.116.000	5.572.000	18.147.000	28,0
2002	65.603.160	6.415.000	6.225.000	5.677.000	18.317.000	27,9
2003	66.401.851	6.343.000	6.331.000	5.783.000	18.457.000	27,8
2004	67.187.251	6.282.000	6.410.000	5.887.000	18.579.000	27,7
2005	68.010.221	6.231.000	6.462.000	5.988.000	18.681.000	27,5
2006	68.860.539	6.217.000	6.448.000	6.101.000	18.766.000	27,3
2007	69.729.967	6.212.000	6.406.000	6.211.000	18.829.000	27,0
2008	70.586.256	6.157.033	6.240.573	6.512.838	18.910.444	26,8
2009	71.517.100	6.185.104	6.256.558	6.518.837	18.960.499	26,5
2010	72.561.312	6.234.620	6.280.117	6.508.860	19.023.597	26,2
2011	73.722.988	6.277.307	6.267.787	6.437.922	18.983.016	25,8
2012	74.724.269	6.317.583	6.224.591	6.306.233	18.848.407	25,2
2013	75.627.384	6.405.552	6.186.089	6.270.678	18.862.319	24,9
2014	76.667.864	6.477.722	6.214.024	6.286.332	18.978.078	24,8
2015	77.695.904	6.518.921	6.263.460	6.273.202	19.055.583	24,5
2016	78.741.053	6.585.500	6.314.167	6.263.249	19.162.916	24,3
2017	79.814.871	6.624.634	6.385.190	6.225.560	19.235.384	24,1
2018	80.810.525	6.545.653	6.464.842	6.222.410	19.232.905	23,8
2019	82.003.882	6.396.303	6.560.311	6.314.299	19.270.913	23,5
2020	83.154.997	6.331.594	6.624.078	6.367.311	19.322.983	23,1

Kaynak: Eurostat Population Statistic, 2020-2021 verilerinden derlenmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) raporları, EuroStat raporları ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarının araştırmalarına göre (2020) Türkiye'ye ait gençlik panoraması şöyle özetlenebilir:

-Türkiye gençlerinin il bazında toplam nüfus içerisindeki oranlarının en yüksek olduğu il (2020 yılı için) %23,4 ile Hakkari olmuştur. Bu oranlamanın en düşük olduğu il ise

³ Veriler belirlenen yılların 1 Ocak itibarıyla değerlendirilmesi sonucu yazılmıştır.

%12,5 ile Muğla'dır. Genç nüfusunun kişi bazlı en yüksek olduğu il 2.307.000(+/-) kişi ile İstanbul, en düşük olduğu il ise 12.280(+/-) kişi ile Tunceli olarak belirlenmiştir. Bu iller aynı zamanda en düşük ve en yüksek genç erkek ve genç kadın sayılarına da sahiptirler (TurkStat, Youth in Statistics, 2021; TurkStat, Address Based Population Registration System, 2021).

-Türkiye gençliğinin toplam nüfus içerisindeki oranları 1935 yılından 1970'lerin sonuna kadar %15 ve %20 band aralığında seyrederken 1980 ile %20 direncini kıran genç nüfus oranı 2000'li yıllara kadar bu seyrinde devam etmiştir. 2000'li yıllardan sonra genç nüfus oranı düşüşe başlamış ve oran 2019 yılı itibarıyla %15,6 seviyesine gelmiştir. Nüfus projeksiyonlarına göre Türkiye gençliğinin toplam nüfus içerisindeki payı kademeli olarak düşeceği tahmin edilmektedir. Bu oranlar 2023 yılı için %14,8 iken 2060 yılı için %11,8 olarak öngörülmektedir (TurkStat, Youth in Statistics, 2019-2021; TurkStat, Population Censuses, 1935-1990; TurkStat, Population Estimates, 2000; TurkStat, Address Based Population Registration System, 2007-2019; TurkStat, Population Projections, 2023-2080).

-Türkiye'nin nüfusu içinde hem kadın hem de erkekler arasında en geniş yaş grubu 20-24 yaş arasıdır (Eurostat, Population Projections, 2021).

-Türkiye gençliği (18-24 yaş aralığı) 2015 yılından 2019 yılına kadar genel yaşam memnuniyetlerinde stabil seyir izlemiş ve son beş yıl içindeki yaşam memnuniyet oranları %60,4 olarak belirlenmiştir. Yaşam memnuniyeti cinsiyet açısından değerlendirildiğinde genç erkeklerin genç kadınlara göre memnuniyet düzeyleri daha yüksek olmuş, son beş yıllık (2015-2019) süre içerisinde genç erkeklerin memnuniyet ortalamaları %63,4 iken genç bayanların memnuniyet ortalamaları %54,3 olmuştur (TurkStat, Youth in Statistics, 2019).

-Türkiye gençlerinin (16- 24 yaş aralığı) bilgisayar ve buna bağlı olarak internet kullanım oranları özellikle 2012 yılından sonra ciddi bir şekilde artış göstermeye başlamış ve 2019 yılına gelinceye kadar sürekli yukarı doğru bir artış seyri izlemiştir. 2012 yılından 2018 yılına kadar 7 yıllık süre zarfında gençlerin bilgisayar kullanım oranları %86,3 seviyesinde seyrederken, internet kullanım oranları %93 seviyesindedir. 2019 yılı gençlerin internet kullanım oranları bir önceki yıla göre bir küçük bir azalma göstererek %92,4 seviyesinde seyretmiştir. Bu oranlar içerisinde genç erkeklerin genç kadınlara göre bilgisayar ve internet kullanım oranları daha

yüksek olmuş, genç erkeklerin bilgisayar ve internet kullanım ortalamaları (2012-2019 yılları için) %89,8 iken, aynı yılları ve konuları kapsayan genç kadınların kullanım ortalamaları %76,1 olmuştur (TurkStat, Survey on Information and Communication Technology Usage in Households and by Individuals, 2012-2019).

-Türkiye gençliğinin (18-24 yaş aralığı) genel sağlık durumlarından memnuniyet düzeyleri 2018 ve 2019 yılları için şu şekilde belirlenmiştir: Gençliğin %85,5'i 2018 yılında genel sağlık durumlarından memnun iken bu oran 2019 yılında %88'e yükselmiş, ancak 2020 yılında pandeminin etkisiyle sağlık ile ilgili memnuniyet oranı gençlerde düşüş göstermiş ve bu oran %84,6'ya düşmüştür (TurkStat, Life Satisfaction Survey, 2019,2020,2021).

-Türkiye gençliğinin (15-24 yaş aralığı) 2018, 2019 ve 2020 yıllarında işgücüne sektörel bazda katılım oranları incelendiğinde en yüksek payı hizmet sektörü almaktadır. Gençlerin hizmet sektöründe istihdam oranları 2018 yılı içerisinde %53,3 iken 2019 yılında bu oran %54,1'e yükselmiş, 2020 yılında bu oran %51'dir. Hizmet sektörünü takip eden Sanayi sektöründe gençlerin istihdam oranları 2018 yılında %30 iken 2019 yılında bu oran %28,2'ye gerilemiş, bu gerileme 2020 yılında sabit kalmış ve oran %28,3 olmuştur. İstihdamın sektörel dağılımında en son sırada yer alan Tarım sektöründe gençlerin 2018 yılına ait istihdam oranları %16,6 iken bu oran 2019 yılında %17,7'ye yükselmiş, 2020 yılında bu yükselme devam etmiş ve oran %20,7 olmuştur. Bahsi geçen sektörler içerisinde genç erkeklerin istihdam oranları Tarım'da 2018 yılı için %14,1, 2019 yılında bu oran %15,7'ye yükselmiş, 2020 yılında da %19,3'lük oran ile yükselme devam etmiştir. Genç kadınlar için Tarım'da istihdam oranı 2018 yılı için %21,8, 2019 yılı için %21,7 şeklinde sabit ilerlerken 2020 yılında bu oran %23,9'a yükselmiştir. Sanayi sektöründe genç erkeklerin 2018 yılındaki oranları %36 iken, 2019 yılında bu oran genç erkekler için gerileyerek %33,4 seyrine çekilmiş, 2020 yılında da azda olsa bir gerileme olmuş ve bu oran %32,9 olmuştur. Aynı sektörde genç kadınların 2018 yılı istihdam oranları %17,9 iken 2019 yılında %17,8 oranında kalmış, 2020 yılında bu oran yükselme göstermiş ve %18,5 olmuştur. Hizmet sektöründe genç erkeklerin 2018 yılı içinde istihdam oranları %49,9 iken 2019 yılında bu oran %50,9 olmuş, bu oran 2020 yılında gerileme göstermiş ve %47,8 olmuştur. Aynı sektör genç kadınlar için bir istihdam kısıtı olmuş, 2018 yılında genç kadınların hizmet sektöründe istihdam oranları %60,4 iken 2019 yılında da aynı seyrinde kalarak

%60,5 olmuş, bu oran 2020 yılında gerileme göstermiş ve %57,6 olmuştur (TurkStat, Household Labour Force Statistics, 2019, 2020, 2021).

-Türkiye gençlerinin (18-24 yaş aralığı) %44,1'i 2018-19 eğitim öğretim yılı içerisinde yüksek öğrenim (lisans- önlisans) kaydı yaptırmışken, 2019-20 öğretim yılında bu oran %43,4'e düşmüştür (TurkStat, Youth in Statistics, 2019,2020).

-Genç nüfusun (15-24 yaş aralığı) eğitim durumu lise mezuniyeti baz alındığında AB ülkelerinin çok altındadır. AB ülkeleri içinde genç nüfusun en az lise mezunu olanlar 2018 itibariyle Norveç'te (AB ülkeleri içerisinde en yüksek orana sahip ülke) oran % 97.5 iken Türkiye'de bu oran %59.7'dir (Eurostat Data Browser, Participation in youth education: 2019).

- Türkiye gençlerinin (18-24 yaş aralığı) 81 il içinde ikamet ettiği il dışında başka bir ilde üniversite eğitimi görmek için gidenlerin sayısı 2019 yılında 411.818 kişidir (%4,4). Genç erkeklerin sayısı 199.654 iken gen kadınların sayısı 212.164'dür. Bu sayı içerisinde genç kadınların genç erkeklere göre üniversite eğitimi için daha fazla değiştirdiği görülmektedir (TurkStat, Address Based Population Registration System, 2019).

-Türkiye gençlerinin (15-24 yaş aralığı) 2019 yılı istatistiklerine göre %89,4'ü hiç evlenmemiş, %10,3'ü evli, %0,3'ü ise boşanmıştır. Bu oran içerisinde genç erkeklerin %95,8'i hiç evlenmemiş, %4,1'i evli, %0,1'i ise boşanmıştır. Genç kadınların ise %82,7'si hiç evlenmemiş, %16,8'i evli, %0,5'i ise boşanmıştır (TurkStat, Address Based Population Registration System, 2015-2019; Youth in Statistics, 2019).

-Avrupa Birliği'ne üye ülkeler (27 Ülke + Birleşik Krallık) içerisinde en yüksek nüfusa sahip olan Almanya'da (2019- 83.019.213) genç nüfusun (15- 24 yaş aralığı) toplam nüfusa oranı %10,7 iken bu oran Türkiye'de %15,6'dır. Avrupa Birliği ülkeleri içerisinde genç nüfus oranının en yüksek olduğu ülke olan Güney Kıbrıs Rum Yönetimi %12,8 ile Türkiye ortalamasının gerisinde kalmıştır (TurkStat, Youth in Statistics, 2019; Eurostat, Population Projections, 2019).

-Sosyal Demokrasi Vakfı (SODEV) tarafından yapılan araştırmaya göre 15-24 yaş aralığında bulunan gençlerin %25,7'si eğitim ve istihdam içerisine dahil değildirler. Bu gençlerden üniversite mezunu olup eğitim ve istihdam alanına dahil olmayan gençlerin oranı %34,9 olarak belirlenmiştir (SODEV, 2020: 5).

-Türkiye genç nüfusunun (15-24 yaş aralığı) %47,8'i Marmara Bölgesi'nde (İstanbul-Batı Marmara- Doğu Marmara) yaşamaktadır. Aynı gençlik grubunun en az yaşadığı bölge %4,5 oran ile Ege Bölgesi'dir (SODEV, 2020: 5).

-Genç nüfusun yönelimleri hakkında;

Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Araştırmalar Merkezi'nin (SEKAM) 2016 yılında yapmış olduğu gençlik yönelimlerini belirleme mülakatında gençlere 18 farklı siyasi, ideolojik ve dini kimlik listesi sunulmuştur. Bu tercihlere katılımcılar dört farklı cevap seçeneğinden (hiç uygun değil, uygun değil, uygun, çok uygun) birini seçerek tercihlerini yapmışlardır. Verilen cevaplara göre tablo aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 3.3. Gençlerin yönelimleri (SEKAM- 2016)

Kimlikler kimliği size ne oranda uyar? (%)				
	Sayı	Hiç uygun değil.	Uygun değil.	Uygun	Çok uygun.
Ülkücü	4677	35,9	30,5	25,8	7,8
Muhafazakar	4535	16,7	25,2	48,7	9,4
Liberal	4006	15,7	36,4	42,1	5,8
Sosyal Demokrat	4201	13,3	24,8	50,0	11,9
Milliyetçi	4561	7,8	11,2	58,9	22,1
Sosyalist	4096	13,1	26,0	45,8	15,0
Atatürkçü	4621	6,4	11,3	53,6	28,8
Dindar	4488	6,1	14,4	60,1	19,3
Müslüman	4807	2,0	3,1	52,0	42,9
Komünist	4229	59,2	30,4	6,9	3,5
Ateist	4330	73,6	22,7	2,3	1,4
Kemalist	4217	28,5	19,7	34,1	17,7
Laik	4543	9,2	9,8	57,6	23,4
Devrimci	4212	30,8	28,5	27,3	13,4
İslâmcı	4404	10,3	18,5	48,8	22,3
Demokrat	4405	9,1	11,3	57,5	22,0
Feminist	4191	43,2	35,9	15,6	5,4
İlerici	4518	7,4	9,8	51,9	30,8

Kaynak: Gençliğin Siyasi, İdeolojik ve Dini Kimlikleri, SEKAM, 2016: 30.

Gençlerin kendilerine yöneltilen sorulara karşı verdikleri cevaplara göre kimlik yönelimleri şu şekilde açıklanabilir:

Gençlerin kendileri için çok uygun buldukları kimlik oranı en yüksek olan %42,9 ile Müslümanlık olmuştur. Bunu takiben %31 ile İlerici, %29 ile Atatürkçü, %23 ile Laik ve %22 oranında İslâmcı şeklinde devam etmiştir. Gençlerin kendilerine uygun gördükleri ilk beş kimlik sıralaması şu şekildedir. %60 Dindar, %59 Milliyetçi, %58 laik, %58 Demokrat, %54 ile de Atatürkçü şeklinde olmuştur. Gençlerin uygun değil

olarak cevaplandıkları ilk beş kimlik oranı şu şekildedir: %36 Liberal, %36 Feminist, %31 Ülkücü, %30 komünist, %29 Devrimci şeklinde olmuştur. Gençlerin kendileri için hiç uygun bulmadıkları ve benimsemedikleri ilk 5 kimlik oranı şu şekildedir: %74 Ateist, %59 Komünist, %43 Feminist, %36 Ülkücü, %31 Devrimci şeklinde olmuştur (SEKAM, 2016: 31).

Gençliğin eğilimleri, tanınmak istedikleri ve benimsedikleri kimliklerinden belirlenebilmektedir. Zira bu konu ile ilgili yapılmış çalışma göstermektedir ki, gençler öncelikle dini eğilimlerini ön plana çıkarmaktadırlar. Müslüman kimlik portresini benimseme oranları ne kadar yüksek ise, buna karşı ateizm gibi kimliklerden kaçınmaları bir o kadar yüksek oranda kalmıştır. Gençlerin dini eğilimlerinden sonraki ilk durakları siyasi görüş olmuştur ki, bu daha çok sağ siyasete yakın milliyetçilik ve Müslümanlık tercihi ile alakalı olarak dindarlık yönünde olmuştur. Takiben Atatürkçü, laiklik, İslamcı, Demokrat, sosyalist gibi siyasal ideolojik eğilimler gençlerin düşünce dünyalarını etkilemektedir.

Bu araştırmaya ilaveten Türkiye Gençlik Sivil Toplum Kuruluşları Platformu'nun (TGSP) 2018 yılında benzer başlıklarla yapmış olduğu gençliğin siyasi duruşunu belirleyen araştırma sonuçları aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 3.4. Türkiye gençliğinin siyasi duruşu (TGSP- 2018)

BAZ: 8000 Kişi	Frekans	Cevapların Yüzdesi	Deneklerin Yüzdesi
Milliyetçi	2493	23,9	31,2
Atatürkçü	2369	22,7	29,6
Muhafazakar	1341	12,8	16,8
Dindar	1008	9,6	12,6
Demokrat	881	8,4	11,0
İslamcı	521	5,0	6,5
Laik	501	4,8	6,3
Sosyal Demokrat	309	3,0	3,9
Sosyalist	296	2,8	3,7
Muhafazakar Demokrat	286	2,7	3,6
Kemalist	160	1,5	2,0
Hiçbiri	102	1,0	1,3
Liberal	63	0,6	0,8
Diğer	20	0,2	0,2
Cevap yok	100	1,0	1,2
	10450	100	130,7

Kaynak: Gençlerin Siyasi Duruşu; TGSP, 2018.

Gençlerin siyasi duruşunu gösteren bu verilerde görüldüğü gibi Milliyetçilik gençlerin %23,9 ile en fazla meylettikleri siyasi alan olmuştur. Milliyetçiliği %22,7 ile Atatürkçü anlayış takip etmiştir ki, genelde bu sıralama değişmemektedir. Ancak 2016 yılı araştırması başlık bazında değerlendirildiğinde 2018 yılına gelinceye kadar gençlerin dini algısında geriye doğru değişme olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin 2016 yılı (SEKAM, 2016) araştırmasında gençler İslamcılığı daha çok ön planda tutar iken (4404 kişide %48,8 oran), 2018 yılında (TGSP, 2018) İslamcı eğilimi (8000 kişide %6,5 oran) ciddi bir düşüş yaşamıştır.

-Türkiye gençliği, TGSP'nin 2018 yılında 8000 genç ile yaptığı araştırmaya yansıyan bir diğer konu gençlerin herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olma durumları hakkındadır. Katılımcı gençlerin %94,4'ü herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olmadığını, %5,6'sı ise üye olduğunu ifade etmiştir (TGSP, 2018: 10). Bu durum gençliğin sivil toplum kuruluşlarına ne denli uzak ve ilgisiz olduğunu göstermektedir.

-Gençliğin sorunları hakkında;

2013 yılında yapılan bir araştırmada gençlere yöneltilen “Sizce Türkiye'deki gençliğin en önemli sorunu nedir?” sorusuna verilen yanıtlara göre gençlerin %26,8'i işsizlik cevabını vermiştir. Bir diğer sorun ise %17,4 ile eğitim seçeneği olmuştur. Aşağıdaki tabloda belirtilen diğer sorun başlıklarının gençler nezdinde çok bariz farklar olmadan dağılım gösterdiği gözlemlenmiştir. Yapılan bu araştırma göstermektedir ki, yaklaşık her dört gençten biri işsizlik sorununu Türkiye gençliğinin önemli bir sorunu olarak kabul etmektedir. Zira işsizlik, toplumun belirli bir kesimine has bir durum olmamasına rağmen doğrudan etkilediği kesimin başında gençlik kitlesi gelmektedir. Çünkü toplumsal göstergelerde yetişkinlik sıfatı, belirli bir kazancın elde edilmeye başlanması ile başladığına dair kuvvetli bir kanaat vardır. Türkiye için de önemli bir problem olan işsizlik sorununun gençliği birinci derece etkilemesi gayet normaldir. Gençlerin ikinci düzeyde sorun olarak kabul ettikleri eğitim hem olumlu bir durum hem de olumsuz bir sonuçtur. Olumlu yönü gençlerin eğitim gerçeğinden kendilerini soyutlamadıkları ve eğitim hayatında yaşanan aksaklıklara karşı duyarsız olmadıklarını göstermektedir. Olumsuz sonuç ise Türkiye gibi eğitim kalemine en büyük payı ayıran bir ülkenin hizmetin doğrudan muhatabı olan gençler tarafından büyük bir sorun olarak görülmesidir. Burada eğitim olgusunun genel şekli ile alınmasından dolayı eğitim içinde hangi alanlarda sorunların olduğu bilgisine

ulaşılamayacaktır. Eğitim bir bütün içinde gençlerin gözünde sorun olarak görülmesi böylesi bir sorunun irdelenmesi için yeterli bir sebeptir (Memur-sen, 2013: 79).

Tablo 3.5. Türkiye’deki gençliğin en önemli sorunu (Memursen- 2013)

Soru: Sizce Türkiye’deki gençliğin en önemli sorunu nedir?		
	Frekans	Yüzde
Cevapsız	401	12,5
İşsizlik	860	26,8
Eğitim	558	17,4
Özenti	52	1,6
Ahlak	90	2,8
Milletine sahip çıkmama	15	0,5
Madde bağımlılığı	71	2,2
Sorun yok	13	0,4
Maddiyat, para, gelecek kaygısı	230	7,2
Duyarsız, ilgisizlik	222	6,9
Başıboş olmaları	120	3,7
Kuşak çatışması, iletişimsizlik	89	2,8
Tembellik	45	1,4
Dinden uzak olmaları	72	2,2
Memnuniyetsizlik, mutsuzluk	39	1,2
İnternet bağımlılığı	63	2,0
Önemsenmemek, anlaşılmamak	64	2,0
Özgür olmamaları	48	1,5
Terör	26	0,8
Diğer	131	4,1
TOPLAM	3209	100,0

Kaynak: Memur-Sen, 2013.

2016 yılında yapılan araştırmada gençlere “Gençliğin en önemli sorunu nedir?” sorusu yöneltildi. Bu soruya verecekleri cevapları önem sırasına göre iki aşamada vermeleri istendi. Gençlerin verdikleri cevaplardan çıkarılan ilk beş sorunu eğitim, ahlaki yozlaşma, meslek edinme, iş bulamama ve aile tarafından anlaşılmamak şeklinde olmuştur. İkinci düzey cevaplar ise şu şekildedir: Meslek edinme, eğitim, ahlaki yozlaşma, iş bulamama ve uyuşturucu kullanımı. Cevaplardan ve düzeylerden anlaşıldığı kadarıyla gençlik birincil ve ikincil düzeyde sorunlarını genelde belirli konular ekseninde değerlendirmiştir. Bunlar eğitim, iş bulamama ve ahlaki değerlerdir (SEKAM, 2016: 31).

Tablo 3.6. Gençliğin en önemli sorunu (SEKAM-2016)

Soru: Gençliğin en önemli sorunu nedir?		
	1.Tercih %	2.Tercih %
Eğitim	32,9	14,1
Ahlaki yozlaşma	16,8	13,4
Meslek edinme	14,3	17,7
İş bulamama	12,0	10,2
Aile tarafından anlaşılmamak	6,9	6,5
Uyuşturucu kullanımı	5,1	9,2
Cinsellik	3,3	4,3
Alkol	2,7	6,9
Ekonomik	2,6	8,7
Arkadaş grubuyla sorunlar	1,7	5,2
Askerlik	0,7	1,8
Sağlık	0,7	1,2
Ekonomik nedenlerle evlenememe	0,1	0,8
TOPLAM	100,0	100,0

Kaynak: SEKAM, 2016.

-Gençlerin beklentileri hakkında;

Gençlerin gelecek 10 yıl içinde beklentileri üzerine 2013 yılında yapılan alan araştırması verileri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Gençlerin gelecek beklentilerine yönelik yapılan bu araştırmada sorular tematik bir çerçevede hazırlanmış olup, soruların cevapları karşıt iki cevap seçeneğinden oluşturulmuştur. Sonuç olarak, gençlerin belirli konulardan ne beklediğine ve önümüzdeki on yıl içinde hangi gelişmelerin gerçekleşeceğini düşündüklerine dair karşılaştırmalı istatistikler elde edilmiştir.

Tablo 3.7. Gençlerin gelecek 10 yıl beklentileri (Memursen- 2013)

Soru: Gelecek 10 yıl içinde gerçekleşme olasılığı daha yüksek olan hangisidir?		
	Frekans	Yüzde
Cevapsız	190	5,9
Maddi açıdan rahat yaşamak	2038	63,5
Para sıkıntısı çekmek	981	30,6
TOPLAM	3209	100,0
Soru: Gelecek 10 yıl içinde gerçekleşme olasılığı daha yüksek olan hangisidir?		
	Frekans	Yüzde
Cevapsız	263	8,2
Toplumda barış ve huzurun hakim olması	1573	49,0
Anarşi ve terörün artması	1373	42,8
TOPLAM	3209	100,0
Soru: Gelecek 10 yıl içinde gerçekleşme olasılığı daha yüksek olan hangisidir?		
	Frekans	Yüzde
Cevapsız	254	7,9
Özgürlüklerin artması	1658	51,7
Özgürlüklerin kısıtlanması	1297	40,4
TOPLAM	3209	100,0
Soru: Gelecek 10 yıl içinde gerçekleşme olasılığı daha yüksek olan hangisidir?		
	Frekans	Yüzde
Cevapsız	235	7,3
Dünyada barış ve huzurun artması	1366	42,6
Dünyada savaşların ve zulmün artması	1608	50,1
TOPLAM	3209	100,0
Soru: Gelecek 10 yıl içinde gerçekleşme olasılığı daha yüksek olan hangisidir?		
	Frekans	Yüzde
Cevapsız	259	8,1
İslami değerlerin yükselmesi	1887	58,8
İslami değerlerin gerilemesi	1063	33,1
TOPLAM	3209	100,0

Kaynak: Memur-Sen, 2013: 63.

Gençlere ilk olarak önümüzdeki on yıl için mali beklentilerinin ne olduğu hakkında sorular yöneltilmiştir. Bu sorunun cevabına baktığımızda, gençlerin üçte ikisinin yani % 63,5'i geleceğe yönelik yüksek finansal beklentilere sahip olduğu, kalan üçte birinin (% 30,6) ise bunun tersini ifade ettiği tespit edilmiştir. Bu cevaplara göre önümüzdeki 10 yıl içerisinde gençler maddi anlamda son derece iyimser olup Türkiye'deki refah seviyesinin artacağına dair bir öngörüye sahiptir.

Önümüzdeki on yıl içinde ülkede toplumsal barış ve huzurun artıp artmayacağı veya anarşi ve terörün artacağı sorusuna, gençlerin daha olumlu görüşler dile getirdiğini tespit edilmiştir. Önümüzdeki birkaç yıl içinde "Toplumsal barış ve huzurun hakim olması" seçeneğini onaylayanların oranı % 49, tersi yönde cevap verenlerin oranı ise % 42,8 olmuştur. Gençlerin gelecekle ilgili maddi beklentileri daha iyimser gibi görünse de önümüzdeki on yılda ülkede anarşi ve terör faaliyetlerinin artacağına inanan gençlerin sayısının yüksek

olduğu görülmüştür. Bu durum, çok sayıda gencin ülkenin sosyal barış ve istikrarının baltalanacağından ciddi şekilde endişe duyduğunu göstermektedir.

Önümüzdeki on yıl içinde özgürlüğün gelişiminin nasıl devam edeceğiyle ilgili sorulara, gençlerin % 51,7'si özgürlüğün artacağı yönünde yanıt vermiştir. Öte yandan özgürlüklerinin azalacağını düşünenlerin oranı ise % 40,4 olmuştur. Burada gençler arasında simetrik bir dağılım olduğu söylenebilir. Gençlerin çoğu özgürlüklerinin artacağını düşünse de bu yöndeki gelişmenin dezavantajlı olacağını düşünenlerin oranı da göreceli olarak yüksek oranda kalmıştır.

Gençlerin küresel ölçekte barış ve huzurun seyrinin nasıl bir yol takip edeceği sorusuna verdikleri cevapta, kötümser bir bakış açısına sahip oldukları görülmüştür. Çünkü gençlerin % 50,1'i önümüzdeki on yıl içinde savaşların ve zulmün artacağına inanmaktalar. Öte yandan yakın gelecekte dünyaya barış ve huzurun hakim olacağına inanan gençlerin oranı % 42,6 olmuştur.

İslami değerlerin gelecekte yükselip yükselmeyeceği sorusuna verilen cevaplar, bu değerlerin yükselişte olduğuna inanan gençlerin sayısının çok daha fazla olduğunu göstermektedir. Şöyle ki önümüzdeki 10 yılda İslami değerlerin yükseleceğini söyleyenlerin oranı % 58,8 olurken, ters yönde cevap verenlerin oranı % 33,1 olmuştur. Bu durum, çoğu gencin İslami değerlerin “yükselen bir değer” olduğuna inandığını göstermektedir (Memur-sen, 2013: 63-64).

Gençlerin kendilerine özgü ve daha çok kişisel beklentilerine yönelik yapılan araştırmada sunulan seçeneklerde cevapların yoğunlaştığı konular daha duygusal olmuştur.

Tablo 3.8. Gençlerin Kişisel Anlamda Geleceğe Yönelik Beklentileri (Memursen-2013)

Soru: Kişisel anlamda geleceğe yönelik en önemli beklentiniz nedir?		
	Frekans	Yüzde
Cevapsız	107	3,3
Saygın bir iş	698	21,8
Mutlu aile hayatı	1434	44,7
Siyasi kariyer	100	3,1
Mesleki kariyer	561	17,5
STK'larda aktif görev	33	1,0
Zengin olma	229	7,1
Diğer	47	1,5
TOPLAM	3209	100,0

Kaynak: Memur-Sen, 2013: 72.

Gençlerin geleceğe yönelik en önemli kişisel beklentisi % 44,7 oranıyla “mutlu bir aile hayatı” seçeneği olmuştur. Ardından % 21,8 ile “saygın bir iş”, % 17,5 ile “mesleki kariyer”, %7,1 ile “zengin olma” ve %1,5 ile diğerleri seçeneği takip etmiştir. Gençlerin bu tercihleri ile, aile hayatına ve iş hayatına verdikleri önemi vurgulamışlardır. Diğer seçeneklere yapılan vurgu, oranlar göz önünde bulundurulduğunda görece olarak daha azdır. Bu bulgular çerçevesinde mutlu aile hayatı ve maddi anlamda refah seviyesinin yüksek olması durumu arasında gençlerin doğru bir orantı kurduğu anlaşılmaktadır (Memur-sen, 2013:72).

SEKAM tarafından 2013 yılında ve 2016 yılında gençlere yönelik yapmış oldukları mevcut yaşam kaliteleri hakkındaki çalışma, gençlerin toplumsal olaylar karşısında nasıl kırılğan bir yapıya sahip olduğunu göstermesi bakımından önemli mesajlar vermektedir. 2016 yılında 15 Temmuz darbe girişimi öncesi ve sonrasında iki kategoride gerçekleştirilen bu araştırma, 15 Temmuz darbe girişiminin başarısız olmasına rağmen gençlerin yaşam kalitelerini tehdit altında görmelerine sebep olmuştur. Başka bir ifade ile gençler 15 Temmuz sonrası yaşam kaliteleri hakkında daha olumsuz bir tutum sergilemişlerdir (SEKAM, 2018: 143). Bu çalışmada, gençlere yöneltilen yaşam kalitesi ile ilgili sorulara verilen “normal” seçeneği cevabı 2013 yılı ve 2016 yılında katılımcıların salt çoğunluğunun üstündedir. Ancak bu konudaki ciddi kırılma 15 Temmuz darbe girişimi öncesi ve sonrasında cevap olarak tercih edilen “kötü” ve “iyi” seçeneklerinde olmuştur. Gençler bu cevaplar ile yaşam kalitelerindeki değişimin toplumsal problemlere bağlı olarak kırılğan bir yapı seyrettiği mesajını vermektedirler.

Tablo 3.9. Yaşam kalitesi- 2013/ 2016-1⁴/ 2016-2⁵

YILLAR	Bütün yönleriyle düşündüğünüzde şu andaki yaşam kalitenizi nasıl değerlendiriyorsunuz? (%)					
	SAYI	ÇOK KÖTÜ	KÖTÜ	NORMAL	İYİ	ÇOK İYİ
2013	5504	2,3	9	65,4	19,7	3,5
2016-1	3856	3,3	9,8	56,5	26,5	4
2016-2	1386	4,2	29,4	55	9,2	2,2

Kaynak: SEKAM, 2018: 144

Gençlerin çeşitli alanlarda iyileştirme yapılması adına konun muhataplarından beklentilerini inceleyen araştırmaya sonuçlarını şöyle özetleyebiliriz (TGSP, 2018: 117-120) :

Genel yaşam alanındaki beklentiler;

⁴ 15 Temmuz Darbe Girişimi Öncesi.

⁵ 15 Temmuz Darbe Girişimi Sonrası.

1. Mevcut siyasi durumlar gençlerin lehine düzeltilmelidir.
2. Gençlerin gelecek ile ilgili kaygıları tespit edilmeli ve ivedi olarak giderilmelidir.
3. Toplum için faydalı projeler üretmeli ve desteklenmelidir.
4. Üretimin merkeze alındığı bir ekonomik politika gözetilmelidir.
5. Sigara ve alkol satışında 18 yaş sınırı kuralı uygulamada gözetilmelidir.
6. gençlerin ilgi gösterdiği sosyal medya, televizyon yayınları ve siyaset alanlarında marjinalleşme engellenmelidir.
7. Ulusal güvenlik sağlanmalıdır.
8. Etnik milliyetçilik, mezhepçilik ve toplumu ayrıştıran tüm yapılanmaların önüne geçilmelidir.
9. Vatandaş merkezli yönetim anlayışı benimsenmeli ve uygulanmalıdır.
10. Yaşam koşullarına yönelik iyileştirici politikalar benimsenmeli ve uygulanmalıdır.

Eğitim alanında;

1. Kültürel bilincin canlı tutulduğu argümanların eğitim müfredatına eklenmesi.
2. Eğitim alanını geliştirici projelerin desteklenmesi.
3. Kütüphane gibi kitaplara ulaşılacak mekanların sayılarının artırılması.
4. Okuma yazma bilmeyenler eğitilmesi.

Ekonomi alanında;

1. İş yaşamına yönelik teşvikler artırılmalıdır.
2. Toplumsal gelişimi önceleyen projeler üretmeli ve desteklenmelidir.
3. Üretim odaklı projeler desteklenmeli ve istihdam alanları sağlanmalıdır.
4. Devletin vergi kalemindeki gelir payı düşürülmeli, vatandaşların gelir payları artırılmalıdır.
5. Sadece büyük sanayi kuruluşlarına yönelik politikalar uygulanmamalı bunun yanında küçük esnafların sorunlarına çözümler bulunmalıdır (TGSP, 2018: 117-120).

Araştırma göstermektedir ki, gençler gelecek beklentilerinde bencil davranmamışlar kendilerini dolaylı ilgilendiren memleket meselelerini benimseyerek konu ile ilgili

çözüm bulma konusunda sürece dahil olarak geçmişte “bende varım” (İnanır, 2005: 36) söylemlerini canlı tutmak istemektedirler.

-Habitat Derneği tarafından 2020 yılında yapılan alan çalışmasına 18- 30 yaş arasında 1230 genç katılmış ve bu gençlere çeşitli konularda sorular yöneltilmiştir. Bunlardan biri “yaşam memnuniyetleri” ve “gelecekte umutları” hakkında olmuştur. Katılımcı gençlerin %58’i yaşamlarından memnun olduklarını belirtmişlerdir. Gençlerin gelecekte umutlu olduğunu belirtenlerin oranı ise %57’dir. Bu oranlar göstermektedir ki araştırmaya katılan gençlerin salt çoğunluğu hem yaşamlarından memnunlar hem de gelecekte umutludurlar (Habitat, 2020: 7). Ancak buradaki gizli sorun bu oranın salt çoğunluğu sağlayan sınırdadır. Başka bir ifade ile katılımcı gençlerin %42’si yaşamlarından memnun değilken, %43’ü de geleceğe umutla bakmamaktadırlar. Aynı derneğin 2017, 2019 ve 2020 yıllarında gençlerin iş bulma kaygılarına yönelik araştırması göstermektedir ki, gençlerin %69,1’i 2017 yılında, %71,5’i 2019 yılında, %73,2’si de 2020 yılında “iş aradığınızda iş bulabilir misiniz? Sorusuna zor olur yanıtını vermişlerdir (Habitat, 2020: 17). Bu durum gençlerin her geçen sene iş bulma kaygılarının arttığını göstermektedir.

3.2.Türkiye Gençlik Politikası

Gençlik politikası, gençlerin toplumda aktif vatandaşlar olmak için bilgi, beceri ve yeteneklerini geliştirmelerine olanak tanıyan, eğitim ve deneyim için fırsatlar sağlayan uzun vadeli bir çözüm olarak görülmektedir. Daha geniş bir açıdan bakıldığında ise gençlik politikaları, gençlerin çocukluktan yetişkinliğe doğru yaşam serüvenlerinde karşılaştıkları fırsatları ve zorlukları yansıtan, bununla birlikte planlanan gençlik çalışmaları, yaygın eğitim, bilgi, hareketlilik, gönüllü hizmetler ve sivil toplum kuruluşlarında aktif katılımı sağlayacak belirli adımları da içeren kompleks bir çalışmadır (Kurtaran, 2008:163-164).

Gençlik politikası çok yönlü bileşenler içermektedir. Siyaset bilimi açısından değerlendirildiğinde ve modern yönetim kültürleri açısından irdelendiğinde gençlik politikasının en önemli bileşeni gençliğin siyasi arenada aktif katılımı ve bunu destekleyen uyumlu gençlik politikalarıdır. Gençlik politikası bu kriterler ile ele alındığında beraberinde sivil topluma yönelmiş bir gençlik anlayışı ve gençliğe yönelmiş sivil toplum anlayışını ön plana çıkarmaktadır. Gençler uyumlu politikalar

vasıtasıyla demokratik davranışlarını geliştirecek mezziyetler edinmekte ve sosyal hayatlarını şekillendirmekte, kazandıkları kabiliyetler ile işgücü piyasasına daha donanımlı katılım sağlamalarının önü açılmaktadır (Sarıçayır, 2009:4). Bu minvalde, gençlik politikası, ülkenin genç nüfusunun yaşam koşullarına uygun olmaları ve fırsatları iyi değerlendirmeleri için hükümet tarafından benimsenen bir dizi önlem ve uygulamadır (Denstand, 2014: 19).

Bununla birlikte günümüz sosyal yapısının ve özellikle gençlerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek gençlik politikalarının iki temel özelliği olduğu dile getirilmektedir. Birincisi, gençlikle ilgili tüm sektörleri kapsayan politika belgelerini derlemek ve çeşitli sektörler arasında koordinasyon ve işbirliğini yansıtan bir sistem kurmaktır. İkincisi, gençlerin aktif vatandaşlar olabilmelerinin önünü açacak yapıları ortaya çıkarmaktır (Acar, 2008: 15).

Bu iki özelliğin gerçekleşebilmesi ve gençlik politikası formüle etmek için kamu kurumlarının ve çalışanlarının, gençlik odaklı sivil toplum kuruluşlarının, gençlik üzerine yoğunlaşmış araştırmacıların ve en önemlisi gençlerin bir arada bulunabilecekleri ve politika üretme adına koordine olabilecekleri yakın işbirliğine ihtiyaç vardır. Kamu kurumları eli ile oluşturulan gençlik politikaları ise gençlerin çıkarlarını ve yaşam koşullarını kolaylaştıran unsurlara yer vermelidir. Buna ek olarak, gençlerin çocukluktan yetişkinliğe geçişindeki sorunları ve engelleri yansıtmak için politik motivasyonlara dayanmalı ve yerel şehir konseyleri, ulusal hükümetler veya hükümetler arası kuruluşlar tarafından benimsenmelidir (Siurala, 2005:7).

Ancak bu süreçte gençlik politikasının uzun soluklu, hesap edilmesi gereken birçok kriteri bulunan, olası krizlere sahip hassas bir hedef kitlesinin bulunduğu göz ardı edilmemelidir. Zira bir hükümetin ülke çapında uygulamak isteyeceği ulusal gençlik politikası, gençlik için iyi yaşam koşullarını ve olanaklarını garantilediğini gösteren bir taahhüt ve pratiktir (Denstand, 2014: 19). Avrupa Konseyi'nin uluslararası gençlik politikaları inceleme sürecinde bulunan araştırmacı Williamson, Ulusal gençlik politikalarının belirli disiplinlere sahip olması gerektiğini belirtmekte ve gençlik politikasının beş unsuru bulunduğunu söylemektedir. Bunlar (Williamson, 2002: 49):

- Kapsam (kapsanan coğrafi bölge ve sosyal gruplar ve bunlara ek olarak siyasi etki alanı);
- Kapasite (hükümet ve gençlik STK'larının rolleri ve ilişkileri);

- Yetkinlik (mesleki eğitim ve kalifikasyon sorunu);
- İşbirliği (koordinasyon ve bütünlük- dikey ve yatay olarak);
- Maliyetler (mali kaynak ve insan kaynağı gereksinimleri) olarak sıralanmaktadır.

Bu çerçevede gençlik politikaları oluşturulurken tüm gençleri kapsayacak ortak bir hedef belirlenmelidir. Devlet, gençleri bir potansiyel güç olarak görmeli ve bu nedenle gençlik politikasının odak noktası, gençlere birey olarak gerçek potansiyellerini gerçekleştirme fırsatları sağlamak olmalıdır. Devletin, savunmasız veya özel ihtiyaçları olan gençlerin haklardan ve fırsatlardan yararlanmasını sağlamak konusunda, bu gençlere fırsat eşitliği sunma ile ilgili özel bir sorumluluğu vardır. Örneğin, bu gruplar arasında yoksulluk içinde yaşayan, engelli, suça karışan veya alkol ya da uyuşturucu kullanımıyla ilgili sorunları olan genç grupları bulunmaktadır. Bu gençlerin daha yakından izlenmeye ve yönlendirilmeye ihtiyaçları vardır ve bu nedenle ulusal gençlik stratejisinin belirli bir hedefi bu gençlerin problemlerini çözmek olmalıdır (Denstand, 2014: 21).

Aynı zamanda gençlik politikaları, uygulanabilirliği konusunda pragmatik olmalıdır. Bu birçok anlama gelmektedir. Uygulama planının genel koordinasyonundan hangi hükümet departmanının (bakan veya genel müdürlük) sorumlu olacağı açıkça belirtilmelidir. Politikanın kapsadığı farklı alanlardan hangi bakanlıkların sorumlu olacağı da açık olmalıdır. Bu durum, bir yandan hedefler ve hedefler arasındaki ilişkinin diğer yandan da belirli faaliyetlerle olan ilişkinin net olması gerektiği anlamına gelir. Son olarak, politika konusundaki pragmatik olma durumu aynı zamanda bir ülkenin karşı karşıya olduğu siyasi sorunları tanımlamada açık olması, kabullenebilmesi ve bunları siyasi bir stratejiyle çözmeye istekli olması anlamına da gelmektedir.

Dikkate alınması gereken başka bir durum ise gençlik politikası girişiminin sadece ulusal düzeyde değil, aynı zamanda bölgesel ve küresel düzeyde geçerli olacağı hususudur. Bunun için gençlerin evrensel varoluş ve ahlaki bir arada yaşama ilkesine dayalı olarak iletişim kurabilmeleri, bu zenginliği yansıtan bir sivil işler alanı bulabilmeleri, maddi altyapıya sahip olmaları ve küresel ölçekte akranlarıyla paylaşabilmeleri için zengin bir eğitim ortamına kavuşmaları gerekmektedir. Başka bir ifade ile gençlik politikası ulusal şartların yanında gençleri uluslararası arenada

rekabet edebilecekleri bir donanıma kavuşturacak politikalar ve stratejiler içermelidir (Denstand, 2014: 22).

Uluslararası gençlik politikaları oluşturma süreçlerinde önemli referans ve denetim kuruluşu olan Avrupa Konseyi (Williamson, 2002), üye devletlerinde sosyal koşullara ilişkin mevcut anlayışa göre gençleri sosyal paydaşlar olarak kabul etmenin önemli göstergelerinden biri, gençlere sağlanan hizmetlerin çerçevesinin net olması gerektiğidir. Temel olarak çerçeve, günlük yaşamın iki ana unsuru olan “korunma” ve “güçlendirme” yönteminin yansımaları içermektedir. Birinci olarak, “korunmaya” muhtaç bir grup olarak gençlerin, çeşitli kamu hizmetlerinden yararlanabileceğinin algısının doğruluğu hakkındaki kabule dayanmaktadır. İkinci olarak, gençlerin toplumda gençlerden kaynaklanmayan dış nedenlerden dolayı eşit olmayan bir şekilde konumlandırılmalarına işaret etmekte, bu nedenle siyasi iktidar kurumlarının gençlere fayda sağlayacağı ve daha eşit bir sivil yaşama ulaşabilmeleri için müdahale etmesi gerekliliğini belirtmektedir. Gençlik politikasının temel başarı kriteri, gençleri tehlikelerden korumak ya da gençleri toplumun geleceğinden sorumlu kılmak değildir. Gençlik politikası için değerlendirme ve başarı kriterleri şu şekilde sıralanabilir: gençlerin sosyal yaşamda genç insanlar olarak varlığı ve gençlerin gençliklerinde bağımsız bireyler olma deneyimini yaşama yetenekleri ve bu amaçla güçlendirilmeleridir. Buna ek olarak, gençlik politikasının değerlendirme standardı, yetişkinlerin gençlere ilişkin fikirleri ve tasarımları yerine gençlerin kendi ihtiyaçlarını belirleyip haklarını savunabilmesidir (Kurtaran, 2014: 96).

Gençlik politikaları konusunda uygulama sahalarındaki koşulları iyileştirmek adına birçok faaliyet gerçekleştirilmektedir. Tüm bu faaliyetler sıkı bir inceleme ve denetim gerektirmektedir. Kanunlar, yapılar, yönergeler, tanımlar ve özel mali kaynaklar iyi bir başlangıç olsa da bunlar gençlerin politik katılımını pek garanti etmemektedir. Bu nedenle, gençlik sorunları üzerine politika oluşturma sürecinde neler olduğunu ve gençliğin yerel düzeyde bu politikalara nasıl katılabileceğini araştırmak gerekmektedir (Schillemans ve Bouverne-De Bie, 2014: 137). Bu kriterler ile oluşturulmayan gençlik politikası, gençlik politikasının bulunmaması ile eşdeğerdir. Ancak kabul edilmelidir ki bir ülkenin gençlik politikasının bulunmaması veya bu konudaki politikasızlığı da bir gençlik politikasıdır (Yentürk, 2008).

Gençlerin politika üretim sürecine sorunları ile ilgili çözümlerde dikkate alındıklarını daha çok hissettikleri durumlarda bu sürece aktif olarak dahil olurlar. Böylece gençlik

politikaları gençlerin sorunlarını ele almak ve onların ihtiyaçlarını karşılamak için daha rasyonel bir şekilde formüle edilebilir ve uygulanabilir. (Oy, 2014: 44). Gençlik politikaları tasarlanırken yalnızca geniş tabanlı bir ihtiyacı karşılamamalı, aynı zamanda farklı gençlik gruplarının farklı ihtiyaçlarını karşılayabilecek gençlik politikalarını formüle etmesi de önemlidir. Bu yapılırken de gençler, sorunun kökü değil, sosyal sorunları çözme araçlarından biri olarak görülmelidir (Esen, 2007: 34).

Son yıllarda, özellikle 2012 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın kurulmasından sonra, Türkiye'de gençlere yönelik faaliyet veren kurumlarda göz ardı edilemeyecek bir artış yaşandı. Merkezi yönetim ve taşra teşkilatları gençlik alanında çalışmalarını, eskiye nazaran daha sistematik bir düzen içerisinde yaygınlaştırmakta ve bu çalışmaları tabana yaymaktadır. Benzer şekilde, Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı kurulan gençlik merkezlerinin yanında yerel yönetimlerce de benzer merkezler açılmaktadır. Yerel yönetimler topluma çok yakın olduğu, ölçek olarak küçük olduğu ve hizmetlerin temel unsurları toplum içinde yaşayan insanlarla doğrudan ilişkili olduğu için bu departmanların gönüllü hizmet, vatandaşlık bilinci, katılım ve birlikte yönetim kültürünün gençlere ulaşması daha kolay olmaktadır (Kesgin, 2019: 4).

Türkiye'deki gençlik düzenlemeleri devlet nezdinde ilk olarak Anayasanın 58 ve 59. Maddelerinde karşımıza çıkmaktadır. Ancak burada tam olarak herhangi bir politika yönelik söylem bulunmamakta, daha çok gençlerin gelişimi ve kötü alışkanlıklardan korunmalarına ilişkin düzenlemeler ve görevlendirmeler yer almaktadır. Bunun yanında gençliğin sağlığını korumak için sportif faaliyetlerin teşvik edilmesi görevi üstlenilmektedir (SEKAM, 2016: 13). Gençlere yönelik kamu politikaları tasarlanırken maalesef gençleri güçlendirme yöntemi ihmal edilen bir yöntem olmaktadır. Şöyle ki gençleri güçlendirme, gençlerin, bağımsız bir şekilde yaşayabilmeleri ve sosyal hayata eşit düzeyde katılabilmeleri için yeteneklerini geliştirmeyi amaçlayan bir yöntemi tanımlamaktadır. Anayasadaki 58. Madde (ve 59. Madde), gençlikle ilgili en üst hukuk normunda bulunan tek hükümdür. Bu madde gençlerin güçlendirilmesi yönteminin kullanılmasını, gençlerin haklarının özerk ve eşit bireyler olarak görülmesini ve farklı siyasi hükümetlerin kurulması ile gençlerin lehine politikaların sürekliliğini desteklemektedir ve bu minvalde oluşturulacak stratejilerin referansıdır (Kurtaran, 2014:116). Her ne kadar anayasada birkaç madde ile konuya ilişkin bir değerlendirme bulunsa da gençlik politikası konusunda odak

çalışma Gençlik Spor Bakanlığı'nın 2017 yılında yayınladığı Ulusal Gençlik Politikası belgesi ile somutlaştırılmıştır. Bu belge, ilgili başlıkta ayrıntılarıyla incelenmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti kuruluşunun 100. yılına denk gelen 2023 yılı için belirlenen hedeflerde gençliğe yönelik doğrudan yatırımların arttırılacağı ve ülkenin geleceği olarak görülen gençlere daha fazla büyük roller verileceği öngörülmektedir. Bu bağlamda ülke olarak gençleri kazanmak için uygun hedefler belirlenecek ve spordan gençliğin aktif yaşam alanlarına kadar her alanda yatırımların devamı ile gençliğin kültürel hayat standarttı uluslararası düzeyde rekabet edebilecekleri bir seviyeye yükseltileceği siyasi söylemlerde taahhüt edilmektedir.

Ancak genel bir değerlendirmeye Türkiye'de gençler, toplumun birçok kesimiyle karşılaştırıldığında dezavantajlı durumda kalmaktadır. İşsizlik, özerklik, yoksulluk ve göç gibi başlıca sorunlar ile bu olumsuzluk daha da kronikleşmektedir. Bu süreçte gençlik politikaları doğru bir analizle dezavantajlı durumda olan gençlerin, genç kadınların, engelli gençlerin ve kırsaldaki gençlerin durumlarını gerçekçi bir şekilde ele almalıdır. Politikalar gençleri toplumsal hayatta karşılaşılabilecekleri her türlü olumsuz durumları yönetebilmelerini sağlayacak yetenekler ile donatma üzerine odaklanmalı ve gençlere yönelik sunulacak kamu hizmetlerinin yöntemi bu odak üzerine şekillenmelidir (Kurtaran, 2008).

Türkiye'nin etnik ve çok kültürlü yapısı gençlik politikaları oluşturulurken de göz önünde bulundurulması elzem bir kriterdir. Bu nedenle gençlerin kendi jenerasyonları ve toplumdaki farklılıklarla nasıl başa çıkacaklarını konusunda eğitilmelerini destekleyen politikalar üretilmeli, diğer yandan bu politikaların farklılıkları marjinalleştirmeyecek şekilde yönetilmesi ve ülkedeki kültürel iklimi muhafaza edici şekilde organize edilmelidir. Gençlik politikası sadece kültürel oryantasyon sağlamamalı, aynı zamanda gençlere politika oluşum sürecindeki her türlü siyasi aktivasyonda kendilerine söz hakkı tanındığı ve katılımlarının teşvik edildiklerine dair sezgiler hissettirmelidir.

Başka bir ifade ile siyasi dışlanma⁶ denilen depolitizasyona maruz kalmamalıdır.

⁶ Bireyin çeşitli nedenlerden dolayı vatandaşlığına ilişkin siyasi ve hukuki haklarını tam olarak kullanması veya siyasi katılımının engellenmesi durumudur. Bu durum kendini farklı senaryolarda gösterebilir: Örneğin, bireyin eğitim alanında fırsat eşitliğinden mahrum bırakılması, sosyal hayatta bireysel güvenliğini sağlayacak argümanlara erişiminin engellenmesi, iş hayatında sendikal haklardan yararlanmasının önünün kapatılması ve

Bu amaçla Türkiye, gençlik alanında alternatif paradigmaların ortaya çıkmasına katkıda bulunmak amacıyla "pasif ve korunmaya muhtaç gençlik" politikasının seviyesini değiştirmiş ve kalkınma politikalarının hedefleri arasına "aktif, etkili ve sorumlu gençlik" misyonunu yerleştirmiştir. Bu, mevcut gençlik politikasının artık çağdaş dünyanın ihtiyaçlarına göre şekillendiğini ve gençlik politikasının demokratik bir eğilim göstermeye başlaması ile açıklanmaktadır (Kızılkaya, Karakullukçu ve Kömürcü, 2013: 226).

Türkiye’de gençlik alanında politika üreten ve/veya bu gençlik politikalarını uygulayan kamu kurum ve kuruluşları şöyle sıralanabilir: Milli Eğitim, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Sağlık, Kültür ve Turizm, İçişleri, Dışişleri ve Adalet Bakanlıkları ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı (Kapatıldı) , Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, İŞKUR, Ulusal Ajans, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı ile Gençlik Spor Bakanlığı’dır (Uslu, 2013: 36). Görüldüğü üzere gençlik ile ilgili politika üreten ve uygulayan birimler neredeyse devletin her kademesindeki kuruluş ile mevcuttur. Ancak gençlik konusuna spesifik olarak yaklaşıldığında gençlik politikalarını Gençlik ve Spor Bakanlığı, Hükümet Programları, Kalkınma Planları ve AB uyum sürecinde gençlere yönelik belirlenen politikalar asli olarak belirleyici bir role sahiptirler.

3.2.1.Gençlik ve Spor Bakanlığı

Türkiye’nin, özellikle 2000’li yıllardan sonra, gençlere ve gençlik politikalarına ilgisi büyük ölçüde artmıştır. Bu ilgi değişikliğinin politik sonuçlarından biri, daha önce Türkiye’de gençlik politikalarının yürütülmesi konusunda faaliyet gösteren Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü’nün, Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSB) olarak yeniden yapılandırılmasıdır. Bu sürecin gençlik politikası üzerindeki etkisi ile “Türkiye gençlik politikasının yokluğunun kendisi bir gençlik politikasıdır” dönemi son bulmuştur (Kurtaran, 2014: 78).

Süreç olarak değerlendirildiğinde yakın zamana kadar Türkiye gençliğine ilişkin ideal vizyonlu, tutarlı ve sistematik bir gençlik politikası kurulamıyordu. Bunun en önemli

kısacası sosyal hayatı ile siyasal hayatının uyum içerisinde olmasının engellenmesidir. Siyasi dışlanma bazen devlet eliyle olur bazen özel sektör eliyle bazen de toplumun dinamik kültüründen kaynaklı geleneklerden dolayı gerçekleşir. Ayrıntılı bilgi için bakınız: (Bhalla ve Lapeyre, 1997: 420; Tartanoğlu, 2014: 272).

sebebi, gençlik ile ilgili yürütülecek politikaların yönetilmesinde üst bir koordinasyon merkezinin bulunmamasıydı. Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın kurulması bu koordinasyon eksikliğini bir nebze olsun gidermiş ve Türkiye, gençlik politikası yolunda somut adımlar atmaya başlamıştır.

Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın kurulması sadece gençlere yönelik çeşitli programların uygulanmasında değil, aynı zamanda diğer kamu kurumları arasında gençlik ile ilgili uygulamalar konusunda koordinasyonun sağlanması açısından önemlidir. Gençlik politikalarının sadece nicelik yönünden değil nitelik yönünden de değerlendirildiği ve bu yönde eğilimlerin arttığı konjonktürde, iş ve işlemlere bakanlık aracılığı ile sivil toplumun dahil edilmesi, gençlik ile ilgili çalışmalarda ve uygulamalarda bakanlığın yükü bu doğrultuda hafifletmektedir. Bu çerçevede, Bakanlığın kurulması, gençlik programlarının nitelik ve niceliğini artıracak, sivil toplum ve halkın istenen diyalog düzeyine ulaşması için fırsatlar oluşacaktır. Bu durum sadece bir kamu politikası değil, aynı zamanda sivil toplumla desteklenen ve hatta uygulanan bir yönetim biçimine doğru önemli bir adımdır (Onuncu Kalkınma Planı, 2015: 16).

Gençlik Sporları Bakanlığı'nın kurulması, ülkenin gençliğe bakışının geçmişe göre değiştiğini ve gençlere yönelik kapsamı gelişmiş ve genişletilmiş planlama yapacağını göstermektedir. Nitekim, Türkiye bakanlığın kurulması ile beraber gençlik politikası adına somut adımlar atmaya başlamış ve bu konuda gençlere yönelik demokratik değerlerin olumlu dışsallığı yansıtılmıştır. 26 Kasım 2012 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından onaylanan "Ulusal Gençlik ve Spor Politikası" başlıklı belge 27 Ocak 2013 tarihinde "Resmi Gazete (28541)" de yayımlandı. Belge Gençlik politikası belgesi ile gençliğe ilişkin vizyon, temel hedefler, ilkeler ve değerlere ilişkin ana politika alanları belirlenmiştir. Belgenin günün şartlarına göre dört yılda bir yenilenmesi planlanmaktadır (Baş, 2017: 277).

Bu açıdan bakıldığında, Türkiye'nin gençlik politikası yüzeysel ve parçalı olup kısa vadede gençlik politikalarına ilişkin belirli çerçeve belgeler veya düzenlemeler görülmemektedir. Ancak Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın kurulmasından iki yıl sonra, 2013 yılının ilk ayında yürürlüğe giren "Ulusal Gençlik Sporları Politika Belgesi" gençlik alanında ilk spesifik hükümleri içermiştir. Aslında bu durum gençlik alanında politika üretiminin başlangıcını ve yeni ivme hareketlerini gösterse de, aynı zamanda Türkiye'nin gençlik konusu hakkında geçmiş dönemlerdeki eksikliğini de göstermektedir.

Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi, gençliği 14-29 yaş arası ilgiye ihtiyaç duyan özgün bir grup olarak tanımlayıp, toplum içerisinde onlara ayrıcalık tanımaktadır (GSB, 2013). Politika belgesi, bu yaş grubunun neden seçildiğine dair herhangi bir dayanak göstermemektedir. Ülkemizde 18 yaşın altındaki herkes yasal olarak çocuk kabul edilmektedir. 16 yaşın üzerindeki kişiler ise çocuk olarak kabul edilmelerine rağmen yasal olarak çalışabilmektedir. Çocukluk çağından gençliğe geçişi kapsayan ergenlik çağı da bu dönemlere denk gelmektedir. Bu nedenle belge, gençlik belgesi ile aynı zamanda ergenlik dönemi içerisinde geçiş sağlayan bireyleri de kapsayan politikalar üretmektedir. Ancak var olan politikaların gençliğe yönelik olmasının yanında ergenleri de kapsıyor mu sorusuna tam olarak cevap verilememektedir (Yılmaz, 2013).

Bu soru işaretine rağmen toplam nüfusunun %15,6'sı gençlerden oluşan ülkemizde geç de olsa ulusal düzeyde gençlik politikası bulunması sevindiricidir. Zira gençleri sosyal yaşamın her aşamasında etkin bireyler olarak görmek isteyen Ulusal Gençlik Politikası, aynı zamanda gençlerin beceri ve yeteneklerinin ortaya çıkarılması için bir fırsat olarak değerlendirmektedir.

Gençlik belgesinde yer alan gençlik perspektifi politika hazırlayıcıların algılarını okuyabilmek adına önemlidir. Belgede, gençler bazen “korunması gereken sosyal gruplar”, bazen de “geleceğin hamilleri” olarak bahsedilmektedir. Belge bir yandan çerçevesi uluslararası insan hakları sözleşmeleriyle çizilmiş evrensel insan hakları değerlerine vurgu yaparken, diğer yandan sınırları belli olmayan ve soyut kriterler taşıyan milli ve manevi değerlere atıfta bulunmaktadır. Bu bağlamda, Politika Belgesi “gençlik” algısı konusunda somut bir görüntü vermemektedir (Kurtaran, 2014: 95).

Ulusal Gençlik Politikasının temel amaçları belgede şöyle sıralanmaktadır:

- Gençlik algısını doğru bir zemine oturtmak (bakış açısı/ önyargı),
- Gençliğin ihtiyaç, beklenti ve endişelerini tespit etmek (anlamak),
- Gençlerle ilgili çalışma yapan kurum ve kuruluşları belirlemek, bunlar arası işbirliği ve koordinasyon temin etmek (faaliyet),
- Gençlik alanındaki STK faaliyetlerini etkinleştirmek ve güçlendirmek için gerekli destek ve teşviki sağlamak (işbirliği),

-Kaynakları gençliğin gelişimini tam anlamıyla sağlayacak şekilde kullanmak (etkinlik),

-Gençliğin kişisel ve sosyal gelişimini desteklemek (teşvik),

-Gençliğin vatandaşlık bilincini geliştirmek (yurttaşlık)

-Farklı genç grupların ihtiyaçlarını da dikkate alarak gençlerin kendi potansiyellerini ortaya çıkarabilmelerine imkan sağlamak (verimlilik), şeklinde sıralanmaktadır (GSB, 2013: 5- 6).

Ulusal Gençlik Politikası'nda gençleri, politikanın uygulama merkezi olan bakanlığa çekmek yerine onlara en yakın birimler ile işbirliği yaparak faaliyet çalışmalarını yürütmek esastır. Gençlik Politikası belgesinde temel politika alanlarının uygulamasında yerel yönetimler en önemli paydaşlar arasında yer almaktadır. Bu durum belediyelere de bazı ödev ve sorumluluklar yüklemektedir. Hem merkezi teşkilata bağlı bakanlığın gençlik politikasında yer alan yerel yönetimler ile işbirliği hem de yerel yönetimlerin omurgasını oluşturan belediyelerin iş ve işlemleri ile görev ve sorumluluklarını kapsayan 5393 Sayılı Belediye Kanunu'ndaki yönlendirmeler, gençliği toplumsal faaliyetlerin baş aktörleri arasına yerleştirmektedir. Bu tür durumlar aslında gençlik politikalarını yerine getirmek isteyen belediyeleri motive etmektedir. Çünkü merkezi ve yerel politikaların faaliyet bütünlüğünü kendi bünyesinde birleştirmek siyasal mekanizmalar içerisinde önemli bir referans noktası oluşturmaktadır.

Ulusal gençlik politikalarının gerekçesi ve önemi belgede şöyle ifade edilmiştir: "Gençlerin toplumsal yapının her alanına etkin bireyler olarak katılımı ve sahip oldukları beceri ve yeteneklerinin ortaya çıkarılması için vazgeçilmez bir unsurdur. Bunun yanında gençlik politikaları gençleri istismar ve ihmalden koruyan araçlar bütünüdür" (GSB, 2013: 4).

Belgenin temel amacı; gençliğin beklentilerini belirlemek, gençlik çalışmaları yapan kurumlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, gençlik alanındaki STK'ları daha etkin hale getirmek, gençlerin kişisel ve sosyal gelişimini desteklemek ve gençlerin sivil bilincini artırmak şeklinde özetlenebilir. Belgede temel politika alanları şu şekilde belirlenmiştir: eğitim ve yaşam boyu öğrenme, aile, ahlaki ve insani değerler, istihdam, girişimcilik ve mesleki eğitim, dezavantajlı gençler ve sosyal içerme, sağlık ve çevre, demokratik katılım ve vatandaşlık bilinci, kültür ve sanat,

bilim ve teknoloji, gençliğin uluslararası alanda ve kültürler arası diyalog, boş zaman, gençlik bilgileri, spor, gönüllü faaliyetler ve hareketlilik şeklinde sıralanmıştır.

Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından gençlere yönelik olarak uygulanmak üzere gençlik belgesinde eğitim ve hayat boyu öğrenme, aile, etik ve insani değerler, istihdam, girişimcilik ve mesleki eğitim, dezavantajlı gençler ve sosyal içerme, sağlık ve çevre, demokratik katılım ve yurttaşlık bilinci, kültür ve sanat, bilim ve teknoloji, uluslararası alanda gençler ve kültürler arası diyalog, serbestler zamanların değerlendirilmesi, gençlik bilgilendirilmesi, gönüllülük ve hareketlilik konularında belirlenen politikalar şöyle özetlenebilir (GSB, 2013: 7- 41):

-Eğitim politikasının hak temelli, bilimsel verilere dayalı, esnek ve katılımcılığı esas alan bir yaklaşımla uzun vadeli olarak planlanması.

-Eğitime erişimin artırılması ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması.

-Eğitim program ve uygulamalarının, analitik düşünen bireylerin yetişmesini sağlayacak biçimde geliştirilmesi.

-Okullarda ve üniversitelerde fiziki ve beşeri altyapının güçlendirilmesi.

-Yaygın eğitim imkânlarının geliştirilmesi ve hayat boyu öğrenme anlayışının güçlendirilmesi.

-Yurt dışı eğitim aracılığıyla gençlerin eğitim, kültür, bilgi düzeylerinin artırılması ve bunların topluma geri dönüşünün sağlanması.

-Ailelerin gençlerle, gençlerin de aileleri ile ilgili duyarlılığının artırılması.

-Ailevi değerlere gençler tarafından sahip çıkılması, bu değerlerin korunması ve geliştirilmesi.

-Evrensel etik ilkeler ve ahlaki değerler konusunda gençlerin bilinçlendirilmesi.

-İnsan hakları bilinç ve kültürünün gençlere kazandırılması.

-Kadın-erkek eşitliğinin güçlendirilmesine ilişkin tedbirlerin alınması.

-Genç işsizliğini en aza indirmek için etkin mücadele yöntemlerinin geliştirilerek sürdürülmesi.

-Gençlerin staj imkânlarının artırılması ve staj kalitesinin uluslararası standartlara uygun olarak geliştirilmesi.

- Kariyer danışmanlığı ve mesleki rehberlik hizmetlerinin daha etkin şekilde geliştirilmesi.
- Çalışmayan gençlerin iş hayatına katılımını sağlamaya yönelik sosyal projelerin geliştirilmesi.
- Tam zamanlı çalışma hakları çerçevesinde evde çalışma, uzaktan çalışma, esnek çalışma gibi çalışma stratejilerinin geliştirilmesi.
- Genç girişimciliğine olan teşvik ve desteklerin artırılarak sürdürülmesi.
- Gençlerin madde bağımlılığı, sigara ve alkol gibi sağlığa zararlı alışkanlıklardan korunmasına dair tedbirlerin yaygınlaştırılması.
- Gençlerin sağlığının korunmasına yönelik önlemlerin artırılması.
- Gençlerin çevreye daha duyarlı hale gelmesi ve farkındalıklarının artırılması.
- Gençler arasında doğa sevgisini yaymak amacıyla, doğada gerçekleştirilen etkinliklerin artırılması.
- Eğitim-öğretim politikaları belirlenirken demokrasi bilincinin gençler arasında yaygınlaştırılması amacının gözetilmesi.
- Gençlerin ulusal ve yerel meclislerde temsilinin artırılması ve yerel yönetimler ile gençlik arasındaki iletişim kopukluğunun giderilmesi.
- Gençlerin sivil toplum kuruluşlarında kurucu, yönetici ve üye olarak yer almalarının teşvik edilmesi.
- Gençlerimize tarihimizin ve kültürel mirasımızın daha iyi tanıtılması.
- Gençlerin sanat faaliyetlerine katılımının artırılması.
- Gençlere yönelik kültürel ve sanatsal faaliyetlerin sayı ve niteliğinin artırılması.
- Ulusal ve/veya bölgesel düzeyde gençliğe yönelik yayın yapan TV kanallarının nicelik ve nitelik olarak yeterli seviyeye ulaştırılması.
- Bilgi iletişim teknolojilerinden gençlerin etkin ve yaygın bir şekilde yararlanmasının sağlanması.
- Gençlerin bilim ve teknolojiye ilgisinin ve teknolojiye erişiminin artırılması.
- Bilimsel çalışmalarda gençlerin daha fazla teşvik edilmesi.

- Gençlerin sıklıkla kullandığı sosyal alanlarda internete erişim imkânlarının arttırılması.
- Gençlerimizin küreselleşen dünyada uluslararası topluma etkin katkı ve katılımlarının arttırılması.
- Gençlerimizin uluslararası alanda rekabet gücünün arttırılması.
- Beyin göçünün önlenmesi ve tersine beyin göçünün sağlanması.
- Yurt dışında yaşayan gençlerimizle kurulan yakın ilişkilerin geliştirilmesi.
- Gençlere; hoşgörü, diyalog gibi insanî değerlerin kazandırılması.
- Ülkemizde bulunan yabancı uyruklu gençlerin, gençlerimizle kaynaşmalarının ve kültürümüzü tanımalarının sağlanması.
- Gençlerin serbest zamanlarını değerlendirebileceği merkezlerin, faaliyetlerin, etkinlik mekânlarının sayılarının arttırılarak hizmetin daha fazla gence ulaştırılması.
- Gençlik merkezleri etkinliklerinden çeşitli nedenlerle faydalanamayan gençlerin önündeki engellerin kaldırılması.
- Gençlikle ilgili sivil toplum örgütlerinin kuruluş ve yapılanmalarının düzenlenmesi ve desteklenmesi.
- Gençliğin kendi alanlarındaki faaliyetleri hususunda etkin ve yeterli biçimde bilgilendirilmesi.
- Gençlik alanında çalışma yapan kişi, kurum ve kuruluşlara gençlik çalışmaları hakkında eğitimler verilmesi.
- Gençlerin gönüllülük faaliyetlerine olan katılımlarının arttırılması ve gönüllü olma önündeki engellerin kaldırılması.
- Gençlerin ve sivil toplum kuruluşlarının gönüllülük çalışmalarının desteklenmesi, gençliğin sivil toplum kuruluşları ve gönüllülük hakkında bilgilendirilmesinin sağlanması.
- Ulusal ve uluslararası platformda gençlerimizin daha aktif bireyler olarak yer almalarını sağlayacak olan eğitim programları, kültürler arası değişim ve gönüllülük projelerinin yaygınlaştırılması.

Bakanlığın 2014-2018 stratejik planında gençliğe yönelik hedefler belirlenmiştir. Bu stratejiye göre, “gençliğin ilgi, ihtiyaç ve sorunları belirlenerek, çözüm ortakları ile eşgüdüm ve iş birliği içinde kişisel, sosyal ve sportif alanlarda destekleyici politikalar oluşturulmakta ve projeler yürütülmektedir. Bu sayede okuyan, düşünen, sorgulayan, kendini ifade edebilen, sporu, sanatı ve bilim yaşam tarzı haline dönüştürebilen, gelişmelere açık, farklılıklara saygılı, yenilikçi, etik değerlere bağlı; karar süreçlerine katılan, kaynakları etkili değerlendirebilen, çevreye duyarlı, özgüveni yüksek, mutlu, sağlıklı ve güçlü bir gençliğin yetişmesi hedeflenmektedir.” (GSB, 2013: 57).

Bakanlığın 2019-2023 dönemine ilişkin yayınlamış olduğu stratejik planda ise gençlerin ihtiyaçlarına cevap vermek ve gençlik konusundaki çalışma yöntemlerini yansıtmak adına bir takım amaç ve hedefler belirlemiştir. Bunları: “Proje ve faaliyetler ile gençlerin kişisel ve sosyal gelişimine katkı sağlamak, Yükseköğrenim öğrencilerinin yaşam kalitesini yükseltecek şekilde güvenli, sağlıklı ve konforlu ortamlarda barınma ve beslenme hizmetlerinin kapsam ve niteliği ile finansal hizmet, süreç ve sistemlerini geliştirmek, etkinlik ve verimliliğini artırmak, Spor hizmet ve faaliyetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması ile uluslararası alanda sportif başarıların artırılmasını sağlamak, Gençlerin beklenti ve ihtiyaçları ile gençlik ve spor alanında yapılacak araştırmalar doğrultusunda gençlerin kendi potansiyellerini gerçekleştirebilmelerine imkân sağlamak, karar alma ve uygulama süreçleri ile sosyal hayatın her alanına etkin katılımını artırmak amacıyla eğitimler, projeler ile çalışmalarını düzenlemek ve desteklemek, Ülkemiz kaynaklarını etkin kullanarak kaliteli, güvenli, konforlu yurtlar ile gençlik ve spor tesisleri yapmak, Gençlik ve spor alanlarında uluslararası gelişmeleri takip etmek suretiyle Bakanlığın uluslararası kurumlarla ilişkilerini ve iletişimini güçlendirmek; bu amaçla yurt içi ve yurt dışındaki uluslararası organizasyonları yürütmek, var olan organizasyon ve benzeri etkinliklere katılarak ülkenin temsilini etkin bir şekilde gerçekleştirmek” şeklinde sıralayabiliriz (GSB, 2018: 66- 67).

Gençlik ve Spor Bakanlığı gençleri üniversite eğitimlerinde desteklemek amacıyla eski adıyla Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu (YURTKUR) yeni adıyla da Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü (KYGM) üzerinden barınma, yemek yardımı, akademik faaliyetler, öğrenim bursu ve kredisi gibi imkanlar sunmaktadır. Bakanlık, gençlerin yüksek öğrenim sürecinde barınma ve maddi ihtiyaçlarını karşılama görevini temel politik hedefleri olarak belirlemiştir. Bu minvalde 2018 yılı itibariyle 680.000

yatak kapasiteli yurtları, 2023 yılına kadar 890.000 kapasiteye çıkarmayı hedeflemektedir. Aynı şekilde 2018 yılı itibariyle 1.642.110 öğrencinin yaralandığı burs ve kredi imkanını 2023 yılına kadar (yıllık bazda) 1.900.000 öğrenciye çıkarma planı gençlik ile ilgili politik hedefler arasında yer almaktadır (GSB, 2018:12- 13).

Bakanlık gençlere daha yakından ulaşmak ve yerel ihtiyaçlara göre politikalar uygulamak üzere “Gençlik Merkezleri” adı ile gençlik ve spor il müdürlüklerine bağlı, gençlerin sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler ile kaliteli zaman geçirmeleri için tahsis edilmiş kültürel mekanlar açmıştır. Bu mekanlar bakanlığın gençlik politikasını uygulamak adına ve bu konudaki somut çıktılar konusunda dönüt aldığı önemli bir bağlı kurumdur.

Gençlik merkezleri, özellikle 2015 yılından itibaren, taşrada faaliyet gösterme oranlarını hızla arttırmıştır. 2015 yılında 198 olan merkez sayısı 2018 yılında 283, 2021 itibariyle de 355’e yükselmiştir (GSB, 2020: 14). Gençlik merkezleri üye profili 2018 yılında 1.775.000 iken bu sayı 2023 yılına kadar 2.400.000 olarak hedeflenmektedir. Bakanlık gençlik merkezleri ile gençlerin gelişimlerini ve sosyo-kültürel yeteneklerini geliştirmek amacıyla yıllık ortalama 4 milyon gence ulaşmaktadır (GSB, 2018:12- 14).

Sosyal dışlanma ve yoksullukla ilgili araştırmalarda gençlerin akranları arasındaki ilişkiye dikkat çekilmektedir. Bakanlık için önemli bir konu olan gençlerin dışlanmışlığı problemi ve benzer sorunlara çözüm üretmek amacıyla gençlik merkezlerine gençlik politikaları uygulamasında ayrı bir misyon yüklenmiştir. Gençlerin özerkliğini desteklemek ve topluma katılımlarını sağlamak için sosyal dışlanmayı ortadan kaldırmada gençlik merkezlerinin önemli bir rol oynaması beklenmektedir. Gençlerin toplumda aktif rol almalarını gençlik merkezleri aracılığıyla yapılan liderlik seminerleri, kişisel gelişim kursları, kültürel ve sanatsal etkinlikler, meslek edindirme kursları, bilimsel atölyeler ve diğer çeşitli faaliyetler ile sağlamak mümkündür. Bu faaliyetlerin gençlere sağladığı özgüven, gençlerin kendileri ve içinde yaşadıkları toplum hakkında karar verici olmalarını ve kendilerini daha net ifade etmelerini sağlayacaktır. Bu sayede daha aktif hale gelebilecek ve çevreleriyle iyi bir ilişki kurabilecekleri bir özelliğe sahip olmaları, bakanlığın gençlik adına hedeflediği önemli politikalar arasında yer almaktadır (Yentürk ve diğerleri, 2008: 31).

Gençlik ve Spor Bakanlığı gençlere ulaşma adına kendi teşkilat yapısındaki kaynaklarını ve eş güdümlü çalışabileceği diğer bakanlıkların imkanlarını ve insan kaynaklarını kullanmaktadır. Ancak her ne kadar devlet nezdinde yürütülse dahi gençlik politikasının tüm gençlere ulaştırılması çok zordur. Bu sebeple bakanlık kendi iş sahası yanında politikasına uygun projeler üreten sivil toplum kuruluşlarını fikirlerini gerçekleştirmeleri için maddi yardımda bulunmaktadır. Yıl içerisinde iki defa proje çağrısına çıkan bakanlık başvuruları sivil toplum kuruluşları bazında almakta ve çeşitli kriterlere göre değerlendirmelerde bulunmaktadır. Bakanlık bu konuda 2018 yılında toplamda 1445, 2019 yılında 1001, 2020 yılında ise 772 gençlik projelerine destek vermiş ve bu sayıyı 2023 yılına kadar 1650'ye çıkartmayı hedeflemektedir (GSB, 2018:14; GSB, 2020: 15).

3.2.2.Hükümet Programları

Türkiye Cumhuriyeti'nde günümüze kadar 65 hükümet yönetime gelmiş ve her biri kendine ait bir hükümet programı yayınlamıştır. Bunun yanında 2018 yılından itibaren Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçilmiş ve 2021 yılı itibariyle I. Cumhurbaşkanlığı Hükümeti yönetimine devam etmektedir. Konumuz açısından bu çalışmada, tüm hükümet programlarını derinlemesine incelemek yerine bu programların içinde gençliğe ayrılmış bölümler incelenmeye çalışılacaktır. Bu doğrultuda hükümet programları ve genel kurul görüşmeleri taranmış, hükümet programları belli tarih aralıklarında incelenerek gençlik ile ilgili hükümetlerin taahhütlerin neler olduğu belirlenmiştir.

-1920 ile 1950 arası hükümet programlarında gençlik şu şekilde ele alınmıştır (Neziroğlu ve Yılmaz, 2013: 5-746):

Eğitim açısından desteklenmesi gereken bir kitle,

Ülkenin kalkınması için gençliğin sistematik bir şekilde kanalize edilmesi,

-1950 ile 1961 arası hükümet programlarında (Neziroğlu ve Yılmaz, 2013: 748-1318):

Gençliğin milli, manevi ve insani kıymetlere özgü gelişim göstermesi adına çalışmalar yapılması, ilim ve bilim ışığında teknik bilginin yaygınlaştırılması ve gençliğe yönelik rasyonel bir planlamanın yapılması,

Gençliğin beden terbiyesi ve spor ihtiyacına yönelik yatırımların yapılması ve bu konuda gençliğin yönlendirilmesi ile ilgili çalışmaların yapılması.

-1961 ile 1965 arası hükümet programlarında (Neziroğlu ve Yılmaz, 2013: 1322-2172):

Özellikle lise mezunu gençlerin eğitim dönemleri ve eğitim sonu dönemleri için somut planlamalarının yapılması, gençlerinin kabiliyetine göre hükümetçe istikamet verilmesi,

Yükseköğrenim gençleri için 351 sayılı yurt ve kredi fonu kanunu (mevcut kredi ve yurtlar genel müdürlüğü) aktif hale getirilmesi ve gençlerin bu yöndeki ihtiyaçlarının giderilmesi,

İl ve ilçelerde gençlerin yararlanabileceği spor alanları ve tesislere ilişkin yatırımların yapılması,

Türk gençliğinin şahsiyetli ve milliyetçi bir ruha sahip olacak şekilde yetiştirilmesi konusunda tüm önlemlerin alınması ve bu doğrultuda çalışmalar yapılması.

-1965 ile 1971 arası hükümet programlarında (Neziroğlu ve Yılmaz, 2013: 2174-3264):

Üniversite eğitimine devam etmeyen gençlere yönelik mesleki ve teknik alanda öğretim yatırımlarının yapılması ve bu kurumların tüm ülkede yaygınlaştırılması,

Her Türk gencinin istidabına göre eğitim imkanının sağlanması,

Üniversite gençliğine yönelik yurtların, rekreasyon alanlarının, kütüphanelerin sayısının artırılması ve geleceğe güvenle bakan genç kitlenin oluşması için her türlü fedakarlıkların yapılması.

-1971 ile 1974 arası hükümet programlarında (Neziroğlu ve Yılmaz, 2013: 3266-4367):

Gençlik ve asayişin bir arada olduğu güven ortamı oluşturulması ve gençliğin sorunlarına ilişkin çözüm odaklı politika üretilmesi.

Türk gençliğini Atatürk bilinci altında toplamak amacıyla her yıl gençlik şurası düzenlenmesi,

Üniversite yurtlarının ideoloji yuvası olmaktan çıkartılıp gençlerin temel ihtiyaçlarına odaklanan bir kurum olması amacıyla 351 sayılı Kredi ve Yurtlar Kanunu'nun revize edilmesi.

-1974 ile 1979 arası hükümet programlarında (Neziroğlu ve Yılmaz, 2013: 4370-5582):

Gençliğin Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı ve anayasada ifade edilen çağdaş bir anlayışa sahip, üstün yetenekli insanlar olarak yetişmeleri için her türlü tedbirin alınması,

Gençlik ve spor hizmetlerinin iyileştirilmesi amacıyla Gençlik ve Spor Akademisi kurulması, nitelikli personel istihdamının sağlanması ve bu konuda faaliyetlerinin en kısa zamanda gerçekleştirilmesi,

Kredi ve Yurtlar Kurumu Kanunu'nun günümüz gençliğinin ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte yeniden revize edilmesi,

Gençlik ve spor hizmetlerine fon sağlamak amacıyla devlet bütçesi kaynağı dışından vakıf ve benzeri mali destekler araştırılacak ve ek kaynakların kullanılması konusunda çalışmalar yapılması,

Genç işçilerin sosyal haklarının korunmasına yönelik çalışmalar yapılması,

Milli eğitimde gençliğin beden gelişimi için okul içi spor faaliyetlerine önem verilmesi,

Üniversite gençliğinin yeteri kadar burs ve krediye ulaşması için gerekli olanakların sağlanması.

-1979 ile 1989 arası hükümet programlarında (Neziroğlu ve Yılmaz, 2013: 5584-6290):

Gençliğe ait sorunların çözülmesi,

Gençlerin vatan sevgisi ve milli değerleri koruduğu, Atatürk ilkelerine bağlı bir birey olmalarının sağlanması ve boş zamanlarını en iyi şekilde değerlendirdikleri imkanların oluşturulması,

Üniversite gençliğinin en az bir yabancı dili iyi derecede öğrenebilmeleri için bütün tedbirlerin alınması,

Çıraklık müessesesi hak ve hukuk gözetilerek yeniden düzenlenmesi ve genç işsizliğin azaltılması için bu yönde çalışmaların yapılması,

-1989 ile 1995 arası hükümet programlarında (Neziroğlu ve Yılmaz, 2013: 6292-7061):

Gençliğin ruh, fikir ve beden yönünden gelişmesi için modern tesislerin yapımına öncelik verilmesi,

Üniversite gençliğinin yararlandığı burs ve yurt şartlarının iyileştirilmesi,

Üniversite öğrencilerinin tamamının yurtlarda kalması için gerekli barınma imkanlarının sağlanması,

Gençliğin geleceğe güvenle bakması için gereken ortamın oluşturulması,

Okulda ve okul dışında gençlerin kaliteli vakit geçirmeleri için gerekli önlemlerin alınması, yatırımların yapılması ve konu ile ilgili yasal düzenlemelerin yapılması,

Siyasal hayata katılım için gençliğin önündeki engellerin kaldırılmasına yönelik çalışmaların yapılması,

Gençlerdeki yapıcı yetenekleri ortaya çıkarmak ve kişilik, düşünce ve beden yönünden gelişmelerini sağlamak için ülke genelinde gençlik merkezlerinin kurulması,

Gençlerin iş kurmaları için gençlere maddi desteğin sağlanması amacıyla kamu bankalarınınca sunulan kredi miktarlarının artırılması.

-1995 ile 1999 arası hükümet programlarında (Neziroğlu ve Yılmaz, 2013: 7064-7765):

Gençlerin Türkiye Cumhuriyeti'nin temel ilkelerine göre maddi ve manevi değerlerini koruyan, kendilerinin geliştirmelerine imkan verilen her türlü tesis ve olanağın temin edilmesi,

Gençliğin sorunlarına çözüm bulmak ve gençlerin kalkınma sürecine aktif katılmalarını sağlamak amacıyla eksikliklerin giderilmesi ve her türlü önlemin alınması,

Gençlerin alkol, uyuşturucu ve kumar gibi kötü alışkanlıklardan korunması ve bu konu hakkında her türlü önlemlerin alınması,

Eğitimde gençlere sadece fırsat eşitliği değil, olanak eşitliği de sağlanmasına yönelik çalışmaların yapılması,

Gençlere yönelik meslek edinme, el becerileri geliştirme kurslarının açılması,
Gençliğin bilim ve teknolojiye ilgi duymalarını sağlayacak çalışmaların yapılması,
Gençlik merkezi ve gençlik kamplarının yaygınlaştırılması.

-1999 sonrası hükümet programlarında (Neziroğlu ve Yılmaz, 2013: 7768- 8514):

Gençlik ile ilgili tüm yatırımların kararlılıkla sürdürülmesi,
Engelli gençlerin beceri kazanabilmeleri için gerekli olanakların sağlanması,
Üstün zekalı ve yetenekli gençlerin belirlenmesi ve bu gençleri topluma kazandırabilmek için çalışmaları yapılması,
Gençliğe yönelik uygulamalı meslek edinme eğitimi verilmesi, genç istihdamından vergi ve sigorta primi indirimlerinin uygulanması,
Genç nüfus potansiyeli göz önünde tutularak eğitimin niteliğinin artırılması,
Gençlerin siyasete aktif katılımı için seçilme yaşının 25'e, daha sonra da 18'e indirilmesi,
Gençlerin dünya şartlarına ayak uydurabilmeleri için donanımlı ve yetenekli bir birey olmaları için gerekli yatırımların yapılması,
Gençlere vakıf kültürünün kazandırılması amacıyla çalışmaların yapılması,
Gençliğin sivil toplum kuruluşlarına üye olmalarını teşvik edecek çalışmaların yapılması,
Gençlik merkezlerinin tüm ülkeye yaygınlaştırılması.

Türkiye gençliği mevcut anayasa düzenlemesi içinde korunması gereken bir demografik grup olarak yer almış, bu korunak alanları uyuşturucu, suç çeşitleri, kumar ve benzer kötü alışkanlıklar şeklinde sıralanmıştır (Acar, 2008: 7; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982, 58. Madde). Bu durum hükümet politikalarında genel manada etkilemiştir. Türkiye Cumhuriyeti hükümetlerinin gençlik politikaları genel olarak işsizlik- istihdam, zararlı alışkanlıklar- alternatif faaliyet alanlarının oluşturulması, boş zaman sorunu- rekreasyon alanları veya gençlik merkezlerinin oluşturulması, eğitim sorunu- eğitim konusunda fırsat ve imkan eşitliği sağlanması, eğitim kalitesinin artırılması konularında sorun ve bu sorunlara ilişkin genellikle soyut çözümler içeren bir söylem içermektedir. Bunun yanında hükümet

politikalarındaki gençlik söylemi hükümetlere bağlı kalmış ve bir devlet politikasına dönüşmemiştir.

3.2.3.Kalkınma Planları

Gençlik politikalarının oluşturulması konusunda bir diğer önemli politika belgesi de düzenli aralıklarla hazırlanan Beş Yıllık Kalkınma Planları'dır. Bu beş yıllık planlar ile gençliğe yönelik sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda uygulanacak stratejilere ilişkin bir bakış açısı oluşturulmaktadır. Ancak kalkınma planları genel olarak değerlendirildiğinde gençliğe yönelik asli problemlere somut çözümler üretmek yerine tali konularda soyut politikalara değinildiği görülmektedir. Kalkınma planlarının gençlik politikalarındaki bir diğer husus da birbirini takip eden bir süreç planlaması yapılmasından ziyade dağınık bir politika oluşturmasıdır.

Geçmişten günümüze kadar hazırlanan kalkınma planlarındaki gençlik ile ilgili konular şu şekilde açıklanabilir:

-Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (BBYKP) gençlik için eğitimin her kademesinde burs imkanlarının artırılması ve eğitimin her kademesinde alt yapıyı güçlendirecek önceliklerin belirlenmesi düşünülmektedir (BBYKP, 1962: 457- 458).

Gençlere sağlanacak burs imkanlarıyla gençlerin kabiliyetlerini geliştirmeleri ve bu vesile ile sosyal ortama dair engelleri aşmaları sağlanacak, böylece insan kaynakları güçlü gençlik referansı ile güçlendirilmesi hedeflenmektedir.

Gençlerin teknik ve mesleki eğitime yönlendirilmesinin teşvik edilmesi hedeflenmektedir (age.:458).

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda gençler ile ilgili eğitim ve imkan geliştirme politikalarına odaklanılmıştır. Bunlar dışındaki konular ile ilgili plan, hedef ve politika belirtilmemiştir.

-İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (İBYKP) gençlik, 14-25 yaş arasında kalan nüfus olarak tanımlanmıştır. Ancak kalkınma planının tümüne bakıldığında gençler yerine genellikle "öğrenciler" ifadesi uygun görülmüş ve gençler ile ilgili yapılmak istenen politikalar öğrenciler ifadesiyle anlatılmıştır.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında gençlik ile ilgili odak bir başlığın olmadığı, gençliğin “spor” başlığı adı altında doğrudan, “eğitim” başlığı altında da dolaylı olarak değerlendirildiği görülmüştür. Yatırımların Dağılımı ve Spor Tesisleri başlığının (2) bendinde; “Gençliğin serbest vakitlerini iyi değerlendirmek amacıyla, semt spor tesislerinin spor dışındaki sosyal faaliyetlere de zemin hazırlayacak şekilde gelişmesi ve ilişkili olduğu okulun bina imkanlarından da yararlanılarak birer gençlik ve kültür merkezi niteliğine kavuşturulması desteklenecektir” şeklinde gençliğin serbest vakit geçirebileceği rekreasyon alanlarının altyapı hazırlığına değinilmiştir (İBYKP, 1967: 195).

Eğitim başlığı altında özellikle gençler arasında okur- yazar oranının geçmişten gelen çeşitli sebepler ile halen düşük seyir ettiğine değinilmiştir. Bu durumun düzeltilmesi adına ilerleme kaydedilmesi gerekliliğine vurgu yapılmıştır (İBYKP, 1967: 161-162, 633).

Yüksek öğrenimdeki gençler için barınma sorunlarının çözümü ve üniversite eğitim sorunlarını çözüme adına politikalar benimsenmiştir. Örneğin yurt kapasitelerinin üniversiteler bünyesinde arttırılması, YURTKUR kapasitesinin arttırılması ve doktora eğitiminin teşvik edilerek 3000 öğrencinin bu amaçla yurt dışına gönderilmesi hedeflenmektedir (İBYKP, 1967: 170-172).

-Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda (ÜBYKP) gençlik 14-22 yaş aralığındaki nüfus olarak kabul edilmiş ve “gençlik” ilk defa bir kalkınma planında ayrı bir başlık altında ele alınmıştır. Bu başlıkta gençlik ve gençlik sorunları daha kapsamlı değerlendirilmiştir (ÜBYKP, 1972: 789).

Gençliğin o günün şartlarında gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için ortak bir sorun olduğu belirtilmiştir. Aynı zamanda ülkede o dönemdeki siyasi çalkantılar neticesinde ortaya çıkan gençlik hareketleri olumsuz yargılanmış, gençlerin bu türden yapılardan uzak kalmaları için gerekli tedbirlerin alınması konusu işlenmiştir. Aslında gençlerin ideolojik yönden eksikliklerinin çoğu olayları tetiklediği belirtilmiş, bu durumun düzeltilmesi adına Atatürkçü ilkelere bağlı bir stratejinin izlenmesi temel amaç kabul edilmiştir. Bu strateji uygulamasında eğitim politikasından yararlanılacağı ve gençlik sorunlarının bu yaklaşım ile çözülmesi hedeflenmektedir(ÜBYKP, 1972: 789, 781-782).

Özet olarak bu kalkınma planında gençlik ile ilgili önceki dönemlerde ve halihazırda devam eden sorunlara değinilmiştir. Bunlar; gençlerin yeteneklerini geliştirme imkansızlıkları, vasıflı vatandaş olma eğilimindeki engeller, ekonomik sorunlar, istihdam, yüksek öğretimin cari durumu ve üniversite öğrencilerinin barınma problemleri gibi konulardan oluşmaktadır.

-Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (DBYKP) gençlik, "Yaşam Düzeyinde Gelişmeler" bölümü altında ve "Çalışma ve Yaşam Düzeyine İlişkin Politikalar" başlığı altında gençlik sorunları olarak ele alınmıştır (DBYKP, 1978: V, VII). Gençlik bu kalkınma planında genellikle sorunlar ile anılmış ve bu minvalde politika geliştirme yöntemi izlemiştir.

Dördüncü Kalkınma Planı'nda gençlik dönemi 12- 24 yaşa aralığı olarak kabul edilmiş, değerlendirmeler bu yaşa aralığı baz alınarak işlenmiştir (DBYKP, 1978:155).

Dördüncü Kalkınma Planı'nda gençlerin özel olarak mesleki eğitim görmeleri gerekliliği vurgusu yapılmıştır. Genç nüfusun iş ve eğitim olanaklarının iyi olması sebebiyle büyük kentlere yoğunlaşma eğilimi gösterdiği belirtilmiştir. Genç işçilerin toplumsal ve iş güvenliklerinin yetersiz olduğu konusu üzerinde durulmuştur. Aynı zamanda gençlerin okur-yazar oranlarının halen istenilen seviyeye getirilemediği, okuma yazma bilmeyen gençlerin oranının %19-20 seviyelerinde olduğu sorununa değinilmiştir. Bir diğer gençlik problemi ise yüksek öğrenimdeki gençlerin barınma sorunlarının devam ettiğidir. Bunun yanında yüksek öğrenimdeki gençlerin öğrenim kredilerinden yeteri kadar yararlanamadığı sorunları da bu kalkınma planında ele alınmıştır (DBYKP, 1978:155-156-157).

Bu sorunlar çerçevesinde dördüncü kalkınma planında çözümler çeşitli politikalar belirlenmiştir (DBYKP, 1978:287):

"Toplumun dinamik kesimini oluşturan gençliğin öğrenim ve beslenme, sağlık, barınma, istihdam ve çalışma sorunları bir bütünlük içinde ele alınacaktır.

Gençlerin okul içinde ve boş zamanlarında spor, kültür, sanat, folklor gibi ilgi duydukları alanlarda çalışmalarını sağlanacaktır.

Büyük ve küçük sanayide çalışan ve toplumun önemli bir kesimini oluşturan gençliğin sorunları, fırsat eşitliği temeline göre düzenlenecek olan çok yönlü programlarla ve öncelikle çözüme bağlanacaktır.

Öğrenimdeki gençlik kesiminin beden ve ruh sağlığı hizmetlerinden yeterince yararlanabilmesi gerçekleştirilecektir.

Yükseköğrenim gençliğinin barınma gereksinimi karşılamak amacıyla, yurt sayısı ve kapasitesi artırılacak ve kamuya ait yurtlarda bulunan yatak kapasitesinin tam kullanımını için gerekli önlemler alınacaktır.

Yükseköğrenim gençliğine verilen kredi günün ekonomik koşullarına uydurulacaktır.

Gençliğin ulusal ve uluslararası turizm etkinliklerine daha geniş ölçüde katılabilmesini sağlayacak düzenlemeler getirilecektir.

Gençlerin üniversite yönetimine ve toplumsal kalkınma çalışmalarına etkin biçimde katılmaları sağlanacaktır.

Gençliğin toplu bulunduğu çalışma, eğitim ve yerleşme merkezlerinde dinlenme ve eğlence olanakları artırılacaktır.”

-Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (BEBYKP) gençlik dördüncü bölümde “İlke ve Politikalar” başlığı altında değerlendirilmiştir.

Bu kalkınma planında gençlik dönemi 12-24 yaş aralığı olarak kabul edilmiştir. Politika belirlenirken gençliğin ortak sorunları olan istihdam, işsizlik, ekonomik sorunlar, serbest zaman değerlendirme, sosyalleşme sorunları gibi konular üzerinde odaklanılmıştır. Bu politikalar kalkınma planında şu şekilde ifade edilmiştir (BEBYKP, 1984: 149).

“Gençlik kesimine bütün sosyal sektörler tarafından sunulacak hizmetlerde niteliğe ağırlık verilecektir.

Geleceğin teminatı olan gençlerin, milli, manevi ve kültürel değerler ile teçhizatlandırılmış olarak yetiştirilmesi ve eğitilmesi en önemli hedeflerden birisi olarak ele alınacaktır.

Gençlik kesimine eğitim, sağlık, barınma, sosyal güvenlik ve çalışma konularında verilecek tüm hizmetlerde fırsat eşitliği sağlanacaktır.

Toplumun çeşitli sosyal gruplarına mensup okul dışındaki gençliğin sorunları üzerinde önemle durulacaktır.

Gençlere götürülecek hizmetlerin ve tesislerin yaygınlaştırılması için gerekli tedbirler alınacak, bu konuda kalkınmada öncelikli yöreler ile ihtiyacın fazla olduğu şehirlere öncelik verilecektir.

Gençlerin ruh, fikir ve beden yönünden mükemmel şekilde gelişmesini sağlamak amacı ile okul içi eğitim ve öğretime ek olarak okul dışında fikir, kültür, sanat, spor ve folklor faaliyetleri teşvik edilecektir.

Gençlerin katılma, gelişme ve hoşgörü ilkeleri çerçevesinde toplum hayatı ile bütünleştirilmesi sağlanacaktır.”

-Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (ABYKP) gençlik ayrı bir başlık altında değerlendirilmiş ve gençlik dönemi 15-24 yaş aralığındaki nüfus olarak kabul edilmiştir (ABYKP, 1989: 288).

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda gençlerin değerler eğitimi konusu, teknolojik gelişmeleri takip etmeleri ve kendilerini geliştirmeleri hususu temel ilke olarak benimsenmiş ve önceki kalkınma planları gibi sosyalleşmeye, istihdama, spora ve korunmaya yönelik politikalar belirlenmiştir. Bunları şöyle sıralayabiliriz (ABYKP, 1989: 288- 299):

“Geleceğin güvencesi olan gençlerin milli, manevi ve kültürel değerler, çağdaş medeniyetin ve teknolojinin bilgileri ile donatılmış olarak yetiştirilmeleri ve eğitilmeleri temel ilkedir.

Gençlerin gerek kendi kişiliklerini geliştirmeleri ve gerekse toplumun olumlu yönde gelişmesini sağlayacak faaliyetlere katılabilmeleri için; katılma, gelişme ve barış ilkeleri çerçevesinde toplum hayatı ile bütünleştirilmeleri sağlanacaktır.

Gençlik kesimine sunulacak hizmetlerde kalitenin artırılması çalışmaları, fırsat eşitliği ilkesi ile bütünleştirilecek, gençlerin yapıcı ve yaratıcı taraflarını ortaya çıkarmak üzere kişilik, düşünce ve beden yönünden gelişmelerini sağlayacak okul içi ve dışı düşünce, kültür, sanat, spor ve izcilik faaliyetleri teşvik edilecektir.

Toplumun çeşitli kesimlerine ait okul dışı gençliğin, sağlık, çalışma, sosyal güvenlik ve istihdam konularındaki sorunları üzerinde önemle durulacaktır.

Gençleri sigara, alkol, uyuşturucu maddeler, kumar ve benzeri alışkanlıklardan koruyucu ve caydırıcı tedbirler ile suça itilme ortamları yaratan unsurları yok edici tedbirler bir bütünlük içinde ele alınacak, adalet duygusunun önce insanın kendi vicdanında yerleşmesi gereği ve inancını geliştirici programlara ağırlık verilecektir.

Gençleri tanıma ve sorunlarına çözüm getirme amacı ile gençlerin sosyoekonomik durumlarını ve beklentilerini ortaya çıkaracak kapsamlı araştırmalar yapılmaya devam edilecektir.

Gençlerin sağlıklı ortamlarda gelişmelerine, yetişmelerine ve beslenmelerine, bulaşıcı hastalıklardan ve özellikle AIDS'ten korunmalarına ilişkin programlar kuruluşlar arası işbirliği ile gerçekleştirilecek ve başta TV ve radyo olmak üzere tüm yayın organları ile gerek gençler ve gerekse aileleri çevreleri ile birlikte bilgilendirilecektir.

Yükseköğrenim öğrencilerine verilen kredi miktarının günün şartlarına göre ayarlanmasına çalışılacak ve kamu yurtlarının kapasitesi artırılacaktır.”

-Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (YBYKP) gençlik dönemi 15- 24 yaş aralığındaki nüfus olarak kabul edilmiştir (YBYKP, 1995: 26).

Bu planlamada gençler için ülke nüfusu içindeki potansiyellerinden bahsedilmiş ve bu potansiyelin ekonomik kalkınma için ne derce önemli olduğunun vurgulandığı konulara odaklanılmıştır. Gençler kalkınmanın öncüsü görülmüş, gençlerin ekonomik ve sosyal gelişmişlik düzeylerini arttıracak her türlü desteğin sağlanması yönünde politikaların belirlenmesinin ihtiyaçlarından bahsedilmiştir.

Bu planda gençlerin 21. Yüzyıla daha donanımlı girmeleri konusunda en öncelikli işin “eğitim” kısmına düştüğü belirtilmiş ve gençliğin eğitilmesi için uygulanacak politikaların Avrupa Birliği uyum sürecine paralel olarak planlanması hedeflenmiştir (YBYKP, 1995: 27).

Gençlik için bu planda ayrı bir başlık altında durum değerlendirilmesi yapılmış ve bu konuda odak hedefler belirlenmiştir (YBYKP, 1995: 31-32). Bu konu ile ilgili temel politikalar şöyle belirtilmiştir:

“Gençlik: Gençlik kesiminin sorunlarını gidermek ve gençlerin kalkınma sürecine katkı ve katılımlarını artırabilmek amacıyla bu kesime sunulan hizmetler sayı ve nitelik olarak geliştirilecektir. Toplumun temelini oluşturan ve geleceğin güvencesi

olan gençlerin eğitim, sağlık, çalışma hayatı, sosyal güvenlik, istihdam ve serbest zaman değerlendirme konularındaki sorunlarının çözümüne yönelik önlemler alınacaktır.

Boş Zamanların Değerlendirilmesi: Boş zamanların değerlendirilmesini yaşamın bir parçası haline getirmek temel ilkedir. Boş zamanların değerlendirilmesinde eğitim ve organizasyon faaliyetlerini yürütecek insan gücünün yetiştirilmesi amacıyla üniversitelerde rekreasyon ana bilim dalı tesis edilecektir. Boş zamanların değerlendirilmesinde kullanılacak alan ve tesisler, çocuk, genç, ev hanımları, yaşlı, yalnız yaşayanlar, özürlü ve benzeri gruplar tarafından değişik zamanlarda istifade edilebilir şekilde geliştirilecektir. Toplumun her kesiminin boş zamanları değerlendirme faaliyetlerine katılabilmesi için çok amaçlı tesislerin mahalli idarelerin yardımı ile semtlere, uydu kentlere ve kırsal kesime kadar yaygınlaştırılması çabaları sürdürülecektir.”

-Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (SBYKP) gençlik dönemi 19-24 yaş aralığındaki nüfus olarak kabul edilmiştir (SBYKP, 2000: 91).

Bu planlamada gençlik ile ilgili mevcut durum analiz edilmiş, gençliğin toplam nüfus içerisindeki payının artacağına dair öngörüler belirtilmiştir (SBYKP, 2000: 91). Gençlerin nüfus içerisindeki bu çoğunluklarının istihdama yönelik çalışmalar ile ekonominin lehine kullanılması ve gençlere ulaştırılacak imkan ve hizmetlerin çeşitliliğinin artırılmasının önemi üzerine vurgu yapılmıştır (SBYKP, 2000: 73). Gençliğe yönelik geçmiş dönemlerde ve cari dönemde çeşitli iyileştirmeler yapılmasına rağmen özellikle eğitim dışında kalan gençlerin sorunlarının güncelliğini koruduğu değerlendirilmiştir. Gençler ile ilgili yapılan bir diğer değerlendirme ise gençler arasında hızla yayılan madde bağımlılığı sorununun halen bir tehdit unsuru olarak canlılığını koruduğu gerçeğidir (SBYKP, 2000: 91).

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda gençlik ile ilgili amaçlar, ilkeler ve politikalar mevcut duruma göre değerlendirilmiş ve şu şekilde sıralanmıştır (SBYKP, 2000: 84, 91- 92, 97, 104):

“Sorumluluk duygusu gelişmiş, yeni fikirlere açık, kültürel değerlerimizi özümsemiş, ülkenin hedef ve imkanlarını bilen ve benimseyen, araştırmacı, eleştirel yaklaşım ve

demokratik tavırlar gösterebilen ve kendi kişiliklerini geliştirirken, topluma ve kalkınma sürecine katkıda bulunan özgüvenli bir gençlik yetiştirilmesi esastır.

Gençlerin eğitim, sağlık, çalışma hayatı, sosyal güvenlik, istihdam ve serbest zaman değerlendirme konularındaki sorunlarının tespitine imkan verecek araştırma çalışmaları yapılacak ve bunlara uygun çözüm önerileri geliştirilecektir.

Gençlik kesimine sunulacak hizmetlerin kalitesinin artırılması çalışmalarında fırsat eşitliği ilkesi gözetilecek, kişilik, düşünce ve beden yönünden gelişmelerini sağlayacak okul içi ve dışı düşünce, kültür, sanat ve spor gibi faaliyetler teşvik edilecektir.

Gençleri zararlı alışkanlıklardan koruyucu ve caydırıcı tedbirlerin alınması ile suçta itilme ortamları yaratan unsurları yok edici çalışmalar için kuruluşlar arası işbirliği geliştirilerek, bu konuda faaliyet planları hazırlama ve araştırma çalışmaları hızlandırılacak; özellikle madde bağımlılığı, AIDS ve benzeri hastalıklar konusunda gençleri ve çevrelerini bilgilendirme çalışmalarına etkinlik kazandırılacaktır.

Uyuşturucu Kullanımı ile Mücadele Takip ve Yönlendirme Alt ve Üst Kurulları izleme, denetleme ve koordinasyon birimi yasal bir statüye kavuşturulacak ve etkin bir şekilde çalışması sağlanacaktır.

Mahalli idarelerin; gençlere yönelik kültür, sanat, geleneksel sporlar başta olmak üzere spor, zeka oyunları, satranç, folklor, okuma ve araştırma alışkanlığı kazandırıcı faaliyetleri düzenleyici ve teşvik edici programlar hazırlamaları, gençlik merkezlerinin yurt genelinde yaygınlaştırılması çalışmalarına katkı sağlamaları, özel sektörün de bu alana yatırım yapması teşvik edilecek ve bu merkezlerde uzman personel istihdamı sağlanacaktır.

Gençlere yönelik hizmetlerin daha etkin yapılabilmesi için Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü yeniden yapılandırılacaktır.

Serbest zamanların değerlendirilmesinde kullanılacak kamu kesimine ait alan ve tesisler herkesin kullanımına sunulacaktır. çocuklar, gençler, yaşlılar, ev hanımları, yalnız yaşayanlar ve özürlüler başta olmak üzere toplumun bütün kesimleri için serbest zamanların üretken, verimli ve katılımcı bir şekilde değerlendirilmesi için merkezi ve yerel yönetimler ile üniversitelerin altyapı ve insan gücü imkanları geliştirilecektir. Bu konuda sivil toplum örgütleri ve özel sektör desteklenecektir.

Özellikle gençlere, kadınlara ve özürllürlere yönelik olmak üzere işsizliği önleyici tedbirler alınacaktır. İşsizlik riskiyle karşılaşabilecek beceri düzeyi ve ücret seviyeleri oldukça düşük kişilerin işsiz kalmalarını önleyici ve niteliklerini artırmayı hedefleyen aktif ve pasif istihdam politikaları uygulanacaktır.

Tarım sektöründeki ücretsiz aile işçilerine ve kentlerde ev kadınlarına ve gençlere yönelik olarak katma değer yaratıcı projeler geliştirilecektir.

Gençlik kesimine sunulacak hizmetlerde kalite artırılacak, fırsat eşitliği gözetilecek, kişilik, düşünce ve beden yönünden gelişmelerini sağlayacak kültürü sanat ve spor faaliyetleri teşvik edilecektir.”

-Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)

Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda (DKP) “gençlik” sektörel temelli ele alınmış ve bu konu ile ilgili daha çok gençlerin geçmiş dönemlerden gelen aksaklıklar ve eksikliklerden dolayı yaşadıkları işsizlik problemlerine değinilmiştir. Gençlik, ülke için önemli bir sinerji kaynağı olarak görülmüş ve her türlü kalkınmanın öncüsü olarak kabul edilmiştir. Özellikle ekonomik istikrar açısından gençliğin istihdamı ve sosyal uyumu, buna bağlı olarak aile birliğini sağlayarak toplumsal kalkınmayı önceleyecek bir kitle olarak tanımlanmaktadır.

Dokuzuncu Yıllık Kalkınma Planında gençlik ayrı bir başlık altında incelenmemiş olup, aynı şekilde gençliğe yönelik amaç, hedef ve politikalar içinde ayrı bir başlık açılmamıştır. Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda gençlik politikaları ekonomi, eğitim, sağlık ve siyaset çerçevesinde genel olarak değerlendirilmiş; eğitim, ekonomi, kültürün ve toplumun geliştirilmesi başlıkları altında metin içi ifadelerde ilgili politikalar belirtilmiştir.

Bu kalınma planında gençlik ile ilgili amaç, hedef ve politikalar genel olarak şu şekilde belirlenmiştir (DKP, 2006: 40, 78, 84, 91):

“Gençler de dahil olmak üzere işgücü piyasasında zorluklarla karşılaşan dezavantajlılar için fırsat eşitliği sağlanacağı ve gençlerin işgücü piyasasında deneyim kazanmalarını sağlayıcı programlar geliştirilecektir.

Gençlerin aileleri ve toplumla iletişimlerini daha sağlıklı hale getirecek, özgüvenlerini geliştirecek, yaşadıkları topluma aidiyet duygularını, duyarlılıklarını ve karar alma süreçlerine katılımlarını artıracak tedbirler alınacaktır.

Türkiye 1 Nisan 2004 tarihinden itibaren AB eğitim ve gençlik programlarına başarılı ve aktif bir şekilde katılım sağlamaktadır. Genel Eğitim Programından 20.000 olmak üzere yaklaşık 49.300 kişi 2006 yılı itibarıyla programlardan yararlanmış olacaktır.

İşgücü piyasasında zorluklarla karşılaşan kadınlar, gençler, uzun süreli işsizler, özürllüer ve eski hükümlüer için fırsat eşitliği sağlanacaktır. Kadınların işgücüne ve istihdama katılımlarının artırılması amacıyla çocuk ve diğer bakım hizmetlerine erişimleri kolaylaştırılacaktır. Gençlerin işgücü piyasasında deneyim kazanmalarını sağlayıcı programlar geliştirilecektir.”

- Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)

Onuncu Kalkınma Planı'nda (OKP) gençlik dönemi 15-24 yaş aralığındaki nüfus olarak kabul edilmiştir (OKP, 2013: 41).

Onuncu Kalkınma Planı'nda gençler ülke için önemli bir kaynak ve potansiyel olarak değerlendirilmiştir. Ülkenin ekonomik anlamda kalkınması gençlik döneminde sunulan eğitim kalitesine bağlanmış ve bu iyileştirme, gençler lehine ne kadar sağlanabilir ise o derece kalkınmada olumlu seyirler izleneceği tespiti yapılmıştır. Bu sebeple gençlerin kaliteli eğitim alma haklarından mahrum bırakılmamaları ve bu yönde hem bu kalkınma planında hem de gelecekteki kalkınma planlarında gençliğin donanım kazanmasına faydalı eğitim politikalarına odaklanması gerekliliğine vurgu yapılmıştır. Gençler için en büyük tehlike, işsizlik olarak görülmüş ve ülkenin genel nüfusu içinde %15-20 oranındaki potansiyelleri ile tehlikenin her geçen gün arttığına dikkat çekilmiştir. Bu minvalde genç işsizliği önlemek adına hem üretime dayalı ekonomik politikalar hem de bu politikalar içinde varlığını koruyabilecek vasıflı genç yetiştirme politikalarının eşgüdümlü sürdürülmesinin önemi üzerinde durulmuştur. Gençlerin kaliteli vakit geçirmelerini sağlayacak kültürel, sanatsal, sportif faaliyetlere yönlendirilmeleri ve bu konuda rekreasyon alanlarının artırılması istihdamdan sonra odaklanılan ikinci bir diğer önemli konu olarak bu kalkınma planında yer almıştır. Bu planda, gençliğin dezavantajlı duruma düşmesine sebebiyet veren madde bağımlılığı gibi kötü alışkanlıkların bertaraf edilmesi ve bu yönde politikaların geliştirilmesi yanında gençliğin kaliteli vakit geçirmesi yönündeki politikalara da önem atfedilmiştir (OKP, 2013:8, 10-11-12, 16, 26, 31, 41- 42, 46, 50).

Bu çerçevede Onuncu kalkınma planında gençlik ile ilgili şu temel amaç, hedef ve politikalar belirtilmiştir (OKP, 10-11-12, 31, 41, 46):

“Gençlerin bilgi toplumunun gerekleriyle donanmış, ülke kalkınmasında aktif, yaşam becerileri güçlü, özgüven sahibi, insani ve millî değerleri haiz, girişimci ve katılımcı olmalarının sağlanması ve gençlere sunulan hizmetlerin kalitesinin yükseltilmesi temel amaçtır.

İstihdamda olmayan gençlerin ekonomik ve toplumsal hayata katılımlarının artırılması hedeflenmektedir.

Bölgesel, yerel ve sektörel işgücü dinamikleri dikkate alınarak, başta kadın ve gençler olmak üzere tüm kesimler için nitelikli istihdam imkânları geliştirilmeye devam edilecektir.

Gençlerin sosyal hayatta ve karar alma mekanizmalarında daha aktif rol almaları sağlanacak, hareketlilik programları özellikle dezavantajlı gençlerin katılımını artıracak biçimde genişletilip çeşitlendirilecektir.

Gençlerin şiddete ve zararlı alışkanlıklara yönelmelerini önlemek üzere spor, kültür, sanat gibi alanlarda gelişimlerini destekleyici programların uygulanmasına devam edilecektir.”

- On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)

On Birinci Kalkınma Planı (OBKP), diğer tüm kalkınma planları içerisinde içeriğinde en fazla “genç” kelimesi kullanılan (91 kez) plan olmuştur.

Bu kalkınma planında da gençliğin ülke içindeki önemli potansiyel varlığına işaret edilmiştir. Gençlik potansiyelinin iş gücü içerisinde kullanımı ve bu doğrultuda ekonomik dönüşümlerin sağlanması konusunda değerlendirmelerde bulunulmuştur. Ancak böylesi bir potansiyele rağmen bu planlamada da diğer kalkınma planlarında kullanılan ortak ifade olan “genç işsizlik” yeniden kullanılmış ve artık bu sorunun küresel bir sorun olduğu kanıksanmıştır. Gençlerin dünya çapında yaşanan işsizlik sorununa karşı somut istihdam adımlarının gerçekleştirildiğini ve bu politikaların On Birinci Kalkınma Planı ile daha fazla genişletileceği belirtilmiştir. Gençlerin bireysel ekonomilerini geliştirmeleri adına önlemlerin alındığı ve tasarruf konusunda gençlerin geliştirilen Bireysel Emeklilik Sistemine yönlendirilmesinin teşvik edilmesi öngörülen politikalar arasındadır. Gençlerin hangi alanda istihdam edilmelerine bakılmaksızın kayıt dışı çalışmalarına müsaade edilmeyeceği, özellikle tarım alanında istihdam edilen gençlerin sosyal güvenlik sistemi ile haklarının güvence altına alınmalarına yönelik kolaylaştırıcı çalışmalar yapılması planlanmaktadır. Gençlerin, özellikle

bayanların, kendi işletmelerini kurabilmelerini sağlayacak projelerin desteklenmesi ve bu konuda kamu kaynaklarının nitelikli aktarımı özel sektörde gençlerin varlığını arttırmak amacıyla tasarlanan politikalar arasındadır. Gençlerin teknolojiden uzak kalmamalarını sağlamak ve bu yönde gelişmelere entegre olmuş girişimci gençlerin yetişmesine olanak tanımak hedefler arasındadır. Özet olarak On Birinci Kalkınma Planı gençleri kalkınmanın öncüsü kabul etmiş ve tüm politikaları bu felsefe ile üretmiştir. Ayrıca bu kalkınma planında kısa olarak değinilse de gençlik alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının desteklenmesi ve kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi politikasından bahsedilmiştir (OBKP, 2019: 15, 20- 21, 38, 92, 101-102, 145).

Bu çerçevede On Birinci Kalkınma Planında “gençlik” ile ilgili şu temel amaç, hedef ve politikalar belirtilmiştir (OBKP, 2019: 144- 146):

“Uzun vadeli tasarruf yapma eğiliminin güçlendirilmesi ve bireylerin emeklilik gelirlerinin artırılması saiki doğrultusunda kamu emeklilik sistemi dışındaki sistemlere katılım teşvik edilecek; bireysel emeklilik sistemi (BES) katılımcı sayısı, sistemde kalış süresi ve fon tutarını artıracak şekilde geliştirilecektir.

Tarımda istihdam edilen genç nüfusun sosyal güvenlik sistemine dâhil edilmesinin kolaylaştırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.

Başta kadın ve genç çiftçilere yönelik olmak üzere, üretim maliyetlerinin düşürülmesi, teknoloji kullanımı, kaliteli ve sağlıklı ürün üretimi konularında eğitim verilecek, yayım ve sertifika programları ile tarımsal becerinin geliştirilmesine yönelik kurslar düzenlenecektir.

Vizyoner Genç Projesi kapsamında gençlere staj, iş imkânları, teknoloji yarışmaları gibi sektörel bilgiler sunulacaktır.

Türkiye’de teknoloji üreten insan kaynağının geliştirilmesine yönelik olarak gençlerin erken yaşlardan itibaren teknoloji alanında gelişimleri sağlanacaktır.

Kişisel becerileri yazılım geliştirmeye uygun olan gençlerin uluslararası geçerli sertifika programları yoluyla yazılım sektörüne kazandırılması sağlanacaktır.

İşgücü piyasasına girme ve kalmada özellikle gençlerin, kadınların ve engellilerin yaşadıkları sorunlara çözümlerin geliştirildiği Plan döneminde; işgücü piyasasında yaşanan dijital dönüşüm ve teknolojik gelişmelerin neden olduğu önemli değişimleri

dikkate alan, toplumun tüm kesimlerine insana yaraşır iş fırsatlarının sunulmasına yönelik politikalar uygulanacaktır.

Gençlerin kalkınmanın önemli itici gücü olma potansiyellerini öne çıkarmayı amaçlayan On Birinci Kalkınma Planı döneminde gençlerin; yaşam becerileri yüksek, özgüven sahibi, insani ve milli değerleri haiz, bilgi toplumunun gerekleriyle donanmış, yetenekleri, eğitimleri ve tercihleri ile sosyal, siyasal ve ekonomik hayata aktif katılan, yaşadığı topluma ve sorunlarına duyarlı olmalarını amaçlayan politikalar öngörülmektedir.

Toplumun tüm kesimlerine insana yaraşır iş fırsatlarının sunulması ile başta kadın ve gençler olmak üzere özel politika gerektiren grupların istihdamının artırılması temel amaçtır.

Gençlerin işgücü piyasasına aktif katılımları desteklenecek ve istihdam edilmeleri kolaylaştırılacaktır.

Staj, girişimcilik ve işbaşı eğitim programlarının etkinleştirilmesi yoluyla gençlerin işe geçişleri kolaylaştırılacaktır.

Gençler, işgücü piyasasında aranan eleman olmaları için ortaokuldan itibaren mesleki eğitime özendirilecek, gençlerin yeteneklerine ve piyasa taleplerine uygun eğitim almaları sağlanacaktır.

Kırsal alanda yaşayan gençler arasında yenilikçi ve katma değeri yüksek üretimin cazip hale getirilmesine yönelik eğitim ve destek programları uygulanacaktır.

Gençlerin istihdamını artırmaya yönelik olarak illerdeki potansiyeli açığa çıkartacak yenilikçi ve sürdürülebilir projeler desteklenecektir.

Gençlerin, kadınların ve sosyal yardım alanların işgücü piyasasına katılımını sağlamaya yönelik hedef grup, sektör, bölge odaklı aktif işgücü programlarının uygulanması ve kursiyerler ile katılımcıların programlar sonrasında istihdam edilmelerini kolaylaştırmaya yönelik beceriler kazanmaları sağlanacaktır.

Gençlerin güçlü yaşam becerilerine, insani ve millî değerlere sahip olarak yetişmelerinin, iktisadi ve sosyal hayata ve karar alma mekanizmalarına aktif katılımlarının sağlanması temel amaçtır.

Gençlerin sportif, kültürel ve sanatsal aktiviteler ile özellikle fen, teknoloji, mühendislik ve matematik alanlarına yönelmesini özendirerek programlar geliştirilecektir.

Gençlik merkezlerinin sayısı ihtiyaca göre artırılabacak ve benzer faaliyetler yürütülen kuruluşlarla ortaklıklar geliştirilecektir.

Gençlerin okuma, anlama ve düşünme yetileri ile liderlik becerilerinin artırılmasına yönelik faaliyetler yaygınlaştırılacaktır.

Gençlerin sosyal hayatta ve karar alma mekanizmalarında aktif rol almaları desteklenecek, hareketlilik programları özellikle dezavantajlı gençlerin taleplerine uygun biçimde genişletilip çeşitlendirilecektir.

Başta Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından gençlik merkezleri ve gençlik kamplarında yürütülen programlar olmak üzere, gençlerin kişisel ve sosyal gelişimine katkı sağlamasına yönelik düzenlenen programlar ile faaliyetlerin sayısı ve kalitesi artırılabacaktır.

Türkiye Ulusal Gençlik Konseyinin aktif hale getirilmesine yönelik çalışmalar tamamlanacaktır.

Hareketlilik programları özellikle dezavantajlı gençlerin ihtiyaç ve taleplerine uygun biçimde genişletilip çeşitlendirilecektir.

Gençler gönüllülük faaliyetleri kapsamında bilinçlendirilecek ve yönlendirilecek, gençlerin gönüllü faaliyetlere katılımı teşvik edilecektir.

Gençlik alanında faaliyet gösteren STK'ların kurumsal kapasiteleri geliştirilecektir.

Gençlerin bilişsel, fiziksel ve psikolojik gelişimlerini olumsuz yönde etkileyen aktörler ile etkilerinin azaltılmasını teminen gençlerin ve ebeveynlerin özelliklerine uygun psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri yaygınlaştırılacak, gençler arasında sağlık, sosyal medya ve hukuk okur-yazarlığı artırılabacaktır.

Gençler ve ebeveynler sanal platformlarda karşı karşıya oldukları riskler konusunda bilgilendirilecektir.

Gençlik merkezlerinde psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanlarında uzman istihdamı yaygınlaştırılacaktır.

Bağımlılık yapıcı maddelerle etkin mücadele edilecek, bu maddelerin kullanım durumunu tespit etmeye yönelik araştırma ve hizmetlere devam edilecek, sosyal rehabilitasyon ve uyum hizmetleri geliştirilecektir.

Gençlerin ve gençlik alanındaki profesyonellerin bağımlılıkla mücadele konusunda bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi yönünde çalışmalara devam edilecektir.

Uluslararası veya geçici koruma altında olan gençler bilişsel, bedensel, duygusal yönden kişisel ve sosyal gelişimleri artırılacak, bu gençlere istihdama yönelik mesleki yönlendirmeler yapılacaktır.

Eğitimde ve istihdamda olmayan gençlere mesleki alan belirlenmesine yönelik eğitim ihtiyaç analizi yapılacaktır.

Gençlerle çalışan kurumlar; başta eğitimde ve istihdamda olmayan gençler olmak üzere gençleri KOSGEB ve İŞKUR'un mesleki yönlendirme, girişimcilik ve meslek edindirme hizmetleri hakkında bilgilendirecek ve bu hizmetlere yönlendirecektir.

Farklı genç gruplarına ve hızlı değişen ihtiyaç ve taleplere uyum sağlayabilmek için gençlik alanında çalışan STK'larla ortak işbirliği çalışmaları yapılacaktır.

Gençlerin kişisel, sosyal gelişimleri ile kariyer planlamalarına katkı sağlayacak programlar uygulanacaktır.

Gençlere ilişkin toplanan verilerin kalitesi artırılacak, uluslararası karşılaştırmalara imkân tanıyan veri setleri oluşturulacaktır.”

3.2.4. Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Yürütülen Politikalar

Türkiye, Avrupa Birliği (AB) ile ilişkileri 1963 yılında imzalanan Ankara Anlaşması ile başlamıştır. Süreç içerisinde karşılıklı birçok diyalog yaşanmış ve süreç Türkiye'nin AB'ye uyum sağlama bilmesi adına attığı adımlar ile örülmüştür. Türkiye birçok konuda AB ile müzakere edebilmek için yenilikler yapmış, özellikle 2000 yılı sonrasında bu yöndeki değişim ve dönüşümler hız kazanmıştır. Konumuz itibariyle Türkiye ile AB uyum sürecinde ele alacağımız konu gençlik politikaları ile ilgilidir.

Türkiye'nin AB uyum sürecinde gençlere siyasal anlamda sunduğu ve bunu Ak Parti hükümetleri zamanında gençler adına politikaya dönüştürdüğü önemli bir etken gençlerin (1995 yılında 21'den 18'e düşürülen olan seçme yaşının yanında) 30 olan seçilme yaşı 2006 yılında 25'e, 2016 yılında da 18'e indirilmesidir. Böylece gençlerin

siyaset arenasına daha aktif bir şekilde girmelerinin önü açılmıştır. Bu değişiklik ile Avrupa ülkelerindeki gençlerin seçme ve seçilme yaşları ile ülkemizdeki gençler arasındaki yaş farkı ortadan kaldırılmış oldu. Avrupa ülkelerinde bu konuda en yaygın yaş sınırı 18'dir ve bu yaş sınırı 28 ülkede uygulanmaktadır (<https://www.ua.gov.tr/>).

Gençlerin AB uyum sürecinde siyasal katılımlarını ve aktif vatandaş olmalarını sağlayan bir diğer düzenleme 2005 yılında yapılan değişiklikler ile 12 yaşından küçük çocuklar velilerinin izniyle, 15 yaşından büyük çocuklar da kendi inisiyatifleriyle çocuk derneklerine üye olabilmekte veya dernek kurulumunda yer alabilmektedirler (<https://www.siviltoplum.gov.tr/>).

Türkiye AB ilişkileri döneminde gençlik için atılan önemli girişimlerden biri de, Ulusal Ajans'ın kurulması olmuştur. Ulusal Ajans, doğrudan gençlik politikalarına yönelik faaliyet gösteren bir yapı olmamasına rağmen bu doğrultuda kurumları ve özellikle sivil toplum kuruluşlarını desteklemesi cihetiyle önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Türkiye'nin AB ile olan ilişkileri sırasında AB bütçesi ile desteklenen projelerden kaynak alınmasını sağlayan Ulusal Ajans, birçok gence ve gençlik ile ilgili kurumlara fon aktarımında önemli bir aracılık görevi görmüştür (Acar, 2008: 9). Ulusal Ajans aynı zamanda gençlerin Avrupa vatandaşlığı almalarını desteklemekte, eğitim ve öğretim dönemleri içerisinde Avrupa hareketliliklerine yardımcı olmak ve bu konuda kültürel etkileşimleri gençlerin lehine güçlendirmek için çalışmalar yapmaktadır (<https://www.ua.gov.tr/>).

AB ve Türkiye işbirliği ile imzalanan protokoller neticesinde ülkemizde gençlik çalışmalarına ilişkin ve gençlik politikalarının etkin bir şekilde gençler arasında yaygınlaştırılmasını sağlamak için çeşitli programlar finanse edilerek yürütülmektedir. Örneğin, AB tarafından ilan edilen ve Ulusal Ajans aracılığı ile koordinasyonu ve yürütücülüğü sağlanan Gençlik Programı, 13-30 yaşları arasındaki gençlerin "gönüllülük" temalı projeleri ve bu projelere gençlerin kısa ve uzun dönemlerde hareketlilik göstermelerini destekleyerek Avrupa'daki dolaşımına finansman sağlamaktadır. Erasmus+ Programı, üniversitelerdeki öğrenciler ve akademik çalışmalarda bulunan veya akademik kadroda istihdam edilen kesimlere, Comenius Programı ilk, orta ve liselerdeki çocuk ve gençlerin, Leonardo da Vinci Programı mesleki eğitim alanında öğrenim gören gençleri, eğitimci ve meslek erbablarını, Grundvig Programı ise gençler ile Avrupa hareketliliğini amaç edinen benzer kurum, kuruluş ve kişilerle tecrübe paylaşımını sağlamak amacıyla çeşitli finansman

destekleri sağlamaktadır (<https://www.ua.gov.tr/>). Bu tip programlar ile gençlerin uluslararası hareketliliği artmakta ve gençlerin farklı bir dili konuşma yeteneklerini, sosyalleşme ve kültürel becerilerini çok geliştirmektedir.

Ulusal Ajans bünyesinde faaliyet gösteren, gençler için eğitim ve gençlik alanlarındaki Avrupa fırsatları ve gençlerin Avrupa faaliyetlerine katılımı hakkında bilgi sağlayan Avrupa Bilgi Ağı olan Eurodesk (<http://eurodesk.ua.gov.tr>), kamu kurumu ve sivil toplum kuruluşları işbirliği ile Türkiye’de gençlerin Avrupa’daki imkanlara erişimini sağlamaktadır. Bu yapının 2014 yılı itibariyle 115 temas noktası bulunmakta ve gençlik temasıyla gerçekleştirilmek istenen yerel çalışmaları hayata geçirmektedir. Eurodesk ile gençlere yönelik AB fırsatlarının neler olduğu konusunda bilgilendirmeler yapılmakta ve böylece gençlerin ülkeleri dışındaki fırsat ve gelişmelerden haberdar olmaları konusunda yardımcı olmaktadır (Kurtaran, 2014: 112).

Avrupa Komisyonu tarafından 2001 yılında yayınlanan *Beyaz Kitap: Avrupa Gençliğine Yeni Güç* adlı belge hem AB ülkeleri için hem de Türkiye gibi üyelik konusunda müzakere içerisinde bulunan ülkelerin gençlik politikalarını belirlemede önemli bir rol üstlenmektedir. Beyaz Kitap, AB ülkelerinin gençlik politikalarını doğrudan belirlemenin yanında diğer ülkeler için yapılacak reformlara yasal bir referans belgesi olma özelliği taşımaktadır (Avrupa Komisyonu, 2001).

Beyaz Kitap gençlerin karar alma mekanizmalarına erken ve etkin katılımı desteklemekte ve gençlik konusuna odaklanmış aktörlerin, kurumların, sivil toplum kuruluşların anlamlı işbirliğine önem vermektedir. Bunun yanında Beyaz Kitap için beş ana tema vardır: “katılım (participation), eğitim (education), istihdam (employment), refah (welfare) ve Avrupa değerleri (European values)”dir (Naumovski, 2011: 12).

Türkiye, Beyaz Kitap içinde belirlenen gençlere yönelik politikalar üzerinden, yukarıda bahsedilen seçme seçilme yaşlarını 18’e çekmiş, gençlerin aktif yurttaşlık ve katılım göstermelerini destekleyecek sosyal projeler gerçekleştirmiştir. Özellikle Gençlik ve Spor Bakanlığının 2012 yılında kurulması, bakanlığın sivil toplum işbirliğine önem vermesi ve proje desteklerini bu doğrultuda gerçekleştirmesi örnek gösterilebilir. Başka bir ifade ile bakanlık sayesinde Beyaz Kitap’ta dört ana başlık altında toparlanan “Gençlerin aktif yurttaşlığı- Deneyimleme alanlarının

genişletilmesi- gençlerin özerkliklerini genişletmesi- Değerler üzerinden AB” (Gür ve Bahçeci, 2014:26- 27) konularının pratik olarak gerçekleştirilmektedir. Gençliğin amaç olarak merkeze alındığı, deneyimlerini arttıracak imkanların sunulduğu, hareketlilik alanlarının genişletildiği, dolaşımlarının desteklendiği imkanlar devlet eliyle sunulmakta ve takip edilmektedir.

Beyaz Kitabın ortaya koyduğu bütüncül bir gençlik politikası anlayışı (Gür ve Bahçeci, 2014:15) Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın kurulması ve buna bağlı olarak taşralarda hizmet veren birimler ile gerçekleştirilmek istenmektedir.

Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi işbirliği ile kurulan ve Avrupa genelinde gençlik politikaları ve araştırmalarına odaklanmak üzere 1998’de “Gençlik Politikaları için Avrupa Bilgi Merkezi” (The European Knowledge Centre for Youth Policy (GPABM-EKCYP)) kurulmuştur. GPABM, Avrupa çapında artış gösteren gençlin alanı ile ilgili bilgi sağlamakta ve gençlerin aktivitelerde karşılaştıkları zorlukları giderme adına veri tabanı görevi görmektedir. Bu kapsamda GPABM kurmuş olduğu iletişim ağı ile Avrupa ülkelerinden birer yasal temsilcinin katıldığı toplantılar organize etmektedir. Bu toplantılarda gençliğin hareketliliği, aktivasyonu, katılımları, gönüllülük gibi gençlerin anlaşılmasını kolaylaştıracak konular hakkında raporla hazırlanmakta ve yayımlanmaktadır. Aynı amaca hizmet etmek ve destek olması için 2011 yılında “Avrupa Gençlik Araştırmaları Havuzu” (Pool of European Youth Research (AGAH-PEYR)) oluşturulmuştur. Türkiye gençlik politikaları konusunda bahsi geçen iki merkezde de kuruluşlarından beri temsilci bulundurmakta ve gençlik politikaları hakkındaki raporlara dahil olmaktadır (<https://www.coe.int/en/web/portal/home>).

AB, 2007-2013 döneminde gençlik odaklı 32 adet Program uygulamıştır. Ülkemiz bunlar arasında kendi gençlik politikalarının amaç, hedef ve öncelikleri doğrultusunda seçmiş olduğu 8 Programa katılım sağlamıştır (https://www.ab.gov.tr/2007-2013-donemi_49873.html):

1-Hayatboyu Öğrenme Programı,

2-Gençlik Programı,

3-Araştırma ve Teknolojik Gelişme Alanında 7. Çerçeve Programı,

4-Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı (CIP) (Girişimcilik ve Yenilik Programı - EIP ve BİT Politika Destek Programı – ICT-PSP),

5-Kültür Programı,

6-Progress Programı,

7-Fiscalis 2013,

8-Customs 2013 şeklinde sıralanabilir.

AB’de, 2014-2020 döneminde uygulanan gençlik temalı 22 Programdan, ülkemiz 8 Programa katılım sağlamıştır. Mevcut dönemde, gençlik politikalarını desteklemek ve gençlerin fayda sağlaması amacıyla katılım sağlanan Programların genel toplam bütçesi 97 milyar avrodur. (https://www.ab.gov.tr/2014-2020-donemi_49874.html):

1-Erasmus+,

2-Ufuk 2020,

3-Customs 2020,

4-Fiscalis 2020,

5-COSME,

6-İstihdam ve Sosyal Yenilik,

7-Sivil Koruma Mekanizması,

8-Avrupa Dayanışma Programı şeklinde sıralanabilir.

Türkiye 2004 yılından beri gençlik ile ilgili AB projelerine dahil olmaktadır. Bu süre zarfında 26 bin proje Kamu kurum ve kuruluşları, Üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları aracılığı ile uygulanmış ve yıllık olarak ortalama 9 Milyon Avro’luk bir kaynak aktarımı olmuştur (https://www.ab.gov.tr/47023_en.html).

Özet olarak Türkiye’nin AB yolunda gençlik politikaları için yaptıkları ve yapacakları şu şekilde sıralanabilir (https://www.ab.gov.tr/files/SBYPB/yayinlar-/ab_genclik_bilgi_notu.pdf):

AB- Türkiye ilişkileri ekseninde ülke çapında gençlere yönelik tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri düzenlenmektedir. Bu ilişki ve sınır ötesi işbirliğinin kapsamı, Avrupa’da ve Türkiye’de bulunan gençler arasında kültürel diyalogun geliştirilmesi ve “Genç Çevirmenler Yarışması”, “Genç İletişimciler Yarışması” gibi AB gençlik çalışmaları konularında farkındalık oluşması ve bunlara bağlı olarak donanımlı genç sayısında artış sağlanması hedeflenmektedir (<https://www.ua.gov.tr/>).

Ulusal Ajans tarafından yürütülmekte olan önceki adı “Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik Programları” olarak bilinen 2014’den sonra ismi değiştirilerek “Erasmus+” adını alan program ile gençler için öğrenim hareketliği, toplumsal faaliyetlere aktif katılımları, kültürlerarası diyalogu konularında faaliyetler her yıl artış göstererek devam etmektedir. Ülkemiz gençleri bu program ile öğrenim süreçlerine bir sinerji katmaktalar ve kariyerlerine önemli notlar bırakmaktadırlar. Erasmus+ programına ülkemizde, önceki benzer programlar ile birlikte, 4 milyon 400 bin öğrenci katılmıştır (<https://www.ua.gov.tr/>).

Erasmus+ Programı kapsamında gençlik değişimleri, girişimleri, gönüllülük hizmeti, gençler arası ağ kurma, toplantılar düzenleme gibi çeşitli faaliyetler yoluyla gençlerin Avrupa çapında bir araya gelmesine ve gençlerin projelerine mali destek ve hibe sağlanmaktadır. Programın hedef kitlesini 13-30 yaşlarındaki gençlik grupları, imkânları kısıtlı gençler, gençlik organizasyonları, gençlik liderleri, proje liderleri, yerel otoriteler, sivil toplum kuruluşları, gençlik ile ilgili konularda ve yaygın eğitim alanında çalışanlar oluşturmaktadır. Gençler yurtiçinde veya yurtdışında çeşitli etkinliklere dahil olabilmekte, projeler yapabilmekte, uluslararası veya yerel faaliyetler düzenleyebilmektedirler (<https://www.ua.gov.tr/>).

Türkiye iştirak gösterdiği AB Programları ile (Leonardo da Vinci Programı gibi) genç işsizliği azaltmak ve gençlerin yeni iş fırsatları bulmaları konusunda programın sunmuş olduğu hareketliliği desteklemektedir. Özellikle projeler ve gençlik değişimleri ile sunulan çıraklık eğitimi, staj gibi olanakların gençlerin işsizlik sorunlarını çözmeye kilit rol oynamaktadır (<https://www.ua.gov.tr/>).

Türkiye gençlerin ulusal ve uluslararası arenada iş bulmasını destekleyen ve bu konuda gençlere özgeçmiş, sertifika, dil belgeleri ve hareketlilik sertifikasyonu sağlayan Europass ile AB ilişkileri kapsamında işbirliği içerisindedir. Ülkemiz bu kurumun faaliyetlerine katılım göstermekte, inovasyon ve entegrasyon konusunda Mesleki Yeterlilik Kurumunu işlerin organize edilmesinde yetkilendirmiştir. Europass ile gençler, AB tarafından hazırlanan bir eğitim programına dahil olabilmekte veya yeteneklerini geliştirmek isteyenler için yetkinlik ve yeterlilik sağlayan bir portfolyo oluşturabilmektedirler (<https://www.ua.gov.tr/>).

Avrupa 2020 Stratejisi inisiyatifine katılım gösteren Türkiye, bu stratejinin bir parçası olan Gençlik Hamlesi (Youth on the Move)’ne dahil olmuştur. Gençlik Hamlesi

kapsamında sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme hedefleri için istihdamın artırılması, üniversitelerin çekiciliğinin artırılması ve okuldan uzaklaşmaların önlenerek gençlerin potansiyel olarak değerlendirilmesi hedeflenmektedir (<https://www.ua.gov.tr/>).

3.3.Türkiye’de Yönetişim Anlayışının Yansımaları

XXI. yüzyıl, bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte dünyada çok yönlü değişimlerin ve dönüşümlerin yaşandığı bir zaman dilimi olmuştur. Toplumların endüstriyel toplumdan bilgi toplumuna doğru evirildiği, modernitenin yerini postmodernitenin aldığı, küreselleşmenin kaçınılmaz bir hal aldığı dünyada yeni yönetsel değerlerin ortaya çıkışı da doğal bir sonuç olmuştur. Bu durumlara ek olarak uluslararası/ulusüstü kuruluşların hükümetler üzerindeki artan etkisi, sonu gelmeyen hiyerarşik yapıların çıkmazı, Weberyen tarzı bürokratik yapıların toplumsal ihtiyaçlara yönetim kanalıyla cevap veremez bir durum alması kaçınılmaz olarak kamu yönetimlerinde değişime yol açmıştır. Yeni dünya düzeni, yönetimde kendini sürekli yenileyen, gelişmelere açık ve entegre olabilen, toplumun sürekli büyüyen ve çeşitli ihtiyaçlarına karşı alternatif çözümler üreten ve katılımı, ademi merkezîyetçiliği, açıklık ve şeffaflığı, hesap verebilirliği, çok aktörlüğü destekleyen, vatandaş odaklı etkin bir kamu yönetimi paradigmasını zorunlu kılmaktadır. Geleneksel kamu yönetiminde tüketici konumunda olan vatandaşlar, yeni kamu işletmeciliği ve devamında yönetim ile kamu yönetiminin ve hizmetlerin politika üreticisi, tüketicisi ve denetleyicisi olmuştur. Dinamik yapısı sayesinde yönetim, kamu hizmetlerinin sunumunda kamu yönetimini devletin tekelinden çıkartıp risklerin paylaşıldığı çok aktörlü bir konsorsiyum şekline dönüştürme vizyonunu gerçekleştirmeye çalışmaktadır (Akpınar ve Yeşilbaş, 2011:3-5).

Türkiye’de, yaşanan bu gelişmeler neticesinde ve Avrupa Birliği üyeliği süreci ile özellikle 1980’li yıllardan başlayarak kamu yönetiminde, kamu politikalarında ve yönetim süreçlerinde vatandaş merkeze alan ve kamu hizmetlerine ilişkin kararlara katılımlarını arttıran unsurları gündemine almış ve 90’lı yıllardan itibaren yerellik-adem-i merkezîyetçilik, katılım, hesap verebilirlik, şeffaflık, etkinlik, çok aktörlük gibi yönetim esaslarını kamu yönetimine yansıtmaya çalışmıştır.

Bu kapsamda atılan en önemli adım 1996 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen Habitat II toplantıları olmuştur. Yönetişim konusunun Türkiye gündemine alındığı bu toplantıda yerelde vatandaşın korunması bu kapsamda Kent Konseyleri oluşumlarının yönetim ekseninde gerçekleştirilmesi ve yerinden yönetim gibi uygulamalar ile sürdürülebilir bir yönetim icra edilmek istenmiştir (Kocaoğlu, 2018: 152-153). 2000 yılında yapılan 'Avrupa Birliği'ne, İyi Yönetişime Doğru' konulu konferans, yönetişimin Türkiye gündemindeki yerini daha fazla arttırmıştır. Konferans Türkiye'de faaliyet gösteren ulusal bir sivil toplum kuruluşu olan Tüm Sanayi ve İş Adamları Derneği (TUSİAD) ve uluslararası kuruluşlardan OECD, Dünya Bankası ve Avrupa Birliği tarafından ortaklaşa düzenlenmiştir. Konferansta Ecevit Hükümeti'nce ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı olarak atanan Kemal Derviş, yönetişimin bir devlet politikası olması gerekliliği üzerinde durmuş ve ülke gündeminde kalmasının öneminden bahsetmiştir (Güler, 2003: 113).

Türkiye 2000'li yıllarda biriken yönetim gündemlerini ve halihazırda ülke ihtiyaçlarına cevap veremeyen yönetim aksaklıklarını gidermek adına çeşitli düzenlemeler yaparak yönetişimi kamu yönetimine daha aktif dahil etme çabaları içerisine girmiştir (Karasu, 2012: 80). Türkiye'de yönetişim anlayışı çerçevesinde çeşitli düzenlemeleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1-Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı (2003): Kamu yönetimi temel kanunu tasarısı kamu yönetimini yeni yönetim ilkeleri çerçevesinde tanımlamıştır. Taslak bu çerçeveye şeffaflığı, hesap verebilirliği, katılımcılığı ve etkinliği merkezi bir konuma yerleştirmiş ve kamu yönetiminin bu doğrultuda yeniden şekillenmesi gerekliliklerini vurgulamıştır. Taslak ayrıca sürdürülebilir kalkınma, öngörülebilirlik, vatandaşların ihtiyaç ve beklentilerine dayalı sonuçlara odaklanmış yönetim ilkelerinin önemine vurgu yapmaktadır. Merkezi hükümet tarafından yerine getirilen görevlerin, yerel yönetimlerce yerine getirilen görevler ile uyumlu olması taslak tarafından değerlendirilen bir başka konudur. Merkezi yönetim ve yerel yönetim arasındaki net görev dağılımı ve koordinasyon kamu yönetiminde etkinliğin önemli faktörü olarak görülmektedir (Lamba, 2014: 138-139). Tasarı bu konuda çeşitli düzenlemeleri de içermektedir. Aslında Kamu yönetimi temel kanun tasarısı yeni yönetim ilkeleri vurgusu ile yönetişime ulaşmayı hedeflemekte ve bu doğrultuda kamu yönetimini sistem ve organlarıyla bu dönüşüme hazırlama çabasıdır (Al, 2004: 1-10).

2004 yılında hazırlanan ve TBMM tarafından kabul edilen ancak dönemin Cumhurbaşkanı tarafından anayasada belirtilen üniter devlet yapısına aykırı iş ve işlemlerden dolayı iade edilen “Kamu Yönetimi Temel Kanun Taslağı” yürürlüğe girmemiştir. Tasarı böyle tek bir metin ile yürürlüğe girmemiş olsa da ilerleyen aşamalarda birim bazlı yapılan yeni reformlar ile kanun ve yönetmelikler ile hayata geçirilmiştir. Bu kanunlardan en önemlileri “5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi Kanunu”, “5216 Sayılı Büyükşehir Kanunu”, “5302 Sayılı İl Özel İdare”, “5393 Sayılı Belediye Kanunu”dur.

2-4982 Sayılı Bilgi Edinme Kanunu (2003): Türk kamu idaresinin yeniden yapılanması kapsamında yönetime açıklık, şeffaflık ve katılımı sağlamaya yönelik yasal düzenlemelerden biri de Bilgi Edinme Kanunu’dur.

Bilgi edinme kanunun amacı birinci madde de şu şekilde açıklanmıştır: “demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir.” (mevzuat.gov.tr)

Bunun yanında aynı kanunun 4. Maddesinde kanundan kimlerin hangi sebeple yararlanabilecekleri şu şekilde açıklanmıştır: “Herkes bilgi edinme hakkına sahiptir. Türkiye’de ikamet eden yabancılar ile Türkiye’de faaliyette bulunan yabancı tüzel kişiler, isteyecekleri bilgi kendileriyle veya faaliyet alanlarıyla ilgili olmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde, bu Kanun hükümlerinden yararlanırlar”. (mevzuat.gov.tr)

Bilgi Edinme Kanunu birinci ve dördüncü maddelerine göre bilgi edinme, yetkili makamın tek taraflı istekleri doğrultusunda ilgili kişilerin, işlemlerin niteliği ve sonuçları hakkında bilgi edinmesini sağlama hakkıdır. Zira kamu yönetiminde demokrasinin en önemli unsurlarından biri olan bilme hakkı, idari yönetimi netleştirir, bireyleri konunun statüsünden ayırır ve kamu hizmetlerinden yararlanan kişileri vatandaş statüsüne yükseltir (Koçak, 2010: 121).

Bilgi Edinme Kanunu “Bilgiye erişim özgürlüğü” algısını kamuoyunda canlı tutmakta ve aynı zamanda yönetişimin unsurlarından olan şeffaflık ve hesap verebilirlik için sağlanması gereken ön koşulların yerine getirilmesine öncülük etmektedir. Yönetişimin Türk kamu yönetimine yansımaları olarak kabul edilen bu kanun sayesinde bürokrasinin geçmişten gelen katı, gizli ve halktan kopuk yönetim serüveni

kapatılması hedeflenmektedir (Sertkaya Zorlu, 2021:518-519). Bu kanun, yönetişimin gerektirdiği şeffaflık, hesap verebilirlik ve cevap verebilirlik ilkeleri vasıtasıyla politikacılar ve bürokratların sorumlu oldukları alanda daha dikkatli davranma eğilimi içerisinde olmalarını sağlamış ve en önemlisi vatandaşı bilgi edinme yolu ile kamu yönetimine katılım imkan vermiştir.

3-6328 Sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu- Ombudsmanlık Kanunu (2012): Kamu denetçiliği (ombudsman) İsveç kökenli bir kelimedir. Kamu denetçisini kamu kurumları karşısında vatandaşın avukatlığını yapan birer temsilci, kamu hakemi olarak görmek mümkündür. Kamu Denetçiliği Kurumu, vatandaşın kamu kurumları iş ve işlemlerine karşı itirazlarını ve şikayetlerini iletebilmeleri adına faaliyet gösteren bir kurumdur (Özden, 2005: 9) ve en önemli görevi, kamu idaresi ile vatandaşlar arasındaki sorunları çözmeye çalışmak, vatandaşların yaşadıkları ülkedeki idari işlemlere yönelik şikayetlerini incelemek ve sorunları adil bir şekilde çözmeye çalışmaktır (Keser ve Sucu, 2021: 51-53).

İdarenin eylemlerini denetlemek üzere bir dizi çalışma yapılmıştır. Bu çalışmanın en kapsamlı düzenlemesi 2010 yılında Anayasa'nın 74. Maddesine Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) bünyesinde bir Kamu Denetçiliği Kurumu kurulmasına ilişkin bir açıklama eklenmesi ile yapıldı ve 14 Haziran 2012'de 6328 sayılı Kanun kapsamında Kamu Denetçiliği Kurumu kuruldu (Keser ve Sucu, 2021: 54).

Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nun 1. Maddesinde amacı şu şekilde belirtilmiştir: "Bu Kanunun amacı; kamu hizmetlerinin işleyişinde bağımsız ve etkin bir şikâyet mekanizması oluşturmak suretiyle, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve önerilerde bulunmak üzere Kamu Denetçiliği Kurumunu oluşturmaktır" (mevzuat.gov.tr).

Kamu Denetçiliği Kurumu şikayetleri e-posta, faks, posta, elektronik başvuru ve dilekçe gibi çeşitli yöntemlerle kabul etmekte ve başvuru için herhangi bir ücret almamaktadır. Bu sayede kurumun vatandaşlar tarafından daha aktif kullanılması amaçlanmakta ve vatandaşların kamu kurumları karşısında haklarını aramaları konusunda alternatif yollar sunulmuştur (mevzuat.gov.tr).

Kuruma yapılan başvurular neticesinde yapılan inceleme ve araştırma sonucuna göre başvuruda bulunan vatandaşın herhangi bir hak ihlaline uğrayıp uğramadığı tespiti

yapılır. Hak ihlali tespit edilir ise Kurum kamu idaresine mevcut hak ihlalinin giderilmesi yönünde tavsiyede bulunmaktadır. Ancak Kamu Denetçiliği Kurumunun kamu idaresine karşı herhangi bir yaptırım veya zorlama yetkisi bulunmamaktadır. Kurum daha çok vatandaş ile kamu idaresi arasında ihlale sebep olan konu hakkında diyalog yolunu açık tutmaya çalışmakta ve hak ihlalinin kısa sürede pratik bir şekilde ortadan kaldırılmasını sağlayacak ilişkiler kurmaktadır (mevzuat.gov.tr).

Kamu Denetçiliği Kurumu'na, yönetişimin ilkeleri arasında bulunan hesap verebilirlik, şeffaflık anlayışı doğrultusunda kamu idaresi karşısında vatandaş yalnız bırakmama misyonu yüklemiştir.

4-E-Devlet Uygulaması: Günümüzde yönetim işlevlerinin önemli bir yönü sağlıklı bilgi akışı ve iletişimidir. Bu iki kavram yönetim anlayışı oluşturmada önemli bir rol oynamaktadır. Verimliliği ve etkililiği artırmak, demokratik kontrol ve katılım fırsatlarını zenginleştirmek için bilgi ve iletişim teknolojilerinin yönetim prosedürlerine dahil edilmesi, kamu yönetiminde büyük değişikliklere yol açmıştır. Bunlar aynı zamanda yönetim anlayışını geliştirmiştir. E- devlet projesi de bu anlayışın gelişmesinde önemli rol oynayan önemli bir girişimdir (Öner, 2011: 152). İnternet üzerinden sunulan kamu hizmetleri platformu olan e-devlet, vatandaşların kamu yönetimi ile doğrudan muhatap olması gereken bir çok işi bürokratik ilişkilere bulaşmadan pratik bir şekilde ulaşma imkanı vermektedir. Bunun yanında e-devlet sayesinde vatandaşın kamu hizmetlerine ilişkin itiraz, şikayet, talep ve bilgi edinme gibi yönetime katılma fırsatı daha da kolaylaşmıştır.

2021 yılı itibariyle 53 milyona yakın kullanıcı profiline sahip olan e-devlet platformu 737 adet kamu kurumuna ait 5530 hizmet başlığı altında vatandaşlara erişim kolaylığı sağlamaktadır (turkey.gov.tr).

Yönetişim yaklaşımının kamu yönetiminde görülen en önemli göstergesi bilişim teknolojilerinden en üst düzeyde yararlanılmasıyla görülmektedir. Bu doğrultuda E-devlet uygulamaları, internet üzerinden sunulan kamu hizmetleri, vatandaşlara bilgisayarlar aracılığıyla online olarak hızlı bir şekilde hizmet verilmesi olanağını beraberinde getirmiştir (Cebeci, 2006: 17-18).

4-5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu: Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu 10 Aralık 2003 tarihinde kabul edilmiş ve günümüze kadar birçok değişikliğe uğramıştır. Ancak değişikliklere rağmen bu kanun 1. Maddesinde

açıklandığı üzere kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılması amacıyla sabit kalmıştır. Bununla birlikte kanun yönetişimin unsurlarından olan hesap verebilirliği, mali saydamlığı, stratejik planlamayı, etkin bir denetimi ve performansı merkeze almış ve kamu yönetimi hizmetinde kullanılacak bütçenin hazırlanmasını, bu bütçeye ait harcamaların muhasebeleştirilmesi, raporlaştırılması ve mali kontrole odaklanmış bir çerçeve çizmektedir (Kanca, 2017: 495-496).

5018 sayılı Kanun, mali yönetim ve kontrol sistemimizin yapısı ve işlevi ile ilgili kamu bütçelerinin hazırlanması, uygulanması ve kontrol sürecini, mali işlemlerin muhasebesini ve raporlamasını belirleyen yeni bir anlayışı benimseyerek sistemin temel ilkelerini düzenlemiştir. Bu kanun ile kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanılması amacıyla, performansa dayalı bütçe sistemine geçiş, mali yönetim ve kontrol sorumluluklarının ilgili kamu yönetimine bağlı idari birimlere devredilmesi, mali şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerinin ısrarla vurgulanması, harcamaların süreç/ sonuçlarını takip eden iç ve dış denetimlerin olması, bütçesi önceden belirlenmiş ve muhasebesi harcamalara uyumlu raporların düzenlenmesi ve mali uygulamalarda tekdüzelik ve bütünlük sağlayacak temel düzenlemeler yapılmıştır (Arcagök vd., 2004: 5- 7).

5-5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu: 26 Mayıs 2005 tarihinde kabul edilen Mahalli idareler birlikleri Kanunu 1. Maddesinde amacını şu şekilde açıklamaktadır: “Bu Kanunun amacı; mahallî idare birliklerinin hukukî statüsünü, kuruluşunu, organlarını, yönetimini, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir” (mevzuat.gov.tr).

Bu kanun ile il, belediye ve köy birimleri sorumluluk alanlarına giren hizmetlerin yürütülmesi önündeki engellerin kaldırılması, yerel yönetim birimlerinin ekipman, teçhizat ve mali kaynak eksikliklerinin giderilerek uygun sayıda personel ile iş ve işlemlerini yürütmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Yönetişim açısından önemli bir unsur olan hizmetlerin yerel yönetimlerce sağlanması kriterine bağlı olarak bu yapıların güçlendirilmesi ve desteklenmesi Mahalli İdare birlikleri Kanunu ile pekiştirilmiştir (Turan, 2015: 78-82).

6-5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu: 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu 1. Madde açıklandığı üzere, “il özel idaresinin kuruluşunu, organlarını, yönetimini, görev, yetki

ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını düzenlemek” amacıyla hazırlanmış ve 22/02/2005 tarihinde kabul edilmiştir. İl özel idaresi, 3. Maddede belirtildiği üzere “il halkının mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi”dir (mevzuat.gov.tr).

Kanunun 6. maddesinde il özel idaresinin görevleri ayrıntılı bir şekilde verilmek yerine hizmet sunacağı alanlar “mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla gençlik ve spor, bayındırlık ve iskan, tarım, sanayi ve ticaret; Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir belediyeleri hariç ilin çevre düzeni planı, kültür, sanat ve turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binaların yapım, bakım ve onarımı ilişkin hizmetleri il sınırları içinde, imar, katı atık, yol, su, kanalizasyon, acil yardım ve kurtarma, orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri ise belediye sınırları dışında yapmaya yetkili kılınmıştır” şeklinde açıklanmıştır (mevzuat.gov.tr).

İl özel idaresi organlarından olan İl genel meclisi, ilgili kanunda gösterilen esaslara göre seçmenler tarafından seçilmiş üyelerden oluşmaktadır ve il özel idaresinin genel karar organıdır. Kanun yönetim unsurlarından olan katılımcılığı desteklemek, şeffaflık, hesap verebilirlik ilkelerini güçlendirmek amacıyla il genel meclisi tarafından oluşturulan komisyonların toplantılarına il genelinde bulunan sivil toplum kuruluşlarının, meslek kuruluşlarının, köy muhtarları temsilcilerin, üniversitelerin, kaymakamların ve kamu kurumu amirlerin oy hakkı olmaksızın katılıp, görüş bildirmelerine olanak sağlamaktadır. Bunun yanında kanun kapsamında il özel idaresine daha fazla sorumluluk ve yetki verilmesi, hizmetin yerinden yapılarak etkinliğin artırılması bakımından yerel yönetimlerin güçlendirilmesi söz konusudur (Koçak ve Kavsara, 2012: 64-77).

7-5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu: 5216 sayılı Kanun, “büyükşehir belediyesi yönetiminin hukukî statüsünü düzenlemek, hizmetlerin plânlı, programlı, etkin, verimli ve uyum içinde yürütülmesini sağlamak” (Madde 1) amacıyla ve büyükşehir belediyesiyle büyükşehir sınırları içindeki belediyeleri” (Madde 2) kapsamayacak şekilde çıkartılmıştır.

Bu kanun ile büyükşehir belediyelerindeki koordinasyon eksikliğini gidermek, yerel yönetimlere daha fazla sorumluluk verilmesi ve hizmetlerin halka daha yakın yerel

yönetimlerce etkin, verimli ve sorumlu bir şekilde yapılmasına imkan tanınmıştır. İl özel idaresi kanununda olduğu gibi katılımcılık, hesap verebilirlik, yetki devri ve şeffaflık ilkeleri doğrultusunda büyükşehir belediye ihtisas komisyonlarında sivil toplum kuruluşlarının, uzman kişilerin, üniversite, meslek odaları ve sendikaların temsilcileri aracılığıyla oy hakkı olmaksızın katılmalarına ve görüşlerini bildirmelerine imkan tanınmıştır (mevzuat.gov.tr).

8-5393 sayılı Belediye Kanunu: Yerel yönetim birimleri içerisinde vatandaşa en yakın hizmet sunan ve geri dönütleri en hızlı alınan kamu yönetimi birimi belediyelerdir. Belediye Kanunu 03 Temmuz 2005 yılında kabul edilerek kanunlaşmıştır. Bu kanun ile mahalli ihtiyaçları etkin bir şekilde giderme, yerel halkın katılımını sürekli tutma, şeffaflık, hesap verebilirlik ve stratejik yönetim anlayışı gibi yönetişim eksenli bir anlayış gerçekleştirilmek istenmektedir.

Bu doğrultuda; hemşerilik tanımı önceki kanunda kütük illiyet bağına bağlanma şartı yerine “herkes ikamet ettiği yerin hemşerisidir” şekilden değiştirilerek yeni bir hemşeri hukuku benimsenmiştir. Bu durum belediye faaliyetleri ile ilgili kararlara katılma hakkını pekiştirmiştir. Bunun yanında meclis toplantılarının açık bir şekilde yapılması, gündemin önceden duyurulması, il genel meclisi ve büyükşehir belediye meclisi toplantıları gibi belediye toplantılarına da oy hakkı olmaksızın yerel örgüt ve teşkilatların görüşlerini bildirmek üzere katılımlarını sağlayan düzenlemelere yer verilmiştir. Belediye meclisi kararlarının alınmasından sonra kesinleşmesi için en büyük mülki amirin onayının alınması şartı 5393 sayılı kanun ile kaldırılmış ve belediye üzerindeki merkezi yönetimin vesayeti azaltılmak istenmiştir. Kanun belediye başkanına stratejik plan ve performans programı hazırlama zorunluluğu getirerek yerel yönetim birimlerinin etkin bir yönetim anlayışı çerçevesinde hareket etmelerini istemektedir. Program hazırlanırken ilgili sivil toplum kuruluşlarından, üniversitelerden ve meslek kuruluşlarından görüş alınması ve bu konuda katılım sağlanması 5393 sayılı kanun ile teşvik edilmektedir (Madde 24, 75, 77) (Taştekin, 2020: 204-206).

9-Kent Konseyleri: 5393 sayılı Belediye Kanunu ile yasal bir statüye sahip olan Kent Konseyleri 08/10/2006 tarihli yönetmelik ile iş ve işlemleri belirlenmiş yerel bir örgüttür. Belediye kanununun 76. Maddesinde Kent konseylerine ilişkin şu şekilde bir açıklama yapılmıştır: “Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşerilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma,

çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır. Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasî partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar. Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir” (mevzuat.gov.tr).

Yerelde katılımcılığı, şeffaflığı, hesap verebilirliği, etkin ve birlikte yönetimi desteklemek adına çeşitli faaliyetlerde bulunmak üzere kurulan Kent Konseyleri, Danıştay tarafından 8.,10/1,11,13 ve Geçici 2. Maddelerin kaldırılması ile ilgili hükümler doğrultusunda Haziran 2006’da yeniden revize edilmiş ve son değişiklikler ile daha fazla sivilleşme yönünde bir nitelik kazanmıştır. Örneğin kent konseyleri ilk zamanlarda oluşturulurken milletvekillerine yer verilmesi zorunluluğu son yapılan değişiklik ile kaldırılmıştır (Çukurçayır, Eroğlu ve Sağır, 2015).

Kent konseyleri yerelde hemşerilik hukukunu güçlendirmek, farklı aktörlerin bir araya gelmesini sağlamak, birlikte yönetim kültürünü somutlaştırmak, siyasi katılımcılığı toplumun tüm kesimlerine yaymak, sürdürülebilir bir gelişmeye öncülük etmek, çevreye duyarlı yönetim politikalarının uygulanmasını teşvik etmek, sivil toplum kuruluşlarının öncülüğünde kent ile ilgili ortak bir akıl platformu oluşturmak gibi çeşitli misyonları yüklenmiştir. Bu misyonların yönetişim eksenli bir yönetim organizasyonu için birçok kriteri karşılaması bakımından önemlidir (Çelik, 2013: 219-226).

10-5176 Sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması (ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması) Hakkında Kanun: 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması Kanunu 25/05/2004 tarihinde kabul edilmiştir. İlgili kanunun 1. Maddesinde amacı şu şekilde açıklanmıştır: “ Bu Kanunun amacı, kamu görevlilerinin uymaları gereken saydamlık, tarafsızlık, dürüstlük, hesap verebilirlik, kamu yararını gözetme gibi etik davranış ilkeleri belirlemek ve uygulamayı gözetmek üzere Kamu Görevlileri Etik Kurulunun kuruluş, görev ve çalışma usul ve esaslarının belirlenmesidir” (mevzuat.gov.tr).

Kanun ile kamu görevlilerinin kamu yönetimi icrası sırasında uymaları gereken kuralların yönetim unsurları çerçevesinde bulunması gerekliliğine vurgu yapılmaktadır. Kamu görevlileri kanununun 1. Maddesinde sıralanan etik ilkelere göre hareket etmeleri ve bunu ihlal etmeleri halinde res'en veya yapılan başvuru ile incelemeye muhatap olacaklardır. Kanun ile saydamlık, hesap verebilirlik ve vatandaş odaklı etkin bir yönetimin uygulanması istenmektedir (Koçak ve Yüksel, 2010: 84-86).

11-5253 sayılı Dernekler Kanunu: Dernekler kanunu Türkiye'nin Avrupa Birliği uyum sürecine uygun olarak yeniden hazırlanarak 4/11/2004 tarihinde kabul edilmiştir. Önemli değişiklikler ve kolaylıklar içeren kanun ile sivil toplum kuruluşları ve devlet arasındaki ilişkilerin değişmesi açısından önemli bir gelişmedir. Örgütlenme özgürlüğü ve kamusal alanda sivil yapılanmalara bağlı örgütlerin kuruluş işlemlerini kolaylaştıran kanun aynı zamanda toplumdaki farklılıkları temsil eden kesimlerin dernekleşmesini teşvik etmektedir (mevzuat.gov.tr). Dernek iş ve işlemlerinin Emniyet Müdürlüğünden alınıp valilik bünyesinde kurulan Dernekler Masası (daha sonrada Sivil Toplum İlişkiler Müdürlüğü) aracılığıyla yürütülmesi hakkındaki değişiklik sivil toplum ile ilgili bir diğer önemli değişikliktir.

3.4. Türkiye'de Yerel Yönetişim Araçları

Yerel yönetim, yönetim sürecinin yerel yönetim organları ile etkileşim içinde uygulanmasını, yerel kamu hizmetlerinin sağlanmasında devlet kurumlarının yanında özel sektör ve sivil toplum kuruluşları aracılığı ile gerçekleştirilmesini ve bireylerin yerelde yönetim sürecine aktif katılımının tartışılması ile üretilmiş bir kavramdır. Yerel demokrasi kavramı gereklilikleri ve sonuçları itibariyle yerel yönetim kavramı ile bütünleşik bir özellik göstermektedir. Yerel yönetişimi yerel demokratik kalkınma için önemli bir araç olarak kabul eden bu kavram, yerel halkı doğrudan ilgilendiren kararlarda yetkilerin, her türlü hak ve özgürlüklerin tam olarak kullanmasına olanak tanınması ve hesap verebilir, şeffaf nitelikteki yerel yönetimlere merkezi yönetimlerce yetkilerin devredildiği sistemi ifade etmektedir (Palabıyık, 2003: 253). Yerel yönetişim kavramı, yerel yönetim sürecinde devamlı yönetim unsurlarının uygulandığı ve canlı tutulmasını ima ettiğinden, nihai amaç olarak toplumun- bireyin, yönetimin- hükümetlerin ve aktörlerin demokratikleşmesinde bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır (Palabıyık, 2004: 73- 74).

Yerel yönetişim, yerel yönetim tarafından yerine getirilen temizlik, çöp toplama, yol yapımı, su hizmetleri gibi salt faaliyetlerin uygulama sürecinden farklı olarak, yerel düzeyde faaliyetlerin birlikte planlanması, düzenlenmesi ve uygulanması olarak yorumlanabilir. Bu nedenle doğrudan veya dolaylı olarak yerel yönetimlerin rollerinin ötesine geçerek sivil toplum örgütlerine, özel sektörlere ve hemşerilik ilişkilerine kadar uzanan bir diyalog süreci yerel yönetişimin uygulamaları arasındadır. Yerel yönetişim, yerel hizmetlerin çok aktörlü ve hiyerarşik örgütlenme yerine yatay örgütlenme modeli (Göymen, 2004: 32) sunmanın yanı sıra, yerel halkın özgürlüğünü korumayı, demokratik katılımı sağlamayı, yerel kalkınmayı ve sürdürülebilirliği sağlamayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte etkinlik, hesap verebilirlik, şeffaflık ve çok aktörlük ilkelerinin yerel yönetişim sürecinde de etkin birer ilke olarak bulunmaktadır (Shah ve Shah, 2006: 2).

Yerel yönetişim Türkiye’de 1996 yılında İstanbul’da düzenlenen Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri (Habitat II) Konferansı ile tartışılmaya başlanmış, öncesinde yapısal kamu yönetimi raporlarında (KAYA- MEHTAP vb.) değinilen yerel yönetim reformları ile yüzeysel olarak anılmaktaydı. Konferansta sunulan Türkiye Raporu ve Eylem Planı’nda yerel yönetişimi etkin kılmak adına sürdürülebilirlik (sustainability), yaşanabilirlik (livability) kavramları amaçsal nitelikli; kentli bağlılığı (civic engagement), yapabilir kılma (enablement) ve yönetişim (governance) kavramları da araçsal ilkeler olarak belirtilmiştir. Bu ilkeler konferans sırasında ve sonrasında akademik camia tarafından tartışılmış ve uygulamaya geçirilmesi için kamu yönetimine destek sağlanması yönünde fikirler beyan edilmiştir (Göymen, 2000: 8-9; Çukurçayır, 2003: 50).

Yerel yönetişimin Türkiye kamu yönetimine yansımalarına hız kazandıran bir diğer unsur Yerel Gündem 21 programıdır. Köken olarak 1992 yılında Rio de Janeiro şehrinde düzenlenen Dünya Çevre ve Kalkınma Konferansına dayanan ve burada Gündem 21 şeklinde düzenlen belgede işlenen sosyo- ekonomik konular, sürdürülebilir gelişme, uluslararası işbirliği, yoksullukla mücadele, tüketim kontrolü, kaynakların korunması, çevreye duyarlı önlemleri içeren konular gibi yönetişim endekslerinin yerele aktarılması ile ilgili stratejik bir plan olan Yerel Gündem 21, uzun vadede yerel yönetişimin tanınması, uygulamaya aktarılması ve sürdürülebilirliği ile ilgilenmekte ve buna bağlı türevleri desteklemektedir (Emrealp, 2005: 39). Yerel Gündem 21, yerel yönetişimi etkin kılma adına yerel karar alma süreçlerinde katılımı

geliştirici ve güçlendirici işlevi, kent yaşamına oryantasyonu kolaylaştıran programları geliştirici işlevi, bu bağlamdaki projelere finansal kaynaklar sağlama işlevi, yerel yönetimlerin görünürlüklerini ve etkinliklerini arttıracak eylem planlarındaki işlevi, yerel demokratik davranışların kazanılmasında ve bu kazanımların yerel halka doğrudan yansıtılması işlevi ve sivil toplum kuruluşlarının yerel halka ait bir kültür ögesi olma işlevi ile dinamik bir programı yerine getirmeye çalışmaktadır (Adıgüzel, 2003: 52). Türkiye Yerel Gündem 21 Programını yönetim çerçevesinde kamu yönetimi sistemine dahil etme adına sarf ettiği çabalardan dolayı 2001 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (BMKP- UNDP) tarafından en başarılı uygulama olarak kabul edilmiş ve 2002 yılında Birleşmiş Milletler (BM) Johannesburg Zirvesi toplantısında en iyi uygulama gösteren örneklerden seçilmiştir (Emrealp, 2005: 7).

Yönetişim formunun merkezi yönetim güdüsünden sıyrılarak yerele uygun formatta tecrübe kazanması adına sivil toplum destekli, katılımcı bir felsefeye dayalı yönetim mekanizmaları, işbirliğine açık iletişim kanalları, hesap verebilir ve yerel halka odaklanmış yönetim tartışmaları milenyum ile Türkiye gündeminde daha sık dile getirilir olmuş ve bu doğrultuda hem merkezi hükümet hem de yerel yönetimlerce somut adımlar atılmıştır (Parlak ve Sobacı, 2010: 215). Bu doğrultuda Türkiye açısından yerel yönetim araçları şu şekilde sıralanabilir:

1-Halk Günleri; Günümüzde neredeyse tüm belediyelerde uygulanan halk günleri, belediye başkanlarının halk ile doğrudan görüşme yaparak istek, şikayet ve taleplerini dinlemesi, birlikte çözüm üretmelerini sağlamalarına olanak tanıyan bir etkinliktir. Yerel halkın belediye başkanı ile çoğu zaman doğrudan görüşme imkanlarının kısıtlı olması, randevu almada yaşanan zorlukların bertaraf edilmesi açısından halk günleri etkinlikleri önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Halk günleri sadece halkın belediye ile ilgili beklentilerinin dinlendiği bir etkinlik değil, belediye başkanının kent faaliyetlerine ilişkin yerel halkı doğrudan bilgilendirdiği, belediye faaliyetlerinde yaşanan aksaklıkların nedenlerinin açıklandığı ve karşılıklı görüş alışverişinin yapıldığı bir platformdur. Bu doğrultuda halk günleri hem belediye başkanı ve ekibinin hem de yerel halkın kentin sorunları veya bireysel sorunlarını siyasi bir zeminde şeffaf bir şekilde çözüme kavuşturdukları, ilgili konular hakkında müzakerelerin yapıldığı pratik bir siyasi eğitim sahnesidir. Halk günleri uygulaması Türkiye’de aynı amaç doğrultusunda gerçekleştirilse de isimlendirmeleri belediyeler arasında farklılık

gösterebilmektedir. Bunlar halk konseyi, kent kurultayı, kent meclisi, kent günleri şeklinde sıralanabilir (Çukurçayır, 2012: 140).

Yerel yönetim birimlerinden belediyelerin en fazla başvurdukları bir katılım yöntemi olan halk günleri belediye meclislerinin ve belediye başkanlarının kente ilişkin kararlarını etkileme potansiyeli yüksektir. Halk günleri sayesinde halkın yerel yönetime bilgi akışı doğrudan sağlamakta, sorunların çözümü daha etkin olmaktadır. Bunun yanında yerele ait sorunların çözüm bulunması adına ve yerel demokrasiyi geliştirmesi açısından önemli bir yerel yönetim aracıdır (Yalçındağ; 1999: 62- 63).

2-Kent Konseyleri; Kent konseyleri 2005 yılında yayımlanan 5393 sayılı Belediye Kanunu ile yasal statüye kavuşmuştur. Kent Konseyleri merkezi yönetimin, yerel yönetimin ve sivil toplumun ortak çalışma prensibine göre oluşturulmuş bir yerel yönetim aracıdır (Emrealp, 2005: 65).

5393 sayılı Belediye Kanunu'nda değinilen Kent Konseylerine yerel yönetim aracı olarak dört adet işlev tanımlanmıştır: Bunlardan birincisi Kent Konseyinin içerisinde bulunduğu kenti yaşanabilir bir formatta tutmaya çalışması ve kentteki yaşam kalitesinin artırılması adına halkın hukukunu gözeterek yeniliklere öncülük etmesi. İkinci olarak, kentteki halkın birebirleri arasındaki dayanışmayı kuvvetlendirmesi, hemşerilik bilincini geliştirmesi. Üçüncü olarak, sürdürülebilir bir kalkınmayı sağlayacak faaliyetleri teşvik etmesi. Dördüncü ve son olarak yönetişimin unsurlarından olan hesap verme, katılım ve şeffaflığın yönetsel faaliyetlerde uygulanabilirliğini arttıracak aktivitelerde bulunmasıdır (Özcan ve Yurttaş, 2010: 168).

Kent Konseyi Yönetmeliğinin 6. Maddesinde konseyin görevleri şu şekilde sıralanmıştır:

“a) Yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşerilik hukuku ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesini, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesini sağlamak,

b) Sürdürülebilir gelişmenin sağlanması ve bu konuda ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik planların hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak,

c) Kente ilişkin temel stratejiler ve faaliyet planlarının belirlenmesinde, uygulama ve izleme süreçlerinde tüm kenti kapsayan ortak bir aklın oluşturmasına katkıda bulunmak,

- ç) Yerellik ilkesi çerçevesinde katılımcılığı, demokrasiyi ve uzlaşma kültürünü geliştirmek,
- d) Kentin kimliğine ilişkin tarihi, kültürel, doğal ve benzeri değerlere sahip çıkmak ve geliştirmek,
- e) Kent kaynaklarının etkili, verimli ve adil kullanımına katkıda bulunmak,
- f) Sürdürülebilir kalkınma anlayışına dayalı kentin yaşam kalitesini geliştiren, çevreye duyarlı ve yoksulluğu giderici programları desteklemek,
- g) Sivil toplumun gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkıda bulunmak,
- ğ) Çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak,
- h) Kent yönetiminde saydamlık, katılım, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunmak,
- ı) Kent konseyinde oluşturulan görüşlerin değerlendirilmek üzere ilgili belediyeye gönderilmesini sağlamaktır.”

Belediye Kanunu'nun 76. Maddesinde kurulması istenilen Kent Konseyleri, yerelde bulunan sivil toplum kuruluşları, meslek kuruluşları, sendikalar, üniversiteler, siyasi partiler, kamu kurumları ve mahalle muhtarları temsilcilerinin de katılım gösterdiği yerel aktörlerin aynı çatı altında yerel yönetim faaliyetlerini organize etme, destek olma ve takip etme adına katılımcı bir yönetim anlayışı çerçevesinde herkesin sorumluluk aldığı bir konsensüs yapısıdır.

3-Proje Demokrasisi; Proje demokrasisi yerel halkın kendilerini ilgilendiren bir projeden tüm yönleri ile haberdar edilmeleri ve bu projenin uygulaması ile ilgili olarak karar almalarını sağlayan yerel yönetim aracıdır. Proje demokrasisi ile yerel halkın gerçekleştirecek projeler hakkında bilgi sahibi olmaları ve projenin yerelde benimsenmesini sağlayacak aktif bir katılım amaçlamaktadır (Göymen, 2000: 10; 2004: 10).

Proje demokrasisi ile halk proje paydaşı yapılmak istenmekte, proje hakkında kendilerine sunulan bilgilere göre projenin seyrine sahip olmaları istenmektedir. Proje hakkında bilgi kanallarının açık tutulması ve halkın proje ile ilgili olumlu ya da olumsuz görüşlerinin yansıtılması proje demokrasisinde etkin bir sonuç alınması bakımından önemlidir. Proje demokrasisi uygulamalarında geniş katılım olabileceği

gibi toplumu temsil eden komitelerce görüş bildirilebilir (Parlak, 2011: 240). Proje demokrasisi uygulamasına Türkiye’de gösterilebilecek ilk ve etkili örnek 1990 yılında Ankara’da uygulanan Dikmen Vadisi Projesi’dir (Haktankaçmaz, 2004: 52).

Dikmen Vadisi Projesi ile Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından yıkılması planlanan gecekondular ile kenti modern bir görünüme kavuşturacak kentsel bir dönüşüm amaçlanmaktaydı. Bu proje gerçekleştirme aşamasında projeye muhatap olacak tüm kesimler projenin bütün aşamalarında etkin bir şekilde katılmaları ve genel anlamda katılımcıların mutabakat sağladıkları kararların alınması hedeflenmektedir (Tekeli, 2009: 193). Bunun için ortak bir karar komitesi oluşturuldu ve bu komiteye belediye görevlileri, belediye başkanı, teknik ekip, mahalle muhtarları ve kooperatif temsilcileri dahil edildi. Bununla birlikte projeye konu olan gecekondularda yaşayan halk proje ile ilgili toplantılara iştirak etmeleri sağlanmıştır (Göymen, 1999: 79- 80). Bu konsensüs ile Dikmen Vadisi Projesi uygulandı ve sonucunda rekreasyon alanların, yaşam alanlarının ve ticari faaliyetlerin yürütüldüğü bir yapı oluşturuldu.

4- Muhtar Toplantıları; Yerel seçimler ile iş başına gelen muhtarlar, vesayet denetimi bakımından mülki idare amirlerine bağlı olarak faaliyetlerini icra ederler. Yerel yönetimler ile hiçbir doğrudan ilişkileri olmamasına rağmen özellikle belediyeler ile dolaylı olarak ilişki halindedirler (Yıldırım, 2014: 83). Özellikle Büyükşehirlerde İl Özel İdarelerinin mücbir alanları arasında çıkartılan köylerin Büyükşehirlere bağlı mahallelere dönüştürülmesi ile buradaki Mahalle Muhtarları ile yerel yönetimlerin iletişimleri daha önemli bir hale gelmiştir. Muhtarlar yerel halka daha yakın olmaları sebebiyle sorunları yerinde tespit etme ve bunları ilgili yerlere iletmeleri bakımından önemli bir konuma sahiptirler. Yerel halkın doğrudan eksiklikleri iletecek muhatap bulamadıkları durumlarda muhtarlar köprü vazifesi görmektedirler (Kocaoğlu ve Fural, 2018: 157-158). Yerel ihtiyaçların doğru bir şekilde tespit edilmesi ve faaliyetlerin etkin bir şekilde planlaması açısından yerel yönetim birimlerinin, özellikle belediyelerin, muhtarlar ile kuracakları iletişim ve bilgi alışverişi etkili sonuçlar alınmasına yardımcı olmaktadır. Muhtarlar ile yapılan toplantılar bir nevi halk günleri ile gerçekleştirilemeyen doğrudan görüşmelerin muhtarlar aracılığıyla telafi edilmesidir (Bulut, 2001: 49).

5-Dilekçe- Kişisel Başvuru; Bireysel başvurular, yerel halkın görüşleri, şikayetleri ve talepleri hakkındaki bilgilerin belediye teşkilatına veya diğer yerel yönetim birimlerine doğru bir şekilde aktarılmasını sağlamak için etkili bir araçtır. Bireysel başvurularda

beklentilerin karşılanması veya karşılanmaması durumunda vatandaşlara ikna edici bilgiler verilmesi önemlidir. Burada en önemli rol, bireysel başvuruyu yerel yönetim adına kabul eden çalışandır. Bireysel başvuru esnasında talepte bulunan kişiye ve konuya bakılmaksızın iletişim kanallarının açık kalması ve halkın bu hizmetin ilk adımından son aşamasına kadar rencide edilememesi bireysel başvurunun yerel yönetim aracı olarak kullanılması için gerekli bir durumdur (Çukurçayır, 2003: 86).

6-Kamuoyu Araştırmaları; Kamuoyu araştırmaları, genel ilgi alanlarına yönelik yerel hizmetlere karar vermeden önce yerel halkın sorun hakkında ne düşündüğünü belirlemenin önemli bir yoludur. Genel olarak, kamuoyu araştırmaları, belirli bir konuda eğilimleri, fikirleri (Kışlalı, 2010: 203), görüşlerini veya bazen tutum ve davranışları belirlemek için, örnek bir grup oluşturan kişilerle görüşülerek veya bir anket gönderilerek yapılan araştırmalar olarak tanımlanır. (Öner, 2001: 108).

Kamuoyu araştırmaları neticesinde elde edilen veriler ile yerelde sunulmak istenen hizmete ilişkin etkin bir karar almak ve bu konuda yerel halkın desteğini kazanmak açısından önemli bir yerel yönetim aracıdır (Güz, 2011: 32-34).

7-Yerel Referandum (Plebisit); Referandum uygulaması, yerel yönetime katılma fırsatlarını önemli ölçüde artıran bir uygulamadır. Yerel yönetim karar alıcıları halka hitap ettiklerinde ve halka bir çıkmaz hakkında sorular sorduğunda, halkın yerel yönetime katılımını, yerel meseleler hakkındaki bakış açılarını ve ilgilerindeki artışı derinleştirirler (Utlı ve Er, 2021: 107). Sonuç olarak referandum yerel katılımın önemini arttıran bir araçtır. Yerel Referandum, yarı doğrudan demokrasi uygulamalarında yaygın olarak kullanılan ve yasama organı tarafından yapılan bazı işlemlerin meşrulaştırılmasını amaçlayan bir uygulamadır (Gözübüyük, 2003: 72; Gözler, 2017: 2).

8-Beyaz Masa; Beyaz masaların temel amacı, insanları karmaşık bürokratik işlemlerden uzak tutmak ve tek bir pencere üzerinden bireysel istek, şikayet ve fikirlerini ilgili birimlere iletmelerini sağlamaktır. Böylelikle vatandaşların sadece bir birim ile muhatap olmaları sağlanmaktadır. Bürokrasinin karmaşık işleyişinden profesyonel yetkililer tarafından uzak tutulan vatandaşlar, bir yandan hızlı kamu hizmetlerinden yararlanırken diğer yandan pek çok konuda belediye birimlerine şikayetlerini dile getirme imkânı bulmaktadır (Kaya vd., 2007: 182).

9- E-Belediyecilik; Gelişen bilgi teknolojileri sayesinde, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında meydana gelen e- devlet dönüşümü, yerel yönetimler tarafından da benimsenmiş ve belediyeler tarafından sunulan hizmetler elektronik ortama yansıtılarak e-belediye oluşturulmuştur (Candemir ve Savaşçı Kazançoğlu, 2009: 196).

E-belediyecilik, vatandaşların belediye hizmetlerini edinme, kentle ilgili sorunları çözme ve belediyeye ait işlerin internet üzerinden katılmalarına imkan veren bir kavramdır (Tosun, 2004: 428).

E-belediye yaklaşımının ilk adımı bir belediye web sitesi açmak ve online sunulabilecek hizmetlerin buraya taşınmasıdır. Belediyeler web sitesi açarak e-belediyecilik kavramını tamamlamak olarak anlaşılmalıdır, bu web sitesi açma girişimi devamında yerel halkın hizmetlerden yararlanabileceği ve hatta belediye aktivitelerinde söz sahibi olacağı bir platforma dönüşmesi anlayışı ile hizmet vermelidir (Aydın ve Kiracı, 2014: 35).

Yerel yönetim uygulamasında katılımı sağlamak için yerel halkın idari süreçlere etkin bir şekilde dahil olması, hizmetlere kolay ve rahat ulaşması önemlidir. Bu durum halkın belediye faaliyetlerine ilişkin olumlu değerlendirme motivasyonunu artırılabilir. Şöyle ki katılımcı bir yerel yönetim anlayışına ulaşmanın araçlarından biri e-belediyedir. E-belediye, tüm vatandaşlara demokratik süreçlere katılma fırsatı sağlamaktadır ve yöneticilerin insanların bilgi ve deneyimlerinden yararlandığı etkili bir yönetim aracı olabilmektedir. Bu sayede vatandaşlar sanal ortamda hemen hemen her konuda yerel yönetimlere çeşitli formlar ve raporlar gönderebilir, fikir alışverişinde bulunabilirler ve bu konuda yetkililere mesaj iletebilirler. Bunun yanında belediyeler de e-belediyecilik sayesinde birçok bürokratik mekanizmayı devre dışı bırakarak etkin bir hizmet sunma imkanı yakalayabilmektedir (Henden, 2004- 2005: 7).

İnternet teknolojileri ile donatılan e-belediyecilik sayesinde yerel halkın katılımı ve temsili sağlanarak, belediye ile halk arasında yeni bir ilişki düzeyi oluşturulmaktadır. Bu ilişkide yerel halk yalnızca ürün ve hizmetlerin tüketicisi değil, aynı zamanda yönetim sürecindeki hizmetleri etkin kullanımına destek veren ortaklardır (Richard, 1999: 73).

10-Sivil Toplum Kuruluşları; Sivil toplum kuruluşları yerel, ulusal ve küresel düzeyde yönetişimde rol oynayan ve idarenin karar alma aşamalarında bulunan örgütlerdir. Sivil toplum kuruluşları ülke içinde, özellikle de yerel yönetimlerde alınacak kararlarda ve politika belirleme süreçlerinde rol oynama hususunda çok önemli faaliyetlerde bulunmaktadır. Çevre bilinci, yerel projeler, sürdürülebilir kalkınma ile ilgili politikalarda yerel halkı doğrudan bilgilendirme ve bu konuda kamuoyu oluşturma potansiyelleri mevcuttur. Sivil toplum kuruluşları bu sebeple yerel yönetişim faaliyetlerinde etkin olmaktadır. Sorunları tespit etme ve bunlara karşı ürettikleri etkin, pratik ve kalıcı çözümleri ile çoğu zamanda yerel yönetimlerin ilgisini çekmektedirler (Hirst ve Thompson, 1996: 226).

3.5.Türkiye’de Sivil Toplum Anlayışı ve Sivil Toplum Kuruluşları Profili

Türkiye’de sivil toplum anlayışı incelendiğinde ilk akla gelen “Osmanlı mirası” kavramıdır. Bu kavrama bağlı olarak sivil toplum anlayışı incelendiğinde genel çerçevesi “Selçuklu mirası” ve “İslam”a ait ritüel kavramlar ile çizilmiş anlayışlar karşımıza çıkmaktadır. Ancak Türkiye için sivil toplum kültürünün argümanları “Osmanlı mirası” içerisinde gelişme göstermiştir (Aslan, 2010b: 267-268).

Osmanlı Devleti siyasal hayatını bürokratik- merkezi örgütlenme üzerine inşa etmiş ve bu konu sivil toplum kültürünü derinden etkilemiştir. Sivil toplum unsuru sadece Osmanlı siyasallığına ait bir kültür ile yaşanmamış, toplumdaki ataerkil devlet anlayışına göre şekil almıştır. Osmanlı toplumu farklı etnik kökenlere ev sahipliği yapmasından dolayı toplumsal yaşamda birçok farklılıklar görülebilmekteydi. Ancak güçlü devlet geleneği ve toplumun her alanında etkin devlet profili, Osmanlı toplumu için kabul gören bir durumdu. Bu profil içinde politik toplum- sivil toplum ayrımını görmek pek mümkün değildir. Merkezi otoritenin bu profile göre toplum üzerinde etkinliği de düşünüldüğünde Osmanlı için sivil toplum, yönetim merkezinin gündeminde bulunan ve politik toplumun bir türevi olarak görülmesi hususu doğal bir yorumdur (Çaha, 2007: 146).

Osmanlı Devleti bu sosyolojik durumundan dolayı Batı tarzı bir sivil toplum anlayışı geliştirmemiş ve buna bağlı olarak toplumda sivil toplumun devletten bağımsız, özerk bir yapı olması durumu söz konusu olmamıştır. Sivil toplum, Osmanlı için merkezi

idarenin gölgesi altında ve eylemsel faaliyetlerinde merkeze ait politikaları uygulayan, toplumun merkeze karşı itaatkar tutacak argümanları kendi alanına uygun bir üslup ile ve İslam normlarıyla çelişmeyen bir şekilde yansıtıldığı bir alandır (Çaha, 2007: 159). Osmanlı Devleti içim önemli bir yere sahip olan İslam dini, sivil toplum anlayışının faaliyet alanlarını belirlemede önemli bir rol oynamaktadır. Devlet işlerinin din işlerinden bağımsız bir şekilde yürütülmesi şeklindeki seküler anlayıştan uzak olan Osmanlı sisteminde Şeyhülislamlık gibi bir makam bulunmaktaydı. Ancak bu durumun Osmanlı siyasal hayatına ait tüm işlemlerin İslam'a ait olduğu yorumunu getirmemektedir. Çünkü Osmanlı yönetimi Şerri kurallara riayet etmesinin yanında örfi kurallara göre de hareket etmektedirler. Buradaki açıklamanın amacı hem devlet için hem toplum için din, yani İslamiyet'in Osmanlı Devleti'ne ve topluma ait her oluşumu ciddi bir şekilde etkilediğini belirtmektir (Çaha, 2007: 165). Konumuz itibariyle sivil toplum anlayışı da bu çerçevede düşünülmeli ve dinden bağımsız değerlendirilmesi söz konusu değildir. Örneğin lonca ve vakıfların sivil toplum örgütü olarak faaliyetlerinde ne dine ne de devlete karşı bir duruş sergilememekteydiler (Çaha, 2007:169).

Mardin'e (2013: 208) göre bu durumun nedeni, Osmanlı'nın sivil toplum geleneğinin sahip olduğu patrimonial bürokrasidir. Devlet yönetimine ait meşruiyet kaynağının padişaha bağlanması ve padişahın Allah'ın yeryüzündeki bir halifesi olarak görülmesi neticesinde örgütlü sivil toplumlar, devlet merkezli politik bir alan içerisine yerleşmişlerdir (İnalcık, 1998:75).

Karpat, Osmanlı'nın devlet geleneğindeki merkeziyetçiliğin sivil toplum alanında da hakim olmasını devletçi ekonomik sisteme bağlamış ve bu durumun ülke sınırları içerisindeki her türlü oluşumu içinde barındıran ve yönlendiren otokrat bir yönetim sistemine dönüşmesi olarak yorumlamıştır. Osmanlı'da sivil toplum alanı olarak görülen dini örgütlerin, loncaların ve vakıfların gelişim göstermesi, ekonomik ve insan kaynakları açısından desteklenmesinin yanında bu yapıları kontrol altında tutulması, bahsi geçen otokrat yönetim biçimine örnek olarak gösterilebilir. Bunların doğal formu olarak Osmanlı toplumsal sınıfların çeşitliliği konusunda fazla gelişim göstermemiş, burjuva topluluğun yanında etkin bir aydın sınıftan oluşan sivil toplum kuruluşları varlık göstermemiştir (Karpat, 2006: 564).

Osmanlı'nın devlet gölgesinde sivil toplum alanına sahip olmasını Çaha ve Mardin'de Karpat gibi değerlendirmiştir. Çaha'ya göre(1994: 83), Osmanlı'da siyasal toplumun

gelişmemesi ekonomik olarak güçlü, özerk veya yarı özerk şehirlerin bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Ekonomik gücün olmadığı şehirlerde ekonomik olarak ayrıcalıklı bir kitlenin olmaması ve özel mülkiyetin gelişmemesi sivil toplum alanının gelişmesini zorlaştırmıştır (Çaha, 1994: 84).

Mardin (2013) ise Osmanlı'nın ekonomik anlamda kendini ispatlayan şehirlerin oluşmadığını ve burjuva sınıfının XIX. yüzyılın sonlarına kadar görülmediğini ve güçlü bürokratik geleneğin devletin temel politikası olmasından kaynaklandığından dolayı sivil toplumun gelişme göstermediğini belirtmiştir.

Bunun yanında dini referans kaynaklarının tüzel kişiliğini temsil eden medrese, ulemalar birliği, lonca, vakıf, tarikat ve tekke gibi sivil toplum kuruluşlarının (Sarıbay, 2000: 109) Osmanlı bürokrasına tam bağlılık göstermesi durumu yanında şerri ve örfi hukukunda bu bağlılığı desteklemesi sivil toplum alanının sivil alanda gelişme göstermesini engellemiştir (Mardin, 2013:22, 27-28).

Osmanlı Devleti sahip olduğu toprak sınırları itibariyle birçok etnik kimliği egemenliği altında tutmuş ve bu kesimlerin yönetimini sivil toplum yapılanmasına benzer bir sistem olan millet sistemine (Çaha, 1994: 90) göre sürdürmüştür. Ancak bu sürdürülebilirlik Osmanlı için sonun bir başlangıcı olmuştur. Millet sistemi özünde yereldeki nüfusun din ve mezhep temeline göre örgütlenerek kendi liderlerini belirledikleri ve buna bağlı olarak kendilerine uygun eğitim sistemi kurmaları, ibadethanelerini imar etmeleri, hatta yargılama gibi önemli faaliyetlerini icra etmeleri gibi farklılıkları koruyan sivil bir alan gibi gözükse de (Karpat, 2006: 117, 275-279) bürokratik hegemonyadan kurtulamamışlardır. Ancak bu hegemonya millet sistemi içerisindeki etnik unsurların izledikleri pragmatik siyaset tarzından dolayı yerelde ulus kimliklerinin güçlenmesine zemin hazırlamış ve özellikle Sırların, Bulgarların ve Rumların bağımsızlıklarını kazanıp Osmanlı Devleti'nden kopmalarını hızlandırmıştır (Karpat, 2013: 290).

Osmanlı Devleti Türkiye Cumhuriyeti'ne doğru giden tarihsel süreçte gerilemesini durdurmak adına çeşitli düzenlemeler yapmaya çalışmıştır. Senedi İttifak (1808), Tanzimat Fermanı (1839), Islahat Fermanı (1856), Kanun-i Esasi (1876) gibi gelişmeler yazılı anlamda sivil toplum için önemli bir açılıma işaret etse de (Tunç ve Aktaş, 1998: 82; Çaha, 2007: 174), son dönem düzenlemelerin patrimonyal bürokrasi kültüründen kopmadan hazırlanması, temel gayenin merkezi iktidarın güçlenmesine

yönelik olması ve en önemlisi modernleşme adına yapılan ıslahatların yukarıdan aşağıya doğru veya merkeze dönük çevreye uzak bir politika ile halkın reform sürecine dahil edilmediği uygulama stratejisi sivil toplum alanına fazla bir katkı sağlamamıştır (Karpaz, 2013: 482).

Osmanlı'nın son dönemlerindeki sivil toplum alanını güçlendirme veya yaygınlaştırma çabalarının merkezi yönetimi eski gücüne döndürme çabısından dolayı sivil toplum, Türkiye Cumhuriyeti aşamasında daha çok "yer altı" veya illegal tarzda örgütlenerek geçiş yapmak zorunda kalmıştır (Kalaycıoğlu, 1998:117). 1909 yılında çıkartılan Cemiyetler Kanunu, her ne kadar dernekleri tüzel bir statüye kavuşturmuşsa da (Akçeşme, 2013: 211) süreç, sivil toplum adına modern bir seyir izleyecek şekilde sonuçlanmamıştır. Ancak bu gelişmeler sivil toplumun gelişme göstermesi adına çeşitli görüşlerin ortaya çıkmasını, devletin mutlak hakimiyetinin sürdürülebilirliğini ve her şeyi kuşatan bir yönetim anlayışının seküler bir vizyona dönüşmesi şeklinde değişmesini etkilemiştir (Tosun, 2001b: 240).

Türkiye Cumhuriyeti aslında Osmanlı'nın sadece son kalan topraklarını devralmamış aynı zamanda toplumsal hafızayı ve anlayışı da miras olarak kabul etmiştir. Bu miras içerisinde sivil toplum sönük kalmış, Cumhuriyetin kuruluşundan 1946 yılına gelinceye dek izlenen reform politikaları sürecinde de herhangi bir gelişme göstermemiştir. Çünkü 1946 yılına kadar tek parti politikası izlenmiş, Mustafa Kemal'in Cumhuriyetin ilk yıllarında toplumu modernleşmeye götürecekt reformları Osmanlı'nın son zamanlarda devleti gerilemeden kurtarmak için uyguladığı politika zihniyetine benzer şekilde gerçekleşmiş ve bunun neticesinde modernleşme politikaları devletin merkezîyetçi etkisi altında gerçekleştirilmiştir (Çaha, 2005b: 693-694).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarında izlediği merkezîyetçi politikası muhtelif unsurları hızlıca hazmetmekte, oluşabilecek sivil toplum alanını legal olmaktan uzaklaştırmaktadır. Osmanlı'nın son döneminde kırmaya çalıştığı sivilsîzlik alanı ve neticesinde (negatif etki göstermiş olsa da) gelişen sivil toplum alanı yeniden kaybolmuştur. Osmanlı döneminde kısmi olarak sivil toplum işleri göstermeye çalışan vakıflar, loncalar, medreseler ve tekkeler tek parti dönemi modernleşme politikaları ile tüzel olarak tamamen kaldırılmıştır. Keyman, bu sonucu tek parti döneminde uygulanan ve Mustafa Kemal'in ölümünden sonra daha fazla keskinleştirilen Kemalizm ideolojisine bağlamış ve özellikle Osmanlı sonrası dini motifler ile sivil

toplum görüntüsü veren yapıların toplumsal gelişmeyi durduran bir handicap olarak mücadele edilmesi gerekliliğine olan inanca dayandırılmıştır (Keyman, 2006:23-24). Bunun en bariz örneği 1925 yılında çıkartılan Takriri Sükun Kanunu olmuştur ve bu kanun neticesinde siyasi partiler (muhalifler), dernekler ve farklı siyasi düşünce üretimi yasaklanmıştır. Böylece toplum homojen bir yapıya dönüştürülerek sivil topluma ait alan kapatılmış ve tüm toplum, siyasi alana dahil edilmiştir (Çaha, 2007: 312).

Türkiye Cumhuriyeti tek parti döneminde uygulanan ekonomik politikalarda, sivil toplum adına aleyhte sonuçlar alınmıştır. Uygulanan devletçilik ilkesi ile devlet ideolojik ve sosyolojik olarak tüm toplumu kapsamış, modernleşme veya çağdaşlaşma için merkezi bir devlet anlayışı benimsenmiştir. Ekonomik anlamda gelişme göstermeyen şehirler, topluluklar ve bireyler tek parti döneminde sivil toplumu oluşturacak argümanlara sahip olamamışlardır. Tüm bunların yanında yeni devletin vermiş olduğu refleks ile korumaya çalışılan bağımsızlık için üniter devlet anlayışı benimsenmesi ve bunu gerçekleştirme adına toplumu homojen bir yapıda tutma politikası sivil toplumun ilerleyişini engellemiştir (Keyman, 2006: 24).

Türkiye Cumhuriyeti için 1945 yılı, siyaset alanında önemli bir yol ayrımına kapı aralandığı zaman dilimidir. Seçimlere Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) dışında diğer partilerin de katılmasına imkan tanınması tek parti döneminden çok partili bir siyaset arenasına geçiş olmuştur. Bu dönemde demokratikleşme adına birçok önemli adım atılmış, 1950 yılında Demokrat Parti'nin (DP) tek başına iktidara gelmesi ile beraber sivil toplum adına yeni bir süreç başlamıştır (Çaha, 2007: 237).

DP iktidarından önce çıkartılan Cemiyetler Kanunu (1946) ile farklı görüşleri savunan derneklerin kurulmasına izin verilmiştir. DP'nin tek başına iktidara geldiği 1950 seçimleri, halkın tercihlerinin somut karşılığının alındığı havası sivil alanı daha da genişletmiştir. Ancak bu dönemdeki sivil toplum kuruluşlarının (dernekler, mesleki örgütlenmeler, sendikalar) varlıkları temel felsefelerinin merkezi idareye bağlılığına dayandığı için sivil toplum yönünü devlet dışında başka bir alana yönlendirememiştir. Nicel olarak gelişim gösteren sivil toplum alanı nitel olarak devlet gölgesinde kalmaya devam etmiştir (Keyman, 2006: 26). DP dönemi sivil toplum alanı oluşturan kurumlar genellikle dini gruplar, işçi sendikaları ve işveren kesimlerine ait örgütlenmelerden oluşmaktaydı (Zürcher, 2018: 264).

DP iktidarı tek parti döneminden kalan devletçilik ideolojisinden- politikasından tam olarak kopma göstermese de Türkiye'yi liberal politikalar ile yönetme eğilimleri içerisine girmiş ve bunun karşılığı olarak toplumsal alanda sivil topluma ait unsurların görünürlüğünü arttırmaya çalışmıştır. Buradaki temel istisna sivil toplum alanının devlete yani iktidara dönük olması nedeniyle Türkiye, sivil toplum ile ilgili paradoksal döngüden çıkamamıştır (Keyman, 2006: 45).

DP iktidarı, 1955'den sonra ekonominin kötüye gitmesinden dolayı 50'li yıllardaki liberal tavrını değiştirmiş, sivil toplum alanını daraltan yasaklar getirmeye başlamıştır. İktidara karşı ortaya çıkan legal, illegal muhalefetin durdurulması adına yapılan girişimler toplumdaki muhalif kesimi daha da marjinalleşmeye yöneltmiş ve Türkiye Cumhuriyeti 1960 yılında, gelenek haline gelecek olan, ilk askeri darbesi ile karşılaşmıştır. Askeri yönetimin iktidara el koyduğu 1960 darbesi, Türkiye siyasetinin demokratikleşme emeklemesini sekteye uğratmıştır (Ahmad, 2016: 171-172).

Demokrasiye aykırı bir girişim olan 1960 darbesi, 1961 Anayasası ile sivil toplum örgütlenmesine destek vermiştir. Bu destek eski alışkanlıklara göre sağlanmış, sivil toplum alanının siyaset alanı, iktidar alanı ve üniter devlet alanı üçgeninde kalması önemli bir kriter olarak sunulmuştur (Tanör, 1994:11).

1971 yılına kadar Anayasal güvencede devletin belirlediği sınır ve vizyon ile örgütlenme fırsatı tanınan sivil toplum alanı, ordunun tekrardan siyaset sahnesine çıkması ile eski serüvenine dönmüştür. 1971 Muhtırası'nı gerçekleştiren ordu mensupları yönetime müdahale gerekçelerini toplumu kutuplaştıran derneklere dayandırarak bir nevi sivil toplum alanını sorumlu tutmuştur (Doğan, 2015: 23). Muhtıra ile tekrar devlet tekeline dahil olan sivil toplum, 1982 darbesine kadarki süreçte herhangi bir gelişme göstermemiştir (Yalçın vd., 2011:610- 627).

1980'li yıllar Türkiye için köklü değişimlerin başladığı bir dönem olmuştur. 1982 darbesiyle başlayan süreçte yeni bir anayasa hazırlanmıştır. Bu anayasa hazırlanmış sürecinde tüm dünyayı etkisi altına alan küreselleşme ve neo-liberalizmin etkisi ile bireysellik, serbest piyasa gibi sivil toplum alanı için olumlu gelişmelere vesile olmuştur. Türkiye'de sivil toplum bu dönemde, devletçi gelenekten uzaklaşmasa da toplumsal yaygınlığını arttırmaya başlamıştır (Keyman, 2004: 12). Ancak 1982 darbesinin etkisi göstermektedir ki, sivil toplumun devlete karşı oluşturabileceği potansiyel tehdit ile ilgili algı, canlılığını korumaktadır (Vatandaş, 2018: 448- 454).

Darbenin akabinde iktidara gelen Anavatan Partisi (ANAP), halktan darbe ile oluşan statükoyu kırarak bir destek görmüş ve desteğe karşılık olarak serbest piyasa politikasını uygulamış, ithalatın önünü açmış ve kent yaşamını cazipleştirmeye çalışmıştır. Bu faktörler 1982 Anayasası ile kısıtlanmış olan toplu sözleşme- grev hakkı, kamu personeline sendika yasağı (52. Madde), gibi sivil toplum alanını olumsuz etkileyen düzenlemelere karşın Anayasanın 12. Maddesinin sunmuş olduğu şartlı dernek durma hürriyeti ile sivil toplum tabana yayılım göstermeye başlamıştır (Yazıcı, 2009:82 -117). 1983 yılından itibaren sivilleşmeye başlayan siyaset alanı, asker kökenli bir cumhurbaşkanının (Kenan Evren) gölgesi altında Başbakan Turgut Özal'ın liberal politikaları ile halkın devlete ve siyasete karşı bakış açısını değiştirmeye başlamıştır (Doğan, 2015: 29). Bu dönemde, liberal ekonomik politikaların etkisinin yanında dünya üzerinde yaşanan değişimler ile beraber (Komünizmin Avrupa ülkeleri üzerindeki egemenliğinin son bulması, Sovyetler Birliğinin dağılma süreci...) devlet yönetiminde sivil kadroların demokrasi yolu ile gelip gitmesi algısı ve sosyal hayatta özgür örgütlenme olgusunun yaygınlaşması sivil toplum alanının popüler olmasını etkilemiştir (Çaha, 1998: 26).

90'lı yıllara bu anlayış ile giriş yapan Türkiye'de artık politik alanda sivil toplum telaffuzunu daha çok duyulurken sivil toplum alanının genişletilmesi, bu alandaki özgür örgütlenme hakkının yaygınlaştırılması gibi propagandalar (Keyman, 2004:12), devletin birey için var olduğu anlayışının hem siyasi alanda hem de toplumsal alanda yaygınlık kazanması, sivil toplumu devlet-sivil toplum mücadelesinden ilişki seviyesine çıkarmıştır. Bu durum darbeler ile demokrasinin toplum için ne kadar hayati bir gereklilik olduğunun anlaşılması ile birleştirildiğinde demokrasi gerekliliğinden olan sivil toplumun toplumsal beklentiler içerisinde üst seviyelere yükselmesine etki etmiştir (Keyman, 2006: 28).

Batı tarzı sivil toplum alanı, Türkiye için bu dönemde askeri yönetimin olmaması olarak kabul edilmiş (Sarıbay, 1995: 135) ve farklı alanlarda örgütlenme isteği bu dönemde gelişme göstermeye başlamıştır. Çocuk hakları, kadın hakları, çevre sorunları, bağımlılıkla mücadele gibi spesifik konularda sivil toplum kuruluşları yaygınlık göstermeye başlamıştır. Bu dönemde toplum, bireysel aktifliğin siyaset sahnesi karşısında toplumsal pasiflikten daha etkili olduğunu görmüş ve bireyi ön plana çıkartan ve devletin müdahalesini öteleyen sivil toplum kuruluşları oluşturma eğilimini arttırmıştır (Wedel, 2007:145).

Çaha ve Keyman, 90'lı yıllar itibariyle siyaset sahnesinde etkili olmaya başlayan İslami tabanlı partilerin (ANAP- Refah/ Fazilet Partisi gibi) İslami sivil toplumların merkeze rağmen güçlenmesinin önemli bir başlangıcı olarak yorumlamışlardır (Çaha, 1999a: 40; Keyman: 2006: 28-29). Serbest piyasa ekonomisi ile ticari faaliyetler içerisine daha aktif dahil olan İslami çevreler, maddi anlamda refah seviyelerini yükseltmelerine paralel olarak sivil toplum kuruluşları alanında da yaygınlık göstermeye başlamışlardır. Bu duruma bağlı olarak da sol cenah da karşı refleks ile yayılım göstermeye başlamış, özellikle Kemalist derneklerin liderliğini üstlenen Atatürkçü Düşünce Dernekleri toplumsal tabana doğru açılım yapmışlardır (Tosun, 2001a). Siyasi konjonktür içinde geçmişten gelen etnik sorunların da referans alındığı Kürt sorunu kendini göstermeye başlamış ve bu soruna odaklanmış sivil toplum kuruluşları belirmiştir (Çaha, 1998: 42). Ancak 1990 ile 2000 yılları arasındaki siyasi konjonktürde milliyetçi akımın güçlü olması, Kürt sorunu üzerine etnik anlamda odaklanmış sivil toplum alanının resmi olarak genişlemesini engellemiştir (Tekeli, 2017: 17-21).

1993 yılından itibaren Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu'nun (TRT) tekelinden çıkan sesli ve görsel medya, özel sektörün bu alana dahil olması ile devletçi resmi ideolojinin söylemlerinin yanında özgürlükçü ve liberal vurgulu yayınlar yapılmaya başlanmıştır. Özel radyo ve televizyon kanallarının ortaya çıkışı sivil toplum algısının gelişmesini olumlu yönde etkilemiştir. Bu sayede farklı toplumsal grupların kitlelere daha kolay ulaşması sağlanmış ve TRT'nin tekeli devlet fikri kırılmaya başlamıştır. Bu duruma mevcut iktidarın modernleşme ve liberalleşmeye yönelik eğilimleri de eklenince sivil toplum, tarihsel süreçte kullanılan üslup ile söylenir ise bürokratik hegemonyadan orta sınıf ve burjuvaya doğru geçiş yapmaya başlamıştır (Özbudun, 1998: 114).

1990'lı yıllardan itibaren Türkiye'de sivil toplum alanının gelişmesine önemli etkisi olan Başbakan (1983-89) ve Cumhurbaşkanı (1989- 93) Turgut Özal, ülke gündemini spor, sağlık, turizm, çevre, bireysellik, özgürlük, toplumsal farklılaşma gibi konulara odaklanan gruplara yol açmış bir lider olarak bilinmektedir. Özal ile sivil toplum, ülke içinde gündemde kalmayı başarmış, Özal'dan sonra da demokrasinin gerekliliği olarak siyasette ve toplumda karşılık bulmuştur. 1995 yılında sivil toplumu kısıtlayan anayasa maddelerinin kaldırılması (siyasal parti, dernek, vakıf, meslek odaları arasında

ilişkileri yasaklayan ibareler) sivil topluma daha fazla alan açmış ve işgücü yönünü güçlendirmiştir (Noyan, 2007: 61; Aslan, 2010b: 276).

1996 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşkesi Konferansı (Habitat II), uluslararası arenada önemli bir rolü bulunan sivil toplum kuruluşlarının Türkiye'de resmi düzeyde ilk defa kullanılması ve buna bağlı olarak yaygınlık kazanması için önemli bir etken olmuştur. Sivil toplum kuruluşların sürdürülebilir kalkınmayı sağlayacak politikalar üretmede etkin bir şekilde yer alması esaslı Türkiye tarafından konferans öncesi hazırlanan Ulusal Rapor ve Eylem Planına sivil toplum kuruluşların etkin katılımı ve Habitat II konferansı hazırlık aşamasında ve sürecinde sivil toplum kuruluşların kendi aralarında etkileşim halinde olmalarının yanında kamu kurumları ile koordineli faaliyet göstermeleri devlet- sivil toplum ilişkisinin demokratik dönüşümündeki zirve olmuştur (Doğan, 2002: 288).

Bu zirve 1997 tarihli Milli Güvenlik Kurulu kararları ile gerçekleştirilen Postmodern darbe tarafından tekrardan dibe çekilmiş ve sivil toplum alanı devletin mevcut statükosuna yakın olanların korunduğu, muhalif olanların ise sindirildiği eski döneme geri dönüş yapmıştır. Türkiye 2000'li yıllara sivil toplumun sivilleşmesinin engellenmesi ile girmiştir (Köylü, 2016: 335- 336). Aslında sivil toplum alanı Türkiye için Tazminat 2000'li yıllara kadar sürekli "aç- kapa" veya "bırak- tut" şeklinde kullanılmış ve geleceği her zaman şüpheli bir alan olarak geçişler yapmıştır.

1999 yılındaki Marmara Depremi'nde devletin kriz yönetimindeki başarısızlığı, sivil toplum kuruluşlarının ise tam tersi olarak gönüllü faaliyetleri ile sorunları çözme yeteneği toplumsal algıyı devletin sivil toplumu geliştirme refleksinden önce değiştirmiş ve sivil toplum alanına olan yönelim büyük bir karşılık görmüştür. Bu durum 2000'li yılların hemen öncesindeki yasaklı sivil toplum alanının siyasiler nezdinde desteklenmesi gereken bir alan olarak görülmesine etki etmiştir. Bunun sonucu olarak da siyasi söylemler sivil toplum kuruluşlarının arama kurtarmada ve insani yardım ulaştırmadaki etkinliği göz önünde bulundurularak, sivil toplum alanının genişletilmesi ve önündeki engellerin kaldırılması şeklinde yansımıştır (Ünalp Çepel, 2006: 30).

Sivil toplum kuruluşları, 2002 yılı Ak Parti iktidarıyla Özal dönemine benzer bir şekilde ülkede çeşitli odak konuları ile gündem olmuş ve toplumun her alanından destek görmeye başlamıştır. Ak Parti hükümetlerinin gündemde tuttıkları Avrupa

Birliği üyelik sürecini hızlandırmaları, demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü, azınlıkların korunması, örgütlenme özgürlüğünün yaygınlaştırılmasını destekleyen Kopenhag Kriterlerinin sağlanmasındaki başarı ile 2005 yılında AB'ye tam üyelik müzakereleri başlamıştır (Nas, 2016: 91- 96). Bu noktaya gelinmesinde 2004 yılında Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin kapatılması, askerlerin vali izni olmadan toplumsal olaylara müdahalesini mümkün kılan EMASYA protokolünün kaldırılması, Dernekler Kanunu'nun gözden geçirilip revizyon yapılacağı taahhüdü ve 2003 yılında Resmi Gazetede yayımlanan AB Müktesebatı'nın (Dernekler Kanunu ile ilgili düzenlemeler, Toplantı hakkı konusunda reformlar, Sivil toplum ile ilgili Türkiye'nin somut adım atmasına yönelik beklentileri içermektedir) yayımlanması ve akabinde 2004 yılında yayımlanan İlerleme Raporunda müktesebata uygun somut adımların atıldığının belirtilmesi etkili olmuştur. Bununla birlikte AB için yayımlanan Ulusal Program ile kısa vadede uyum yasalarının çıkartılması vaadi ve 2004 yılında çıkartılan 5253 sayılı Dernekler Kanunu da önemli etkenlerden olmuştur.

5253 sayılı Dernekler Kanunu ile İçişleri Bakanlığı bünyesindeki Dernekler Dairesi Başkanlığı ve taşra birimlerini sivil toplum kuruluşları ile ilgili tüm iş ve işlemler (Dernek kurma- fesh etme, Yardım toplama hakkındaki işlemler, sendika kuruluşu ve bağlı diğer işlemler) tek çatı altında toplanmıştır. Böylece sivil toplum kuruluşlarının resmi işlemleri ile ilgili bürokratik işlemler kolaylaştırılmış ve kafa karışıklıkları ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır (siviltoplum.gov.tr). Bunların yanında uygulanan Dernekler Bilgi Sistemi (DERBİS) projesi ile mevzuat gereği derneklerin yerine getirmekle yükümlü oldukları her türlü bildirim ve beyannamelerin elektronik ortamda yapılarak bürokratik işlerin azaltılması, derneklere ilişkin istatistiki bilgilerin elektronik ortamda tutulması ve şeffaf bir şekilde yayımlanması amaçlanmıştır (icisleri.gov.tr).

2006 yılında hazırlanan bir yönetmelik ile (26083- Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik) sivil toplum kuruluşlarının kendi ilgi alanları hakkındaki mevzuatların hazırlanma süreci içerisinde bulunmalarının önü açılmış ve sivil toplum kuruluşlarının katılımı yasal bir zemine oturmuştur.

Tüm bu gelişmelere rağmen 27/12/2020 tarihli 7262 nolu Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finasmanın Önlenmesine İlişkin Kanun'un içine yerleştirilen 15.

Madde'deki⁷ sivil toplum kuruluşları ile ilgili düzenlemeler, sivil toplum alanına müdahale geleneğini ve bürokrasi tahakkümünün yeniden canlanması konusunda şüpheleri derinleştirmiştir/ yeniden gündeme getirmiştir.

Türkiye, sivil toplum kuruluşları bağlamında 2002 yılından itibaren gerçekleştirilen reformlar ile daha sistematik bir işleyişe kavuşmuştur. Ancak devlet nezdinde sivil toplum kuruluşlarının merkeze dönük olması isteği, toplum nezdinde de sivil toplum kuruluşlarının icrasının devlet destekli olması isteği hali hazırda canlılığını korumaktadır. Bu minvalde Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarının sorunlarını şu şekilde sıralayabiliriz (Çaha, Çaylak ve Tutar, 2013: 25-26; Önder, Akın ve Ayhan, 2019: 105):

- Türkiye sivil toplum kuruluşlarının yönetim anlayışını kendi içlerinde özümseyememeleri ve geleneksel yönetim anlayışına bağlı kalmaları,
- Örgütlenmeye bağlı olarak kurumsallaşma kültürünün gelişmemiş olması,
- Popülist siyasetin etkisinden kurtulamamaları,
- Sivil toplum kuruluşlarının yapılarını iktidar veya muhalif merkezli tutmaya çalışması,
- Devlet tarafından sivil toplum kuruluşları için sağlanan fon, hibe benzeri yardımlara bağımlı olmak,
- Odak çalışma konularına özgü faaliyetlerde bulunmamak,
- Hedef kitlelerine ulaşmada başarısız olmak, bunun temel gerekçesini de insan kaynakları ve mali yetersizliğe bağlamak,
- Hemşerilik ve dini referanslı örgütlenme düzeyinin çok yüksek olmasının yanında daha spesifik konularda örgütlenmenin yetersiz olması,

⁷ 5253 sayılı Kanuna 30 uncu maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

"Görevden uzaklaştırma ve faaliyetten geçici alıkoyma

MADDE 30/A – Bir derneğin faaliyeti çerçevesinde Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun kapsamında yer alan suçlar ile Türk Ceza Kanununda yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti veya suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçlarından dolayı derneğin genel kurulu dışındaki organlarında görevli olanlar veya ilgili personel hakkında kovuşturma başlatılması hâlinde bu kişiler veya bu kişilerin görev yaptığı organlar geçici bir tedbir olarak İçişleri Bakanı tarafından görevden uzaklaştırılabilir.

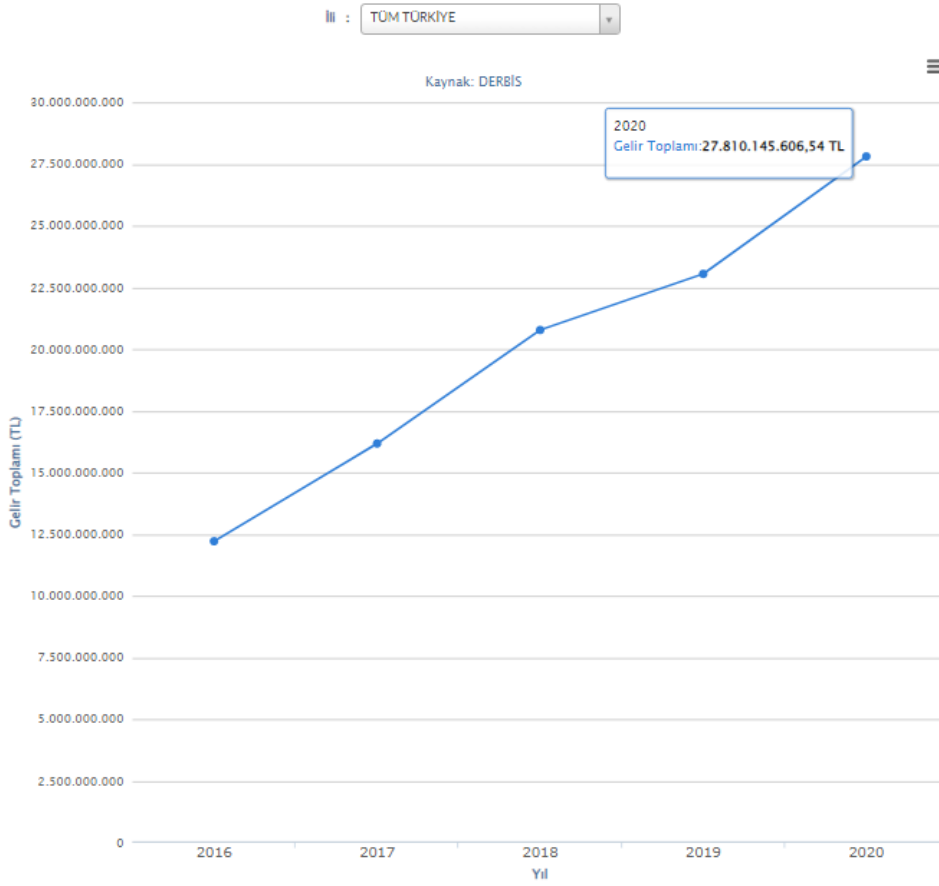
Birinci fıkrada belirtilen tedbirin yeterli olmaması ve gecikmesinde sakınca bulunması durumunda İçişleri Bakanı, derneği geçici olarak faaliyetten alıkoymaya ve derhâl mahkemeye başvurur. Mahkeme kırk sekiz saat içinde faaliyetten geçici alıkoymaya ilişkin kararını verir ve yargılamaya Türk Medeni Kanununun 89 uncu maddesine göre devam eder. İlgililer her zaman faaliyetten geçici alıkoyma kararının kaldırılmasını talep edebilir. Mahkeme başvuruyu gecikmeksizin karara bağlar.

Birinci fıkraya ve 32 nci maddenin birinci fıkrasının (f) bendine göre geçici olarak görevden uzaklaştırılan organların ve bu organların üyelerinin yerine yapılacak atamalarda 27 nci madde ile Türk Medeni Kanununun ilgili hükümleri uygulanır."

-Farklı sivil toplum kuruluşları arası işbirliği veya diyalog kültürünün gelişmemiş olması gibi birçok sorun Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarının ortak sorunları arasında gösterilebilir.

Genel anlamda yaşanan bu problemlerle birlikte faaliyetlerine devam eden sivil toplum kuruluşları Türkiye'de Dernekler, Vakıflar ve Sendikalar şeklinde kategorileştirilmektedir (Arslan, 2001: 120; Sezik, 2019: 120). Türkiye'de en yaygın sivil toplum kuruluşu kategorisini dernekler oluşturmaktadır. Derneklere ilişkin istatistikler incelendiğinde şu şekilde bir sonuç ortaya çıkmaktadır:

a)Derneklere Ait Gelirler Toplamı

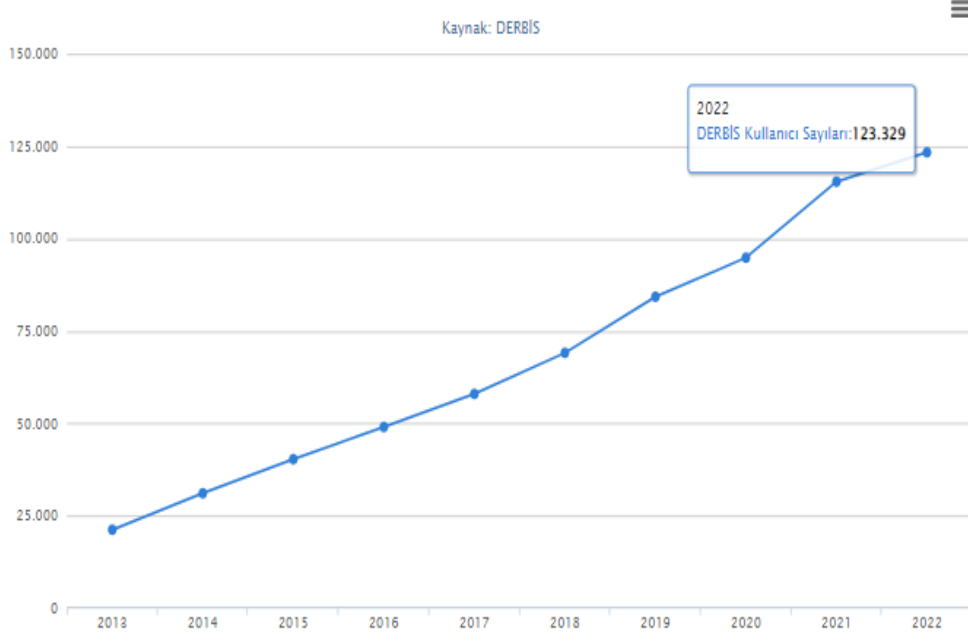

Şekil 3.8. Dernek gelirleri toplamı

Kaynak: DERBİS, 2021; siviltoplum.gov.tr.

2016 yılından beri istikrarlı bir yükseliş gösteren dernek gelirleri 2019 yılı sonu itibariyle 23.048.806.416,65 TL'ye ulaşmış, 2020 yılı sonu itibariyle derneklere ait gelirler 27.810.145.606,54 TL'ye yükselmiştir. 2020 yılı dernek gelirleri bir önceki yıla göre yaklaşık %21 oranında bir artış göstermiştir.

b)Dernekler Bilgi Sistemi (DERBİS) Kullanıcı Sayısı

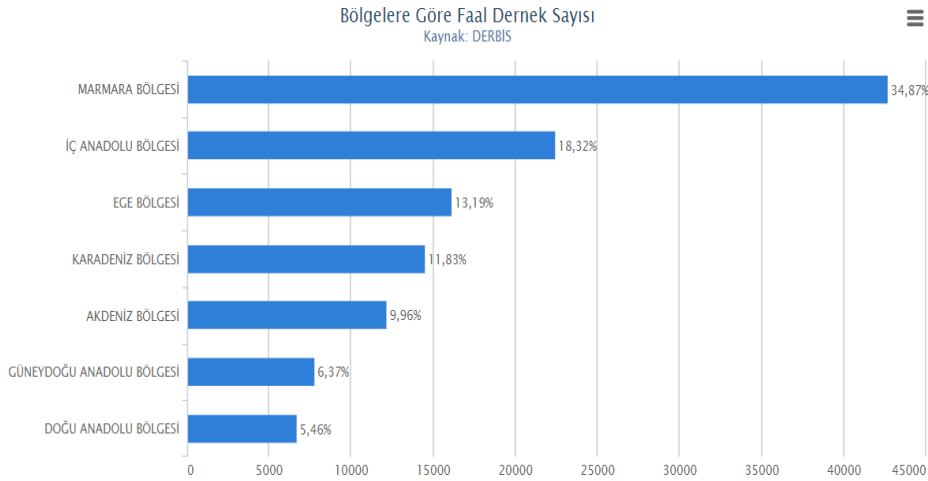

Şekil DERBİS kullanıcı sayısı

Kaynak: DERBİS, 2022; siviltoplum.gov.tr.

2022 yılı ilk çeyreğinde 123.329 olan Dernek Bilgi Sistemi kullanıcı sayısı yıllık açılan dernek sayılarına paralel olarak her yıl artış göstermiştir. Özellikle 2017 yılından itibaren her yıl DERBİS kullanan yönetici sayısı istikrarlı bir şekilde artmıştır.

c)Derneklerin Bölgelere Göre Dağılımı

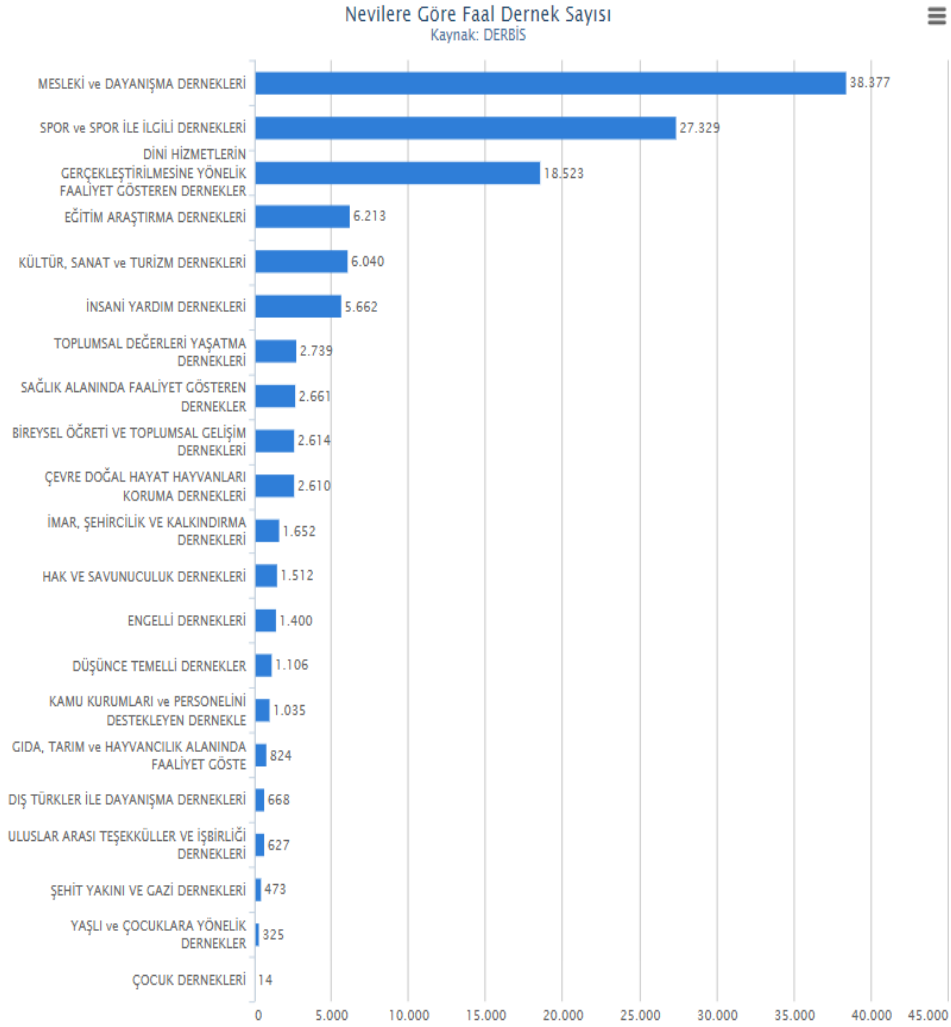

Şekil 3.9. Derneklerin bölge dağılımı

Kaynak: DERBİS, 2021; siviltoplum.gov.tr.

2021 Mart ayı itibariyle yayınlanan istatistiklere göre coğrafi bölgelerdeki faal dernek sayıları şu şekildedir: Marmara Bölgesi'nde 42.691(+/-) adet, İç Anadolu Bölgesi'nde 22.393(+/-) adet, Ege Bölgesi'nde 16.102(+/-) adet, Karadeniz Bölgesinde 14.489(+/-) adet, Akdeniz Bölgesi'nde 12.155(+/-) adet, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde 7.795(+/-) adet, Doğu Anadolu Bölgesi'nde 6.657(+/-) adettir. Toplamda Türkiye'de faal olan dernek sayısı ise 122.282(+/-) adettir. Bugüne kadar fesih edilmiş dernek sayısı da 192.471(+/-) adettir ve faaliyetten alıkonulmuş dernek bulunmamaktadır (Nisan 2021'e kadar). Türkiye toplam nüfusuna (83.614.362 +/-) göre değerlendirildiğinde ortalama her 684 kişiye 1 adet dernek düşmektedir. Bu derneklere ait üye sayısı ise 8.470.798 kişidir. Toplam nüfusun yaklaşık %10'u derneklere üyedir.

d)Derneklerin Faaliyet Alanlarına Göre Dağılımı

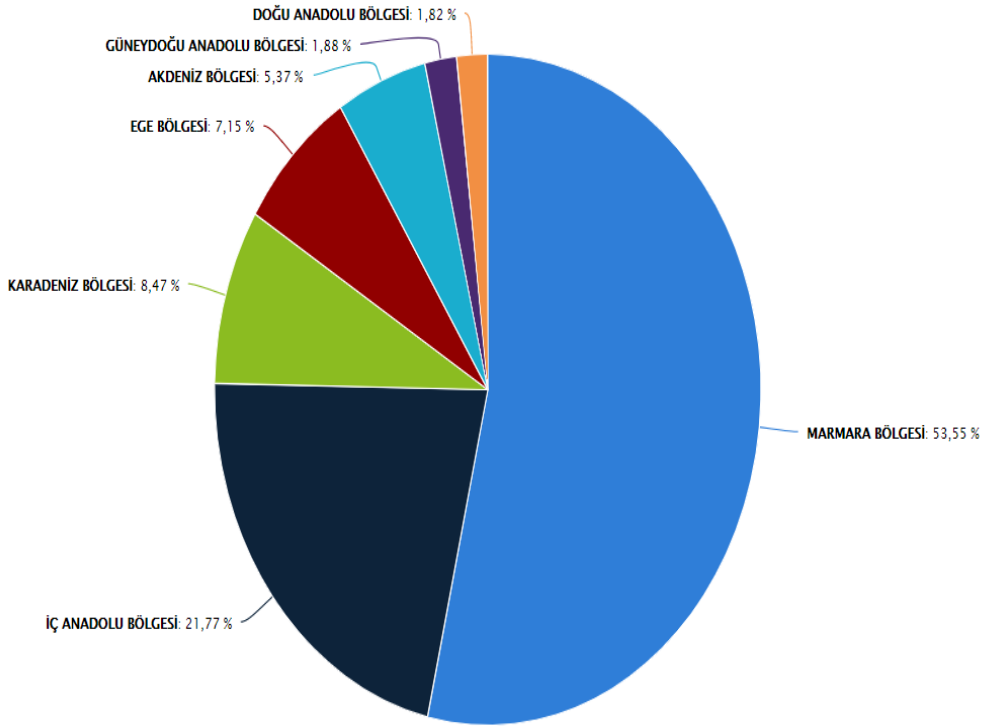

Şekil 3.10. Derneklerin faaliyetlere göre dağılımı

Kaynak: DERBİS, 2021; siviltoplum.gov.tr.

Derneklerin faaliyetlerine göre dağılımlarına bakıldığında Türkiye’de en fazla dernek türü 38.377(+/-) adet ile Mesleki ve Dayanışma Dernekleri, en az dernek türü de 14(+/-) adet ile Çocuk Dernekleridir.

e) Hemşehri Derneklerinin Bölgelere Göre Dağılımı

Şekil 3.11. Hemşehri derneklerinin bölgelere göre dağılımı

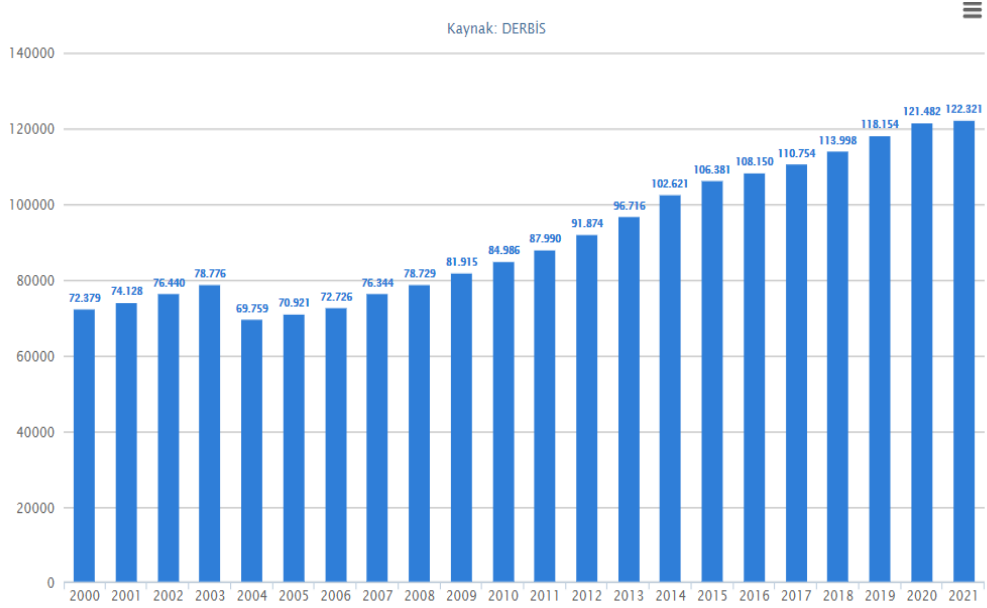
Kaynak: DERBİS, 2021; siviltoplum.gov.tr.

Türkiye’de en fazla dernekleşme türü olan Hemşehrilik dernekleri en büyük payı 9.001 adet ile Marmara Bölgesinde, en aza payı ise 306 adet ile Doğu Anadolu Bölgesi’nde görülmektedir.

f) Kamu Yararına Çalışan Dernekler sayısı 361 adettir (siviltoplum.gov.tr, 2022).

g) İzin Almadan Yardım Toplama Hakkına sahip dernek sayısı 35 adettir (siviltoplum.gov.tr, 2022).

h) Yıllara Göre Faal Dernek Sayıları

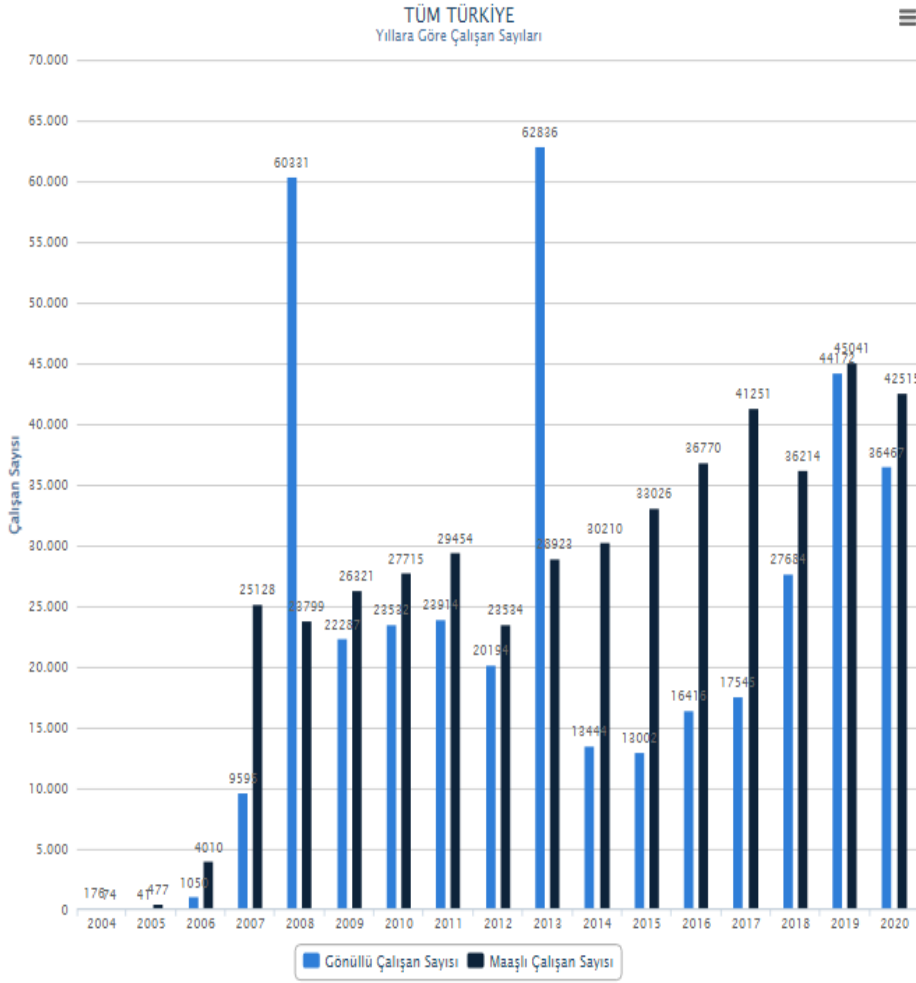

Şekil 3.12. Yıl bazlı dernek sayıları

Kaynak: DERBİS, 2022; siviltoplum.gov.tr.

2000’li yılların başlarında seyrek bir artış gösteren dernek sayıları özellikle 2003 yılındaki bir artıştan sonra 2004 yılında tekrar sayı bakımından düşüş yaşamıştır. Ancak 2004 yılı itibariyle yaşanan dernek sayılarındaki düşüş 2021 yılına kadar her sene istikrarlı bir artışın başlangıcı olmuştur. Mevcut dernek sayıları 2021 yılı itibariyle 122 binin üstünde bir rakama ulaşmıştır.

i) Derneklerde Yıllara Göre Çalışan Sayıları

Şekil 3.13. Derneklerin çalışan sayıları

Kaynak: DERBİS, 2022; siviltoplum.gov.tr.

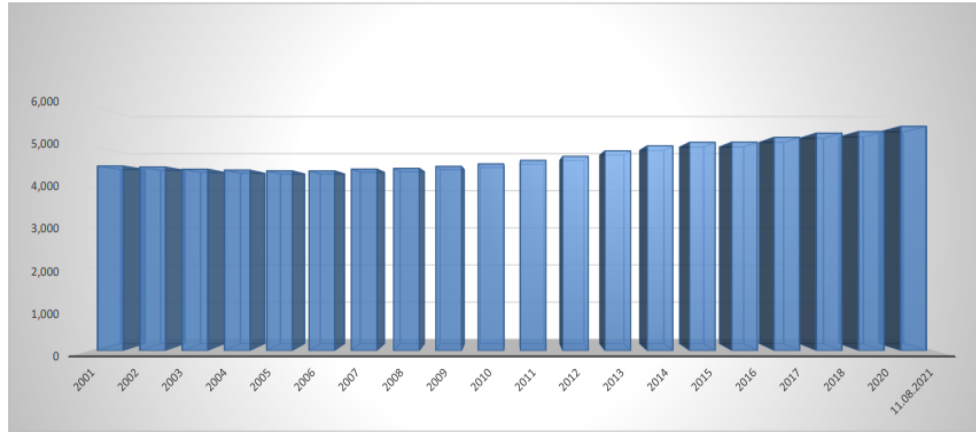
Derneklerde gönüllü çalışan sayısı 2008 ve 2013 yıllarında en üst seviyeye çıkmasına rağmen son on beş yılda derneklerin maaşlı çalışan sayısı gönüllü çalışan sayılarından fazladır. 2013 yılından itibaren maaşlı çalışan sayısındaki artış artmasına rağmen gönüllü çalışan sayısı ciddi bir düşüşten sonra 2019 yılına kadar istikrarlı bir artış göstermiştir. Ancak 2020 yılında tüm dünyada etkisini gösteren COVID-19 vakalarındaki artışlardan dolayı uygulanan kısıtlamalardan dolayı Dernek faaliyetlerinde de bir durulma yaşanmıştır. Bu durum derneklerin 2020 yılında gönüllü ve maaşlı çalışan sayısına yansımış ve bir önceki yıla göre düşüş gerçekleşmiştir. Dernek faaliyetlerinde maaşlı çalışan sayısının fazla olması kurumsallaşmaya işaret etmesine rağmen gönüllü çalışan sayısındaki azlık toplumun dernek faaliyetlerine

gönüllü katılımlarında 2008 ve 2013 yıllarına nazaran daha gönülsüz olduklarını göstermektedir.

k) Türkiye’de Faaliyetine izin verilen yabancı sivil toplum kuruluşları (dernek ve vakıflar) sayısı Mart 2022 itibariyle 134 adettir. Bu sivil toplum kuruluşları genelde yabancı ülkelerde merkezi bulunan uluslararası sivil toplum kuruluşlarının Türkiye temsilcilikleri şeklinde örgütlenmişlerdir (siviltoplum.gov.tr., 2022).

Bir diğer önemli sivil toplum kuruluşu kategorisinde yer alan vakıflara ilişkin istatistiki bilgiler şu şekildedir:

YENİ VAKIFLARIN YIL BAZINDA DAĞILIMI (2001-11.08.2021)																			
2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2020	11.08.2021
4,511	4,486	4,433	4,411	4,394	4,393	4,436	4,454	4,504	4,562	4,650	4,745	4,881	5,003	5,089	5,093	5,211	5,313	5,352	5,479

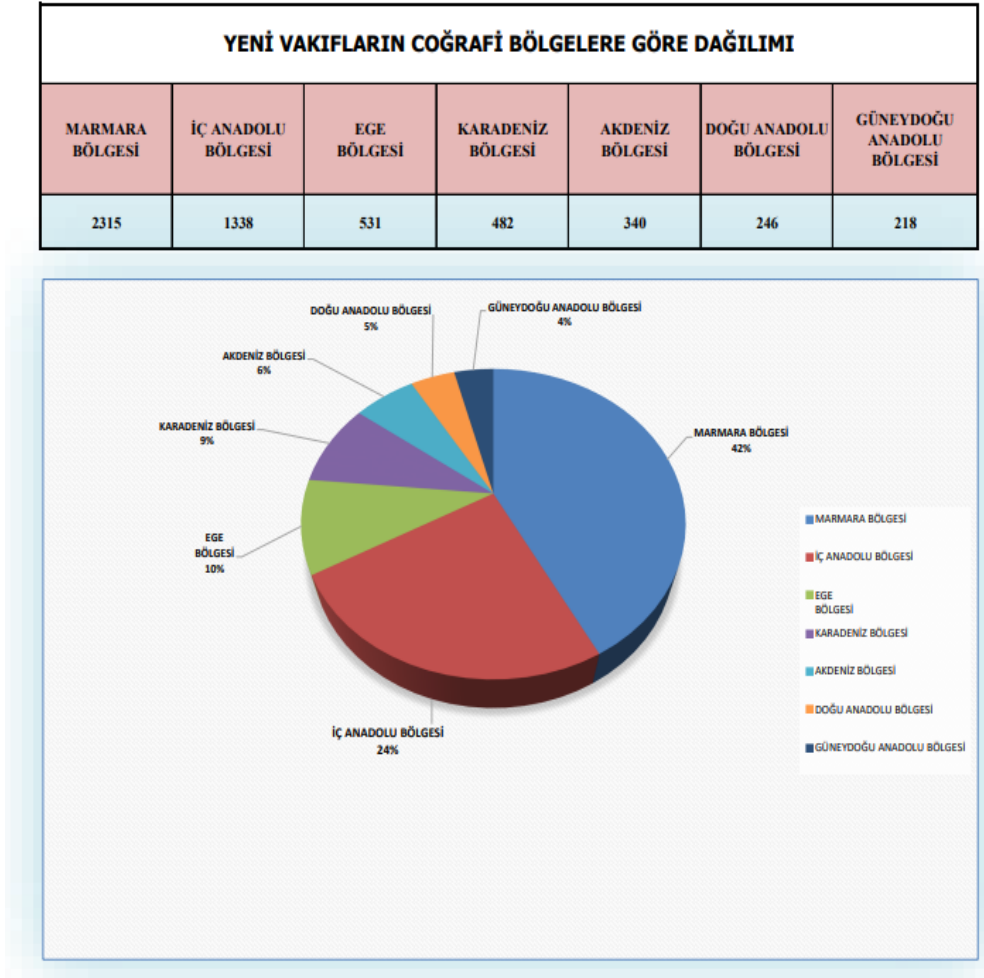

Şekil 3.14. Vakıfların yıllara göre dağılımı

Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü, cdn.vgm.gov.tr, 2022.

2020 yılı itibariyle Türkiye’de 5.479 adet vakıf hizmet vermekte, bunların 1.003 adeti Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, 11 adeti Çevre Koruma Vakıfları, 4.465 adeti de diğer ve çok amaçlı vakıflardır (cdn.vgm.gov.tr, 2022).

Vakıfların coğrafi bölgelere göre dağılımı ise şu şekildedir:

Şekil 3.15. Vakıfların bölgelere göre dağılımı

Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü, cdn.vgm.gov.tr, 2022.

Vakıfların illere göre dağılımına bakıldığında en fazla vakıf 1908 adet ile İstanbul, en az vakıf ise 5 adet ile Iğdır ilidir (cdn.vgm.gov.tr, 2022).

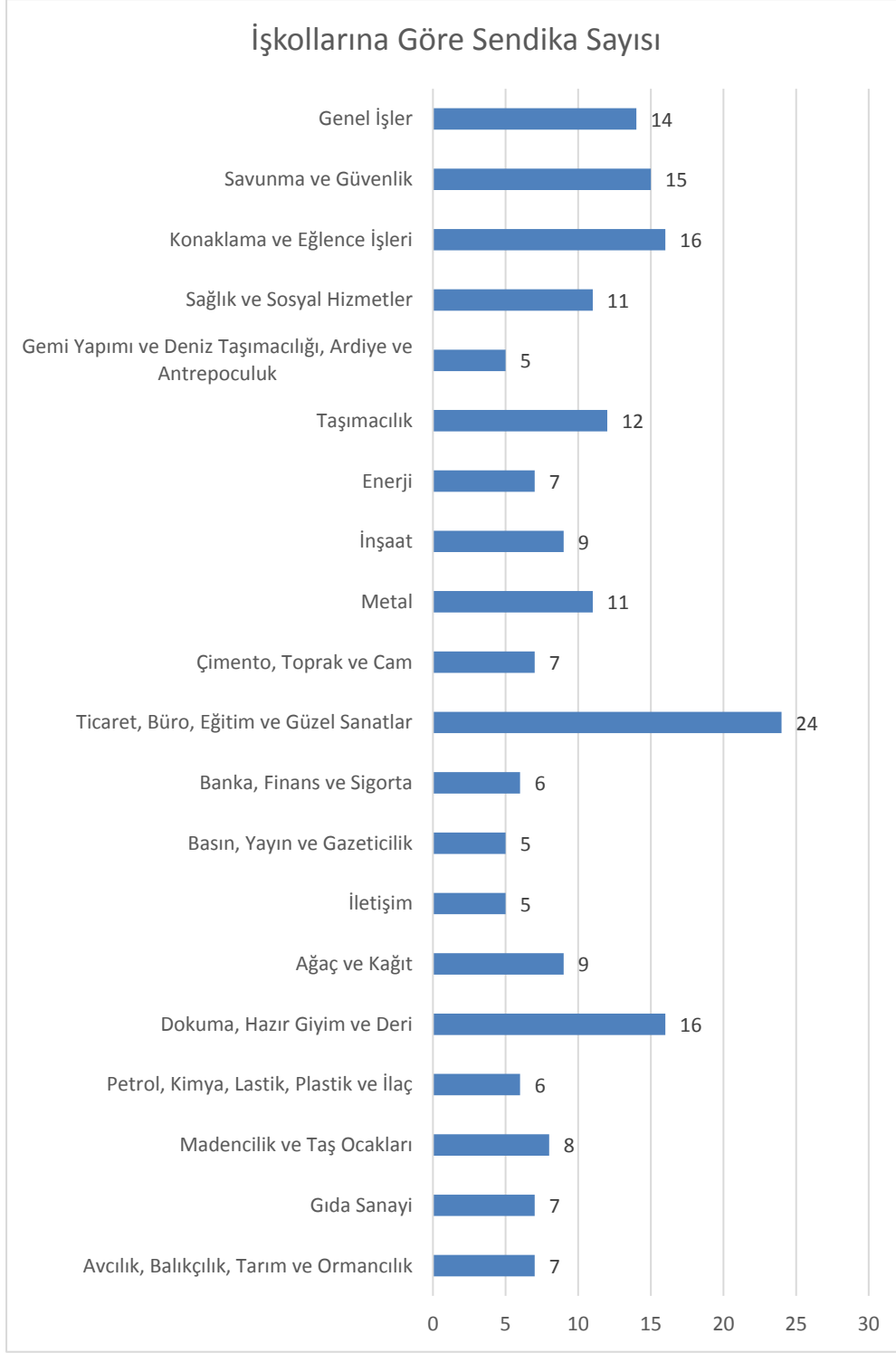
Sivil toplum kuruluşları kategorisinde yer alan sendikalarda işçi sendikaları, işveren sendikaları ve kamu görevlileri sendikaları olarak kategorize edilmiştir.

İşkollarına göre işçi ve sendikalı sayıları Temmuz 2021 itibariyle şu şekilde istatistikleştirilmiştir:

Tablo 3.10. İşkoluna göre sendika ve sendikalaşma oranı

İşkolu no Nu. of ec. ac.	İşkolu Economic activity	İşçi sayısı Number of worker	Sendikali işçi sayısı Number of unionized workers	Sendikalaşma oranı (%) Unionization rate
1	Avcılık, Balıkçılık, Tarım ve Ormancılık <i>Hunting and fisheries, agriculture and forestry</i>	171.113	26.810	15,67
2	Gıda Sanayii <i>Food industry</i>	632.059	74.098	11,72
3	Madencilik ve Taş Ocakları <i>Mining and stone quarries</i>	192.793	37.977	19,70
4	Petrol, Kimya, Lastik, Plastik ve İlaç <i>Petroleum, chemicals, rubber, plastics and medicine</i>	526.133	57.063	10,85
5	Dokuma, Hazır Giyim ve Deri <i>Textile, ready-made clothing and leather</i>	1.167.918	102.784	8,80
6	Ağaç ve Kağıt <i>Wood and paper</i>	244.262	20.021	8,20
7	İletişim <i>Communication</i>	70.928	18.226	25,70
8	Basın, Yayın ve Gazetecilik <i>Printed and published materials and journalism</i>	86.505	6.789	7,85
9	Banka, Finans ve Sigorta <i>Banking, finance and insurance</i>	289.223	97.808	33,82
10	Ticaret, Büro, Eğitim ve Güzel Sanatlar <i>Commerce, office, education and fine arts</i>	3.783.512	203.555	5,38
11	Çimento, Toprak ve Cam <i>Cement, clay and glass</i>	164.880	34.004	20,62
12	Metal <i>Metal</i>	1.608.083	270.754	16,84
13	İnşaat <i>Construction</i>	1.305.146	47.713	3,66
14	Enerji <i>Energy</i>	243.295	71.241	29,28
15	Taşımacılık <i>Transport</i>	808.028	90.718	11,23
16	Gemi Yapımı ve Deniz Taşımacılığı, Ardiye ve Antrepoculuk <i>Shipbuilding and maritime transportation, warehouse and storage</i>	198.164	16.855	8,51
17	Sağlık ve Sosyal Hizmetler <i>Health and social services</i>	514.059	74.529	14,50
18	Konaklama ve Eğlence İşleri <i>Accommodation and entertainment</i>	931.257	36.247	3,89
19	Savunma ve Güvenlik <i>Defence and security</i>	294.069	128.940	43,85
20	Genel İşler <i>General affairs</i>	1.020.228	530.033	51,95
Toplam / Total		14.251.655	1.946.165	13,66

Kaynak: ailecalisma.gov.tr, 2021.

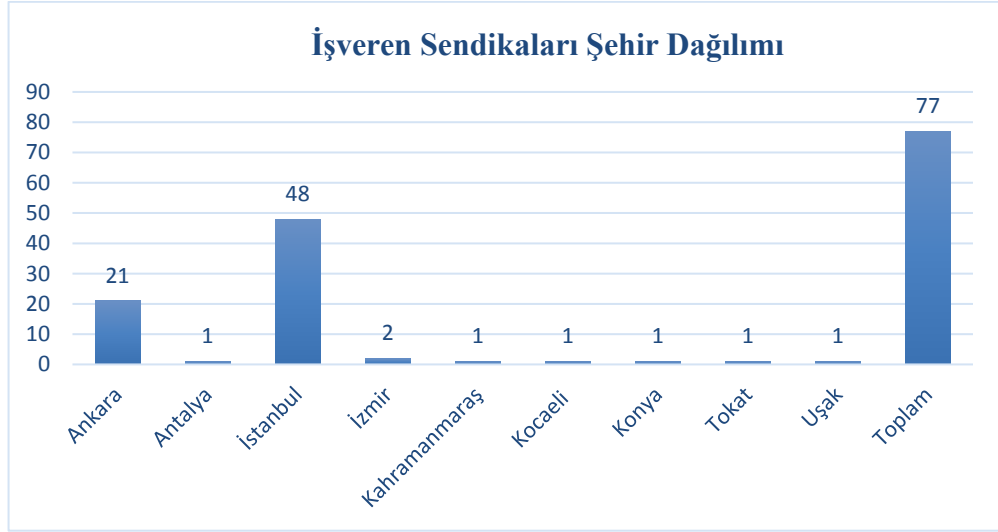

Şekil 3.16. İşkollarına göre sendika sayısı

Kaynak: ailecalisma.gov.tr, 2021.

2021 yılı itibariyle Türkiye’de toplam 20 işkoluna göre örgütlenmiş toplam 200 sendika mevcuttur. Bu sendikalar toplam kayıtlı 14.251.655 işçinin 1.946.165’i ile örgütlenmiştir. Bu verilere göre Türkiye’deki kayıtlı istihdam sağlayan tüm işçilerin sendikalaşma oranı %13,66’dır.

İşveren sendikaları 20 işkoluna göre örgütlenmiş ve toplamda 77 işveren sendikası mevcuttur. Bu sendikaların merkezlerine göre Türkiye’deki dağılım sayıları aşağıdaki şekilde gösterilmiştir:

Şekil 3.17. İşveren sendikaları dağılımı

Kaynak: DERBİS; siviltoplum.gov.tr; ailecalisma.gov.tr, 2021;
<https://www.tisk.org.tr/istatistik>

Toplamda 2.633.931 kamu görevlisi içerisinde 11 konfederasyon ve 1 adet bağımsız sendikalar sınıflandırmasına dahil olan 11 hizmet kolunun içerisinde 186 Sendikanın herhangi birine üye olan kamu personel sayısı 1.723.623 kişidir. Bu verilere göre toplam kamu görevlileri içerisinde sendikalaşma oranı %65,44’dür (ailecalisma.gov.tr, 2021).

3.6. Türkiye’de Gençlik Sivil Toplum Kuruluşları Profili

Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından tutulan “Türkiye’deki faal derneklerin faaliyet alanlarına göre kategorize edilmesi”nde gençlik dernekleri doğrudan faaliyet alanı içerisinde gösterilmemiştir. Gençlik sivil toplum kuruluşlarına ilişkin verilerin toplanması için ya spor ve spor ile ilgili dernekler sınıflandırılmasına bakılmalı ya da detaylı faaliyet alanı içerisinden gençlik temasına odaklanmış derneklerin içeriğine göz atılmalıdır.

Bu durum, gençlik gibi önemli bir potansiyeli bünyesinde barındıran Türkiye’nin sivil toplum kuruluşları kategorisinde doğrudan “gençlik” temasının yer almaması, sivil

toplum alanının toplumsal potansiyele uyumlu şekilde kategorize edilmesi açısından yeniden gözden geçirilmesi ve güncellenmesi gerekliliğini işaret etmektedir.

Biz bu çalışmada “gençlik” temasına odaklanan sivil toplum kuruluşlarını incelediğimiz için Sivil Toplum İlişkiler Genel Müdürlüğünün aylık olarak güncellediği verilere göre detaylı faaliyet alanı içerisinde “gençlik temasına odaklanmış” sivil toplum kuruluşlarına ilişkin istatistiki bilgilere yer vermekteyiz. Bu doğrultuda Türkiye’deki illerin gençlik sivil toplum kuruluşları sayıları, genç nüfus oranı, genç nüfusa göre gençlik sivil toplum kuruluşu sayılarına ilişkin veriler aşağıda tabloda belirtilmiştir:

Tablo 3.11. Türkiye’deki İllerin Gençlik Sivil Toplum Kuruluşları Sayıları, Genç Nüfus Oranı, Genç Nüfusa Göre Gençlik Sivil Toplum Kuruluşu Sayılarına İlişkin Veriler

İller	Gençlik Dernekleri Sayısı	Toplam Dernek Sayısı	Genel Nüfus	Genç Nüfus Sayısı- Mayıs 2019	Genç Nüfus Yüzdeliği	Genç Nüfusa Göre Gençlik Dernekleri Bindelik Oranları	Toplam Dernek Sayılarına Göre Gençlik Dernekleri Yüzdeliği	Toplam Nüfusa Göre Toplam Dernek Sayısı Oranı	Toplam Nüfusa Göre Bir Derneğe Düşen Kişi Sayısı	Toplam Genç Nüfus Sayısına Göre Bir Gençlik Derneğine Düşen Genç Sayısı
Adana	12	2349	2 237 940	336 222	15,02	0,04	0,51	0,10	953	28019
Adıyaman	11	683	626 465	108 150	17,26	0,10	1,61	0,11	917	9832
Afyonkarahisar	3	1278	729 483	116 324	15,95	0,03	0,23	0,18	571	38775
Ağrı	15	330	536 199	113 882	21,24	0,13	4,55	0,06	1625	7592
Aksaray	2	422	416 367	70 702	16,98	0,03	0,47	0,10	987	35351
Amasya	3	453	337 800	48 452	14,34	0,06	0,66	0,13	746	16151
Ankara	460	11884	5 639 076	837 494	14,85	0,55	3,87	0,21	475	1821
Antalya	39	3030	2 511 700	347 773	13,85	0,11	1,29	0,12	829	8917
Ardahan	6	154	97 319	16 274	16,72	0,37	3,90	0,16	632	2712
Artvin	4	421	170 875	23 989	14,04	0,17	0,95	0,25	406	5997
Aydın	10	1546	1 110 972	151 876	13,67	0,07	0,65	0,14	719	15188
Balıkesir	12	1866	1 228 620	158 080	12,87	0,08	0,64	0,15	658	13173
Bartın	14	354	198 249	29 147	14,70	0,48	3,95	0,18	560	2082
Batman	15	415	608 659	123 111	20,23	0,12	3,61	0,07	1467	8207
Bayburt	10	190	84 843	19 197	22,63	0,52	5,26	0,22	447	1920
Bilecik	7	400	219 427	32 927	15,01	0,21	1,75	0,18	549	4704
Bingöl	0	366	279 812	51 401	18,37	0,00	0,00	0,13	765	-
Bitlis	24	454	348 115	70 950	20,38	0,34	5,29	0,13	767	2956
Bolu	26	664	316 126	52 585	16,63	0,49	3,92	0,21	476	2023
Burdur	5	343	270 796	44 519	16,44	0,11	1,46	0,13	789	8904
Bursa	62	5256	3 056 120	419 397	13,72	0,15	1,18	0,17	581	6764
Çanakkale	22	1057	542 157	77 620	14,32	0,28	2,08	0,19	513	3528
Çankırı	7	476	195 789	29 568	15,10	0,24	1,47	0,24	411	4224
Çorum	4	701	530 864	73 944	13,93	0,05	0,57	0,13	757	18486
Denizli	35	1565	1 037 208	148 914	14,36	0,24	2,24	0,15	663	4255
Diyarbakır	51	1337	1 756 353	328 391	18,70	0,16	3,81	0,08	1314	6439

Düzce	14	944	392 166	62 529	15,94	0,22	1,48	0,24	415	4466
Edirne	18	790	413 903	64 444	15,57	0,28	2,28	0,19	524	3580
Elazığ	3	838	591 098	99 341	16,81	0,03	0,36	0,14	705	33114
Erzincan	2	381	234 747	41 828	17,82	0,05	0,52	0,16	616	20914
Erzurum	7	896	762 062	149 949	19,68	0,05	0,78	0,12	851	21421
Eskişehir	52	1513	887 475	132 138	14,89	0,39	3,44	0,17	587	2541
Gaziantep	21	2763	2 069 364	356 018	17,20	0,06	0,76	0,13	749	16953
Giresun	5	792	448 400	65 041	14,51	0,08	0,63	0,18	566	13008
Gümüşhane	24	279	164 521	32 332	19,65	0,74	8,60	0,17	590	1347
Hakkâri	2	221	280 991	67 129	23,89	0,03	0,90	0,08	1271	33565
Hatay	4	1608	1 628 894	256 390	15,74	0,02	0,25	0,10	1013	64098
İğdir	4	289	199 442	37 985	19,05	0,11	1,38	0,14	690	9496
Isparta	5	839	444 914	78 607	17,67	0,06	0,60	0,19	530	15721
İstanbul	158	25171	15 519 267	2 307 379	14,87	0,07	0,63	0,16	617	14604
İzmir	58	6634	4 367 251	575 185	13,17	0,10	0,87	0,15	658	9917
Kahramanmaraş	13	1111	1 154 102	191 867	16,62	0,07	1,17	0,10	1039	14759
Karabük	9	745	248 458	47 110	18,96	0,19	1,21	0,30	334	5234
Karaman	3	341	253 279	42 293	16,70	0,07	0,88	0,13	743	14098
Kars	2	286	285 410	54 891	19,23	0,04	0,70	0,10	998	27446
Kastamonu	6	673	379 405	55 479	14,62	0,11	0,89	0,18	564	9247
Kayseri	14	1546	1 407 409	221 383	15,73	0,06	0,91	0,11	910	15813
Kilis	3	255	142 490	26 631	18,69	0,11	1,18	0,24	417	524
Kırıkkale	93	679	283 017	48 744	17,22	1,91	13,70	0,16	608	7386
Kırklareli	7	595	361 836	51 705	14,29	0,14	1,18	0,14	736	4008
Kırşehir	10	330	242 938	40 077	16,50	0,25	3,03	0,18	559	8877
Kocaeli	33	3628	1 953 035	284 640	14,57	0,12	0,91	0,19	538	8625
Konya	58	3100	2 232 374	373 837	16,75	0,16	1,87	0,14	720	6445
Kütahya	16	1224	579 257	87 196	15,05	0,18	1,31	0,21	473	5450
Malatya	8	1188	800 165	128 673	16,08	0,06	0,67	0,15	674	16084
Manisa	277	1763	1 440 611	200 228	13,90	1,38	15,71	0,12	817	723
Mardin	11	759	838 778	162 599	19,39	0,07	1,45	0,09	1105	14782
Mersin	30	2214	1 840 425	269 729	14,66	0,11	1,36	0,12	831	8991
Muğla	14	1440	983 142	123 543	12,57	0,11	0,97	0,15	683	8825
Muş	6	368	408 809	84 368	20,64	0,07	1,63	0,09	1111	14061

Nevşehir	4	421	303 010	49 093	16,20	0,08	0,95	0,14	720	12273
Niğde	4	394	362 861	64 036	17,65	0,06	1,02	0,11	921	16009
Ordu	17	1244	754 198	103 851	13,77	0,16	1,37	0,16	606	6109
Osmaniye	10	661	538 759	84 332	15,65	0,12	1,51	0,12	815	8433
Rize	4	807	343 212	51 283	14,94	0,08	0,50	0,24	425	12821
Sakarya	122	2012	1 029 650	161 266	15,66	0,76	6,06	0,20	512	1322
Samsun	37	2214	1 348 542	202 756	15,04	0,18	1,67	0,16	609	5480
Şanlıurfa	20	1096	2 073 614	392 480	18,93	0,05	1,82	0,07	1501	73221
Siirt	1	220	330 280	73 221	22,17	0,01	0,45	0,20	489	525
Sinop	56	446	218 243	29 384	13,46	1,91	12,56	0,13	783	22176
Sivas	5	816	638 956	110 882	17,35	0,05	0,61	0,05	1892	19624
Şırnak	7	267	529 615	120 132	22,68	0,06	2,62	0,05	1984	17162
Tekirdağ	2	1314	1 055 412	147 315	13,96	0,01	0,15	0,12	803	73658
Tokat	2	689	612 747	96 548	15,76	0,02	0,29	0,11	889	48274
Trabzon	8	1754	808 974	123 032	15,21	0,07	0,46	0,22	461	15379
Tunceli	0	117	84 660	12 279	14,50	0,00	0,00	0,14	724	-
Uşak	7	652	370 509	57 953	15,64	0,12	1,07	0,18	568	8279
Van	3	769	1 136 757	233 337	20,53	0,01	0,39	0,07	1478	77779
Yalova	3	602	270 976	38 986	14,39	0,08	0,50	0,22	450	12995
Yozgat	4	471	421 200	68 294	16,21	0,06	0,85	0,11	894	17074
Zonguldak	13	1119	596 053	83 035	13,93	0,16	1,16	0,19	533	6387
Toplam	2178	122282	83154997	12955672	15,58	0,17	1,78	0,15	680	5948

Kaynak: DERBİS, 2021; siviltoplum.gov.tr.

Türkiye Avrupa ülkelerine göre genç nüfusun (15- 24 yaş) toplam nüfusuna oranının en yüksek olduğu ülkedir. Tabloda da belirtildiği gibi genç nüfus oranı toplam nüfusunun %15,58'i (yaklaşık 13 milyon birey) oluşturmaktadır. Böylesine yüksek bir orana sahip olan Türkiye'nin, gençlik potansiyeline özgü sivil toplum kuruluşları oranı bu kadar yüksek değildir. Gençlik derneklerinin 81 ildeki toplam sayısı 2178'dir. Gençlik dernek sayılarının toplam dernekler içindeki oranı %1,78'dir.

Gençlik sivil toplum kuruluşlarının profili ise yukarıdaki tablodan çıkartılacak verilere göre yorumlanmaya çalışılacaktır. Bunun için Türkiye'deki faal dernekler, gençlik dernekleri, genç nüfus ve bunlara ilişkin oranlar ve ortalamalar incelenerek gençlik sivil toplum kuruluşlarına ilişkin bir nicel değerlendirme yapılabilmektedir.

Tablo 3.12. Türkiye'deki Faal Derneklerin En Düşük ve En Yüksek Olduğu İller

İller	Faal Dernek Sayısı
Tunceli	117
Ardahan	154
Bayburt	190
İzmir	6634
Ankara	11884
İstanbul	25171
Türkiye Ortalaması	1510 (Toplam Faal Dernek/ 81 il)

Tablo 3.13. Toplam Nüfusa Göre Toplam Dernek Sayısı Oranı

İller	Toplam Nüfusa Göre Toplam Dernek Sayısı Oranı
Şırnak	0,05
Şanlıurfa	0,05
Ağrı	0,06
Çankırı	0,24
Artvin	0,25
Karabük	0,30
Türkiye Ortalaması	0,15

Türkiye'deki toplam faal derneklerin il sayısına göre ortalaması alındığında il başına 1510 dernek düşmektedir. Bu ortalamaya göre 61 tane ilimiz bu ortalamanın altında kalmaktadır. Ancak aynı oranlamayı toplam nüfus içindeki derneklerin payı şeklinde oranlar ise ve Türkiye ortalamasının %0,15 olduğu referansına göre 41 ilimiz bu ortalamanın altında kalmaktadır.

Tunceli, Ardahan ve Bayburt nüfusuna bakılmaksızın faal dernek sayısı bakımından Türkiye'deki dernek sayılarının en az olduğu üç ilimizdir. Aynı şekilde İzmir, Ankara ve İstanbul'da nüfusları göz önünde bulundurulmadığında Türkiye'deki faal dernek sayılarının en fazla olduğu illerdir. Nüfus oranlarına göre derneklerin dağılımı incelendiğinde ise bu oran değişmektedir. Toplam nüfusuna göre toplam faal dernek sayısı oranının en düşük olduğu iller Şırnak, Şanlıurfa ve Ağrı'dır. En yüksek olduğu iller ise Çankırı, Artvin ve Karabük'tür.

Tablo 3.14. Türkiye'deki Genç Nüfus Sayısının En Düşük ve En Yüksek Olduğu İller

İller	Genç Nüfus
Tunceli	12 279
Ardahan	16 274
Bayburt	19 197
İzmir	575 185
Ankara	837 494
İstanbul	2 307 379
Türkiye Ortalaması	159947 (Genç Nüfus sayısı/ 81 İl)

Tablo 3.15. Türkiye'deki Genç Nüfusun Toplam Nüfus Yüzdeliğine Göre En Düşük ve En Yüksek Olduğu İller

İller	Genç Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Yüzdeliği
Muğla	%12,57
Balıkesir	%12,87
İzmir	%13,17
Bayburt	%22,63
Şırnak	%22,68
Hakkâri	%23,89
Türkiye Ortalaması	%15,58

Genç nüfus sayısının (15- 24 yaş) en düşük olduğu iller Tunceli, Ardahan, Bayburt; en yüksek olduğu iller ise İzmir, Ankara, İstanbul'dur. Türkiye'nin 81 iline göre genç nüfus ortalaması 160.000 civarındadır. Toplam nüfusa bakılmaksızın bu ortalamanın altında 61 ilimiz bulunmaktadır. İl bazında toplam nüfusa göre değerlendirildiğinde genç nüfus oranının en düşük olduğu iller ise Muğla, Balıkesir ve İzmir'dir. Genç nüfus oranının il bazında toplam nüfusa göre en yüksek olduğu iller ise Bayburt, Şırnak ve Hakkari'dir. Genç nüfusun toplam nüfus içindeki oranının %15,58 olduğu orana göre bu rakamın altında kala il sayısı 35'dir.

Tablo 3.16. Türkiye’deki Gençlik Derneklerinin En Düşük ve En Yüksek Olduğu İller

İller	Gençlik Derneği Sayısı
Bingöl- Tunceli	0
Siirt	1
Aksaray- Erzincan- Kars- Tekirdağ- Tokat	2
İstanbul	158
Manisa	277
Ankara	460
Türkiye Ortalaması	27 (Gençlik Dernekleri/ 81 İl)

Gençlik derneklerinin Türkiye’deki toplam sayısı 2178 adettir. Nüfusa bakılmaksızın gençlik derneklerinin Türkiye ortalaması il başına 27 adettir. İl bazında en düşük genç derneğine sahip iller Siirt, Aksaray ve Tokat’tır. Bingöl ve Tunceli’de ise gençlik derneği bulunmamaktadır. Bu iki ilin toplam genç nüfus sayısı 63.000 olmasına rağmen herhangi bir gençlik dernekleri mevcut değildir. Gençlik dernekleri ortalama sayısının 27 olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu ortalamanın altında kalan il sayısı 65’dir.

Tablo 3.17. Toplam Dernek Sayılarına Göre Gençlik Derneklerinin Yüzdeliği En Düşük Ve En Yüksek Olduğu İller

İller	Toplam Dernek Sayılarına Göre Gençlik Derneklerinin Yüzdeliği
Bingöl- Tunceli	%0,00
Tekirdağ	%0,15
Afyonkarahisar	%0,23
Sinop	%12,56
Kırıkkale	%13,70
Manisa	%15,71
Türkiye Ortalaması	%1,78

Faal olan dernek sayılarının gençlik derneklerine göre yüzdeliği en düşük iller Tekirdağ ve Afyonkarahisar’dır. Bingöl ve Tunceli herhangi bir gençlik derneğine sahip olmadığı için yüzdelik dilimi sıfırdır. En yüksek olan iller ise Sinop, Kırıkkale ve Manisa’dır. Türkiye ortalaması %1,78 iken ortalamanın altında kalan il sayısı 59’dur. Kalan 22 ilin 8’i büyükşehir iken 22 tane büyükşehir ortalamasının altında kalmıştır.

Tablo 3.18. Genç Nüfusa Göre Gençlik Dernekleri Bindelik Oranlarının En Düşük ve En Yüksek Olduğu İller

İller	Genç Nüfusa Göre Gençlik Dernekleri Bindelik Oranları
Tunceli- Bingöl	0,00
Van- Tekirdağ- Siirt	0,01
Hatay- Tokat	0,02
Manisa	1,38
Sinop	1,91
Kırıkkale	1,91
Türkiye Ortalaması	0,17

Genç nüfusa göre il bazında gençlik derneklerinin bindelik oranlarında en düşük iller Van, Tekirdağ, Siirt, Hatay ve Tokat'tır. Tunceli ve Bingöl gençlik derneğine sahip olmadığı için oranları sıfırdır. En yüksek iller ise Manisa, Sinop ve Kırıkkale'dir. Bu konuda Türkiye ortalaması 0,17 olduğu referansıyla ortalamanın altında kalan il sayısı 58'dir. Kalan 23 ilin sadece 6 tanesi büyükşehir iken 24 tane büyükşehir ortalamanın altında kalmıştır.

Tablo 3.19. Toplam Genç Nüfus Sayısına Göre Bir Gençlik Derneğine Düşen Genç Sayısının En Düşük ve En Yüksek Olduğu İller

İller	Toplam Genç Nüfus Sayısına Göre Bir Gençlik Derneğine Düşen Genç Sayısı
Kırıkkale	524
Sinop	525
Manisa	723
Siirt	73221
Tekirdağ	73658
Van	77779
Türkiye Ortalaması	5948

İl bazında gösterilen bu değerlerde en düşük oran iyiye en yüksek oran ise kötüye işaretler. 524 gence 1 gençlik derneğinin düştüğü Kırıkkale, aslında gençlik derneklerinin genç nüfus sayısına göre Türkiye için en iyi karşılık bulduğu ildir. Kırıkkale'yi takiben Sinop ve Manisa illeri gelmektedir. Oranın en yüksek olduğu iller ise, Türkiye ortalaması olan 5948 genç sayısının çok üstünde olan Siirt, Tekirdağ ve Van'dır. Bununla birlikte Türkiye ortalamasının altında 24 il vardır. Bu illerin ortalamanın altında kalması genç nüfuslarına göre gençlik dernekleri sayısının çok

olduğunu göstermektedir. Bu 24 il içerisinde 5 tane büyükşehir bulunmaktadır. 25 tane büyükşehir ortalamasının üstüne çıkarak olumsuz bir sonuç vermiştir.

Tablo 3.20. 30 Adet Büyükşehir Ait Veriler

İller	Gençlik Dernekleri Sayısı	Toplam Dernek Sayısı	Genel Nüfus Toplamı	Genç Nüfus Sayısı-Mayıs 2019	Genç Nüfus Yüzde liği	Genç Nüfusa Göre Gençlik Dernekleri Bindelik Oranları	Toplam Dernek Sayılarına Göre Gençlik Dernekleri Yüzdeliği	Toplam Nüfusa Göre Bir Derneğe Düşen Kişi Sayısı	Toplam Genç Nüfus Sayısına Göre Bir Gençlik Derneği ne Düşen Genç Sayısı
Ordu	17	1244	754 198	103 851	13,77	0,16	1,37	606	6109
Erzurum	7	896	762 062	149 949	19,68	0,05	0,78	851	21421
Malatya	8	1188	800 165	128 673	16,08	0,06	0,67	674	16084
Trabzon	8	1754	808 974	123 032	15,21	0,07	0,46	461	15379
Mardin	11	759	838 778	162 599	19,39	0,07	1,45	1105	14782
Eskişehir	52	1513	887 475	132 138	14,89	0,39	3,44	587	2541
Muğla	14	1440	983 142	123 543	12,57	0,11	0,97	683	8825
Sakarya	122	2012	1 029 650	161 266	15,66	0,76	6,06	512	1322
Denizli	35	1565	1 037 208	148 914	14,36	0,24	2,24	663	4255
Tekirdağ	2	1314	1 055 412	147 315	13,96	0,01	0,15	803	73658
Aydın	10	1546	1 110 972	151 876	13,67	0,07	0,65	719	15188
Van	3	769	1 136 757	233 337	20,53	0,01	0,39	1478	77779
Kahramanmaraş	13	1111	1 154 102	191 867	16,62	0,07	1,17	1039	14759
Balıkesir	12	1866	1 228 620	158 080	12,87	0,08	0,64	658	13173
Samsun	37	2214	1 348 542	202 756	15,04	0,18	1,67	609	5480
Kayseri	14	1546	1 407 409	221 383	15,73	0,06	0,91	910	15813
Manisa	277	1763	1 440 611	200 228	13,90	1,38	15,71	817	723
Hatay	4	1608	1 628 894	256 390	15,74	0,02	0,25	1013	64098
Diyarbakır	51	1337	1 756 353	328 391	18,70	0,16	3,81	1314	6439
Mersin	30	2214	1 840 425	269 729	14,66	0,11	1,36	831	8991
Kocaeli	33	3628	1 953 035	284 640	14,57	0,12	0,91	538	8625
Gaziantep	21	2763	2 069 364	356 018	17,20	0,06	0,76	749	16953
Şanlıurfa	20	1096	2 073 614	392 480	18,93	0,05	1,82	1892	19624
Konya	58	3100	2 232 374	373 837	16,75	0,16	1,87	720	6445
Adana	12	2349	2 237 940	336 222	15,02	0,04	0,51	953	28019
Antalya	39	3030	2 511 700	347 773	13,85	0,11	1,29	829	8917
Bursa	62	5256	3 056 120	419 397	13,72	0,15	1,18	581	6764
İzmir	58	6634	4 367 251	575 185	13,17	0,10	0,87	658	9917
Ankara	460	11884	5 639 076	837 494	14,85	0,55	3,87	475	1821
İstanbul	158	25171	15 519 267	2307 379	14,87	0,07	0,63	617	14604

Türkiye'deki 30 adet büyükşehir ayt verilere göre gençlik dernekleri sayısı en yüksek olan iller sırası ile Ankara, Manisa ve İstanbul'dur. En düşük olan iller ise Tekirdağ, Van ve Hatay'dır.

Genç nüfus sayısı en yüksek olan İstanbul aynı oranı gençlik derneklerine sahip olma konusunda göstermemiştir. İstanbul'da 1 adet gençlik derneği başına 14604 genç düşmektedir. Türkiye ortalaması 5948 olduğu göz önünde bulundurulduğunda Türkiye'nin en büyük şehrinin gençlik dernekleri konusunda ortalamadan çok uzak olduğu görölmektedir. Bir diğer büyükşehir olan Ankara, hem genel nüfus bakımından hem de genç nüfus bakımından en büyük ikinci şehir olma durumuna sahip olduğu 460 adet gençlik derneği ile 1 gençlik derneğine 1821 genç düşecek şekilde Türkiye ortalamasına göre iyi bir izlenim vermektedir.

Büyükşehirler içerisinde en çok göze çarpan Manisa, genel nüfusa göre 17., genç nüfusa göre ise 14. sıradadır. Sahip olduğu gençlik derneklerine göre 2. sırada bulunan Manisa toplam dernek sayılarına göre gençlik derneklerinin yüzdeliğinin (%15,71) en yüksek olduğu ildir. Toplam genç nüfus sayısına göre 1 adet gençlik derneğine düşen 723 genç sayısı ile Türkiye ortalamasına göre iyi bir seviyededir. Bu sayı ve oranlar dikkate alındığında Manisa, büyükşehirler içerisinde dernek başına 1000 kişinin altında kişiye karşılık gelen tek il olma özelliği taşımaktadır.

Genç nüfus yüzdeliği genel nüfus içerisinde en yüksek olan büyükşehir ili Erzurum (%19,68) aynı performansı gençlik derneklerine sahip olmada gösterememiştir. Gençlik derneği sayısı 7 olan Erzurum, toplam genç nüfus sayısına göre 1 adet gençlik derneğine düşen genç sayısı Türkiye ortalamasının çok üstünde olup 77779 kişidir. Bu rakamla Erzurum genç nüfus yüzdeliğinde 1. sıradayken bu konuda büyükşehirler arasında sonuncu sıradadır.

Tablo 3.21. Bölge Bazlı Gençlik Derneklerinin Dağılımı

BÖLEGELER	GENÇLİK DERNEKLERİ SAYISI VE GENÇ NÜFUS	GENÇLİK DERNEKLERİ EN FAZLA OLDUĞU İL	GENÇLİK DERNEKLERİ EN AZ OLDUĞU İL	FAAL DERNEKLER SAYISI
MARMARA	446- 3743759	İSTANBUL-158	TEKİRDAĞ-2	42691
İÇ ANADOLU	716- 2088541	ANKARA-460	AKSARAY-2	22394
AKDENİZ	118- 1609439	ANTALYA-39	HATAY-4	12155
EGE	420- 1461219	MANİSA-277	AFYONKARAHİSAR-3	16102
GÜNEYDOĞU ANADOLU	140- 1690733	DİYARBAKIR-51	SİİRT-1	7795
KARADENİZ	256- 1199694	SİNOP-56	TOKAT-2	14489
DOĞU ANADOLU	82- 1162287	BİTLİS-24	BİNGÖL-TUNCELİ-0 ERZİNCAN- HAKKARİ-KARS-2	6657

Bölge bazlı gençlik derneklerinin dağılımı incelendiğinde nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu bölge olan İç Anadolu Bölgesi 716 adet gençlik derneği ile birinci sırada yer alırken, nüfusu en az olan Doğu Anadolu Bölgesi ise gençlik dernekleri sayısı bakımından da en az olan bölgedir (82 adet).

Marmara Bölgesi en yüksek genç nüfus sayısına sahip olmasına rağmen bu doğrultuda en yüksek gençlik derneği sayısına sahip değildir. Aynı şekilde İç Anadolu Bölgesi Marmara Bölgesinin yaklaşık iki katı kadar gençlik derneğine sahip olmasına rağmen genç nüfus sayısı Marmara'ya göre yaklaşık 1 Milyon daha azdır.

Akdeniz Bölgesi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi 1,5 Milyonun üzerinde genç nüfusları olmalarına rağmen her iki bölgenin gençlik dernekleri toplam sayısı 1,5 Milyonun altında genç nüfusu olan Ege Bölgesinin gençlik dernekleri sayısından azdır.

Doğu Anadolu Bölgesi ile Karadeniz Bölgesinin genç nüfusları neredeyse aynı sayıda olmasına rağmen Doğu Anadolu'daki gençlik dernekleri sayısı Karadeniz Bölgesindeki gençlik dernekleri toplamının üçte biri kadardır.

Türkiye'de 20 işkoluna göre faaliyet gösteren 200 adet sendika içinde gençlik sendikası bulunmamaktadır. Toplamda 77 adet olan işveren sendikaları içerisinde de her herhangi bir gençlik sendikası mevcut değildir.

Kamu görevlilerine yönelik kurulan 11 Konfederasyon (94 Adet Sendika) ve bağımsız sendikalar (92 Adet Sendika) içerisinde herhangi bir gençlik sendikası bulunmamaktadır.

Türkiye’deki vakıflar içerisinde toplam 28 adet gençlik vakfı bulunmaktadır. Bu vakıflar Ankara’da 9, Balıkesir’de 1, Erzurum’da 1, İstanbul 14, Konya 1, Elazığ 1, Kastamonu 1 adet şeklinde örgütlenmiştir.

Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından 2019 Şubat ayında sonuç bildirgesi olarak açıklanan “Türkiye Gençlik Sivil Toplum Kuruluşları Profili” araştırma raporu Türkiye’de 81 ilde faaliyet gösteren ve çalıştaylara katılan 1550 gençlik sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin tecrübe paylaşımları ve 975’nin doldurmuş olduğu ankete göre ortaya çıkan sonuçları içermektedir. Ancak ankete katılan tüm sivil toplum kuruluşları gençlik odaklı sivil toplum kuruluşları olmamakla beraber gençlik faaliyetlerinin %45, eğitim faaliyetleri %32, araştırma faaliyetleri %11 ve diğer faaliyetlerin %12 baskın olduğunu belirtmişlerdir (Önder, Akın ve Ayhan, 2019: 36-37). Bu durum dikkate alınarak gençlik sivil toplum kuruluşları profili oluşturması adına çalıştaya ve ankete katılan sivil toplum kuruluşlarının yönetici profilleri şu şekildedir:

-975 sivil toplum kuruluşlarının yöneticilerinin %85’i lisans ve lisansüstü eğitim düzeyine sahiptirler. 17- 29 yaş arasında yönetici oranı %28 iken 30-40 yaş arasındaki yönetici oranı %31’dir. Başka bir ifade ile yöneticilerin %59’u 17-40 yaş arasında genç denilebilecek düzeyde yöneticilerden oluşmaktadır. Bu sivil toplum kuruluşları yöneticilerinin %12’si kadın, %88’i ise erkektir (Önder, Akın ve Ayhan, 2019: 39-41).

Çalıştaya ve ankete katılan sivil toplum kuruluşlarının (527 adet) %54’ü kuruluş amaçlarına ulaşmadaki başarı düzeylerini yüksek ve çok yüksek olarak değerlendirmişlerdir (Önder, Akın ve Ayhan, 2019: 43). Bu başarılarını da gönüllülük faaliyetlerine bağlı etkinliklere dayandırmışlardır (Önder, Akın ve Ayhan, 2019: 44).

-Katılımcı sivil toplum kuruluşlarının kurumsal yaşları incelendiğinde %23’ü 2000 öncesinde kurulmuş, %77’si ise 2000 sonrası kurulmuştur. Bu durum sivil toplum kuruluşlarının büyük bir kısmının genç olduğunu göstermektedir (Önder, Akın ve Ayhan, 2019: 46).

-Bu sivil toplum kuruluşların bünyesinde çalıştırdıkları maaşlı personel sayısı %56’sında 0 (sıfır) olarak beyan edilmiş, %28’i 1-4 kişi arası, %9’u 5-10 kişi arası, %5’i 11- 20 kişi arası, %2’si ise 20 kişi ve üzeri çalıştırdıklarını belirtmişlerdir. Bu durum gönüllü üyeler ile iş görme/ faaliyette bulunma durumununun maaşlı çalışanlar ile

iş görme/ faaliyette bulunma durum arasında çok büyük oransal farklar vardır (Önder, Akın ve Ayhan, 2019: 48).

Bunun yanında sivil toplum kuruluşlarının gençlik faaliyetlerine ilişkin ihtiyaç duydukları yıllık bütçe ihtiyacı %53'ünde 50.000 TL'nin altındadır. % 26'sı da 50.000- 100.000 TL arası bir bütçeye ihtiyaç duymaktadırlar. Bu durum göstermektedir ki, katılımcı sivil toplum kuruluşların %80'i yıllık 100.000 TL altı bir bütçe ile gençlik faaliyetlerini icra edebileceklerini belirtmişlerdir (Önder, Akın ve Ayhan, 2019: 54).

Buna rağmen katılımcı sivil toplum kuruluşlarının %90'ı kurumsal gelirlerinin faaliyetlerine yeterli miktarda karşılayamadığını belirtmiştir. Bu durumlar finansal kırılganlıkların fazla olduğunu, akar kaynak oluşturmada yetersiz kaldıklarını ve sivil toplum kuruluşlarına özgü kaynak oluşturmada farklılaşmanın yetersiz olduğunu göstermektedir (Önder, Akın ve Ayhan, 2019: 55). Sivil toplum kuruluşları için temel gelir kaynakları üyelik aidatları %40 ve bireysel bağışlar %38'dir (Önder, Akın ve Ayhan, 2019: 56).

Katılımcı gençlik sivil toplum kuruluşlarının proje yeteneklerini kullanmaları konusunda proje ofisinde personel çalıştırma sayısı %63'ün 0(sıfır), %19'unda 1-4 kişi arasındadır (Önder, Akın ve Ayhan, 2019: 48). Projelerini hazırlama yöntemlerini %65'inde kendi öz kaynakları yardımı ile, %15' profesyonel destek almakta, %20'si ise bağlı oldukları merkezlerden destek almaktadır (Önder, Akın ve Ayhan, 2019: 49).

Katılımcı sivil toplum kuruluşlarının son beş yıl içerisinde geçirdikleri proje sayıları 897 adet olmuştur. Bu proje desteklerine en çok desteği sağlayan kamu kuruluşu 302 adet ile Gençlik ve Spor Bakanlığı olmuştur. Uluslararası kuruluşlardan veya yabancı kuruluşlardan alınan destek sayısı 17'dir. 957 katılımcı sivil toplum kuruluşu göz önünde bulundurulduğunda son beş yılda sivil toplum kuruluşu başına 1 adet proje dahi düşmediği görülmektedir (Önder, Akın ve Ayhan, 2019: 57).

Bu eksiklik sivil toplum kuruluşu yöneticileri tarafından da görülmüş ki talep ettikleri kurumsal eğitimler sorusunda 576 adet sivil toplum kuruluşu yöneticisi (%60'ı) proje eğitimi cevabı vermiştir. Bunu takiben kapasite geliştirme eğitimi ve gönüllülük eğitimi seçenekleri gelmiştir (Önder, Akın ve Ayhan, 2019: 62).

Katılımcı sivil toplum kuruluşların yöneticilerinin 665'i (%69'u) daha önceden profesyonel anlamda ücretli bir şekilde sivil toplum kuruluşlarda çalışmamışlardır.

139 kişi ise (%14) 6 yıl ve üzerinde sivil toplum kuruluşlarında ücretli olarak çalışma tecrübesine sahiptirler. Sivil toplum kuruluşları yöneticiliği genel olarak gönüllülük esasına dayandığı için ücretli görünen kişi sayısı azdır (Önder, Akın ve Ayhan, 2019: 63).

Gönüllülüğün önemli bir etken olduğu sivil toplum kuruluşlarında katılımcı sivil toplum kuruluşlarının gönüllülere ve özellikle gençlere ulaşma/ bulma yöntemlerinde kişisel ilişkilerde/ kişisel network tarzı bireysel mesai ve emek gerektiren yöntem öne çıkmaktadır. Bu konuda sivil toplum kuruluşlarının 511'i (%53) kişisel network yöntemi ile gönüllü bulmaya yönelirken, iletişim araçlarının aktif kullanımı ile gönüllü bulma yöntemi olan sosyal ağlar, yazılı ve görsel basın, web sitesi, e-posta, sms desteği kullanımı göreceli olarak yüksektir. Bu yöntemler ile gönüllü bulmaya çalışan sivil toplum kuruluşu sayısı 771'dir. Katılımcı sivil toplum kuruluşlar klasik yöntem olan kişisel network'u aktif kullanmalarının yanında modern yöntemleri kullanmayı da ihmal etmemektedirler (Önder, Akın ve Ayhan, 2019: 69).

Katılımcı sivil toplum kuruluşları faaliyet merkezi olarak kullandıkları binanın mülkiyet durumuna bakıldığında en çok kiralama yöntemi seçildiği görülmüştür. Sivil toplum kuruluşlarının %62'si kiralık bina ile faaliyet sürdürürken %18'i kendine ait mülkiyette hizmet vermektedir (Önder, Akın ve Ayhan, 2019: 76). Sivil toplum kuruluşlarının faaliyet binalarında tesis olanaklarından (Toplantı Salonu, Konferans Salonu, Yurt, diğer tesisler vb.) %58'i herhangi bir tesise sahip iken, %42'si herhangi bir tesise sahip değildir. Bu durum sivil toplum kuruluşların faaliyetlerinin yerine getirilmesinde önemli bir eksikliğin olduğunu göstermektedir (Önder, Akın ve Ayhan, 2019: 75).

Gençlik alanında faaliyet gösterme oranının yüksek olduğu katılımcı sivil toplum kuruluşlarında gençliğe ulaşma ve yönlendirme konusunda önemli bir etken olan teknolojik alt yapıya sahip olma durumunun incelenmesi neticesinde katılımcı 957 sivil toplum kuruluşlarının 169'unda bilgisayar olmadığı, 198'sinde internet bağlantısı bulunmadığı, 301'inde ise herhangi bir web sitesi erişiminin mevcut olmadığı görülmüştür (Önder, Akın ve Ayhan, 2019: 77).

Katılımcı sivil toplum kuruluşların merkezi ve yerel kamu kurumlarıyla işbirliği durumuna bakıldığında %64,1'i merkezi kamu kurumlarıyla işbirliği halindeyken %76,8'i yerel kamu kurumlarıyla işbirliğindedirler. Bu duruma göre sivil toplum

kuruluşlarının %40,9'u hem merkezi hem de yerel kamu kurumlarıyla işbirliği halindedir. Bu durum sivil toplum kuruluşların kapasite, olanak, tesis yönünden eksikliklerinin giderilmesine yardımcı olmakta ve devlet- sivil toplum ilişkisini canlı tutmaktadır (Önder, Akın ve Ayhan, 2019: 87).

Katılımcı sivil toplum kuruluşlarının kamu kurumlarıyla işbirliği durumuna göre diğer sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapma durumu daha yüksektir. Katılımcı sivil toplum kuruluşlarının %92'si yerel sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yaptıklarını belirtmişlerdir (Önder, Akın ve Ayhan, 2019: 94).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YEREL YÖNETİŞİM BAĞLAMINDA ADIYAMAN GENÇLİK SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI ANALİZİ

4.1.Araştırmanın Amacı

Araştırmanın genel amacı Adıyaman yerelinde bulunan gençlik sivil toplum kuruluşlarının yerel demokrasi üzerine etkilerini tespit etmektir. Bu çalışmada yerel yönetim birimlerini oluşturan valilik ve belediyeye ait karar alma mercilerine gençlik sivil toplum kuruluşlarının ne düzeyde katılım sağladığı, alınan kararlara etkileri, politika belirleme süreçlerindeki varlıkları, bu politikaların üretilmesindeki etkileri ve yerel demokrasiye özgü faaliyetlerde bulunup bulunmadıklarını tespit etmek amaçlanmaktadır.

4.2.Araştırmanın Önemi

Toplumsal ve siyasal yaşam içerisinde önemli bir yeri olan sivil toplum kuruluşlarının yerelde gerçekleştirdikleri eylemler ve etkide buldukları konular da hatırı sayılır bir öneme sahiptir. Bu önemi daha da pekiştiren ise eylem ve etkide bulunan sivil toplum kuruluşunun ülkemizin önemli bir kesimini oluşturan gençlik kesimine odaklanmış sivil toplum kuruluşları eli ile gerçekleştirilen faaliyetlerdir. Toplumsal ve siyasal dinamikler içerisinde iki önemli kefevi oluşturan gençlik ve sivil toplum ifadelerini bir arada tutan bu potansiyel yapılanma, dokunduğu veya dokunmadığı tüm olgu ve olayları popüler hale getirmektedir. Gençlik sivil toplum kuruluşlarının siyasetin başlangıç noktasını oluşturan yerel demokrasi içerisindeki etkisini mikro düzeyde ortaya çıkarmak amacıyla yapılacak olan bu çalışma aynı zamanda gençlik sivil toplum kuruluşlarının siyaset lehindeki ilgisinin yerel siyasete yansıyor yansımadığını göstermesi açısından yapılacak makro çalışmalara ilham olması bakımından önemlidir.

4.3.Araştırmanın Kapsamı ve Örneklem Seçimi

Araştırma, Adıyaman il merkezine kayıtlı, faaliyet alanı gençlik olan ve sivil toplum kuruluşu türü olarak dernek, sendika ve vakıflardan oluşan kurumların yönetim kurulu

üyelerini kapsamaktadır. Bu kapsamda Adıyaman’da bulunan 130 adet spor ve spor ile ilgili olanlar ve alt kategoride odak konusu gençlik olan sivil toplum kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri ile araştırma yapılacaktır. Doğrudan gençlik alanına yönelik sivil toplum kuruluşları kaydı (11 STK) az olduğundan dolayı spor ve gençlik kategorisinde bulunan sivil toplum kuruluşları tercih edilmiş ve çalışmanın evreni geniş tutulmaya çalışılmıştır. Bununla beraber Adıyaman merkezli gençlik odaklı vakıf bulunmamakta ancak Türkiye genelinde İstanbul ve Ankara merkezli gençlik vakıflarının şubeleri bulunmaktadır. Bu vakıfların yönetim kurulu üyeleri de çalışmaya dahil edilmiştir. Türkiye genelinde “Gençlik” odaklı sendika bulunmadığından ve Adıyaman merkezli gençlik sendikası mevcut olmadığından dolayı araştırmaya sivil toplum kuruluşu türü olarak sendikalar dahil edilememiştir.

4.4.Araştırmanın Yöntemi

Adıyaman yerelindeki gençlik sivil toplum kuruluşlarının yerel demokrasi üzerindeki etkisini ölçmek için anket çalışması yapılmıştır. Anket çalışmasının birinci kısmında gençlik sivil toplum kuruluşu yöneticileri olarak katılanların demografik bilgileri belirlenmiş, ikinci kısımda yerel demokrasi konusundaki etkilerini gösteren 5’li likert seçenekleri ile sunulan cümlelere verilen görüşler alınmış ve son olarak üçüncü kısımda da yerel demokratik davranışlardan neleri gerçekleştirdikleri veya gerçekleştireceklerini belirlemeye yönelik Evet/ Hayır cevap seçenekleri sunulan sorular yöneltilmiştir.

4.5.Araştırma Verilerinin Toplanması

Araştırma kapsamında Adıyaman İl Sivil Toplum İlişkiler Müdürlüğü’ne kayıtlı Spor ve Spor ile ilgili ve alt kategorilerinde odak konusu “gençlik” olan sivil toplum kuruluşlarının Yönetim Kurulu üyelerine Anket formu Şubat 2022 itibariyle iletmeye başlanmış ve Mart 2022 sonu ile bu süreç tamamlanmıştır. Bu kapsamda 130 sivil toplum kuruluşlarının 5 ve 7 kişi arasında değişen toplam 638 Yönetim Kurulu üyesi anket çalışmasına katılım sağlamıştır. Anket formları yönetim kurulu üyelerinden toplandıktan sonra araştırmacı tarafından yapılan ön incelemede Anket formunda hatalar tespit edilmiş ve 136 adet anket formu işleme alınmamıştır. Toplamda dikkate alınan anket formu sayısı 502 adet olarak belirlenmiştir.

4.6.Araştırmanın Bulguları ve Yorumlanması

Çalışmanın bu kısmında, Gençlik STK'ları yönetim kurulu üyesi 502 kişiye literatürden faydalanılarak hazırlanan sorular yüz yüze anket yöntemi kullanılarak sorulmuştur. Anket soruları ile yönetim kurulu üyelerinin Gençlik STK'larının yerel demokrasiye etki düzeyi algıları ve Gençlik STK'larının yerel demokratik davranışlara yönelik durumları analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda katılımcıların sorulara vermiş oldukları cevaplara ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 4.1. Araştırmaya katılan sivil toplum kuruluşu yönetim kurulu üyelerinin demografik durumları

Sivil toplum kuruluşu yönetim kurulu üyelerinin cinsiyet dağılımı	Frekans	Yüzde (%)
Erkek	453	90.2
Kadın	49	9.8
Toplam	502	100
Sivil toplum kuruluşu yönetim kurulu üyelerinin yaş aralığı dağılımı	Frekans	Yüzde (%)
18-34	205	40.8
35-44	240	47.8
45-54	39	7.8
55-64	17	3.4
65 ve üzeri	1	0.2
Toplam	502	100
Sivil toplum kuruluşu yönetim kurulu üyelerinin öğrenim durumları	Frekans	Yüzde (%)
Ortaokul mezunu	1	0.2
Lise mezunu	21	4.2
Ön lisans mezunu	30	6
Lisans mezunu	389	77.5
Lisansüstü	61	12.2
Toplam	502	100
Sivil toplum kuruluşu yönetim kurulu üyelerinin meslekleri	Frekans	Yüzde (%)
İşçi	89	17.7
İşsiz	1	0.2
Memur	343	68.3
Emekli	10	2
Çiftçi	2	0.4
Profesyonel meslek (Avukat, doktor,...)	41	8.2
Diğer.....	16	3.2
Toplam	502	100
Sivil toplum kuruluşu yönetim kurulu üyelerinin gelir durumları	Frekans	Yüzde (%)
3500-4500 TL	38	7.6
4501-5500 TL	23	4.6
5501-6500 TL	29	5.8
6501- 7500 TL	186	37.1
7501 ve üzeri TL	226	45
Toplam	502	100

Araştırmaya katılan STK yöneticilerinin %90.2'si (453 kişi) erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların %9.8'i (49 kişi) Kadın katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırmaya dahil olan sivil toplum kuruluşlarının yönetim kurulu üyelerinde kadınların önemli oranda azınlıkta kaldığı görülmektedir. Yönetim kurulu üyelerinin %87.8'lik bir oranı (445 kişi) 18-44 yaş aralığındadır. Bu durum gençler ile ilgilenen

STK yöneticilerinin dinamik yaş grupları arasında olduğunu göstermektedir. Bunun yanında katılımcıların %95.7'lik kesiminin (480 kişi) üniversite eğitimi görmüş olması ve özellikle Lisans mezunu %77.5'lik (389 kişi) kesimin büyük çoğunlukta olması STK yöneticilerinin öğrenim düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda oranlar göstermektedir ki, öğrenim durumu düzeyi yükseldikçe sivil toplum faaliyetine ilişkin aktif yaklaşımda artış göstermektedir. Bu durum ile birlikte Lisans mezunu yöneticilerin bu kadar yüksek oranda olması ankete katılan STK yöneticilerinin meslek durumları ile ilişkilidir. Bu husus meslek durumlarını gösteren tabloda daha açık bir şekilde görülmektedir. Ankete katılan STK yöneticilerinden sadece %0.2'si (1 kişi) iş sahibi olmadığını belirtmiştir. Geri kalan 501 kişinin %17.7'si İşçi (kamu veya özel sektör), %8.2'si Profesyonel Meslek grubundan, %3.2'lik kesimi Diğer meslek grubundan, %2'si emekli ve %68.3'lük kesimde mesleklerini memurluk olarak belirtmiştir. STK yöneticilerinin meslek grupları içerisinde memur sınıfının yüksek çıkmasının en önemli nedeni araştırmaya dahil olan gençlik STK'larının çoğunun Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okulların bünyelerinde açmış oldukları Derneklerden oluşmasından kaynaklanmaktadır. Bu STK'ların yönetim kurulu üyeleri de okuldaki Öğretmenlerden oluşmasından dolayı memur kısmına ait oran yüksek çıkmaktadır. Genel olarak araştırmaya katılan gençlik STK'ları yönetim kurulu üyelerinin en az %68'i kamu görevlisidir. 'En az' olarak belirtilmesinin sebebi mesleklerini memurluk dışında belirten işçi ve profesyonel meslek kesiminin de kamuda çalışıyor olma durumları vardır.

Tablo 4.2. Araştırmaya katılan sivil toplum kuruluşu yönetim kurulu üyelerinin kuruluşlarına ait örgütlenme düzeylerini belirten cevaplar

	Frekans	Yüzde (%)
Yerel düzeyde örgütlenme	464	92.4
Türkiye genelinde örgütlenme	38	7.6
Toplam	502	100

Anket çalışmasına dahil olan gençlik sivil toplum kuruluşlarının yönetim kurulu üyelerinin %92.4'ü STK'larının yerel düzeyde örgütlenmiş bir kuruluş olduğunu belirtmiştir. Yöneticilerin %7.6'sı da STK'larının Türkiye genelinde örgütlenmiş bir STK olduğunu belirtmişlerdir. Yerel düzeyde örgütlenme oranının yüksek olmasında son 10- 15 yılda STK'lar üzerinden fonlanan projelerin artış göstermesi ve bu projelerden özellikle Milli Eğitime bağlı okulların okul özelinde/ merkezinde

kurdukları STK'lar aracılığı ile yararlanma isteği önemli bir etken olarak gösterilebilir.

Tablo 4.3. Araştırmaya katılan sivil toplum kuruluşu yönetim kurulu üyelerinin kuruluşlarına ait faaliyet sürelerini belirten cevaplar

	Frekans	Yüzde (%)
0-5 Yıl	157	31.3
6-10 Yıl	263	52.4
11-15 Yıl	69	13.7
16-20 Yıl	5	1
21 ve üzeri Yıl	8	1.6
Toplam	502	100

Araştırmaya katılan yönetim kurulu üyelerinin %31.3'ü STK'larının faaliyet süresini 0-5 yıl, %52.4'ü 6-10 yıl %13.7'si 11-15 yıl, %1'i (5 kişi) 16-20 yıl ve %1.6'sı (8 kişi) 21 ve üzeri yıl olarak belirtmişlerdir. Katılımcıların beyanları göstermektedir ki, gençlikle ilgili STK'ların önemli bir kısmı son 10 yıl içerisinde kurulmuştur. Bu durum daha öncede belirtildiği gibi devlet destekli gençlik veya sosyo- kültürel proje hibelerinin STK'lar aracılığı ile özellikle 2010 yılı sonrası artış göstermesine bağlanabilir.

Tablo 4.4. Araştırmaya katılan sivil toplum kuruluşu yönetim kurulu üyelerinin kuruluşlarına ait statülerini belirttikleri cevaplar

	Frekans	Yüzde (%)
Dernek	496	98.8
Vakıf	6	1.2
Toplam	502	100

Araştırmaya katılan yönetim kurulu üyelerinin %98.8'i (496 kişi) kuruluşlarının statüsünü dernek olarak belirtmişlerdir. %1.2'lik (6 kişi) kesim ise kuruluşlarına ait statüyü vakıf olarak belirtmiştir. Dernek kurmanın vakıf kurmaya göre daha kolay olması ve süreç içerisindeki işlemlerde Dernek iş ve işlemlerin pratik olması derneklerin STK türleri içerisinde daha fazla tercih edilmesine neden olmuştur.

Tablo 4.5. Yerelde kamu politikası oluşturma sürecinde etkili olmak için toplantı veya seminer düzenlemeye ilişkin yönetim kurulu üyelerinin kanaatleri

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak yerel düzeyde kamu politikası oluşturma sürecinde etkili olabilmek için bünyemizde toplantılar veya seminerler düzenleriz.	Kesinlikle Katılmıyorum	18	3.6
	Katılmıyorum	51	10.2
	Kararsızım	13	2.6
	Katılıyorum	361	71.9
	Kesinlikle Katılıyorum	59	11.8
	Toplam	502	100

Sivil toplum kuruluşu olarak yerelde kamu politikası oluşma sürecine dahil olmak için seminer veya bilgilendirici toplantıların düzenlenip düzenlenmediğini öğrenmek amacıyla bu eylem yönetim kurulu üyelerine sorulmuştur.

Katılımcıların %71'i yerelde kamu politikası oluşturma sürecinde etkili olmak için çeşitli etkinlik yaptıklarına katılmakta bunun yanında yönetim kurulu üyelerinin %11.8'i bu eylemi daha güçlü bir şekilde onaylayarak kesinlikle katılmaktadır. Toplamda gençlik STK'ları yönetim kurulu üyelerinin %83.7'si (420 kişi) yerelde düzeyde kamu politikası oluşturma sürecinde etkili olabilmek için bünyelerinde toplantı veya seminer düzenleme eylemini gerçekleştirdiklerini onaylamaktadırlar.

Diğer yandan, katılımcıların %10'u böyle bir eylem içerisinde olmadıklarını belirtirken %3.6'lık kesimde kesinlikle bu eylemi onaylamamaktadırlar. Toplamda %13.8'lik (69 kişi) kesim böylesi bir eylemin bünyelerinde gerçekleştirildiğine onay vermemektedirler.

%2.6'lık (13 kişi) bir kesim ise böylesi bir eylemin bünyelerinde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinden haberdar olmadıklarına yönelik cevap vermişlerdir.

Tablo 4.6. Yerel yönetimlerin uygulamalarındaki eksiklik ve aksaklıkları konusunda yerel yönetimleri ulusal veya uluslararası mercilere şikayet etmeye ilişkin yönetim kurulu üyelerinin kanaatleri

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak yerel yönetimleri uygulamalarındaki eksiklik ve aksaklıklardan dolayı ulusal veya uluslararası mercilere şikayet ederiz.	Kesinlikle Katılmıyorum	38	7.6
	Katılmıyorum	162	32.3
	Kararsızım	75	14.9
	Katılıyorum	187	37.3
	Kesinlikle Katılıyorum	40	8
	Toplam	502	100

Sivil toplum kuruluşu olarak yerel yönetimlerin uygulamalarından kaynaklı toplum tarafından veya sivil toplum kuruluşu olarak kendilerinin tespit ettiği eksiklik ve aksaklıkların ulusal veya uluslararası mercilere şikayet etme eyleminde bulunup bulunmadıkları yönetim kurulu üyelerine sorulmuştur.

Katılımcıların %37'si yerel yönetimleri eksiklik ve aksaklıklardan dolayı ulusal veya uluslararası mercilere şikayet etme eylemine katıldıklarını, %8'i ise bu eyleme kesinlikle katıldıklarını beyan etmişlerdir. Yönetim kurulu üyelerinin %45.3'ü (227 kişi) bu eylemi gerçekleştirme yönünde görüş bildirmişlerdir.

Diğer yandan, katılımcıların %32.3'ü yerel yönetimleri şikayet etme eylemine katılmadıklarını, %7.6'lık bir kesimde kesinlikle bu katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Toplamda %40.4'lük (200 kişi) kesim böylesi bir eylemin bünyelerinde gerçekleştirildiğine onay vermemektedirler.

%14.9'lük kesim (75 kişi) ise böylesi bir eylemin bünyelerinde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinden haberdar olmadıklarına yönelik kararsız olduklarını beyan etmektedirler.

Tablo 4.7. Yerel yönetimlerin faaliyetlerine, politikalarına ve hizmetlerine ilişkin değişiklik yapılması ile ilgili imza toplama kampanyası veya bildiri yayımlama eylemlerine ilişkin yönetim kurulu üyelerinin kanaatleri

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak yerel yönetimlerin faaliyet, politika ve hizmetlerinin değiştirilmesi veya düzeltilmesi ile ilgili imza toplama kampanyası/ bildiri yayımlama faaliyetleri yaparız.	Kesinlikle Katılmıyorum	27	5.4
	Katılmıyorum	160	31.9
	Kararsızım	84	16.7
	Katılıyorum	188	37.5
	Kesinlikle Katılıyorum	43	8.6
	Toplam	502	100

Sivil toplum kuruluşu olarak yerel yönetimlerin faaliyet, politika ve hizmetlerinin değiştirilmesine veya düzeltilmesine yönelik imza toplama kampanyası veya bildiri yayımla eyleminde bulunup bulunmadıkları yönetim kurulu üyelerine sorulmuştur.

Katılımcıların %37.5'i yerel yönetimlerin faaliyet politika ve hizmetlerinin değiştirilmesine yönelik imza kampanyası veya bildiri yayımla eylemine katıldıklarını, %8.6'sı da bu eyleme kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Toplamda bu eyleme katılan yönetim kurulu üyelerinin oranı %46.1 (231 kişi) olarak belirlenmiştir.

İmza toplama kampanyası veya bildiri yayımlama faaliyetlerinde bulunma ifadesine katılmayan yönetim kurulu üyelerinin oranı da %31.9 iken, %5.4'ü bu ifadeye kesinlikle katılmadığı belirtmiştir. Toplamda bu eyleme katılmayan yönetim kurulu üyelerinin oranı %37.3 (187 kişi) olarak belirlenmiştir.

%16.7'lik bir kesim de (84 kişi) böyle bir eyleme yönelik kuruluşlarının nasıl bir yol izlediğine dair kararsız olduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 4.8. Yerel yönetimlerin meclis toplantılarında alınan kararların yönetim kurulu üyelerince takip edilmesine ilişkin yönetim kurulu üyelerinin kanaatleri

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak yerel yönetimlerin meclis toplantılarından alınan kararları takip ederiz.	Kesinlikle Katılmıyorum	23	4.6
	Katılmıyorum	130	25.9
	Kararsızım	59	11.8
	Katılıyorum	230	45.8
	Kesinlikle Katılıyorum	60	12
	Toplam	502	100

Sivil Toplum Kuruluşları olarak yerel yönetimlerin meclis toplantılarında alınan kararları takip edip etmedikleri yönetim kurulu üyelerine sorulmuştur.

Bu doğrultuda yönetim kurulu üyelerinin %45.8'i meclis toplantılarında alınan kararları takip ettiklerine katılmakta, %12'si de kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Toplamda %57.12'lik (290 kişi) kesim yerel yönetimlerin meclis toplantılarında alınan kararları takip ettiğini ifade etmiştir.

Bunun yanında katılımcıların %25.9'u meclis toplantılarından alınan kararları takip etme durumuna katılmadığını belirtmiştir. %4.6'lık kesim de bu ifadeye kesinlikle katılmadığı belirtmiştir. Toplamda yönetim kurulu üyelerinin %30.5'i (153 kişi) meclis toplantı kararlarını takip etmediklerini ifade etmiştir.

Katılımcıların %11.8'i de (59 kişi) yerel yönetimlerin meclis toplantılarından alınan kararların takip edilip edilmediği konusunda kararsızlıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.9. Yereldeki diğer gençlik sivil toplum kuruluşları ile yerel yönetim süreçlerine dahil olmak için ortak bir platforma sahip olduklarına dair yönetim kurulu üyelerinin kanaatleri

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak yereldeki diğer gençlik STK'ları ile yerel yönetim sürecine dahil olmak için ortak bir platforma sahibiz.	Kesinlikle Katılmıyorum	31	6.2
	Katılmıyorum	105	20.9
	Kararsızım	58	11.6
	Katılıyorum	236	47
	Kesinlikle Katılıyorum	72	14.3
	Toplam	502	100

Yönetim kurulu üyelerine yereldeki diğer gençlik sivil toplum kuruluşu üyeleri ile yerel yönetim sürecine dahil olmak amacıyla ortak bir platforma sahip olup olmadıkları soruldu.

Bu konuya cevaben katılımcıların toplamda %61.3'ü (308 kişi) yerel yönetim sürecine dahil olmak için diğer gençlik sivil toplum kuruluşları ile ortak bir platforma sahip olduklarını bildirmişlerdir.

Diğer yandan, katılımcıların toplamda %27.1'i (136 kişi) böyle bir platforma dahil olmadıklarını belirtmişlerdir.

%11.6'lık (58 kişi) kesim de yerel yönetim sürecine dahil olmak için diğer gençlik sivil toplum kuruluşları ile ortak bir platforma dahil olup olmadıkları hakkında kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.10. Özel sektör ile işbirliği kurarak kamuya mal olmuş projeler üretmeye ilişkin yönetim kurulu üyelerinin kanaatleri

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak özel sektör ile işbirliği halinde kamuya mal olmuş proje(ler) üretiriz.	Kesinlikle Katılmıyorum	31	6.2
	Katılmıyorum	98	19.5
	Kararsızım	51	10.2
	Katılıyorum	252	50.2
	Kesinlikle Katılıyorum	70	13.9
	Toplam	502	100

Sivil toplum kuruluşu olarak özel sektör ile işbirliği halinde kamuya mal olmuş projeler üretip üretmedikleri yönelik yönetim kurulu üyelerine sorulmuştur.

Katılımcıların toplamda %64.1'i (322 kişi) özel sektör ile kamuya mal olmuş proje ürettiklerini belirtmişlerdir.

%25.7'si de (129 kişi) özel sektör ile kamuya mal olmuş proje üretmediklerini belirtmişlerdir.

%10.2'lik kesimde bu konuda kararsız olduğu belirtmişlerdir.

Tablo 4.11. Gençlere yerel demokrasiyi geliştirecek argümanlar sunma konusunda yönetim kurulu üyelerinin kanaatleri

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak gençlere yerel demokrasiyi geliştirecek argümanlar sunarız.	Kesinlikle Katılmıyorum	23	4.6
	Katılmıyorum	82	16.3
	Kararsızım	84	16.7
	Katılıyorum	236	47
	Kesinlikle Katılıyorum	77	15.3
	Toplam	502	100

Sivil toplum kuruluşu olarak gençlere yerel demokrasiyi geliştirecek argümanlar sunup sunmadıkları yönetim kurulu üyelerine sorulmuştur.

Yönetim kurulu üyelerinin %47'si gençlere yerel demokrasiyi geliştirecek argümanlar sunduklarında dair ifadeye katılmakta, %15.3'ü de bu ifadeye kesinlikle katılmaktadır. Toplamda yönetim kurulu üyelerinin %62.3'ü (313 kişi) gençlere sivil toplum kuruluşu olarak yerel demokrasiyi geliştirecek argümanlar sunduklarını belirtmişlerdir.

Katılımcıların %16.3'ü bu ifadeye katılmadığını, %4.6'sı ise kesinlikle katılmadığını belirtmişlerdir. Toplamda yönetim kurulu üyelerinin %20.9'u (105 kişi) gençlere sivil toplum kuruluşu olarak yerel demokrasiyi geliştirecek argümanları sunma konusunda katılmamışlardır.

Diğer yandan, katılımcıların %16.7'si (84 kişi) bu konuda kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.12. Özel sektör ile yerel yönetimlere ortak projeler sunma konusunda yönetim kurulu üyelerinin kanaatleri

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak özel sektör ile yerel yönetimlere ortak bir proje(ler) sunarız.	Kesinlikle Katılmıyorum	28	5.6
	Katılmıyorum	87	17.3
	Kararsızım	85	16.9
	Katılıyorum	221	44
	Kesinlikle Katılıyorum	81	16.1
	Toplam	502	100

Sivil toplum kuruluşu olarak özel sektör işbirliği ile yerel yönetim birimlerine çeşitli projeler sunma konusu yönetim kurulu üyelerine sorulmuştur.

Yönetim kurulu üyelerinin %44'ü özel sektör ile yerel yönetimlere ortak proje sunma konusunu katıldığını, %%16.1 ise bu ifadeye kesinlikle katıldığını belirtmişlerdir. Toplamda yönetim kurulu üyelerinin %60.1'i (302 kişi) sivil toplum kuruluşu olarak yerel yönetimlere ortak proje sunma konusuna katıldıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcıların %17.3'ü bu ifadeye katılmadığını, %5.6'sı ise kesinlikle katılmadığını belirtmişlerdir. Toplamda yönetim kurulu üyelerinin %22.9'u (115 kişi) sivil toplum kuruluşu olarak özel sektör işbirliği ile yerel yönetimlere ortak proje sunma konusuna katılmamışlardır.

Katılımcıların %16.9'u da (85 kişi) nu konuda kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.13. Yerel yönetimlere ait meclis toplantı kararlarına ilişkin eksik görülen konularda yönetim kurulu üyelerinin itiraz etme durumları hakkında yönetim kurulu üyelerinin kanaatleri

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak yerel yönetimlerin meclis toplantı kararlarına karşı eksik görülen konularda itiraz ederiz.	Kesinlikle Katılmıyorum	26	5.2
	Katılmıyorum	84	16.7
	Kararsızım	86	17.1
	Katılıyorum	226	45
	Kesinlikle Katılıyorum	80	15.9
	Toplam	502	100

Sivil toplum kuruluşu olarak yerel yönetimlerin meclis toplantı kararlarına karşı eksik görülen konularda itiraz edip etmedikleri yönetim kurulu üyelerine sorulmuştur.

Katılımcıların %45'i meclis toplantı kararlarına karşı eksik görülen konularda itiraz etme konusuna katıldığını, %15.9'u da kesinlikle katıldığını belirtmişlerdir. Toplamda yönetim kurulu üyelerinin %60.9'u (306 kişi) sivil toplum kuruluşu olarak yerel

yönetimlerin meclis toplantı kararlarına karşı eksik görülen konularda itiraz etme konusuna katıldığını belirtmişlerdir.

Yönetim Kurulu üyelerinin %16.7'si bu konuya katılmadığını, %5.2'si ise kesinlikle katılmadığını belirtmişlerdir. Toplamda yönetim kurulu üyelerinin %21.9'u (110 kişi) sivil toplum kuruluşu olarak yerel yönetimlerin meclis toplantı kararlarına karşı eksik görülen konularda itiraz etme konusuna katılmadığını belirtmişlerdir.

Diğer yandan, yönetim kurulu üyelerinin %17.1'i (86 kişi) ise bu konu hakkında kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.14. Yerel yönetimlere etki edecek güce ve argümanlara sahip olmaya ilişkin yönetim kurulu üyelerinin kanaatleri

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak yerel yönetimlere etki edecek güce ve argümanlara sahibiz.	Kesinlikle Katılmıyorum	38	7.6
	Katılmıyorum	74	14.7
	Kararsızım	81	16.1
	Katılıyorum	209	41.6
	Kesinlikle Katılıyorum	100	19.9
	Toplam	502	100

Sivil toplum kuruluşu olarak yerel yönetimlere etki edecek güce ve argümanlara sahip olma ifadesi yönetim kurulu üyelerine sorulmuştur.

Katılımcıların %41.9'u yerel yönetimlere etki edecek güce ve argümana sahip olma ifadesine katıldığını, %19.9'u ise bu ifadeye kesinlikle katıldığını belirtmişlerdir. Toplamda yönetim kurulu üyelerinin %61.5'i (309 kişi) sivil toplum kuruluşu olarak yerel yönetimlere etki edecek güce ve argümanlara sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Diğer yandan, katılımcıların %14.7'si ise bu ifadeye katılmadığını, %7.6'lık kesim de kesinlikle katılmadığını belirtmişlerdir. Toplamda yönetim kurulu üyelerinin %22.3'ü (112 kişi) yerel yönetimlere etki edecek güce ve argümana sahip olmadıklarını belirtmişlerdir.

Yönetim kurulu üyelerinin %16.1'i (81 kişi) de bu konuda kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.15. Yerel yönetim faaliyetlerine ilişkin fahri denetmen görevini icra etmeye ilişkin yönetim kurulu üyelerinin kanaatleri

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak yerel yönetim faaliyetlerine ilişkin fahri denetmen görevini icra ederiz.	Kesinlikle Katılmıyorum	37	7.4
	Katılmıyorum	76	15.1
	Kararsızım	80	15.9
	Katlıyorum	216	43
	Kesinlikle Katlıyorum	93	18.5
	Toplam	502	100

Sivil toplum kuruluşu olarak yerel yönetim faaliyetlerine ilişkin fahri denetmen görevi icra edip etmedikleri sorulmuştur.

Katılımcıların %43'ü yerel yönetim faaliyetlerine ilişkin fahri denetmen görevi icra etme ifadesine katıldığını, %18.5'i ise kesinle katıldıklarını belirtmişlerdir. Toplamda yönetim kurulu üyelerinin %61.5'i (309 kişi) sivil toplum kuruluşu olarak yerel yönetim faaliyetlerine ilişkin fahri denetmen görevini icra ettiklerini belirtmişlerdir.

Diğer yandan, katılımcıların %15.1'i bu ifadeye katılmadığını, %7.4'ü ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Yönetim kurulu üyelerinin %15.9'u da (80 kişi) bu konuda kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.16. Açık kapı veya beyaz masa birimlerine başvuruda bulunmaya ilişkin yönetim kurulu üyelerinin kanaatleri

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak valilik tarafından uygulanan açık kapı birimine ve/veya belediye tarafından uygulanan beyaz masa birimine ihtiyaç doğrultusunda başvuruda bulunuruz.	Kesinlikle Katılmıyorum	21	4.2
	Katılmıyorum	49	9.8
	Kararsızım	33	6.6
	Katlıyorum	235	46.8
	Kesinlikle Katlıyorum	164	32.7
	Toplam	502	100

Sivil toplum kuruluşu olarak valilik ve belediye tarafından uygulanan açık kapı ve beyaz masa birimlerine ihtiyaç duyulduğunda başvuruda bulunup bulunulmadığı yönetim kurulu üyelerine sorulmuştur.

Katılımcıların %46.8'i ihtiyaç doğrultusunda açık kapı veya beyaz masa birimine sivil toplum kuruluşu olarak başvuruda bulunacağı ifadesine katılmakta, %32.7'si ise bu

ifadeye kesinlikle katılmaktadır. Toplamda yönetim kurulu üyelerinin %79.5'i (399 kişi) sivil toplum kuruluşu olarak valilik tarafından uygulanan açık kapı birimine veya belediye tarafından uygulanan beyaz masa birimine ihtiyaç doğrultusunda bulunma ifadesine katılmaktadır.

Diğer taraftan, katılımcıların %9.8'i bu ifadeye katılmazken, %4.2'si ise kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. Toplamda yönetim kurulu üyelerinin %14'ü (70 kişi) açık kapı ve/veya beyaz masa birimlerine ihtiyaç haline başvurma ifadesine katılmadığını belirtmişlerdir.

Yönetim kurulu üyelerinin %6.6'sı (33 kişi) bu konuda kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.17. STK olarak yerel yönetimlere kamu politikaları konusunda görüş verme durumu

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak yerel yönetimlere kamu politikaları konusunda görüş verir misiniz?	Evet	410	81.7
	Hayır	92	18.3
	Toplam	502	100

Anket formunu dolduran yönetim kurulu üyelerinin %81.7'si (410 kişi) STK olarak yerel yönetimlere kamu politikaları konusunda görüş verir misiniz sorusuna 'Evet' yanıtını verirken, %18.3'ü de (92 kişi) bu ifadeye 'Hayır' yanıtını vermiştir. Yönetim kurulu üyelerinin önemli bir çoğunluğu yerel yönetimlere görüş verme konusuna olumlu bakmakta, 'STK olarak yerel düzeyde kamu politikası oluşturma sürecinde etkili olabilmek için bünyemizde toplantılar veya seminerler düzenleriz' ifadesine de %83.7'si katıldığını bildirmişti. Bu durum göstermektedir ki gençlik STK'larının yönetim kurulu üyeleri kuruluşlarını yerel yönetimlerin politika belirleme sürecine aktif bir şekilde dahil etmektedirler.

Tablo 4.18. STK olarak yerel yönetimlere kamu politikalarına yönelik proje sunma durumu

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak yerel yönetimlere yerel kamu politikalarına yönelik proje(ler) sunar mısınız?	Evet	387	77.1
	Hayır	115	22.9
	Toplam	502	100

Anket formunu dolduran yönetim kurulu üyelerinin %77.1'i (387 kişi) STK olarak yerel yönetimlere kamu politikalarına yönelik proje sunar mısınız sorusuna 'Evet' yanıtını verirken, %22.9'u (115 kişi) bu ifadeye 'Hayır' yanıtını vermiştir. Yönetim kurulu üyelerinin kamu politikaları belirleme sürecinde STK'larını aktif olarak sürece dahil etme durumları kamu politikalarına yönelik proje sunma durumuna da yansımıştır. "Özel sektör işbirliği ile kamuya mal olmuş projeler üretiriz" yargısına katılım oranı ankete katılan yönetim kurulu üyelerinin %64.1 iken, "STK olarak özel sektör ile yerel yönetimlere ortak projeler sunarız" yargısına katılım da %60.1'dir. STK yöneticileri kendi kurumları ile doğrudan proje sunmaya yönelik eylemleri özel sektör ile birlikte kamunun benimsemiş olduğu projelere dahil olma eylemlerine göre daha düşük bir katılım göstermiştir. Bu oran özel sektör ile beraber yerel yönetimlere herhangi bir konuda ortak proje sunma eyleminde de düşüş göstermiştir. Ancak bu oranlar göstermektedir ki ankete katılan yönetim kurulu üyelerinin en az %60'ı yerel yönetimlere proje sunma eylemine kurumları ile dahil olma yönelindedir.

Tablo 4.19. STK olarak yerel yönetim birimlerine gençlik projeleri ile ilgili başvuruda bulunma durumları

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak yerel yönetim birimlerine gençlik projeleri ile ilgili başvuruda bulunur musunuz?	Evet	376	74.9
	Hayır	126	25.1
	Toplam	502	100

Anket formunu dolduran yönetim kurulu üyelerinin %74.9'u (376 kişi) STK olarak yerel yönetim birimlerine gençlik projeleri ile ilgili başvuruda bulunur musunuz sorusuna 'Evet' yanıtını verirken, %25.1'i (126 kişi) de bu ifadeye 'Hayır' yanıtını vermiştir. Gençlikle ilgilenen STK'lar için önemli bir referans kaynağı olan gençlik projeleri, yönelik yönetim kurulu üyelerinin de ilgisini çekmekte bu durumu tetikleyen en büyük etkende özellikle Gençlik ve Spor Bakanlığı, Belediyeler ve İçişleri Bakanlığı (Valilikler aracılığı ile) tarafından finanse edilecek projelerin STK'lar

üzerinden kabul edilmesidir. Bu duruma Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okulların kendi bünyelerinde STK kurması ve gençlik projeleri konusuna odaklanmaları da eklendiğinde ankete katılan yönetim kurulu üyelerinin %74.9'unun finansman bulma veya farklı kaynaklar oluşturma adına gençlik projeleri ile ilgili yerel yönetimlere de başvuruda bulunmalarını daha iyi açıklamaktadır.

Tablo 4.20. STK olarak yerel yönetimlerin meclis toplantılarına katılım durumları

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak yerel yönetimlerin meclis toplantılarına katılım sağlar mısınız?	Evet	309	61.6
	Hayır	193	38.4
	Toplam	502	100

Anket formunu dolduran yönetim kurulu üyelerinin %61.6'sı (309 kişi) STK olarak yerel yönetimlerin meclis toplantılarına katılım sağlar mısınız sorusuna 'Evet' yanıtı verirken, %38.4'ü (193 kişi) bu ifadeye 'Hayır' yanıtı vermiştir. Yerel yönetimlerin meclis toplantılarına katılım oranına diğer yakın bir oran da "Yerel Yönetimlerin meclis toplantılarından alınan kararları takip ederiz" yargısına katılanların oranıdır. Bu da %57.8'dir. Genel itibariyle gençlik STK'larının yönetim kurulu üyeleri yerel yönetimlerin meclislerini çoğunlukla takip etmektedirler.

Tablo 4.21. STK olarak yerel yönetim meclislerinde kurulan ihtisas komisyonlarına katılım sağlama durumları

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak yerel yönetim birimlerinde bulunan meclislerde kurulan (çalışma alanınızla ilgili) ihtisas komisyonlarına katılım sağlar mısınız?	Evet	277	55.2
	Hayır	225	44.8
	Toplam	502	100

Anket formunu dolduran yönetim kurulu üyelerinin %55.2'si (277 kişi) STK olarak yerel yönetim birimlerinde bulunan meclislerde kurulana ihtisas komisyonlarına katılım sağlar mısınız sorusuna 'Evet' yanıtı verirken, %44.8'i (225 kişi) bu ifadeye 'Hayır' yanıtı vermiştir. Gençlik STK'ları yöneticileri meclislerin ihtisas komisyonlarına görüş vermek veya kurmaylık yapmaları için katılma davranışları doğrudan meclis toplantısını takip etmek (%58.8), alınan kararlardan haberdar olmak veya meclis kararlarına karşı itiraz etmeye (%60.9) yönelik eylemlere göre daha düşüktür.

Tablo 4.22. STK olarak seçimlerle belirlenen yerel yönetim birimlerinin seçim çalışmalarına katılım sağlama durumları

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak seçimlerle belirlenen yerel yönetim birimlerinin seçim çalışmalarına katılım sağlar mısınız?	Evet	232	46.2
	Hayır	270	53.8
	Toplam	502	100

Anket formunu dolduran yönetim kurulu üyelerinin %46.2'si (232 kişi) STK olarak seçimlerle belirlenen yerel yönetim birimlerinin seçim çalışmalarına katılım sağlar mısınız sorusuna 'Evet' yanıtını verirken, %53.8'i (270 kişi) bu ifadeye 'Hayır' yanıtını vermiştir. Yönetim kurulu üyeleri partiler aracılığı ile veya bağımsız aday olarak yürütülen İl Genel Meclisi seçimleri, Belediye Meclisi seçimleri ve Belediye Başkanı seçimlerini kapsayan yerel seçim çalışmalarına katılım noktasında çoğunluk olarak katılmama yönünde tercih belirtmiş olsa da katılım sağlamaya yönelik tercih oranı da düşük çıkmamıştır.

Tablo 4.23. STK olarak yerel seçimlere katılım durumları

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak (yönetim ve üyeler) yerel seçimlere katılım (oy kullanma) sağlar mısınız?	Evet	414	82.5
	Hayır	88	17.5
	Toplam	502	100

Anket formunu dolduran yönetim kurulu üyelerinin %82.5'i (414 kişi) STK olarak (Yönetim ve Üyeler) yerel seçimlere katılım (oy kullanma) sağlar mısınız sorusuna 'Evet' yanıtını verirken, % 17.5'i (88 kişi) bu ifadeye 'Hayır' yanıtını vermiştir. Yerel demokratik davranışların en yaygın olarak bilinen seçimlerde oy kullanma tercihi yönetim kurulu üyelerince de yüksek oranda kabul görmüştür. Yönetim kurulu üyelerinin %82.5 ile en çok mutabık oldukları ve bu yönde benzer görüş bildirdikleri konu bu olmuştur.

Tablo 4.24. STK olarak yerel yönetim birimleri ile yerel politikalar konusunda işbirliği kurma durumları

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak yerel yönetim birimleri ile yerel politikalar konusunda işbirliği kurar mısınız?	Evet	360	71.7
	Hayır	142	28.3
	Toplam	502	100

Anket formuna katılan yönetim kurulu üyelerinin %71.7'si (360 kişi) STK olarak yerel yönetim birimleri ile yerel politikalar konusunda işbirliği kurar mısınız soruna 'Evet' yanıtını verirken, %28.3'ü (142 kişi) bu ifadeye 'Hayır' yanıtını vermiştir. Yönetim kurulu üyeleri yerel yönetimlere kamu politikaları konusunda görüş verme sürecine dahil oldukları gibi (%81.7) yerel yönetimler ile yerel politikalar konusunda işbirliği kurma konusunda da olumlu yaklaşmışlardır.

Tablo 4.25. STK olarak yerel politikalar oluşturmak için yerel yönetimler ile görüşme durumları

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak yerel politikalar oluşturmak için yerel yönetimler ile görüşme gerçekleştirir misiniz?	Evet	368	73.3
	Hayır	134	26.7
	Toplam	502	100

Anket formuna katılan yönetim kurulu üyelerinin %73.3'ü (368 kişi) STK olarak yerel politikalar oluşturmak için yerel yönetimler ile görüşme gerçekleştirir misini sorusuna 'Evet' yanıtını verirken, %26.7'si (134 kişi) bu ifadeye 'Hayır' yanıtını vermiştir. Yönetim kurulu üyeleri yerel yerel yönetim birimleri ile iletişim kurma noktasında yerel yönetimlere kamu politikaları konusunda görüş verme ve yerel politikalar konusunda yerel yönetimler ile işbirliği kurma konularında olduğu gibi çoğunluk olarak olumlu yaklaşmışlardır.

Tablo 4.26. STK olarak yerel yönetim birimlerinin sosyal medya hesapları üzerinden yerel sorunlara ilişkin iletişim kurma durumları

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak yerel yönetim birimlerinin sosyal medya hesapları üzerinden yerel sorunlara ilişkin iletişim kurar mısınız?	Evet	366	72.9
	Hayır	136	27.1
	Toplam	502	100

Anket formunu dolduran yönetim kurulu üyelerinin %72.9'u (366 kişi) STK olarak yerel yönetim birimlerinin sosyal medya hesapları üzerinden yerel sorunlara ilişkin iletişim kurar mısınız sorusuna 'Evet' yanıtını verirken, %27.2'i (136 kişi) bu ifadeye 'Hayır' yanıtını vermiştir. Yönetim kurulu üyeleri yerel yönetimler ile yerel sorunlara ilişkin iletişimlerini genel itibariyle aktif tutma eğiliminde olmuşlardır. Sosyal medya üzerinden iletişim kurma oranı ile yerel yönetim birimlerine yerel konularda itiraz başvurusunda bulunma oranları (%73.7) genel itibariyle birbirine yakın bir oran izlemiştir.

Tablo 4.27. STK olarak yerelde bulunan kent konseyi ile faaliyette bulunma durumları

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak yerelde bulunan kent konseyleri ile faaliyette bulunur musunuz?	Evet	271	54
	Hayır	231	46
	Toplam	502	100

Anket formunu dolduran yönetim kurulu üyelerinin %54'ü (271 kişi) STK olarak yerelde bulunan Kent Konseyi ile faaliyette bulunur musunuz sorusuna 'Evet' yanıtını verirken, %46'sı (231 kişi) bu ifadeye 'Hayır' yanıtını vermiştir. Yerel aktörler arasında bulunan Kent Konseyleri ile faaliyet ortaklığı yönetim kurulu üyelerince muhtarlar ile faaliyette bulunma oranları ile aynı düzeyde seyretmiştir. Ancak her iki aktörlerle faaliyet gerçekleştirmeye verilen olumlu yanıt %50'nin az üstünde olmuştur. Bu aktörlerle faaliyet gerçekleştirme konusunda olumsuz yaklaşımda %50'ye yakın olmuştur.

Tablo 4.28. STK olarak mahalle muhtarları ile faaliyette bulunma durumları

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak mahalle muhtarları ile faaliyette bulunur musunuz?	Evet	294	58.6
	Hayır	208	41.4
	Toplam	502	100

Anket formunu dolduran yönetim kurulu üyelerinin %58.6'sı (294 kişi) STK olarak mahalle muhtarları ile faaliyette bulunur musunuz sorusuna 'Evet' yanıtını verirken, %41.4'ü (208 kişi) bu ifadeye 'Hayır' yanıtını vermiştir.

Tablo 4.29. STK Olarak Yerel Yönetimlerce Alınmış Yerel Politikalara Karşı Uygun Görmediğimiz Durumlarda Yerel Yönetim Birimlerine İtiraz Başvurusunda Bulunma Durumları

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak yerel yönetimlerce alınmış yerel politikalara karşı uygun görmediğimiz durumlarda yerel yönetim birimlerine itiraz başvurusunda bulunur musunuz?	Evet	370	73.7
	Hayır	132	26.3
	Toplam	502	100

Anket formunu dolduran yönetim kurulu üyelerinin %73.7'si (370 kişi) STK olarak yerel yönetimlerce alınmış yerel politikalara karşı uygun görmediğimiz durumlarda yerel yönetim birimlerine itiraz başvurusunda bulunur musunuz sorusuna 'Evet' yanıtını verirken, %26.3'ü (132 kişi) bu ifadeye 'Hayır' yanıtını vermiştir. Genel itibariyle yönetim kurulu üyeleri yerel konulara ilişkin itiraz etme oranları %70 ve üzerinde olmuştur. Ancak "STK olarak yerel yönetimleri uygulamalarındaki eksiklik ve aksaklıklardan dolayı ulusal veya uluslararası mercilere şikayet ederiz" ifadesine %45.3 oranında katılım göstermiştir.

Tablo 4.30. STK olarak bilgi edinme kanunu kapsamında yerel yönetimlere başvuruda bulunma durumları

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak bilgi edinme kanunu kapsamında yerel yönetimlere başvuruda bulunur musunuz?	Evet	345	68.7
	Hayır	157	31.3
	Toplam	502	100

Anket formunu dolduran yönetim kurulu üyelerinin %68.7'si (345 kişi) STK olarak bilgi edinme kanunu kapsamında yerel yönetimlere başvuruda bulunur musunuz sorusuna 'Evet' yanıtını verirken, %31.3'ü (157 kişi) bu ifadeye 'Hayır' yanıtını vermiştir. Bilgi edinme kapsamında hangi konularda başvurunun yapıldığı doğrudan

sorulmadığı bu konuda STK yöneticilerinin %70'e yakını hesap verebilirlik ilkesi gereğini yerel yönetimlerden talep etmişlerdir.

Tablo 4.31. STK olarak yerel yönetim birimlerine yerel sorunları ilgilendiren konularda rapor yazma durumu

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak yerel yönetim birimlerine yerel sorunları ilgilendiren konularda rapor hazırlar mısınız?	Evet	264	52.6
	Hayır	238	47.4
	Toplam	502	100

Anket formunu dolduran yönetim kurulu üyelerinin %52.6'sı (264 kişi) STK olarak yerel yönetim birimlerine yerel sorunları ilgilendiren konularda rapor hazırlar mısınız sorusuna 'Evet' yanıtını verirken, %47.4'ü (238 kişi) bu ifadeye 'Hayır' yanıtını vermiştir. Yerel sorunlara ilişkin yönetim kurulu üyelerince yerel yönetim birimleriyle iletişim kurma oranı (%70'in üzeri) yüksek olmasına rağmen bu sorunlara ilişkin belge niteliği taşıyan yerel sorunları ilgilendiren rapor hazırlama eylemi aynı oranda yönetim kurulu üyelerince katılım göstermemiştir.

Tablo 4.32. STK olarak yerel yönetim birimlerine toplumdaki gelen yerel şikayetlerin çözümü konusunda aracı görevde bulunma durumları

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak yerel yönetim birimlerine toplumdaki gelen yerel şikayetlerin çözümü konusunda aracı görevde bulunur musunuz?	Evet	347	69.1
	Hayır	155	30.9
	Toplam	502	100

Anket formunu dolduran yönetim kurulu üyelerinin %69.1'i (347 kişi) STK olarak yerel yönetim birimlerine toplumdaki gelen yerel şikayetlerin çözümü konusunda aracı görevde bulunur musunuz sorusuna 'Evet' yanıtını verirken, %30.9'u (155 kişi) bu ifadeye 'Hayır' yanıtını vermiştir. Yönetim kurulu üyeleri yerel sorunlara ilişkin ilgi düzeylerini yerel sorunları sosyal medyada yerel yönetimlere iletme konusunda ve yerel politikalara ilişkin uygun görülmeyen konularda itiraz etme eylemi konularında olduğu gibi %70 oranında 'Evet' yanıtı ile katılım göstermişlerdir.

Tablo 4.33. STK olarak yerel yönetimlerle ilişkilerde görünürlük ve kurmaylık imkanı veren yasal düzenlemelerden haberdar olma durumları

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak yerel yönetimlerle ilişkilerde görünürlük ve kurmaylık imkanı veren yasal düzenlemelerden haberdar mısınız?	Evet	329	65.5
	Hayır	173	34.5
	Toplam	502	100

Anket formunu dolduran yönetim kurulu üyelerinin %65.5'i (329 kişi) STK olarak yerel yönetimlerle ilişkilerde görünürlük ve kurmaylık imkanı veren yasal düzenlemelerden haberdar mısınız sorusuna 'Evet' yanıtını verirken, %34.5'i (173 kişi) bu ifadeye 'Hayır' yanıtını vermiştir. Yönetim kurulu üyeleri özellikle yerel yönetim meclislerinde kendi alanları ile ilgili kurulan ihtisas komisyonlarına katılım konusunda %55 civarında 'Evet' yanıtını vermiş, aynı şekilde meclis toplantılarında oy hakkı bulunmamasına rağmen görüş vermek veya toplantıyı takip etmek amacıyla katılıma da %61 oranında 'Evet' yanıtını vermiştir. Genel itibariyle gençlik STK'ları yöneticileri katılım gösterdikleri konulara ilişkin yasal düzenlemelerin bilince hareket etmektedirler.

Tablo 4.34. STK olarak yerel yönetimlerce alınmış ve yerel faaliyetleri doğrudan ilgilendiren kararlardan haberdar olma durumları

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak yerel yönetimlerce alınmış ve yerel faaliyetleri doğrudan ilgilendiren kararlardan haberdar olur musunuz?	Evet	329	65.5
	Hayır	173	34.5
	Toplam	502	100

Anket formunu dolduran yönetim kurulu üyelerinin %65.5'i (329 kişi) STK olarak yerel yönetimlerce alınmış ve yerel faaliyetleri doğrudan ilgilendiren kararlardan haberdar olur musunuz sorusuna 'Evet' yanıtını verirken, %34.5'i (173 kişi) bu ifadeye 'Hayır' yanıtını vermiştir. Yönetim kurulu üyeleri meclis kararlarını takip etme (%57.8) konusunda olduğu gibi genel itibariyle yerle ilişkin konularda ilgi ve alaka gösterip takip etmektedirler.

Tablo 4.35. STK’ların üyelerine ve gönüllülerine demokrasi hakkında eğitsel faaliyetler yapma durumları

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak üyelerinize ve gönüllülerinize demokrasi hakkında eğitsel faaliyetler yapar mısınız?	Evet	325	64.7
	Hayır	177	35.3
	Toplam	502	100

Anket formunu dolduran yönetim kurulu üyelerinin %64.7’si (325 kişi) STK olarak üyelerinize ve gönüllülerinize demokrasi hakkında eğitsel faaliyetler yapar mısınız sorusuna ‘Evet’ yanıtını verirken, %35.5’i (177 kişi) bu ifadeye ‘Hayır’ yanıtını vermiştir. Genel olarak gençlik STK’ları yöneticileri kurumlarında demokrasi gündemiyle eğitim çalışmaları yaptıklarını onaylamakta ve “STK olarak gençlere yerel demokrasiyi geliştirecek argümanlar sunarız” ifadesine %62.3 bir oran ile katılım göstermişlerdir. Bu argümanlar sadece eğitsel faaliyetleri ifade etmese de demokrasi gündeminin STK içerisinde faaliyete konu olması önemli bir ayrıntıdır.

Tablo 4.36. STK’ların yerel seçim sürecinde üyelerine yönlendirici veya bilgilendirici organizasyon düzenleme durumları

		Frekans	Yüzde (%)
STK olarak yerel seçim sürecinde üyelerinize yönlendirici veya bilgilendirici organizasyonlar düzenler misiniz?	Evet	308	61.4
	Hayır	194	38.6
	Toplam	502	100

Anket formunu dolduran yönetim kurulu üyelerinin %61.4’ü (308 kişi) STK olarak yerel seçim sürecinde üyelerinize yönlendirici veya bilgilendirici organizasyonlar düzenler misiniz sorusuna ‘Evet’ yanıtını verirken, %38.6’sı (194 kişi) bu ifadeye ‘Hayır’ yanıtını vermiştir. Yerel seçim çalışmalarına katılım konusunda %50’nin altında bir katılım oranına sahip yönetim kurulu üyeleri yerel seçim konusunda yönlendirici faaliyette bulunma konusuna daha olumlu yaklaşmakta ve yönetim kurulu üyelerinin %50’sinden fazlası kurumlarında bu faaliyette bulunmaktadır.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Toplumlar için dinamik insan gücü ve verim kaynağı olan, daha çok idealist, atılgan, hareketli nitelikleriyle dikkati çeken gençlik, sosyal grup olarak toplumların gelecek göstergelerinde önemli bir kilometre taşıdır. Aynı zamanda gençlik terimi, sahip olduğu dinamizm ve potansiyelle, tüm ülkelerde kalkınma ve gelişme kavramlarıyla birlikte kullanılmaktadır ve gençlik üzerine yapılan araştırmalar toplumların geleceği hakkında ipuçları vermektedir. Ancak gençlik döneminde sahip olunan değerlerin, eğitim ve öğretim yoluyla kazanılanların zamanla değişmeyeceğini söylemek mümkün değildir. Çünkü insanın bedeninin gelişmesi gençlik döneminde bitse de ruhi ve manevi gelişmesi, sosyalleşmesi yaşamı boyunca devam etmektedir. Bu bakımından gençlik döneminde izlenen davranış şekilleri ve değer hükümleri ferdi sosyalleşmesi ile birlikte terkedilebilmekte veya zenginleşerek yenilenebilmektedir. Bazı düşünürlerin bu sebeple, gençlik dönemini hayatın sonunda olmasını tercih etmek istemeleri, gençlik çağından ancak o zaman yararlanabileceklerini söylemeleri sebepsiz değildir. İnsan ömrünün sonlarına doğru kazanılan tecrübe ve gerçekleri kavrama yeteneğinin gençliğin sağladığı dinamizm, yaratıcılık ve idealizm ile birleştiği takdirde, alınacak mesafe büyük olmaktadır. Gençlik çağında yenilikçi ve değişimci tutum ve davranışların daha sık bir şekilde ortaya çıktığını düşünülürse; “gençlik kendini aldatmanın bir biçimidir, ama, o kadar çabuk biçim değiştirir ki, kendini aldattığını bile anlayamaz” (Paul Valery) diyen düşünürün sözleriyle bu çağdaki paradoksu özetlemektedir (Erkal, 1987: 357- 358). Bu paradoks her ne kadar gençlik dönemine olumsuz bir anlam yüklese de gençliğin sosyal hayat içindeki potansiyel gücü her zaman dikkat çekmiştir.

Türkiye genç nüfus potansiyeli ile hem siyaset alanında hem de sivil toplum alanında faaliyet gösteren kuruluşların da ilgisini çekmektedir. Çünkü politik alanda etkin olmak isteyen siyasal partiler ile toplumsal alanda etkin olmak isteyen sivil toplum kuruluşları için gençlik önemli bir etkidir. Toplumsal örgütler için kurumsal kimliğini inşa etmek ve kendisi dışındaki alanlara/topluluklara insan kaynakları bakımından etkinliğini göstermek için mevcut insan kıymetlerinin tecrübesi ve bünyesindeki gençlik potansiyeli önemli bir referans kaynağıdır. Bu durum topluma karşı ifade edeceği bir sözü, bir projesi, bir vizyonu olan kurumları gençliğe yönelişini arttırmıştır. Özellikle ülkemizde son günlerde söylem olarak popülerliği artan “Z

Kuşağı” yönelimi veya “gençler ne istiyor” tarzı sloganlar genç kesimin ilgisini çekmeye yönelik eylemler olmaktadır.

Konumuz itibariyle gençlerin toplumsal yaşam içerisinde buldukları her alanda yaşanan olaylara veya gelişmelere değinmek yerine “Gençlik” alanına odaklanmış ve “Sivil Toplum Kuruluşu” statüsü taşıyan yapılanmalara yönelik buldukları konumlarda yerel demokrasiye katılımları, yerel yönetimler ile iletişimleri ve yerel demokratik davranışları kullanarak yerel yönetimleri etkilemeleri üzerine bir alan araştırması yapılmıştır. Araştırma, Adıyaman yerelindeki gençlik sivil toplum kuruluşlarının yerel demokrasiyi etkileme durumlarını ve yerel demokratik davranışlar konusunda yöneticilerin algılarının incelenmesi ile ilgili ilk çalışma olmasından dolayı önemlidir. Bu araştırma Adıyaman yerelinde gençlik alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri ile anket yöntemi kullanılarak uygulanmış ve araştırmaya ilişkin bulgular ve temel istatistik sonuçları dördüncü bölümde yazılmıştır.

Araştırma bulgularının demografik sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde; Adıyaman Gençlik Sivil Toplum Kuruluşlarının yönetici profilleri genel olarak erkek, 18- 44 yaşında, üniversite mezunu ve meslek olarak da memur görevi ifa eden bir kesimden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan sivil toplum kuruluşlarının neredeyse tamamı Dernek statüsünde örgütlenmiş ve son 10 yılda kurulmuş genç kuruluşlardır.

Adıyaman gençlik sivil toplum kuruluşları, yerel kamu politika oluşturma süreçlerinde etkili olmak adına faaliyet düzenleme konusunda aktif bir eylem içerisindeylerdir. Bu konuda bünyelerinde toplantı veya seminer tarzı faaliyetler yapmaktalar ve yerelde kamu politikası oluşturma süreçlerine karşı genel itibariyle ilgisiz durmamaktadırlar. Bu durum gençlik sivil toplum kuruluşlarının salt faaliyetler ile meşgul olmadıklarını aynı zamanda yerle ilişkin politikalarda etkin olma isteklerini de göstermektedir. Gençlik sivil toplum kuruluşlarının bu yönelimi aynı zamanda yerelde yönetim uygulamalarında aktörlerin dahil olması açısından somut bir olaydır. Gençlik sivil toplum kuruluşları, kamu politikalarına karşı doğrudan aktarılan veya uygulanan politikaları kabul etmek yerine kendilerinin de dahil olduğu ve ilgili aktörlerin fikirlerinin değerlendirildiği, nihayetinde kamu gücü ile uygulanan politikalar ile yönetim kültürünü pekiştirmektedirler. Bunun sonucu olarak da kamu politikalarının aktörlerce benimsenmesi kolaylaşmaktadır.

Gençlik sivil toplum kuruluşları, yerelde karşılaştıkları sorunlara ilişkin şikayet kanallarını kullanmada farklı yaklaşımlarda bulunmuşlardır. Bu farklılık, genelde şikayet veya aksaklık konusunun nereye iletileceği ile ilgili olmuştur. Örneğin yerel yönetimlerin uygulamalarından kaynaklı sorunların ulusal veya uluslararası kurumlara iletilmesi konusunda gençlik sivil toplum kuruluşları ikiye ayrılmıştır. Yapılan görüşmelerde, yöneticiler yerel yönetimlerce sunulan uygulamalardaki aksaklıklara karşı ilgisiz olmadıklarını ancak bunun çözümü konusunda şikayetlerini iletilecek yerlerin yine yerel yönetimler olması gerektiği görüşünü benimsemişlerdir. Diğer kesimde bu şikayetlerin hem yerele iletilebileceğini hem de ilgili ulusal veya uluslararası kurumlara iletilebileceği görüşünü benimsemişlerdir. Ancak gençlik sivil toplum kuruluşları arasındaki hakim kanaat sorunun hangi yerel yönetim biriminden kaynaklı ise o birime ait çözüm merkezine iletilmesinden yanadır. Bu durum gençlik sivil toplum kuruluşlarının beyaz masa ve açık kapı uygulamaları kullanımına yönelik iletilen soruya verdikleri cevaplardan anlaşılmaktadır.

Aynı şekilde Adıyaman gençlik sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimlerce icra edilen faaliyetlerin düzeltilmesi veya değiştirilmesine yönelik itirazlarını imza toplama veya bildiri yayınlama gibi daha somut bir eylem ile gerçekleştirmede olumlu bir yaklaşım sergilememişlerdir. Bu durum sivil toplum aracılığıyla dahi olsa devlet ve siyaset kültürümüzün henüz somut itirazlara hazır olmadığını ve sivil toplum kuruluşlarınca böylesi bir eylemin geri dönüşlerinin tam olarak kestirilememesinden kaynaklı olabilir.

Gençlik sivil toplum kuruluşları, yerel yönetim meclis toplantılarına katılmakta ve meclislerin gündemlerini genel itibariyle takip etmektedirler. Ancak burada da önceki paragrafta belirtildiği gibi takip edilen meclis konularına/kararlarına ilişkin itiraz etme davranışı daha az uygulanmıştır. Genel itibariyle Adıyaman gençlik sivil toplum kuruluşları yerel yönetimlerin karar mekanizmalarına karşı ilgili lakin buradan çıkan kararların itirazlarına daha az ilgili yaklaşmaktadırlar.

Bu durum, Adıyaman gençlik sivil toplum kuruluşlarının kurumsal olarak yalnız olmalarından kaynaklı değildir. Çünkü gençlik sivil toplum kuruluşları olarak yerel yönetim süreçlerine dahil olma adına diğer gençlik sivil toplum kuruluşları ile ortak bir platforma sahip olma oranı, özel sektör aktörleriyle kamuya ortak proje sunma yoluyla kurulan ortaklıklara katılım oranı ve diğer gençlik sivil toplum kuruluşları ile ortak proje sunma faaliyetlerine katılım oranı yüksektir. Adıyaman gençlik sivil

toplum kuruluşları kendileri dışındaki benzer ve farklı aktörlerle işbirliği kurma kültürünü geliştirmelerine rağmen buradan doğan birlik gücünün vermiş olduğu cesaret ile yerel yönetimlere karşı düzenleyici ve yapıcı somut itirazları sunmada daha nötr davranmaktadırlar.

Adıyaman gençlik sivil toplum kuruluşları projeler konusunda aktif bir tutum sergilemişler, gençlik projeleri ile ilgili yerel yönetimlere yönelik iletişimlerini güçlü tutmaktadırlar. Ankete katılan her 10 yönetim kurulu üyesinin 7'si yerel yönetimlere proje sunulması konusunda kuruluş olarak girişimde bulduklarını belirtmişlerdir. Bu durum gençlik sivil toplum kuruluşlarının planlı ve programlı faaliyetlerde yerel yönetimler ile çalışma durumunu gösterse de en önemli etken sivil toplum kuruluşlarının hem faaliyetlerinde hem de genel yönetim giderlerinde projeleri önemli bir finansman aracı olarak görmelerinden kaynaklı olabilir.

Adıyaman gençlik sivil toplum kuruluşlarının özel sektör ile olan işbirliği oranları kent konseyleri ve mahalle muhtarları ile faaliyette bulunma oranlarına tam olarak yansımamıştır. Adıyaman kent konseylerinin siyaseten aktif bir organizasyon içinde olmaması, mahalle muhtarlarının da sivil toplum kuruluşları faaliyetleri konusunda tam olarak ilgili ve bilgili olmaması bu sonucu ortaya çıkarmış olabilir. Sonuç olarak her ne ile alakalı olsa da Adıyaman gençlik sivil toplum kuruluşları yerel demokraside etkin olma konusunda yerel yönetimlere ya doğrudan dahil olmakta ya da özel sektör ortaklığı ile hazırlanan projeler üzerinden dahil olma yolunu seçmektedirler.

Adıyaman gençlik sivil toplum kuruluşlarının yerel demokrasiye etkisi incelemesinde genel anlamda sivil toplum kuruluşları yerel yönetimlerin kamu politikaları oluşturma süreçlerindeki karar alımlarına, yerel yönetimlerin karar mercii olan meclislerde temsilen bulunmada, yerel yönetimlerin gençlik projelerinde ve diğer faaliyetlerde yerel katılımında bulunmada, yerel yönetimler ile yerele ilişkin konularda iletişimde bulunmada, sivil toplum kuruluşu olarak kendi bünyelerinde yerel demokratik davranışlara ilişkin faaliyetlerde ve yerel siyasete özgü demokrasi eğitimlerini sunmada etkindirler. Ancak yerel konulara ilişkin itiraz, şikayet, hesap sorma veya muhalif davranışlarda bahsi geçen konulara göre daha az etkin olma yolunu seçmişlerdir.

Sonuç olarak Adıyaman gençlik sivil toplum kuruluşları yerel demokrasiye karşı ilgisiz ve etkisiz olmadıklarını göstermiş olsalar da ülkemizin sivil toplum sorunsalı

ile her zaman karşı karşıyadırlar. Bu sorunların en önemlilerinden olan finansal bağımsızlık ve devletin tüm kademelerince toplumsal bir aktör olarak kabullenememe durumları, Adıyaman'daki yerel gençlik sivil toplum kuruluşlarının demokratik davranışları gençler arasında bir kültür haline getirmelerinin önündeki en büyük engel olarak durmaktadır. Bu engel her ne kadar Türkiye geneline yayılmış bir kronik sorun olsa da çözümü demokrasinin tüm ülkeye yayılmasında dile getirilen klişe bir söylem ile benzerlik göstermektedir. Şöyle ki, demokrasinin öğrenimi ve uygulaması yerelden genele doğru geliştikçe, demokrasinin toplumun ve ülkenin bir gerçeği haline gelmesi gibi sivil toplum kuruluşlarının yerel demokraside etkin bir aktör olmaları da yerelden yapılan demokratik girişimlerin genele yansıtılması ile mümkün olmaktadır. Aynı durum gençler içinde geçerli olabilir. Yerel yaşamlarında kendilerine hitap eden yerel bir sivil toplum kuruluşu ile yerel demokrasiye karşı ilgili ve etkili olma eylemlerindeki kazanımlarını genele yayma etkisi sayesinde, demokrasinin belirli kesimlerden veya siyasal partilerin tekelinden kurtulmasına katkı sağlayabilirler.

KAYNAKÇA

- Acar, H. (2008). Türkiye'nin ulusal gençlik politikası nasıl yapılandırılmalıdır?. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1-20.
- Acı, E. Y. (2011). Neo-liberal yaklaşım ve yönetim kavramı. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(1), 201-209.
- Adıgüzel, Ş. (2003). Yerel düzeyde yönetime katılım ve yerel yönetim sürecindeki işlevleri açısından "Yerel Gündem 21": Malatya Belediyesi Yerel Gündem 21 örneği. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 12(1), 45-63.
- Ahmad, F. (2016). *İttihatçılıktan Kemalizm'e* (Çev.: Fatmagül Berktaş). İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Akatay A. ve Yelkikalan N. (2007). *Sivil toplum kuruluşlarında gönüllülük ve insan kaynakları*, Ankara: Ekin Yayınları.
- Akçeşme, F. (2013). Sivil toplum ve Türkiye Cumhuriyeti'ndeki yeri, *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 2(4), s.202-225. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hakisderg/issue/7576/99460>.
- Akgün, B. (2003), Küreselleşme, sanal siyaset ve E-Demokrasi. İçinde M.A. Çukurçayır (Der.), *Küresel sistemde siyaset yönetim ekonomisi*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Akpınar, M. ve Yeşilbaş M. (2011). Sosyal risk ilkesi bağlamında devletin objektif sorumluluğu ve 5233 sayılı yasanın pratiği. *E-Akademi, Aylık İnternet Dergisi*, Sayı: 115, 1-29.
- Aktan, C. C. (1999). Demokrasi, liberalizm ve sınırlı devlet, *Yeni Türkiye Dergisi*, 5(25), 142- 145.
- Aktel, M. (2003). *Küreselleşme ve Türk kamu yönetimi*, Ankara: Asil Yayınları.
- Aktel, M., Kerman U., Altan Y., Lamba M., ve Burhan, O. (2014). Türkiye için yeni bir denetim modeli: Kamu denetçiliği (ombudsman). *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 21-37.
- Al, H. (2004). Türk kamu yönetiminde liberal ve postmodern esintiler: kamu yönetimi temel kanunu tasarısı, *Amme İdaresi Dergisi*, 37 (4), 1-10.
- Alemdaroğlu, A. (2005). Bir imkan olarak gençlik, *Birikim Dergisi*, 196, 21-30.
- Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (ABYKP) (1989). <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Alt%C4%B1nc%C4%B1-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1990-1994%E2%80%8B.pdf>, İndirilme Tarihi: 03/03/2021.

- Anbarlı, Ş. (1999). Sivil toplum örgütlerinin siyasi iktidara etkileri (Bergama örneği). Yüksek Lisans Tezi. *Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı*, Çanakkale.
- Arcagök , M.S., Yörük B., Oral E. ve Korkmaz U. (2004). Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda öngörülen düzenlemeler, *Bütçe Dünyası Dergisi*, Sayı:18, İlkbahar, 3-19. (<http://strateji.akdeniz.edu.tr/wp-content/uploads/2016/10/ongorulen-duzenlemelr.pdf>).
- ARI Düşünce ve Toplumsal Gelişim Derneği (2001). Türk Gençliği ve Katılım: Katıl ve Geleceğini Yarat, İstanbul.
- Arslan, O. (2001). Kuramsal ve tarihsel aşamalarıyla sivil toplum ve Türkiye gerçeği. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Aslan, S. (2010a). Sivil Toplum: Kavramsal değişim ve dönüşüm. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(33), 188-212.
- Aslan, S. (2010b). Türkiye'de sivil toplum. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(31), 260- 283.
- Atar, Y. (1997). Demokratik sivil toplumun fonksiyonu ve sivil toplum-devlet düalizmi. *Yeni Türkiye Dergisi*, 3(18), 98-102.
- Avrupa Komisyonu (2001). White Paper on A New Impetus for European Youth, COM(2001) 681 final, Brüksel: Commission of the European Communities, Directorate General for Education and Culture. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2001/com2001_0681en01.pdf. İndirme Tarihi: 03/09/2021.
- Aydın, A. H. (2010). *Yönetim bilimi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Aydın, E. (2012). Üniversite öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirmeleri ile sosyal uyum ve iletişim becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Trabzon.
- Aydın, İ. S. ve Kiracı A. (2014). Belediyelerin hizmet sunumunda e-belediyecilik kriterleri: Kocaeli ili ve bazı ilçelerinden bir örnek. *İktisadi Yenilik Dergisi*, 2(1), 32-43.
- Aydınlı, H. İ. (2004). Sosyo-Ekonomik Dönüşüm Süreci (Post-Fordizm) ve Sanayi Ötesi Yaklaşımlar. *C.Ü. Kamu-İş Dergisi*, 7(4), 10-21.
- Baldonad, A. M. (2008). *25 Ways to motivate generation Y*. New York: US: iUniverse.
- Baran, A. G. (2013). Genç ve gençlik: Sosyolojik bakış. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 5-25.
- Baş, H. (2017). Türkiye'de Genç Nüfus: Sorunlar ve Politikalar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27, 255-288.

- Başbakanlık (2007). Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007- 2013): Kamuda İyi Yönetişim, Devlet Planlama Teşkilatı Özel İhtisas Raporu, Ankara.
- Başgil, A. F. (1961). *Demokrasi Yolunda*. İstanbul: Yağmur Yayınları.
- Bayhan, V. (1997). *Üniversite gençliğinde anomi ve yabancılaşma*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Bayhan, V. (2005). Türkiye’de sivil toplum örgütleri, demokrasi ve patronaj. İçinde, L. Sunar (Edt.), *Sivil toplum ve demokrasi*, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Bayhan, V. (2013). Youth and postmodern identity patterns- sociological profile of university youth (inönü university case), *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 135-157.
- Bayhan, V. (2015). Türkiye’de gençlik sosyolojisi çalışmaları. *Sosyoloji Konferansları*. 0/52, 355- 390.
- Bayramoğlu, S. (2002). Küreselleşmenin yeni siyasal iktidar modeli: Yönetişim, *Praksis Dört Aylık Sosyal Bilimler Dergisi*, Erişim: https://www.academia.edu/2368748/K%C3%BCreselle%C5%9Fmenin_Yeni_Siyasal_%C4%B0ktidar_Modeli_Y%C3%B6neti%C5%9Fim, İndirilme Tarihi: 28/02/2020.
- Bayramoğlu, S. (2014). *Yönetişim zihniyeti: Türkiye’de üst kurullar ve siyasal iktidarın dönüşümü*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Beetham, D. (2006). *Demokrasi ve insan hakları* (Çev: B. Canatan). Ankara: Liberte Yayınları.
- Beetham, D. ve Kevin, B. (2005). *Demokrasinin temelleri* (Çev: Z. Kopuzlu). Ankara: Adres Yayınları.
- Belge, M. (1998). Sivil toplum örgütleri. İçinde T. Ulas (Der.), Merhaba sivil toplum. Helsinki Yurttaşlar Derneği Yayın Dizisi.
- Belge, M. (2003). *Sivil toplum nedir?*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları No:1.
- Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (BEBYKP) (1984). <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Be%C5%9Finci-Be%C5%9FY%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1985-1989.pdf>, İndirilme Tarihi: 03/03/2021.
- Bhalla, A. ve Lapeyre F. (1997). Towards an analytical and operational framework. *Development and Change*, Vol: 28, 413- 433.
- Bilgiç, V. K. (2005). *Yönetim ve güvenlik-güncel sorunlar ve çözüm önerileri*, Ankara: Seçkin Yayınları.

- Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (BBYKP) (1962). <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Birinci-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1963-1967%E2%80%8B.pdf>, İndirme Tarihi: 03/03/2021.
- Bobbio, N. ve Texier, J. (1982). *Gramsci ve sivil toplum kavramı* (Çev: A. İpek ve K. Somer). Ankara: Savaş yayınları.
- Bolay, H. (1997). Sivil toplum ve manası, *Yeni Türkiye Dergisi*, S. 18, 7-9.
- Bostancı, E. (2005). Kadın girişimcilik ve sivil toplum kuruluşlarının rolü. Tezsiz Yüksek Lisans Tezi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstriyel İlişkiler ABD*, İzmir.
- Bozkurt, Ö., Ergun, T. ve Sezen, S., (1998). *Kamu Yönetimi Sözlüğü*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Bulut, E. (2014). Kürt sorunun çözümünde sivil toplum kuruluşlarının rolü ve bakış açıları: Diyarbakır örneği, Doktora Tezi, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Sivas.
- Bulut, F. (2011). 68 kuşağı gençlik olaylarının uluslararası boyutu ve Türkiye’de 68 kuşağına göre Atatürk ve Atatürkçülük anlayışı, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XI/ 23, 123- 149.
- Bulut, Y. (2001). Mahalle muhtarlığı üzerine bir araştırma, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 10(3), 32- 51.
- Bumin, K. (1998). *Demokrasi arayışında kent*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi.
- Candemir, A. ve Savaşçı Kazançoğlu, İ. (2009). E-Belediye çerçevesinde Ege Bölgesi kıyı belediyelerinin web sitelerinin içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmesi. *7. Uluslararası Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiriler Kitabı*, 196-214.
- Canıkalp, E. ve Ünlükaplan, İ. (2015). Yönetişim kalitesi ve yönetişimin ölçülebilirliği. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(1), 85-100.
- Cebeci, K. (2006). Küreselleşme bağlamında ulus-devletin egemenlik gücünün dönüşümü, *Sayıştay Dergisi*, Sayı: 71, 17- 29.
- Cheema, G.S. and Rondinelli, D.A. (2007). From Government Decentralization to Decentralized Governance. In Cheema, G.S. and Rondinelli, D.A. (Eds.), *Decentralizing governance: emerging concepts and practices* (pp.170-188), Washington DC: Brookings Institution Press.

- Commission of the European Communities (2011). EU youth report. http://ec.europa.eu/youth/news/doc/new_strategy/youth_report_final.pdf, İndirilme Tarihi: 13 Aralık 2019.
- Commonwealth Youth Programme (2011). Youth. <http://www.thecommonwealth.org/Internal/180410/>, İndirilme Tarihi: 13 Aralık 2019.
- Cope, S., Leishman, F. and Storie, P. (1997). Globalization, new public management and the enabling state, *International Journal Of Public Sector Management*,10(6), pp.444-460, Retrieved from: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/09513559710190816/full/html>
- Cousins, W. (1991). Non- governmental initiatives, the urban poor and basic infrastructure services in Asia and the Pasific. *Regional Seminar Volume I*, p. 83-113, Manila/ Philippines.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni- nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları (Çeviri Ed.: S.B. Demir)*. Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- Çaha, Ö. (1994). Osmanlı'da sivil toplum. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 49(3), 79- 99.
- Çaha, Ö. (1997). 1980 sonrası Türkiye'sinde sivil toplum arayışları. *Yeni Türkiye*, Sayı: 18, 28-64.
- Çaha, Ö. (1998). Türkiye'de sivil toplumun sorunları. *Liberal Düşünce Dergisi*, 3(10-11), 22-36.
- Çaha, Ö. (1999a). *Sivil toplum aydınlar ve demokrasi*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Çaha, Ö. (1999b). *İslam ve sivil toplum, İslam, sivil toplum, piyasa ekonomisi*. Ankara: Liberte Yayınları.
- Çaha, Ö. (2001). *Türkiye'de sivil toplumun oluşumu ve gelişimi*. Ankara: Friedrich Naumann Vakfı Yayınları.
- Çaha, Ö. (2003). *Bir kez daha sivil toplum üzerine*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Çaha, Ö. (2005a). Sivil toplum üstüne. İçinde L. Sunar (Edt.), *Sivil toplum ve demokrasi*, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Çaha, Ö. (2005b). Sivil toplumun Türkiye'deki sorunları. İçinde A. Küçük ve S. Bakan ve A. Karadağ (Edt.), *Türkiye'de Siyasal Hayat*, (s.689- 708), İstanbul: Aktüel Yayınları.
- Çaha, Ö. (2007). *Aşkın devletten sivil topluma*. İstanbul: Plato Film Yayınları.
- Çaha, Ö., Çaylak, A. ve Tutar, H. (2013). *TRA2 Bölgesi sivil toplum kuruluşları profili*. Ankara: Serka Kalkınma Ajansı.
- Çam, E. (2005). *Siyaset bilimine giriş*, İstanbul: DER Yayınları.

- Çavdar, T. (1983). *Cumhuriyet Dönemi Türkiye ansiklopedisi*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çelik, K. (2010). The experience of youth unemployment in Turkey. In J. Evans & W. Shen (Edt.), *Youth employment and the future of work* (p. 111-116), Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Çelik, K. (2013). Genç olmak zor iş: Türkiye’de genç olmayı etkileyen bazı unsurlar. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 26- 45.
- Çitçi, O. (1989). *Yerel yönetimlerde temsil*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Çukurçayır, M. A. (2003). *Yurttaş odaklı yerel yönetim*. Konya: Çizgi Yayınları.
- Çukurçayır, M. A. (2004). Çok boyutlu bir kavram olarak yönetim. İçinde M. Acar, H. Özgür (Edt.), *Çağdaş Kamu Yönetimi I*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Çukurçayır, M. A. (2012). *Siyasal katılma ve yerel demokrasi*. Konya: Çizgi Kitapevi.
- Çukurçayır, M. A., Eroğlu, H. ve Sağır, H. (2015). Yerel Yönetişim, Katılım Ve Kent Konseyleri. *Yerel Politikalar*, 0(1), Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yerelpolitikalar/issue/13661/165280>.
- Dahl, R. A. (2001). *Demokrasi üstüne* (Çev.: B. Kadioğlu). Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Dahl, R. A. (1977). *Polyarchy: Participation and opposition*. New Haven Yale: University Press.
- Davutoğlu, A. (2012). Küresel yönetim. <http://sam.gov.tr/tr/global-governance/>, İndirme Tarihi: 12.03.2020.
- De Forges, J. M. (2002). *Droit administrative*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Değirmenci, A. (2011). *Tanıkları, mağdurlarıyla bir zihniyet kodlaması: 12 Eylül*, İstanbul: Çıra Yayınları.
- Denstand, F. Y. (2014). *Ulusal gençlik stratejisi nasıl geliştirilir? Gençlik politikaları kılavuzu*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Diamond, L. (1994). Rethinking civil society: Toward democratic consolidation. https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/648530/mod_folder/content/0/Diamond%20C%20L.%20%281994%29%20Toward%20Democratic%20Consolidation.pdf?forcedownload=1, İndirme Tarihi: 23 Ocak 2020.
- Doğan, İ. (1994). *Bir alt kültür olarak yüksel caddesi gençliği*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Doğan, İ. (2002). *Özgürlükçü ve totaliter düşünce geleneğinde sivil toplum*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Doğan, İ. (2007). *Sosyoloji*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Doğan, İ. (2015). *Sivil toplum anlayışı ve siyasal sistemler*. İstanbul: Astana Yayınları.
- Dokuzuncu Kalkınma Planı (DKP) (2006). <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Dokuzuncu-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2007-2013%E2%80%8B.pdf>, İndirme Tarihi: 03/03/2021.
- Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (DBYKP) (1978). <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/D%C3%B6rd%C3%BCnc%C3%BC-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1979-1983%E2%80%8B.pdf>, İndirme Tarihi: 03/03/2021.
- Dubet, F. (2002). *Le déclin de l'institution*. Paris: Seuil.
- Duman, M. Z. (2004). İdris Küçükömer'in sivil toplum anlayışı. *Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 47-52.
- Durgun, Ş. (1997). Türkiye'de sivil toplum ve devlet. *Yeni Türkiye Dergisi*, Yeni Ankara: Türkiye Medya Hizmetleri Yayınları.
- Dursun, D. (2014). *Siyaset bilimi*. Ankara: Beta Yayınevi.
- Eğilmez, M. (2018). *Değişim sürecinde Türkiye: Osmanlı'dan Cumhuriyet'e sosyo-ekonomik bir değerlendirme*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Emrealp, S. (1997). Yerel yönetimler ile sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliği. İçinde T. Ulaş (Der.), *Merhaba Sivil Toplum*. İstanbul: Helsinki Yurttaşlar Derneği Yayını.
- Emrealp, S., (2005). *Yerel Gündem 21 uygulamalarına yönelik kolaylaştırıcı bilgiler el kitabı*, İstanbul: IULA-EMME Yayını.
- Erdoğan, M. (1996). *Anayasal demokrasi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Erdoğan, M. (1998). Sivil toplum: Bir kavramın anatomisi, *Liberal Düşünce Dergisi*, 10-11, 5-21.
- Erkal, M. (1987). Toplumda bir sosyal grup olarak gençlik, *İstanbul üniversitesi İktisat fakültesi Mecmuası*, C.43, 357- 375.
- Eroğlu, H. T. (2006). Yönetime katılma biçimleri ve yerel yönetimlerde demokratik mekanizmalar. *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 11, 191-206.
- Ertan, B. (2010). Demokrasi ve yerel yönetimler. https://www.researchgate.net/publication/238097303_Demokrasi_ve_Yerel_Yonetimler. İndirme Tarihi: 12/02/2020.
- Eryılmaz, B. (2002). Belediyelerde demokrasi geleneği ve değişim ihtiyacı. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 11(3), 6- 21.
- Eryılmaz, B. (2006). *Kamu yönetimi*, İstanbul: Erkam Matbaası.

- Eryılmaz, B. (2019). *Kamu yönetimi düşünceler-yapılar-fonksiyonlar-politikalar*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Eryılmaz, B. ve Biricikoğlu, H. (2011). Kamu yönetiminde hesap verebilirlik. *İş Ahlakı Dergisi*, 4(7), 19-45.
- Esen, A. (2007). Gençliğin yerel siyasete katılımı. *Yerel Siyaset*, Sayı: 23, 1-35.
- European Governance (2001). A white paper, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52001DC0428&rid=2>, İndirme Tarihi: 15/08/2021.
- Eurostat (2020). Population projections. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>, İndirme Tarihi: 21/05/2021.
- Fend, H. (2006). The historical context of transition to work and youth unemployment. In A. C. Petersen and J. T. Mortimer (Edt.), *Youth Unemployment and Society* (pp. 77-94). Cambridge: Cambridge University Press.
- Finer, S. E. (1978). *Comparative government*. Great Britain: Penguin Books.
- Finer, S. E. (1999). *Liberal demokratik devlet, siyaset biliminde temel yaklaşımlar* (Çev: K. Saybaşılı). Ankara: Doruk Yayınları.
- Gençkaya, Ö. F. (1997). Demokratikleşme ve sivil toplum ilişkisi üzerine bir not. *Yeni Türkiye*, S. 18, 98- 106.
- Gençlik ve Spor Bakanlığı- GSB (2013). Ulusal gençlik ve spor politikası belgesi. https://www.gsb.gov.tr/public/edit/files/Mevzuat/ulusal_genclik_ve_spor_politikasi.pdf , Ankara.
- Gençlik ve Spor Bakanlığı- GSB (2018). Stratejik plan 2019- 2023. <https://www.gsb.gov.tr/public/edit/files/strateji/2019-2023-Stratejik-Plan%C4%B1.pdf>. İndirme Tarihi: 01/07/2021.
- Gençlik ve Spor Bakanlığı- GSB (2020). Faaliyet raporu 2020. <https://sgb.gsb.gov.tr/Public/Edit/images/SGB/012014/2020%20Faaliyet%20Raporu.pdf>, İndirme Tarihi: 01/07/2021.
- Geray, C., (1995). Yerel demokrasi, özerklik ve halk katılımı. *Yeni Türkiye Dergisi*, 1(4), 72–75.
- Giancola, F. (2006). The generation gap: More myth than reality?. *Human Resource Planning*, 29(4), 32-37. Retrieved: <https://www.questia.com/library/journal/1G1-157194740/the-generation-gap-more-myth-than-reality>, 17/11/2020.
- Giddens, A. (2001). *Üçüncü Yol ve Eleştirileri* (Çev: N. Şad). İstanbul: Phoenix Yayınevi.

- Golovinski, M. S. (2011). *Event 3.0: How generation y & z are re-shaping the events industry*. London: Newtonstrand.
- Göküş, M. (2010). Küreselleşme sürecinin kamu hizmetine yansması. *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(20), 194-201.
- Gönel, A. (1998). *Araştırma raporu önde gelen STK'lar Türkiye'de sivil toplum kuruluşları*, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Görmez, K. (1993). *Yerel demokrasi ve Türk belediyeciliği*. Ankara: Hizmet İş Sendikası Yayınları.
- Görmez, K. (1995). Türkiye'de Yerel Yönetim Reformu Üzerine. *Yeni Türkiye Dergisi*, 1(4), 327-339.
- Görmez, K. (1997). *Yerel Demokrasi ve Türkiye*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Göymen, K. (1999). Türk yerel yönetiminde katılımcılığın evrimi: Merkezîyetçi bir devlette yönetim dinamikleri. *Amme İdaresi Dergisi*, 32(4), 67-83.
- Göymen, K. (2000). Türkiye'de yerel yönetimler ve yönetim: gereksinimler, önermeler, yönelimler. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 9(2), 3-13.
- Göymen, K. (2004). *Yerel kalkınma önderi ve paydaşı olarak belediyeler*. İstanbul: Pendik Belediyesi Kültür Yayını.
- Göymen, K. (2010). *Türkiye'de yerel yönetim ve yerel kalkınma*. İstanbul: Boyut Yayınları.
- Gözler, K. (2013). *Anayasa hukukuna giriş*, Bursa: Ekin Kitabevi.
- Gözler, K. (2017). *Referandum mu, plebisit mi?*. <http://www.anayasa.gen.tr>, 1-19.
- Gözübüyük Tamer, M. (2010). Tarihsel süreçte sivil toplum. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 7(1), 89- 105.
- Gözübüyük, A. Ş. (2003). *Anayasa hukuku*, Ankara: Turhan Kitabevi.
- Gramsci, A. (1986). *Hapishane defterleri* (Çev: A. Cemgil). İstanbul: Belge Yayınları.
- Güler, B. A. (2003). Yönetişim: Tüm iktidar sermaye, *Praksis*, Sayı: 9, 93-116.
- Güler, B. A. (2006). *Yerel yönetimler-liberal açıklamalara eleştirel yaklaşım*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Güllü, İ. (2010). Gecekondulaşma, gençlik ve dindarlık -Kayseri Argıncık örneği. Doktora Tezi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Kayseri.
- Güner, B. (2019). *Gençlik ve sosyal kimlik: Tunceli gençliği üzerine sosyolojik bir inceleme*. Konya: Çizgi Yayınevi.

- Gür, B. Dalmış, İ., Kırmızıdağ, N., Çelik, Z. ve Boz, N. (2012). *Türkiye'nin Gençlik Profili*. Ankara: SETA Yayınları.
- Gür, E. ve Bahçeci, D. (2014). *Avrupa'da gençlerin katılımı ve gençlik politikası*, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Gürbüz, S. (2015). Kuşak farklılıkları: Mit mi, gerçek mi?. *İş ve İnsan Dergisi*, 2(1), 39-57.
https://www.researchgate.net/publication/283245538_Kusak_Farkliliklari_Mit_mi_Gercek_mi.
- Güz, N. (2011). Seçimler, kamuoyu araştırmaları ve medya. *Kamuda Sosyal Politika*, 16(1), 30-40.
- Habitat Derneği (2020). *Türkiye'de Gençlerin İyi Olma Hali Araştırması*, İstanbul.
- Haktankaçmaz, İ. (2004). Türk kamu yönetiminde yönetişimin uygulanabilirliği, *Amme İdaresi Dergisi*, S. 37, 45-62.
- Hammill, G. (2005). Mixing and managing four generations of employees, *Fdumagazine* *Online*.
<https://portal.fdu.edu/newspubs/magazine/05ws/generations.htm>
- Haşlak, İ. (2006). Sosyal ve siyasal düşüncede sivil toplum tartışmaları ve toplulukçu düşüncede topluluk, birey ve devlet anlayışı. *III. Uluslararası Sivil Toplum Kongresi*, Çanakkale, 3-8.
- Hegel, F. (1991). *Hukuk felsefesinin prensipleri* (Çev: C. Karakaya). İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Henden, H. B. (2004- 2005). Katılımcı yerel yönetim anlayışında e-belediyeciliğin yeri ve önemi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(1), 2-13, <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/114/114>.
- Heywood, A. (2003). *Political ideologies an introduction*, New York: Palgrave Macmillan Press.
- Heywood, A. (2007). *Siyaset* (Çev.: B. B. Özipek). Ankara: Adres Yayınları.
- Heywood, A. (2016). *Siyasetin ve uluslararası ilişkilerin temel kavramları* (Çev.: F. Bakırcı), Ankara: BB101 Yayınları.
- Hirst, P. and Thompson, G. (1996). *Küreselleşme sorgulanıyor* (Çev.: Ç. Erdem ve E. Yücel). Ankara: Dost Kitabevi.
- Hocaoğlu, D. (1997). Sivillik ve demokrasi, *Yeni Türkiye*, S. 18, 106-108.
- Hood, C. (1991). A Public management for all seasons?. *Public Administration*, Vol. 69, Spring, 3-19, <https://eclass.uoa.gr/>

modules/document/file.php/PSPA108/4NMP%20all%20seasonsfulltext.pdf,12/02/2020.

Hudock, A. (1999). *NGOs and civil society: Democracy by proxy?*. Cambridge Polity Press.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (İBYKP) (1967). <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/%C4%B0ikinci-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1968-1972%E2%80%8B.pdf>, İndirme Tarihi: 03/03/2021.

İMV-SAM (1999). *Türk gençliği 98: Suskun kitle büyüteç altında*, Konrad Adenaur Vakfı.

İnalçık, H. (1998). Tarihsel bağlamda sivil toplum ve tarikatlar. İçinde E. F. Keyman ve A. Y. Sarıbay (Der.) *Küreselleşme, Sivil Toplum ve İslam*. İstanbul: Vadi Yayınları.

İnanır, S. (2005). Bildiğimiz gençliğin sonu. *Birikim Dergisi*, Sayı:196, 37-52.

Jones, G. (1988). Integrating process and structure in the concept of youth: A case for secondary analysis. *The Sociological Review*, 36/ 4, 706-732.

Kahveci, N. (1994). *Demokrasi ve İslam*. Ankara: Türk Demokrasi Vakfı (TDV) Yayınları.

Kalaycıoğlu, E. (1998). Sivil toplum ve neopatrimonyal siyaset. İçinde A. F. Keyman (Edt.), *Küreselleşme, sivil toplum ve İslam* (ss. 114-130). Ankara: Vadi Yayınları.

Kamensky, J. M. (1996). Role of the reinventing government movement in federal management reform. *Public Administration Review*, 56 (3), 247-256.

Kanca, O. C. (2017). 5018 sayılı kanun üzerine bir değerlendirme. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 493-505. DOI: 10.18506/anemon.293419.

Kapani, M. (2016). *Politika bilimine giriş*. Ankara: BB101 Yayınları.

Kar, B. (2006). İyi yönetim. *Yerel Siyaset Dergisi*, 1(6), 39- 51.

Karaçor, S., Oltulu, A. (2011). Demokrasi ve yönetim boyutu ile yeni kamu yönetimi anlayışı. *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Cilt:16, 11(22), 405-412.

Karadağ, A. (2005). Demokratikleşme ve sivil toplum, liberal düşünce topluluğu örneği. İçinde L. Sunar (Edt.), *Sivil toplum ve demokrasi*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Karaman, L. (1990). Sivil toplum kavramı ve Türkiye üzerine değerlendirmeler. *Türkiye Günlüğü*, S.10, 4- 22.

- Karasu, K. (2012). Kamu özel ortaklığı: Sözleşme sisteminin genelleşmesi. İçinde B. Övgün (Edt.), *Kamu Yönetimi: Yapı İşleyiş Reform Kitabı* (ss.79-86). Ankara: AÜSBF Kamu Yönetimi Araştırma ve Uygulama Merkezi (KAYAUM).
- Karpat, K. H. (2006). *Osmanlı'da değişim, modernleşme ve uluslaşma*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Karpat, K. H. (2013). *İslam'ın siyasallaşması*, İstanbul: Timaş.
- Kaya, E., Şentürk, H., Daniş, O., Şimşek, S. (2007) *Modern Kent Yönetim-I*, İstanbul: Okutan Yayıncılık.
- Kayıkçı, S. (2007). Küreselleşmenin kamu yönetimi paradigmasına etkisi ve Türk kamu yönetimine yansımaları. *Mülkiye Dergisi*, 31(256), 165-184.
- Keane, J. (1993). *Sivil toplum ve devlet-Avrupa'da yeni yaklaşımlar* (Çev.: E. Akın, A. Bora, A. Çiğdem, L. Köker, M. Küçük, A. Nur). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Keklik, N. (1987). *Felsefenin temel ilkeleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Keleş, H. N. (2011). Y kuşağı çalışanlarının motivasyon profillerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Bahçeşehir Üniversitesi Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 129-139.
- Keleş, R. (1995). Hizmette halka yakınlık (subsidiarity) ilkesi ve yerel yönetimler. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 4(1), 3-14.
- Kentel, F. (2005). Türkiye'de genç olmak: konformizm ya da siyasetin yeniden inşası. *Birikim Dergisi*, Sayı:196, 11- 18.
- Keser, A. ve Sucu, Ş. (2021). Türkiye'de kamu denetçiliği politikasının oluşturulması: bir kamu politikası analizi. *Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi /Journal of Turkish Social Sciences Research Hasan Kalyoncu Üniversitesi*, 6(1), 49-70.
- Kesgin, B. (2019). Gençlik gönüllü kuruluşlar ve katılım ilişkisi. <https://www.academia.edu/25242243/young>, İndirme Tarihi: 27/12/2019.
- Keskin, E. B., Erbey N., H., Odaman, C. Y. ve Tatlı, Y. (2011). Kent konseylerinin yerel demokratik yönetim mekanizması işlevinin değerlendirilmesi. *Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı, Kent Konseyleri Sempozyumu*, 306-322.
- Kestellioğlu, G. (2011). Yerel demokrasi ve kent konseyleri: Kahramanmaraş örneği. B. E. Keskin (Edt.), *Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı*. Bursa: Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınları Dizisi-1.
- Keyman, E. F. (2004). Avrupa'da ve Türkiye'de sivil toplum. https://stk.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/02/01/keyman_std_3.pdf, İndirme Tarihi: 19/01/2020.

- Keyman, E. F. (2006). *Türkiye’de sivil toplumun serüveni: imkansızlıklar içinde bir vaha*. Ankara: Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Yayını.
- Kışlalı, A. T. (2010). *Siyasal sistemler: siyasal çatışma ve uzlaşma*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kızılkaya, A., Karakullukçu, Ö. F. ve Kömürcü, C. (2013). Son 10 yıllık dönemde gençlik politikaları bağlamında yaşanan demokratik evrim süreci. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 224-235.
- Kimmel, D. C., and Weiner, I. B. (1994). *Adolescence: A developmental transition*. New York: Publishers Wiley 2nd edition.
- Klisberg, B. (1994). Redesigning the state profile for social and economic development and change. *International Review of Administrative Sciences (SAGE, London, Thousand Oaks and New Delhi)*, Vol: 60, 179-182.
- Kocaoğlu, M. (2018). Yerel yönetimlerde yönetim uygulamaları: Serik belediyesi örneği., *Asia Minor Studies , Agp Sempozyum Özel Sayısı*, 150-165.
- Koç, T. (2010). *Yönetişim sarmalında bir kent: Adana yerel demokrasi ve katılım söylemiyle iktidarın kullanımı*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Koçak, H. (2009). Küreselleşme ve yerelleşme çağında yerel demokrasi ve kentsel yaşam. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 10, 133-142.
- Koçak, S. Y. (2010). Kamu yönetiminde açıklık için bilgi edinme hakkı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 23, 115-125.
- Koçak, S. Y. ve Kavsara, V. (2012). 5302 sayılı kanun sonrasında il özel idarelerinde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 10 (20), 61-92. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/comuybd/issue/4103/54052>.
- Koçak, S. Y. ve Yüksel, G. (2010). Türk kamu yönetiminde etik ve kamu görevlileri etik kurulu. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*. Sayı:2, 73-96. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/bilgisosyal/issue/29131/311596>.
- Köker, L. (1992). *Demokrasi Üzerine Yazılar*. Ankara: İmge Yayınları.
- Köker, L. (2008). *Demokrasi, eleştiri ve Türkiye*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Kösecik, M. (2010). Türk yerel yönetim sistemi açısından avrupalılaştırma ve çok düzlemli yönetim. İçinde M. A. Çukurçayır (Edt.), *Yönetişim-Kuram, Boyutlar, Uygulama*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Köylü, M. (2016). *27 Mayıs’tan 15 Temmuz’a darbelerin siyasi tarihi*. Ankara: Kripto Yayınları.
- Kuçuradi, İ. (1998). Yirmibirinci yüzyılın eşğinde demokrasi kavramı ve sorunları. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 15, 21-28

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/huefd/issue/42279/506980>, İndirme Tarihi: 31 Aralık 2019.

- Kulaksızoğlu, A. (1990). Gençlik çağı ve ölkemizde gençlik sorunları. *Marmara Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı: 2, 133- 144.
- Kurtaran, Y. (2008). Türkiye’de gençlik alanında devletin rolü. İçinde Y. Kurtaran, G. Nemutlu ve N. Yentürk (Edt.), *Türkiye’de Gençlik Çalışması ve Politikaları* (s. 129- 166). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kurtaran, Y. (2014). Neden bugün gençleri tartışıyoruz. *Yeni Zamanlarda Genç Yurttaşların Katılımı Konferansı Bildiriler Kitabı*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kutlu, Ö. (2003). Kamu yönetiminde küreselleşme. İçinde M. A. Çukurçayır (Edt.) *Küresel Sistemde Siyaset, Yönetim ve Ekonomi*. Konya: Çizgi Yayınevi.
- Küçükömer, İ. (1994). *Sivil Toplum Yazıları*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Lamba, M. (2012). Yerel yönetişimde farkındalık: Antalya ili örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi Dergisi*, 17(1), 495-509.
- Lamba, M. (2014). Yeni kamu yönetimi perspektifinden Türkiye’de kamu yönetimi reformları: genel gerekçeler üzerinden bir inceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi Dergisi*, 19(3), 135-152. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/sduibfd/issue/20814/222662>.
- Levickaite, R. (2010). Generations x y z: how social networks form the concept of the world without borders the case of lithuania limes, 3(2), 170-183. https://www.researchgate.net/publication/241715741_Generations_x_y_z_How_social_networks_form_the_concept_of_the_world_without_borders_the_case_of_Lithuania.
- Lewis, B. (2020). *Modern Türkiye’nin doğuşu*. İstanbul: Arkadaş Yayınları.
- Lijphart, A. (1986). *Çağdaş demokrasiler* (Çev.: E. Özbudun ve E. Onulduran). Ankara: Türk Demokrasi Vakfı ve Siyasi İlimler Derneği Yayını.
- Lijphart, A. (2014). *Demokrasi modelleri: otuz altı ölkede yönetim biçimleri ve performansları* (Çev.: G. Ayas ve U. Bulsun). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Lipset, S. M. (1986). *Siyasal insan* (Çev.: M. Tunçay). Ankara: Teori Yayınları.
- Lull, J. (2000). *Popüler müzik ve iletişim*, İstanbul: Çiviyazıları/Litera.
- Lüküslü, G. D. (2003). Günümüz Türkiye gençliği: ne kayıp bir kuşak ne de ölkenin aydınlık geleceği. İçinde: Y. Kurtaran, G. Nemutlu ve N. Yentürk (Edt.), *Türkiye’de Gençlik Çalışması ve Politikaları* (s.287- 297). İstanbul İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Lüküslü, G. D. (2005). Farklı kitaplardan farklı açılardan gençlik analizleri. *Birikim Dergisi*, Sayı:196, 69-73.
- Lüküslü, G. D. (2009). *Türkiye’de gençlik miti: 1980 sonrası Türkiye gençliği*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mardin, Ş. (2013). *Türkiye’de toplum ve siyaset*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Martens, K. (2002). Mission impossible? defining nongovernmental organizations. *Valuntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, September, 13(3), 271- 285. <https://www.jstor.org/stable/27927790?seq=1>
- Mead, M. (1970). *Culture and commitment: A study of generation gap*. New York: Natural History Press.
- Memur Sendikaları Konfederasyonu (Memur-Sen) (2013), *Türkiye Gençlik Profili Araştırması*, Ankara.
- Nacak, O. (2014). Temsili demokrasinin sorun alanları ve çözüm noktasında yeni bir model: katılımcı demokrasi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 32, 194-214.
- Nas, T. F. (2016). 1960’lardan AB’ye katılıma kadar Türkiye ekonomisi. İçinde A. E. Çakır, *AB- Türkiye İlişkilerinin 50 Yılı: Bir Sisifos Hikayesi* (s.89- 118). Ankara: BB101 Yayınları.
- Naumovski, B. (2011). *EU youth policies, the transition from the independent “youth in action” to the integrated “erasmus for all” program and its future impact on youth organizations and their work*. Unpublished Master Thesis, Fulda: Hochschule Fulda University of Applied Sciences Department of Social and Cultural Studies.
- Neziroğlu, İ. ve Yılmaz, T. (2013). *Hükümet programları ve genel kurul görüşmeleri, Cilt 1-10*. Ankara: TBMM Basımevi.
- Noyan, C. (2007). Türkiye’de Avrupa Birliğine uyum sürecinde sivil toplum örgütlerinin yeri ve önemi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Niğde.
- Okçu, M. (2007). Yönetişim tartışmalarına katkı: Avrupa birliği için yönetim ne anlama geliyor?. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(3) <http://acikerisim.sdu.edu.tr/xmlui/handle/123456789/44686>, 29/02/2020.
- Okçu, M. (2012). Değişen dünyayı anlamak için önemli bir kavram: Yönetişim. İçinde F. N. Genç (Edt.), *Yönetişim ve Yönetim Ekseninde Kamu Yönetimi*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Oktay, F., Şentuna, M., Cenk, M., Görbil, V. ve Şener, T., Türkiye’de gençlik politikası. İçinde E. Bornemark ve V. Görbil (Edt.), *Gençlik Politikalarına Giriş- İsveç ve Türkiye Bakış Açılıarı* (s.13- 19). Ankara: Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı.

- Oktaý, T. (2017). Gençlięe yönelik politika ve uygulamalarda yerel yönetimlerin rolü, *MANAS Sosyal Arařtırmalar Dergisi*, 6(3), 309- 337.
- On Birinci Kalkınma Planı (OBKP) (2019). <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf>, İndirme Tarihi: 03/04/2021.
- Onbaşı, F. (2015). *Sivil toplum*. İstanbul: L&M Yayınları.
- Onuncu Kalkınma Planı (OKP) (2013). <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Onuncu-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2014-2018.pdf>, İndirme Tarihi: 03/03/2021.
- Onuncu Kalkınma Planı. (2015). *Gençlik çalışma grubu raporu*. Ankara T.C. Kalkınma Bakanlığı.
- Osborne, D. and Gaebler, T. (1993). *Reinventing government, how the entrepreneurial spirit is transforming the public sector*. New York: Plume Books.
- Oy, B. (2014). Üniversitelerde ifade ve örgütlenme özgürlüğü. İçinde L. Yurttagüler, Y. Kurtaran ve B. Oy (Der.), *Özerklik ve Özgürlükler Açısından Türkiye 'de Gençlik Politikaları*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ökmen, M. (2005). Küreselleşme sürecinde yerelleşme eğilimleri ve yerel yönetimler. İçinde H. Özgür ve M.Köseçik (Edt.), *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-1* (s.539-564). Ankara: Nobel Yayınları.
- Önder, M., Akın, A. ve Ayhan, E. (2019). *Türkiye gençlik STK'ları profili*. Ankara: Gençlik ve Spor Bakanlığı, ISBN: 978-605-4858-44-6.
- Önen, M. ve Kurnaz, S. (2017). Kamu yönetimi reformlarında yeni perspektifler ve arayışlar. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 4(8), 51- 70.
- Öner, O. (2011). Kamu yönetiminde hizmet sunumunun etkinleştirilmesi: iyi yönetim. Yüksek Lisan Tezi. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Tokat.
- Öner, Ş. (2001). Belediyelerde yönetime katılmada halkla ilişkilerin rolü ve önemi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 100-114.
- Özbudun, E. (1998). Türkiye'de sivil toplum ve demokratik konsolidasyon. İçinde E. Özdalga ve S. Persson (Edt.), *Sivil Toplum, Demokrasi ve İslam Dünyası* (s. 111-127). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Özcan, L. ve Yurttaş, F. (2010). Kent konseyleri müzakereci demokrasinin uygulama alanı olarak düşünülebilir mi?. İçinde B. Parlak (Edt.), *Yerel Yönetimler Yerel Siyaset ve Kentsel Politikalar* (s.168-169). Bursa: Dora Yayıncılık.
- Özdek, Y. (1999). Globalizmin ideolojik hegemonyası. *Amme İdaresi Dergisi*, 32(3), 25-47.

- Özden, K. (2005). *Ombudsman: Yeni yönetim anlayışı için bir model*. İstanbul: Tasam Yayınları.
- Özer, M. A. (2005). Günümüzün yükselen değeri: Yeni kamu yönetimi. *Sayıştay Dergisi*, Sayı:59, 3-46.
- Özer, M. A. (2006). *Avrupa Birliği yolunda Türk kamu yönetimi*. Platin Yayınevi, Ankara.
- Özer, M. A., Akçakaya, M., Yaylı, H. ve Batmaz, N. Y. (2016). *Kamu yönetimi modern (yapı ve süreçler)*. Ankara: Adalet Yayınları.
- Özer, M. H. (2008). Günümüz itibarıyla sivil toplum kuruluşlarının iktisadi ve sosyal fonksiyonları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (Marmara Üniversitesi)*, 7(2), 86-97.
- Öztekin, A. (2000). *Siyaset bilimine giriş*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Öztürk, N. K. ve Coşkun, B. (2000). Kamu yönetiminde yeniden yapılanma ve kamu hizmetlerinde kalite: Etiksel bir bakış. *Türk İdare Dergisi*, 72(426), 145- 151.
- Palabıyık, H. (2003). Yönetimden yönetişime: Yönetişim, kentsel yönetişim ve uygulamaları ile yönetişimde ölçülebilirlik üzerine açıklamalar. İçinde M. A. Çukurçayır ve A. Tekel (Edt.), *Yerel ve Kentsel Politikalar*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Palabıyık, H. (2004). Yönetimden yönetişime geçiş ve ötesi üzerine kavramsal açıklamalar. *Amme İdaresi Dergisi*, 37(1), 63-85.
- Parlak, B. (2011). *Yönetim bilimi ve çağdaş yönetim teknikleri*. Ankara: Beta Yayıncılık.
- Parlak, B. ve Sobacı, M. Z. (2010). *Kuram ve uygulamada kamu yönetimi ulusal ve küresel perspektifler*. Bursa: Alfa Aktüel Yayınları.
- Petersen, A. C. and Mortimer, J.T. (Edt.) (2006). *Youth unemployment and society*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pollitt, C. (2001). Clarifying convergence striking similarities and durable differences in public management reform. *Public Management Review*. 3(4), 471–492.
- Popper, K. (1989). Demokrasi teorisine dair (Çev.: Ü. Özdağ). *İlim ve Sanat*, Sayı:23.
- Popper, K. R. (1993). *Açık toplum ve düşmanlarına yeniden bakış* (Çev.: İ. Dağı), İçinde A: Yaylı (Der.), *Sosyal ve Siyasal Teori: Seçme Yazılar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Powell, B. (1990). *Çağdaş demokrasiler*. Ankara: Türk Demokrasi Vakfı Yayınları.
- Pustu, Y. (2005). Yerel yönetimler ve demokrasi. *Sayıştay Dergisi*, Sayı: 57, s.121-134.

- Reyhan, H., Şenalp, M. G. (2005). Emperyalizmin kurumsallaşma süreci: küresel yönetim, yönetişimci devlet ve stk'laştırılan sendikal hareket. *Siyaset ve Toplum Dergisi*, 3, 126-152.
- Richard, E. (1999). "Tools of Governance", In B. N. Hague and B. D. Loader (Ed.), *Digital Democracy, Discourse and Decision Making in the Information Age* (p.73-86). London: Routledge Taylor & Francis Group.
- Rosenblum, N. L. and Post, R. C. (2001). *Civil society and government*, Princeton: Princeton University Press.
- Ryfman, P. (2006). *Sivil Toplum Kuruluşları* (Çev.: İ. Yerguz). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sala, B. (2016). Yeni demokrasi arayışları ve Türkiye'de yerel yönetim politikaları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(6), 1716-1728.
- Salamon, L. M., Anheier, H. K., List, R., Sokolowski, S. W., (1999). *Global civil society: dimensions of the nonprofit sector*. Baltimore: The John Hopkins Center for Civil Society Studies.
- Sarıbay, A. Y. (1995). *Postmodernite, sivil toplum ve İslam*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sarıbay, A. Y. (1996). *Siyasal sosyoloji*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Sarıbay, A. Y. (1997). Türkiye'de demokrasi ve sivil toplum. *Liberal Düşünce Dergisi*, 2(6), 32-43.
- Sarıbay, A. Y. (2000), *Kamusal Alan, diyalojik demokrasi, sivil itiraz*. İstanbul: Alfa Yayınevi.
- Sarıbay, A. Y. ve Kalaycıoğlu, E. (2000). *Türkiye'de politik değişim ve modernleşme*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Sarıçayır, E. (2009). Avrupa Birliği gençlik politikaları çerçevesinde gençlik programı ve etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *İstanbul Üniversitesi SBE*, İstanbul.
- Sartori, G. (1996). *Demokrasi teorisine geri dönüş* (Çev.: T. Karamustafaoglu ve M. Turhan). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Savcı, B. (1974). Bir çağcıl demokrasiyi arayış. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 29(02), 53- 64.
- Savran, G. A. (2013). *Sivil toplum ve ötesi, Rousseau, Hegel, Marx*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Saygılıoğlu, N. ve Arı, S. (2003). *Etkin devlet: kurumsal bir tasarı ve politika önerisi*. İstanbul: Sabancı Üniversitesi Yayınları.

- Schillemans, L. and Bouverne- De Bie, M. (2014). Yerelde gençliğin katılımı için olanaklar: Flaman bölgesi örneği (Çev.: H. Akay). İçinde V. Yılmaz ve D. Bahçeci (Der.), *Gençlerin Siyasal Katılımı* (s. 137-147). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Schmidt, M. (2002). *Demokrasi kuramlarına giriş* (Çev.: M. E. Köktaş). Ankara: Vadi Yayınları.
- Schumpeter, J. A. (2003). *Capitalism, socialism and democracy*. London and New York: Routledge Press.
- Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (SBYKP) (2000). <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Sekizinci-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2001-2005.pdf>, İndirme Tarihi: 03/03/2021.
- Sertkaya Zorlu, E. (2021). Toplumun ve bireyin bilgi edinme hakkı. *Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(2), 511-527. DOI: 10.51562/nkuhukuk.2021227.
- Sezer, Ç. ve Dizman, İ. (2010). *12 Eylül'ün 30. yılında 30 yıl 30 hayat*. Ankara: Mge Kitabevi.
- Sezik, M. (2019). Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının işlevleri ve sorun alanları, *Research Studies Anatolia Journal*, 2(4), 118- 125.
- Shah, A.and Shah, S. (2006). The new vision of local governance and the evolving roles of local governments”. In A. Shah (Ed.), *Local Governance in Developing Countries* (p.1-46), Washington: The World Bank.
- Sinanoğlu, O. ve Turan, R. (1997). *Bilim İdeoloji ve Gençlik*. İstanbul: Kasem Ltd. Şti.
- Siurala, L. (2005). *European framework of youth policy*. Strasbourg: Directorate of Youth and Sport Council of Europe Publishing.
- Sobacı, M. Z. (2007). Yönetişim kavramı ve Türkiye’de uygulanabilirliği üzerine değerlendirmeler. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 219-236.
- Sobacı, M. Z. (2013). Yönetişim ve politika transferi: Koşulsallık bağlamında bir analiz. İçinde M. A. Çukurçayır ve H. T. Eroğlu (Edt.), *Yönetişim*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Sosyal Demokrasi Vakfı (SODEV). (2020). *Türkiye'nin Gençliği Araştırması*.
- Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Araştırmalar Merkezi (SEKAM). (2016). *Türkiye gençlik raporu*. İstanbul.
- Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Araştırmalar Merkezi (SEKAM). (2018). *15 Temmuz askeri darbe girişiminin öncesi ve sonrasında gençliğin durumu*. İstanbul.
- Sözen, S. (2005). *Teori ve uygulamada yeni kamu yönetimi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Stoker, G. (1998). Governance as theory: five propositions, *International Social Science Journal*, 50(155), 17-58, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/issj.12189>, İndirme Tarihi: 19/02/2020.
- Streeten, P. (1997). Nongovernmental organizations and development, *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 554(1), 193- 210. (<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0002716297554001012>).
- Sunar, İ. (1999). Sivil toplum ve İslamiyet. İçinde E. Özdalga ve S. Person (Edt.), *Sivil Toplum, Demokrasi ve İslam Dünyası*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Sunay, R. (2001). *İfade hürriyetinin muhtevası ve sınırları*. Ankara: Liberal Düşünce Topluluğu.
- Şahinbaş, Y. (2016). *Gençliğin siyaset algısı ve yönelimleri: trakya üniversitesi öğrencileri üzerine bir çalışma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Şat, N. (2009). Yeni kamu yönetimi anlayışı: weber bürokrasisinin sonu mu?. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), Aralık, 93-108.
- Şener, S. (2013). *Türkiye’de gençlik: beklentiler, problemler ve düşünceler*. İstanbul: İnkılap Basım Yayım.
- Şimşek, B. (2000). *Gönüllü kuruluşların küreselleşmesi, küreselleşmenin insani yüzü*. İstanbul: Alfa Basın Yayın Dağıtım.
- Tağma, K. (2002). *Siyasi sistemler, yönetim modelleri ve Türkiye*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Talas, M. (2011). Sivil toplum kuruluşları ve Türkiye perspektifi. *TÜBAR*, XXIX, 387-401.
- Tanör, B. (1994). *İki anayasa: 1961-82*, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Tartanoğlu, Ş. (2014). Sosyal dışlanma. İçinde A. Tokol ve Y. Alper (Edt.), *Sosyal Politika* (s. 270-282), Bursa: Dora Basım.
- Taştekin, A. (2020). Türkiye’de sivil toplum örgütlerinin yerel karar alma sürecine katılımı. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10 (19), 195-211. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/duibfd/issue/54251/711097>.
- Taylor, C. (1990). Modes of civil society. *Public Culture*, 3(1), 95- 118, <https://read.dukeupress.edu/public-culture/article-abstract/3/1/95/32053/Modes-of-Civil-Society>.
- Tekeli, İ. (2002). *STK’lar yerelleşme ve yerel yönetim*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

- Tekeli, İ. (2009). *Proje demokrasisi kavramı üzerine, akılcı planlamadan, bir demokrasi projesi olarak planlamaya*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tekeli, İ. (2012). *Türkiye için STK'lar ve katılımcı demokrasi yazıları*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tekeli, İ. (2017). 1990'lı yıllar: siyasal düzenin aşınması, ekonomik kriz ve planlamada umutların GAP'a bağlanması. İçinde F. Barbaros ve E. J. Zürcher (Edt.), *Modernizm'in Yansımaları: 90'lı Yıllarda Türkiye* (s. 10-40). Ankara: Efil Yayınevi.
- The Commission on Global Governance (1995). *Our global neighbourhood*. Oxford: Oxford University Press.
- Toksöz, F. (1983). *Dernekler, Cumhuriyet dönemi Türkiye ansiklopedisi*. Cilt: 2, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Toksöz, F. (2008). *İyi yönetim el kitabı*. İstanbul: TESEV Yayınları.
- Tolbize A. (2008). *Generational differences in the workplace. research and training center on community living*. Twin Cities: University of Minnesota.
- Toman, M., Akyiğit, H. ve Uysal, A. F. (2013). Türkiye'de sürdürülebilir sosyo-ekonomik kalkınmada sivil toplum kuruluşlarının rolü: Akşehir ilçesi örneği. *Ulusal Kop Bölgesel Kalkınma Sempozyumu*. Konya.
- Toprak Karaman, Z. (2000). Yönetim stratejilerindeki gelişmeler. *Türk İdare Dergisi*, 426, 37-53.
- Tosun, G. E. (2001a). *Demokratikleşme perspektifinden devlet-sivil toplum ilişkisi*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Tosun, G. E. (2001b). Türkiye'de devlet-sivil toplum ilişkisi bağlamında demokrasinin pekişmesinin önündeki engellere ilişkisi kuramsal ve pratik bir yaklaşım. *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi, Ege Akademik Bakış*, 1(1), 224-243.
- Tosun, G. E. (2004). Elektronik demokrasi. İçinde M. Acar ve H. Özgür (Edt.), *Çağdaş Kamu Yönetimi II*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Tosun, G. E. (2005). Türkiye'de devlet-sivil toplum ilişkisi ve demokratik pekişmenin önündeki engeller. İçinde L. Sunar (Edt.), *Sivil Toplum ve Demokrasi* İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Tosun, G. E., (2003). Sivil toplum. İçinde M. Acar ve H. Özgür (Edt.), *Çağdaş Kamu Yönetimi 1: Konular, Kuramlar, Kavramlar* (s. 227-255). Ankara: Nobel Yayınları.
- Touraine, A. (2000). *Demokrasi Nedir?* (Çev.: O. Kunal). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Tunç, H. (1999). *Anayasa hukukuna giriş*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Tunç, H. (2008). Demokrasi türleri ve müzakereci demokrasi kavramı. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.XII, 1113- 1132.
- Tunç, H. ve Aktaş, H. (1998). Batıda ve Türkiye’de sivil toplum (gelişim süreci). *Liberal Düşünce Dergisi*, Sayı: 9, 72- 89.
- Turan, H. (2015). 5355 sayılı yasaya göre Türkiye’de birlikler: hizmet sunumunda adem-i merkezîyetçi ve katılımcı yaklaşım. *Strategic Public Management Journal*, 1(2), 72-87. DOI: 10.25069/spmj.290429.
- TurkStat, (2019). Address Based Population Registration System. <https://data.tuik.gov.tr/>, İndirme Tarihi: 21/05/2021.
- TurkStat, Youth in Statistics, (2019), <https://data.tuik.gov.tr/>, İndirme Tarihi: 21/05/2021.
- Tutum, C. (1994). *Kamu yönetiminde yeniden yapılanma*. Ankara: TESAV Yayını.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, (1982).
- Türkiye Gençlik Sivil Toplum Kuruluşları Platformu (TGSP). (2018). *Türkiye’nin Gençleri*. İstanbul.
- Twenge, J. M. (2010) A review of the empirical evidence on generational differences in work attitudes. *Journal of Business and Psychology*, 25(2), 201-210. <https://psycnet.apa.org/record/2010-09809-002>
- Uçkan, Ö. (2003a). E-Devlet, e-demokrasi ve e-yönetişim modeli: bir ilkesel öncelik olarak bilgiye erişim özgürlüğü. *Strateji ve Analiz Aylık E-Dergisi*, Sayı:5, s.2-13.
- Uçkan, Ö. (2003b). *E-devlet, e-demokrasi ve Türkiye*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- UNDP. (2020). Governance for sustainable human development, a UNDP policy document good governance and sustainable human development. <http://mirror.undp.org/magnet/policy/chapter1.htm>, İndirme Tarihi: 07/02/2020.
- Uslu, F. B. (2013). AB’de ve Türkiye’de gençlik politikaları uygulamaları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Dokuz Eylül Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İzmir.
- Usta, S. (2006). Avrupa Birliği’ne giriş sürecinde sivil toplum kuruluşları: sivil toplum, demokrasi ve güven. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Konya.
- Utlu, E. ve Er, A. (2021). Yerel katılım bağlamında dijital dönüşümden dijital yönetişime belediyeler: uygulamalar, imkânlar ve öneriler. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (41), 97-110. DOI: 10.35343/kosbed.864042.

- Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (ÜBYKP). (1972), <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/%C3%9C%C3%A7%C3%BCnc%C3%BC-Be%C5%9F-Y%C4%B1l%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1973-1977%E2%80%8B.pdf>, İndirme Tarihi: 03/03/2021.
- Ünalp Çepel, Z. (2006). Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyelik sürecinde sivil toplum kuruluşlarının rolü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği Anabilim Dalı*, İzmir.
- Vatandaş, C. (2018). *Cumhuriyetin tarihi*. İstanbul: Pınar Yayınları.
- Wallace, J. E. (2006). Work commitment in the legal profession: a study of baby boomers and generation xers. *International Journal Of The Legal Profession*, 13(2), 137–151. https://www.researchgate.net/publication/233105092_Work_Commitment_in_the_Legal_Profession_A_Study_of_Baby_Boomers_and_Generation_Xers
- Watson, R. T. and Mundy, B. (2001). A strategic perspective of electronic democracy. https://www.researchgate.net/publication/220427524_A_Strategic_Perspective_of_Electronic_Democracy; <https://dl.acm.org/doi/pdf/10.1145/357489.357499>, İndirme Tarihi: 23/01/2020.
- Wedel, H. (2007). Türkiye Cumhuriyeti'nde sivil toplumun nüveleri-demokratikleşmenin taşıyıcısı mı, yeni bir seçkinler örgütlenmesi mi?. İçinde F. İbrahim ve H. Wedel (Der.), *Ortadoğu'da Sivil Toplumun Sorunları* (s. 137-163). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Wickwar, H. (1989). *The political theory of local government*. Carolina: Universty Of South Carolina Pres.
- Williams, K. C. and Page, R..A. (2011). Marketing to the generations. *Journal of Behavioral Studies in Business*, April, 1-17, Erişim: https://www.researchgate.net/publication/242760064_Marketing_to_the_Generations
- Williamson, H. (2002). *Supporting young people in europe, principles, policy and practice*. Strasbourg: Council of Europe.
- Wise, L. R. (2002). Public managment reform. competing drivers of change. *Public Administration Review*, January, 62(5), 556- 567. https://www.researchgate.net/publication/227727332_Public_Management_Reform_Competing_Drivers_of_Change.
- Yalçın, D., Akbıyık Y., Özkaya, B. G., Akbulut, D. A., Tokgöz, E., Turan, R., Köstüklü, N., Balcıoğlu, M., Tural, M. A., Eraslan, C. ve Avcı, C. (2011). *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, Semih Matbaacılık.
- Yalçındağ, S. (1999). Belediyelerde halk katılımı. *Türk İdare Dergisi*, 71(424), 49-72.

- Yaprak, Ş. ve Bacak, B. (2005). Kadınların çalışma yaşamına katılmanın araştırılmasında sivil toplum kuruluşların rolü. *II. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi Bildiriler Kitabı: Küresel Eşitlik*, Çanakkale.
- Yayla, A. (1993). *Liberal bakışlar*. Ankara Siyasal Kitabevi.
- Yayla, A. (2004). *Siyasi düşünceler sözlüğü*. Ankara: Adres Yayınları.
- Yazıcı, E. (2001). *Üniversite gençliğinin sosyo- kültürel profili üzerine bir alan araştırması: gazi üniversitesi örneği*. Ankara: G.Ü. İletişim Fakültesi Yayınları.
- Yazıcı, S. (2009). *Demokratikleşme sürecinde Türkiye*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (YBYKP). (1995). <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Yedinci-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1996-2000%E2%80%8B.pdf>, İndirme Tarihi: 03/03/2021.
- Yentürk, N. (2007). İstatistikleriyle Türkiye’de gençlik. Gençlik Çalışmaları Birimi, <http://genclik.bilgi.edu.tr/docs/istatistiklerlegenclik.pdf>, İndirme Tarihi: 19/05/2021.
- Yentürk, N. (2008). Gençlerin yaşamlarını çevreleyen alanlarda gençlik politikaları önerileri. İçinde N. Yentürk, Y. Kurtaran, G. Nemutlu (Edt.), *Türkiye’de Gençlik Çalışması ve Politikaları*, (s. 47-79). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Yetiş, M. (2005). *Tocqueville, demokratik devrim ve sivil toplum*. Ankara: AÜSBF Gelişme ve Toplum Araştırmaları Merkezi Tartışma Metinleri, No: 87.
- Yıldırım M. (2009). Kamu yönetiminde yeni bir ikilem: yurttaş odaklılık ya da müşteri odaklılık. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 10(1), 99-115.
- Yıldırım, A. (2014). Türkiye’de yerel yönetişimin uygulanabilirliği ve yerel gündem 21 örneği üzerinden bir inceleme. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 75-96. <https://dergipark.org.tr/en/pub/anemon/issue/1833/22332>.
- Yıldırım, İ. (2004). *Demokrasi sivil toplum kuruluşları ve yönetişim*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldırım, M. (2003). Sivil toplum ve devlet. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(2), 229- 245.
- Yılmaz, A. (2015). AB’ye uyum sürecinde Türk kamu yönetiminin dönüşümü üzerine notlar. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17.
- Yılmaz, M. (1997). Sivil toplumun kısa tarihi ve aktüel bazı meseleleri. *Yeni Türkiye*, 18, 368- 373.

- Yılmaz, V. (2013). Ulusal gençlik politikası belgesinde temel eğilimler, gençlik çalışmaları birimi, politika notu. Erişim: <http://www.genclikcalismalari.org/politika-notu-ulusal-genclik-politikasi-belgesinde-temel-egilimler-2/>, İndirme Tarihi: 01/06/2021.
- Yontar, İ. ve Dağ, M. (2014). Avrupa yerel özerklik şartı çerçevesinde Türkiye’de mali özerklik. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 10(21), 147-162.
- Yücekök, A. N., Turan, İ. ve Alkan, M. Ö. (2000). *Tanzimattan günümüze İstanbul’da STK’lar*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Yüksekbilgili, Z. (2013). Turkish type y generation- Türk tipi y kuşağı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(45), 342- 353.
- Yüksel, M. (2000). Yönetişim (governance) kavramı üzerine. *Ankara Barosu Dergisi*, 3, 145-160.
- Zempke, R., Raines, C., and Filipczak, B., *Generations at work: managing the clash of boomers, gen xers, and gen yers in the workplace*, USA: 2nd Ed., Amacom.
- Zengin, O. (2009). Günümüz kamu yönetiminde ön plana çıkan yaklaşımlar. İçinde B. Övgün (Edt.), *Kamu Yönetimi: Yapı İşleyiş Reform Kitabı*, Ankara: AÜSBF Kamu Yönetimi Araştırma ve Uygulama Merkezi (KAYAUM) Yayın No:5.
- Zürcher, E. J. (2018). *Modernleşen Türkiye’nin tarihi* (Çev.: Y. Saner). İstanbul: İletişim Yayınları.

**TÜRKİYE GENÇLİK SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ PROFİLİ VE
YEREL DEMOKRASİYE ETKİSİ: ADIYAMAN ÖRNEĞİ**

Sizi, Hasan AKAY tarafından yürütülen “TÜRKİYE GENÇLİK SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ PROFİLİ VE YEREL DEMOKRASİYE ETKİSİ: ADIYAMAN ÖRNEĞİ” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı Adıyaman yerinde bulunan gençlik sivil toplum kuruluşlarının yerel demokrasi üzerinde etkilerini tespit etmektir. Araştırmada sizden tahminen 15 dakika ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya sizin dışınızda tahminen 600 kişi katılacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz olarak, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları belirtmenizdir. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir süre zarfında çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. İletişim bilgileriniz ise sadece iznimize bağlı olarak ve farklı araştırmacıların sizinle iletişime geçebilmesi için “ortak katılımcı havuzuna” aktarılabilir. Araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında, eğer şimdi veya daha sonra ek bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya [REDACTED] e-posta adresi ve [REDACTED] numaralı telefonda ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatılmıştır. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verilmiştir.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının :

Adı-

Soyadı:.....

İmzası: İletişim Bilgileri: E-posta:

Telefon:

İletişim bilgilerimin diğer araştırmacıların benimle iletişime geçebilmesi için “ortak araştırma havuzuna” aktarılmasını; kabul ediyorum kabul etmiyorum (lütfen uygun seçeneği işaretleyiniz)

Araştırmacının

Adı-Soyadı: Hasan AKAY

İmzası:

Şahidin:

Adı-

Soyadı:.....

A. Demografik Sorular

1-) Cinsiyetiniz nedir?
☐ Erkek ☐ Kadın
2-) Yaşınız kaçtır?
☐ 18-34 ☐ 35-44 ☐ 45-54 ☐ 55-64 ☐ 65 ve üzeri
3-) Öğrenim Durumunuz nedir?
☐ İlkokul mezunu ☐ Ortaokul mezunu ☐ Lise mezunu
☐ Ön lisans mezunu
☐ Lisans mezunu ☐ Lisansüstü
4-) Mesleğiniz nedir?
☐ İşçi ☐ İşsiz ☐ Memur ☐ Emekli ☐ Çiftçi
☐ Profesyonel meslek(Avukat, doktor,...) ☐ Diğer.....
5-) Gelir Durumunuz ne kadardır?
☐ 3500-4500 ☐ 4501-5500 ☐ 5501-6500 ☐ 6501- 7500 ☐ 7501 ve üzeri.
6-) Kuruluşunuzun örgütlenme düzeyi nedir?
☐ Yerel düzeyde örgütlenme ☐ Türkiye genelinde örgütlenme ☐ Şube düzeyde örgütlenme ☐ Diğer....
7-) STK'nızın faaliyet süreniz kaç yıldır?
☐ 0-5 ☐ 6-10 ☐ 11-15 ☐ 16-20 ☐ 21 ve üzeri
8-) Kuruluşunuzun Statüsü Nedir?
☐ Dernek ☐ Vakıf ☐ Sendika

B. Gençlik STK'larının Yerel Demokrasiye Etki Düzeyleri

		Ölçekte, 1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Kararsızım, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum				
1	STK olarak yerel düzeyde kamu politikası oluşturma sürecinde etkili olabilmek için bünyemizde toplantılar veya seminerler düzenleriz.	1	2	3	4	5
2	STK olarak yerel yönetimleri uygulamalarında ki eksiklik ve aksaklıklardan dolayı ulusal veya uluslararası mercilere şikayet ederiz.	1	2	3	4	5
3	STK olarak yerel yönetimlerin faaliyet, politika ve hizmetlerinin değiştirilmesi veya düzeltilmesi ile ilgili imza toplama kampanyası/ bildiri yayımlama faaliyetleri yaparız.	1	2	3	4	5
4	STK olarak yerel yönetimlerin meclis toplantılarından alınan kararları takip ederiz.	1	2	3	4	5
5	STK olarak yereldeki diğer gençlik STK'ları ile yerel yönetim sürecine dahil olmak için ortak bir platforma sahibiz.	1	2	3	4	5
6	STK olarak özel sektör ile işbirliği halinde kamuya mal olmuş proje(ler) üretiriz.	1	2	3	4	5
7	STK olarak gençlere yerel demokrasiyi geliştirecek argümanlar sunarız.	1	2	3	4	5
8	STK olarak özel sektör ile yerel yönetimlere ortak bir proje(ler) sunarız.	1	2	3	4	5
9	STK olarak yerel yönetimlerin meclis toplantı kararlarına karşı eksik görülen konularda itiraz ederiz.	1	2	3	4	5
10	STK olarak yerel yönetimlere etki edecek güce ve argümanlara sahibiz.	1	2	3	4	5
11	STK olarak yerel yönetim faaliyetlerine ilişkin fahri denetmen görevini icra ederiz.	1	2	3	4	5
12	STK olarak valilik tarafından uygulanan açık kapı birimine ve/veya belediye tarafından uygulanan beyaz masa birimine ihtiyaç doğrultusunda başvuruda bulunuruz.	1	2	3	4	5

C. Gençlik STK'larının Yerel Demokratik Davranışlara Yönelik Durum Analizi

Ölçekte, 1- Evet, 2- Hayır			
13	STK olarak yerel yönetimlere kamu politikaları konusunda görüş verir misiniz?	1	2
14	STK olarak yerel yönetimlere yerel kamu politikalarına yönelik proje(ler) sunar mısınız?	1	2
15	STK olarak yerel yönetim birimlerine gençlik projeleri ile ilgili başvuruda bulunur musunuz?	1	2
16	STK olarak yerel yönetimlerin meclis toplantılarına katılım sağlar mısınız?	1	2
17	STK olarak yerel yönetim birimlerinde bulunan meclislerde kurulan (çalışma alanınızla ilgili) ihtisas komisyonlarına katılım sağlar mısınız?	1	2
18	STK olarak seçimlerle belirlenen yerel yönetim birimlerinin seçim çalışmalarına katılım sağlar mısınız?	1	2
19	STK olarak (yönetim ve üyeler) yerel seçimlere katılım (oy kullanma) sağlar mısınız?	1	2
20	STK olarak yerel yönetim birimleri ile yerel politikalar konusunda işbirliği kurar mısınız?	1	2
21	STK olarak yerel politikalar oluşturmak için yerel yönetimler ile görüşme gerçekleştirir misiniz?	1	2
22	STK olarak yerel yönetim birimlerinin sosyal medya hesapları üzerinden yerel sorunlara ilişkin iletişim kurar mısınız?	1	2
23	STK olarak yerelde bulunan kent konseyleri ile faaliyette bulunur musunuz?	1	2
24	STK olarak mahalle muhtarları ile faaliyette bulunur musunuz?	1	2
25	STK olarak yerel yönetimlerce alınmış yerel politikalara karşı uygun görmediğimiz durumlarda yerel yönetim birimlerine itiraz başvurusunda bulunur musunuz?	1	2
26	STK olarak bilgi edinme kanunu kapsamında yerel yönetimlere başvuruda bulunur musunuz?	1	2
27	STK olarak yerel yönetim birimlerine yerel sorunları ilgilendiren konularda rapor hazırlar mısınız?	1	2
28	STK olarak yerel yönetim birimlerine toplumdaki yerel şikayetlerin çözümü konusunda aracı görevde bulunur musunuz?	1	2

29	STK olarak yerel yönetimlere ilişkilerde görünürlük ve kurmaylık imkanı veren yasal düzenlemelerden haberdar mısınız?	1	2
30	STK olarak yerel yönetimlerce alınmış ve yerel faaliyetleri doğrudan ilgilendiren kararlardan haberdar olur musunuz?	1	2
31	STK olarak üyelerinize ve gönüllülerinize demokrasi hakkında eğitsel faaliyetler yapar mısınız?	1	2
32	STK olarak yerel seçim sürecinde üyelerinize yönlendirici veya bilgilendirici organizasyonlar düzenler misiniz?	1	2

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI
ETİK KURULU TOPLANTISI

KARAR TARİHİ : 18.01./2022
OTURUM NO : 01
TOPLANTI SAATI : 12.30

Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu, Kurul Başkanı Prof. Dr. Ali TAŞ başkanlığında gündemdeki maddeleri görüşmek üzere toplanarak aşağıdaki kararları almıştır.

- GÜNDEM** 8-Kırıkkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü Öğr. Üyesi Doç. Dr. Vasfiye ÇELİK'in danışmanı olduğu Hasan AKAY tarafından yürütülen "Türkiye Gençlik Sivil Toplum Kuruluşları Profili ve Yerel Demokrasiye Etkisi: konulu" proje başvurusunun görüşülmesi
- KARAR** 8-Kırıkkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü Öğr. Üyesi Doç. Dr. Vasfiye ÇELİK'in danışmanı olduğu Hasan AKAY tarafından yürütülen "Türkiye Gençlik Sivil Toplum Kuruluşları Profili ve Yerel Demokrasiye Etkisi: konulu" proje incelenmiş olup, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmalar Etik Kurulu Yönergesinde belirtilmiş olan Etik İlkelere uygun olduğuna karar verildi.

BASKAN

Prof. Dr. Ali TAŞ

ÜYE

Prof. Dr. Mehmet DİKKAYA

ÜYE

Prof. Dr. Oğuz ÖCAL

ÜYE

Prof. Dr. Sevgi YURTÖNCEL

ÜYE

Prof. Dr. İbrahim MAZMAN

ÜYE

Prof. Dr. Oktay AKBAŞ

ÜYE

Doç. Dr. Feriye ŞAHİN

ÜYE

Doç. Dr. Şahin AHMETOĞLU

ÜYE

Dr. Öğr. Üyesi Fatma HIZIR ASRAV

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Hasan AKAY

Doğum Tarihi

Yabancı Dil : İngilizce

Eğitim Durumu

Lisans : Selçuk Üniversitesi/ Karaman İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi/ Kamu Yönetimi Bölümü (2006-2010)

Yüksek Lisans : Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Kamu Yönetimi Anabilim Dalı (2010-2012)

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl/Yıllar : Gençlik Spor Bakanlığı/ Adıyaman Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü/ Kahta Yurdu Müdürlüğü (2015- Devam Ediyor)

Yayımları (Diğer) :

- Akay, H. (2022). Yerel Yönetimler ve Gençlik Politikaları: Erbaa (Tokat) Belediyesi Örneği. *Türk Kamu Yönetimi Dergisi*. 3(1).
- Akay, H. (2017). Türkiye'deki Askeri Darbeleri Mümkün Kılan Sebeplerin İncelenmesi. IV. Yıldız Sosyal Bilimler Kongresi, Tam Metin Bildiri.
- Akay, H. ve Narçiçek, N. (2019). Türkiye'de Yönetişimin Uygulanabilirliği Üzerine Bir Değerlendirme. II. Uluslararası Sosyal Bilimler & İnovasyon Kongresi, Tam Metin Bildiri.

Araştırma Alanları : Yerel Demokrasi, Yönetişim, Sivil Toplum Kuruluşları, Gençlik.